IONEL TEODOREANU

ULIȚA COPILĂRIEI
ÎN CASA BUNICILOR

EDITURA EMINESCU

BIBLIOTECA
«EMINESCU»

Coperta colecției : Ion Donca
Ilustrația copertei : Carmen Florica Țapu

BUCUREȘTI, 1973

IONEL TEODOREANU

ULIŢA COPILĂRIEI
ÎN CASA BUNICILOR

Ingrijirea ediţiei, prefaţă şi note
de Nicolae Ciobanu

EDITURA EMINESCU

UNIVERSUL COPILĂRIEI ȘI AL ADOLESCENȚEI ÎNTRE FICȚIUNE ȘI REMEMORARE

Selecția pe care se sprijină sumarul volumului de față, tipărit în cadrul „Bibliotecii Eminescu", este în măsură să introducă pe cititor în cea mai de seamă sferă tematico-problematică a operei lui Ionel Teodoreanu. Ne referim, se înțelege, la universul copilăriei, care, împreună cu acela al adolescenței și al primei tinereți (acestea două din urmă fiind urmărite aproape întotdeauna ca o prelungire a celei dintîi), constituie tema-pivot în ansamblul prozei autorului trilogiei *La Medeleni*. Nuvelele din *Ulița copilăriei* și secvențele autobiografice din *În casa bunicilor*, atît de strîns legate între ele prin conținutul lor de viață, dau adevărata cheie de înțelegere a subtilului și neistovitului „joc" dintre imaginea copilăriei proiectată în ficțiunea epic-poematică și cea rememorată din unghiul obsesiei identificării eului originar. În afara inițierii pe calea deschisă de efortul de a percepe circuitul continuu dintre existența reală, trăită ca atare, și aceea trăită (subliniem *trăită*) în plan imaginar, șansele de a înțelege și defini originalitatea spirituală și, implicit, estetică a unei bune părți din opera lui Ionel Teodoreanu sînt reduse la minimum.

Fiind vorba de întîia operă epică a lui Ionel Teodoreanu și de cea dintîi dintre cărțile sale de memorialistică, atît *Ulița copilăriei* cît și *În casa bunicilor*, totodată, au și semnificația unor adevărate preludii, chemate, din această perspectivă, să indice căi sigure de acces în structurile generale ale creației autorului

lor. Iată de ce considerațiile critice care urmează nu vor putea ignora circumscrierea celor două scrieri într-un atare context.

•

Pasul făcut de prozator odată cu trecerea sa de la scrierile de debut — ciclul poemelor în proză *Jucării pentru Lily*, publicate, majoritatea, în revista *Însemnări literare*, 1919 — la narațiunile strînse în volumul *Ulița copilăriei* (publicat în 1923) este cu totul surprinzător prin valoarea rezultatelor obținute. Ceea ce în *Jucării...* adera la exprimarea spontană și directă a senzațiilor adolescentine, tulburătoare prin incertitudinea lor, acum, în prima carte a scriitorului, se supune unui decis efort de organizare epică și de interpretare psihologică. De data aceasta, Ionel Teodoreanu se angajează pe tărîmul creației epice propriu-zise, procedînd la operația de asimilare a lirismului de tip senzitiv în planul elaborării narative coerente, caracteristică prin exigențele ei specifice. Odată cu apariția *Uliței copilăriei*, un nou „prozator artist“ [1] își deschide drumul în aria epicii românești. Viziunea dominantă, încă de pe acum, e aceea a unui narator cu constante și puternice aplecări spre decantarea liric-poematică ; e trăsătura artistică ce își va manifesta prezența pe tot cuprinsul operei epice a lui Ionel Teodoreanu, în ciuda tuturor eforturilor de autodepășire și de autocenzurare. Dealtfel, critica vremii, prin cei mai autorizați dintre reprezentanții ei [2], nu va întîrzia să analizeze volumul tînărului prozator, acordînd o atenție specială tocmai originalității viziunii artistice, inclusiv stilului.

Exceptînd prima piesă a volumului, *Bunicii*, care se integrează în opera de memorialist a scriitorului, anticipînd direct substanța cărții *În casa bunicilor*, *Ulița copilăriei*, în forma ei definitivă [3], cuprinde trei ample narațiuni, care, deși cu subiecte și personaje diferite, alcătuiesc, din unghi problematic, un tot. Dacă avem în vedere momentele-cheie în care, succesiv, sînt surprinse copilăria și adolescența (mai exact preadolescența) celor

[1] Tudor Vianu : *Arta prozatorilor români*, Ed. Contemporană, 1941, p. 368—372.

[2] Pompiliu Constantinescu (*Opere și autori*, Ed. Ancora, 1928, p. 87 și urm.) ; E. Lovinescu (*Istoria lit. rom. contemp.*, IV, Ed. Ancora, p. 390—403) ; G. Călinescu („Gîndirea“, nr. 6, 1928) ; G. Bogdan-Duică („Societatea de mîine“, an. I, nr. 8, 1924, p. 8) și alții.

[3] Vd. notele finale ale prezentei culegeri.

trei personaje masculine (Puiu în *Ulița copilăriei*, Dinu în *Vacanța cea mare* și Ștefănel în *Cel din urmă basm*), putem afirma că intenția de „studiu" psihologic cît mai cuprinzător, evasimonografic, se vădește din plin. Deși parcurgem paginile unei proze de factură lirică, avem de-a face, peste tot, cu atente investigații psihologice. Dar, încă o dată să reținem faptul că analiza propriu-zisă nu e condusă neapărat în spirit metodic, la nivelul observației detașate și minuțioase. Totul e o chestiune de insinuare a filonului analitic în plasma poematică a demersului narativ ; ceea ce adesea se soldează cu extragerea unor sensuri de larg interes moral, nu mai puțin grave deci decît în cazul așazisei proze de analiză pură, infinitezimală.

Narațiunea titulară *(Ulița copilăriei)* ni se pare un autentic poem-parabolă. Tema ei rezidă în scrutarea procesului de devenire a insului uman pe scara cunoașterii de sine în faza desprinderii lui treptate din vîrsta genuină, paradisiacă, și cu prețul trecerii în vîrsta copilăriei circumscrisă, progresiv, legilor existenței conștiente, determinată de factorii obiectiv și subiectiv circumstanțiali. Caracteristică este împrejurarea că, deși punctul de pornire îl formează o realitate identificabilă (destinul tragic al lui Puiu, fratele mai mic al prozatorului, mort, abia ieșit din adolescență, într-un exercițiu aviatic în Franța, unde se înrolase ca voluntar în timpul primului război mondial), povestirea ia de la început o accentuată turnură simbolică. În plan strict artistic, sarcina de a potența dintr-un atare unghi întreaga evocare revine însă unui alt „personaj" : ulița. Făcînd dovada unei pătrunzătoare vibrații lirice, scriitorul povestește despre ulița copilăriei sale ca și cum s-ar referi la o ființă dragă, martor nedespărțit, care l-a însoțit pe Puiu, inițiindu-l cu nesfîrșită afecțiune și atenție pe cele dintîi căi ale vieții. „Portretul" uliței este de la început o proiecție în animismul de anvergură simbolică. Aceasta e deschiderea întregii suite de personificări cu care se operează. Ulița e, astfel, „firavă și goală", făcută din pămînt și pietre, și atît de „pustnică", încît „A strîns pios tăcerea aruncată de celelalte uliți și s-a dat la o parte de ele". Cît despre grija celor în drept pentru buna ei stare, aceasta e ca și inexistentă, drept care „Ea se slujește singură. Își toarnă apă de ploaie prin uluce ; își potrivește părul cu vrăbii și chipul ei firesc e". În fine, mai aflăm că, spre deosebire de celelalte, „ulița copilăriei", în umila ei existență, nu a primit din partea edililor nici cel puțin un nume ; nedreptate din plin

răsplătită peste timp, odată cu fixarea ei în memoria afectivă primind un nume unic : „Ulița copilăriei".

Ca o carte cu imagini nemaiîntîlnite, ulița întîmpină pe micul om cu surprize de natură să-l inițieze și, totodată, să-l uluiască la tot pasul. După prima „pribegie" („Putea păși singur prin cerdac : era întîia pribegie"), urmează aventura în lumea necunoscută a ogrăzii. Odată ajuns aici, „ulița îl privea înduioșată pe sub poartă, făcîndu-i semne cu portița : îl chema la ea". Trecerea în uliță (momentul cheie al alegoriei apare acum limpede !) n-a fost dintre cele mai ușoare, căci micul erou „Era prea mare pentru a se mulțumi cu ograda, dar prea mic pentru a se încumeta pe uliță". Cînd, totuși, marea aventură se produce, bucuria îndrăznețului explorator nu este nici mică, nici de scurtă durată. Prin miracolele ei, ulița se dovedește a fi un fascinant cosmos în miniatură, în fața căruia copilul se uimește necontenit, pătrunzîndu-i tainele și, firește, însușindu-și-l. Vietățile pămîntului (ulubi, melci), întinsul nesfîrșit al cerului albastru, lumina soarelui, trecerea de la un anotimp la altul, totul i se relevă pentru prima oară acum și aici. Însoțită de uliță (între timp apăruseră și ceilalți oameni mici, copiii cu care se joacă), „Copilăria lui creștea spre viață ca zborul unei ciocîrlii spre soare".

Finalul narațiunii-poem, marcat de aducerea-aminte a sfîrșitului prematur de care are parte copilul, devenit între timp adolescent, e acela al unei elegii tragice, căreia nu i se refuză, totuși, o anumită undă de optimism grav :

„Trecu vremea, trecu...

Și într-o zi, eu, cel sortit să fiu cel de pe urmă din copiii de odinioară (frații Teodoreanu au fost trei — Păstorel, Ionel și Puiuțu, n.n.), m-am pornit pe ulița părăsită, să împărtășim împreună spovedaniile unui trecut atît de scump nouă. Și n-am găsit-o !

O viață întreagă o știusem de veghe la poarta casei ; acum nu mai era. Plecase după morminte.

Și-n locul ei era o altă uliță, pe brațele cărcia rîdeau alți copii..."

Cum se vede, povestirea titulară a cărții *Ulița copilăriei* ne introduce pentru prima dată în tipul de narațiune-joc, frecvent în proza lui Ionel Teodoreanu. Este acel gen de proză ascunzînd

mai întotdeauna în subtext o idee poetică ce se cere atent și nuanțat relevată spre a se evita astfel graba de a-l suspecta pe scriitor de gratuitate sau de superficialitate.

Viziunea poematic-simbolică, augmentată de aura evocativă din povestirea *Ulița copilăriei*, în amplele nuvele *Vacanța cea mare* și *Cel din urmă basm*, se integrează în structuri narative nu mai puțin poematice, dar în care, în chip izbitor, lirismul și sugestia slujesc intenției psihologice nuanțate, la nivel conflictual și caracterologic. Cum observa Pompiliu Constantinescu [1], cele două nuvele „sînt refrenul aceluiași poem", cu precizarea că „deosebirea între ele stă numai în nuanțe". Pătrunzătorul critic își detalia în următorii termeni punctul de vedere: „Dinu (din *Vacanța cea mare*, n.n.) e același cu Ștefănel (din *Cel din urmă basm*, n.n.), mai senzual și mai îndrăzneț, însă libertatea lui fiind mai aproape de coliziuni, Ștefănel e mai timid și se mistuie lăuntric, nutrind în neantul stărilor sufletești o tendință numai embrionară; două discrete ipostaze ale unui singur sentiment." Cît despre partenerele de „joc" erotic ale celor doi protagoniști, pe aceeași linie, Pompiliu Constantinescu observă următoarele: „Tot astfel, perversitatea Ioanei (din *Vacanța cea mare*, n.n.), în care mai stăruie un amurg de adolescentă întîrziată, avea să evadeze din lanțurile unei căsnicii prozaice, era un revers al Soniei (din *Cel din urmă basm*, n.n.), mai puțin femeie, dormitînd încă în pragul nubilității, care trece peste strunele vieții ca o adiere înfiorătoare".

Din perspectiva deschisă de cei doi eroi, Dinu și Ștefănel, ambele nuvele dezvăluie una din ideile constante, revelatoare, sub semnul căreia este fixat universul copilăriei și al adolescenței în proza de ficțiune a lui Ionel Teodoreanu: pornirea instinctivă a personajului de a transcende sfera psihologică a vîrstei lui, tînjind cu patimă spre acele forme de viață la care, cel puțin pentru moment, nu are acces, întrucît acestea sînt proprii vîrstelor următoare. Confruntat cu nostalgia devoratoare a personajelor mature pentru cele dintîi vîrste ale existenței individuale, acest mobil constituie însuși paradoxul psihologic al tipologiei umane imaginate de prozator pe aproape toată întinderea operei sale.

Atît la Dinu cît și la Ștefănel, aspirația spre formele de viață mature este canalizată, cum e și de așteptat, în direcția

[1] *Op. cit.*

experienței erotice. În conformitate și cu aprecierile lui Pompiliu Constantinescu, se poate afirma că (așa cum se va întîmpla în multe din scrierile sale ulterioare) Ionel Teodoreanu întreprinde acum „studiul" erosului adolescentin în dubla sa ipostază : dionisiacă și apolinică. Firește, Dinu exprimă prima ipostază, iar Ștefănel pe cea de a doua, și într-un caz și în celălalt sursa dramei fiind, însă, una singură : o acută și (totodată !) trecătoare criză de creștere.

Dinu, în *Vacanța cea mare*, spre deosebire de Ștefănel, este beneficiarul unui spor de precocitate. Drept care, întrucîtva, el angajează jocul evazierotic cu Ioana cu bunăștiință, contribuind la desfășurarea lui cu o anume abilitate, care apare cînd candid inconștientă, cînd lucid senzuală. De pildă, simulînd somnul, Dinu „cercă să-și întredeschidă iscoditor pleoapele neliniștite", atunci cînd percepe prezența apropiată a Ioanei. Prins în joc, băiatul, în egală măsură, e cuprins de rușinea pricinuită de privirea iscoditoare a tinerei femei, îndreptată asupra trupului lui gol, dar și de plăcerea senzuală de a simți și întrezări pe ascuns picioarele dezgolite ale Ioanei. Pe această cale, într-un fel, personajul lui Ionel Teodoreanu e un autentic urmaș al lui Cătălin din marele poem eminescian.

„Și surîse copilul, îmbujorat și viclean la fel cu merele domnești care-i meneau la căpătîi", notează la un moment dat prozatorul. Cît despre strigătul încărcat de o bărbăție juvenilă căruia Dinu nu se poate stăpîni să nu-i dea drumul („Ioana ! Mi-e dragă Ioana !") depune și el mărturie în direcția aceluiași tumult dionisiac.

Prin contrast, Ștefănel din *Cel din urmă basm* e un imaginativ timid, inhibat. El trăiește prima sa „dramă" sentimentală de așa manieră, încît totul se consumă la limita dintre realul presimțit și închipuire. Inhibiția sa, de natură temperamentală și caracterologică, desigur, se traduce într-o supremă absență a simțului realității. El acționează într-un mod (să spunem astfel) cu totul ineficient, idealizant, transferînd realul în sfera feericului, a visării, văzînd, astfel, în Sonia, ființa adorată de el, o apariție de basm, inaccesibilă. Evadarea din vîrstă, psihologic, ia o asemenea desfășurare curioasă, de convertire a prezentului într-un sistem de relații care, tot mai accentuat, tînd să-și piardă orice bază de susținere. Metafora de anvergură simbolică a crengii de zarzăr (anticipînd una din marele obsesii ale viziunii poematice din

proza lui Ionel Teodoreanu) particularizează pregnant tocmai acest proces de idealizare romantic-paseistă a psihologiei personajului.

Starea de iritare ingenuă a lui Ştefănel este pricinuită tocmai de faptul că e tot mai intens solicitat să se desprindă de ceea ce fusese el însuşi pînă mai ieri, fără a-şi putea da încă seama prea bine de tot ce i se întîmplă acum. Înotînd într-o necurmată stare de semitrezie în propriile-i gînduri şi senzaţii, melancolic, pătruns de fiorul unei tristeţi incerte, Ştefănel descoperă, derutat, că are şi el, de acum, o biografie, un trecut al său cu care simte nevoia să dialogheze, să se confrunte. Bineînţeles, aceasta la modul proiectării realului în imaginar, în metafora mirifică, elemente ce punctează ca adevărate intermezzo-uri liric-simbolice întreaga naraţiune.

În altă ordine de idei, să mai arătăm că alegerea partenerelor de „joc", în cazul celor doi adolescenţi, este făcută exact pe măsura firii lor. Ioana, senzuală şi iniţiată, stimulează din plin îndrăznelile lui Dinu. Ea este animată de un anumit impuls compensativ, declanşat de căsătoria nepotrivită pe care o contractase nu de mult. Pur şi simplu, parcă ar căuta primejdia, încurajîndu-şi adoratorul pînă la limita primejdioasă a aventurii. În ultimă instanţă, de-abia se mai poate opri din voluptosu-i joc. Ea deschide drumul unui întreg şir de personaje feminine din proza lui Ionel Teodoreanu : Adina Stephano, Rodica şi Ioana Pallă din *La Medeleni*, Gabriela din *Lorelei*, Tia din *Golia*, Nina din *Tudor Ceaur Alcaz* şi altele.

Spre deosebire de Ioana, Sonia este întruchiparea ingenuităţii feminine surprinsă la vîrsta postadolescentină ; făcînd dovada unei pudori feciorelnice, ea refuză, cu tact, dar şi emoţionată, „jocul" cu Ştefănel. Pentru a se apăra mai bine, aşa cum va proceda şi Olguţa în *La Medeleni*, ea adoptă postura fetei băieţoi.

Dincolo, însă, de oricare alte implicaţii, *Vacanţa cea mare* şi *Cel din urmă basm* sînt autentice „micromonografii" epico-lirice consacrate acelui sentiment indefinibil, pe care, totuşi, apelînd la titlul unei cunoscute poeme argheziene, l-am numi sentimentul de lingoare a ercsului în ipostaza sa adolescentin-masculină.

Din punctul de vedere care vizează evoluţia ulterioară a prozei lui Ionel Teodoreanu, G. Ibrăileanu scria că naraţiunile din *Uliţa copilăriei* „sînt preludiile *Medelenilor*" şi că ele „sînt, într-un sens, ca *Oamenii din Dublin* ai lui Joyce faţă de *Ulysse*"[1].

[1] G. Ibrăileanu : *Scriitori români şi străini*, 1926, p. 176.

•

Următoarea autocaracterizare inserată în capitolul introductiv al volumului *Masa umbrelor* — ce va apare cu nouă ani mai tîrziu, adică în 1947 — este credem întru totul valabilă și pentru definirea structurii artistice a cărții *În casa bunicilor*, tipărită în 1938:

„Masa umbrelor mele — se va confesa deci scriitorul mai tîrziu — e un acord de real și posibil, de aparențe exprimate și de miezuri intuite, de redare și de fabulare.

Ibrăileanu știa (cum știe și Conu Mihai Sadoveanu) că nu pot plagia realitatea, că nu sînt nici caligraful ei, lăsînd altora glorioasa ambiție de a repeta spusa vieții, transcriind-o, oferind un duplicat al realității."

Simplu spus, acest punct de vedere își propune să marcheze cu deplină claritate deosebirea de optică a scriitorului în raport cu mecanismul în virtutea căruia se structurează memorialistica de tip tradițional. Adoptînd unghiul de vedere propriu creației epico-lirice (proza de tip poematic, deci), Ionel Teodoreanu (precum Creangă în *Amintiri...*, dar cu alte mijloace artistice, firește), înainte de a fi interesat de exactitatea documentară a faptelor rememorate (precum în „memoriile" unui Gheorghe Panu, unui Iacob Negruzzi sau unui Nicolae Iorga, să zicem), redactează totul sub semnul retrăirii halucinante, într-un prezent continuu (într-un fel, atemporal), în sensul eludării dimensiunii cronologic-autobiografică a timpului revolut. De aici, din acest „acord de real și posibil", provine impresia de univers evazificțiv, existînd prin sine și dispunînd, astfel, de o mare tipicitate artistică. Scriitorul este captiv al unor „fixații" implîntate în materia propriei copilării și adolescențe. Dominantă fiind capacitatea trăirii în prezent a trecutului (în virtutea a ceea ce un psiholog francez contemporan, Jean Delay, numește serviciile aduse de *„la mémoire autistique"* [1]), autenticitatea imaginilor rememorate, în primul rînd, este de natură artistic-psihologică. Modernitatea de substanță a volumului *În casa bunicilor* tocmai aici trebuie identificată.

[1] Apud: *Dictionnaire de la psychologie*, Librairie „Larousse", 1955, p. 176—177.

În sprijinul acestor aprecieri de principiu, pot fi invocate o seamă de dovezi desprinse din însăşi materia artistică a cărţii.

Absenţa ideii de sistematizare a amintirii, de fixare a acesteia pe axa cronologică reprezintă abaterea cea mai vizibilă de la rigorile compoziţionale ale memorialisticii propriu-zise. Cele două mari despărţituri ale cărţii care aparţin realmente genului amintirilor *(În casa bunicilor, Curcubeul din sipet)* nu trădează nici cea mai mică urmă de intenţie în direcţia supunerii la un plan general de lucru, conceput dinainte în baza unor asemenea criterii. Lăsăm la o parte constatarea — lesne de făcut — că, în esenţă, a doua despărţitură a cărţii, *Curcubeul din sipet*, descinde în ani ai copilăriei mai îndepărtaţi decît în prima, *În casa bunicilor*, unde atenţia se fixează asupra celor dintîi ani ai adolescenţei. De asemenea, trecem repede şi de constatarea că în însuşi interiorul acestor două mari despărţituri episoadele se succed tot în virtutea derogării de la exigenţa ordonării lor în timp. Deci, dincolo de aceste aspecte, care, fără a merita să fie complet neglijate, au totuşi un caracter destul de formal, ceea ce merită să reţină într-adevăr mai mult atenţia se raportează la stări de fapt greu de sesizat la prima vedere.

Amintirile lui Ionel Teodoreanu (nu numai acelea din *În casa bunicilor*, ci şi acelea din *Întoarcerea în timp* sau din *Masa umbrelor)* se lasă transpuse în text literar numai în măsura în care ele se relevă scriitorului ca teme artistice de sine stătătoare. Ciudăţenia constă în faptul că, deşi totul porneşte de la un fenomen de „fixaţie" psihologică, de transmutare aproape completă într-un alt timp biografic, cu preţul unei parţiale uitări de sine, în plan literar, materia de viaţă rememorată aspiră să se organizeze în structuri epico-poematice autonome. În felul acesta, scriitorul, cum spune Tudor Vianu despre Ion Creangă, „se povesteşte pe sine" ca şi cum ar fi vorba de un personaj imaginar, circumscris unei tipologii avînd o existenţă ipotetic-obiectivă. Tot aşa se întîmplă şi cu celelalte figuri umane care intră în unghiul de percepţie al amintirii : părinţii, fraţii, bunicii, slugile, prietenii casei şi toţi ceilalţi. În cele din urmă, avem de-a face cu autentice personaje literare, iar circumstanţele de viaţă în care acestea sînt surprinse se sublimează în viziuni epice, descriptive şi analitice pe deplin coerente, atît de suficiente lor însele, încît la lectură nu simţim nici un moment nevoia să ne referim la realitatea originară din care îşi trag substanţa. Absenţa oricărui impuls de a confrunta conţinutul cărţii cu realitatea biografică strict documentară (iarăşi,

precum în cazul lui Creangă !), iată, în ultimă analiză, dovada elocventă că ne aflăm în fața unui act de creație integral, manifestîndu-se în virtutea unui mecanism artistic (inspirația artistică, de fapt) sui-generis.

Eventuala insatisfacție a unora dintre cititori de a nu fi parcurs paginile unei cărți de memorialistică atent ordonată în desfășurarea ei cronologică, o carte, în același timp, capabilă să le satisfacă nevinovatul apetit pentru anecdotica intimă, e din plin răsplătită avînd în vedere existența acestor însușiri intrinsec literare.

De fapt, *În casa bunicilor* este un mozaic de portrete avînd mai fiecare dintre ele, privite individual, o mare pregnanță, dar care, luate în ansamblu, recompun un unic univers existențial: acela al unei copilării și adolescențe impregnate de o idealitate gravă și indicibilă, în ambianța căreia se desfășoară „bildungsromanul" personajului povestitor.

Nu încape îndoială că, privit ca un document biografic în sens psihologic, volumul e o sursă de revelații inestimabile. Cea mai de seamă componentă a psihologiei de artist a lui Ionel Teodoreanu — nostalgia elegiac-romantică, aplecarea spre visarea prodigioasă — aici își dezvăluie originea. Dealtminteri, scriitorul însuși, încă din primele pagini ale scrierii, detașat, ca și cum, aparent, ar fi vorba de altcineva, rechemînd amintirea prin intermediul povestirii la persoana a treia, își creionează următorul autoportret: „Cel mijlociu (adică Ionel, cel de al doilea dintre frații Teodoreanu, n.n.), cu păr buclat de culoarea castanelor sălbatece, și obraji de măicuță, fură țigări din biroul tatei, întîrzie dimineața la școală, are note proaste la matematică, științe naturale, chimie, germană și religie, e îngîndurat ca o salcie ninsă, tăcut ca o oglindă din pod, și nu face nimic; nici la școală, nici acasă. Cînd era mic, visa și cînd era treaz; acum doarme și cînd nu doarme. Nuferi cresc sau broaște în apele somnului lui? Mai ales el nu știe. Se simte ca un fum care se încolăcește-n semn de întrebare, înainte de-a se destrăma."

Absolut toate notațiile de natură portretistică vizînd personalitatea eroului povestitor, notații ce sînt dispersate cu dărnicie în tot cuprinsul cărții, nu fac decît să nuanțeze și să aprofundeze acest portret sintetic. Artistic, marea performanță a scriitorului constă în subtila confruntare dintre două tipuri de psihologie individuală, raportate la vîrstele protagoniștilor; de o parte aceea infantil-adolescentină, de alta, aceea a stadiului de încheiere a

ciclului vieții, bătrînețea. Diametral opuse prin condiția lor biologică, cele două tipuri de psihologie se întîlnesc, fuzionînd pînă la un punct, pe terenul unui mod de a reacționa în fața existenței oarecum comun. Intuind cu excepțională forță de pătrundere efectele unui caracteristic fenomen de compensație publică, scriitorul realizează adevărate fișe de observație, în care consemnează exact cînd trebuie fie elementele de integrare reciprocă, fie ceea ce ține de diagrama imprevizibilă a refluxului disociativ. Comuniunea spirituală dintre nepot și bunici se realizează pe terenul ingenuității atotstăpînitoare. Visătoare, difuz apatică, dar (ciudat !), tot atît de scrutătoare, la nepot, înțelept-sentimentală la bunic și aparent-intolerantă, aparținînd unei firi doar la suprafață amarnică, în cazul bunicii, așadar, ingenuitatea este aceea care favorizează adevărata comunicare.

Fără a ignora și alte momente în care este explorată psihologia de artist în formare a personajului povestitor (capitolul epicizat *Reine-Claude* sau crochiul rememorat *Teză la română*, de pildă), trebuie deci să precizăm că cele mai pregnante imagini vizînd procesul în cauză ni le oferă episoadele în care este evocată „cariera" de „nepot în casa bunicilor" a lui Ionel Teodoreanu.

Fie și dacă o apreciem numai din unghiul temei ei dominante (asupra căreia, de fapt, s-au și oprit mai mult considerațiile critice de față), credem că sîntem cu totul îndreptățiți să afirmăm că *In casa bunicilor* deține o poziție distinctă, de primplan, nu numai în limitele operei autorului ei, ci și pe ansamblul genului căruia îi aparține, adică la scara istoriei literaturii în general.

NICOLAE CIOBANU

ULIŢA COPILĂRIEI

BUNICII

Era într-un început de primăvară.

În casa bunicilor, aceeași tăcere blajină — pe care o știam de mic copil — îmbătrînită parcă.

Pe la geamurile albăstrii de noapte rîdeau merii înfloriți, ca niște copii cu obrajii clăbuciți de săpun. În depărtare, luna apărea printre nouri, ca un zbor luminos de hulub.

În odaia de culcare, adunați în jurul unei măsuțe, stăteau bunicii și cu mine.

Ei jucau cărți : o concină.

Eu, aplecat asupra caietului, cu părul învolburat, cu creionul în mînă, mă tot gîndeam la hulubii albi și scriam :

Corăbioare de hîrtie
Cu cîte-un alb și fin catarg,
Pe care vîntul le răstoarnă ;
Ceșcuțe mici de porțelan
Ce cad de sus și nu se sparg.

Bunica : Concina mare și doi fanți ! Piii ! Ce mai noroc !...

Zîmbeam și scriam :

Crenguți de liliac în floare
Pe care-o mînă visătoare
A început să le-mpresoare.

Bunica : Ionel ! Spune tu drept : o cafeluță sau o dulceață de caise ?

Eu : Și una, și alta, mamaie.

Și scriam :

Dar iar se-mpăștic-n văzduh
Cu palpitări dezordonate,
Aplaudînd în chip frenetic,
În loja nopții de-ntuneric
Cu mîni în alb înmănușate.

Bunica : Ionel ! La noapte să-ți aprind candela ?

Eu : Cum vrei mata, mamaie...

Și scriam :

Pe catifeaua nopții sînt dantelă vie,
Sau printre buclele ei brune, șuviță argintie.
Balet improvizat de lună,
Un foșnitor balet de spumă.

Bunica : Stăi, că nu mai merge așa ; ai luat de două ori cu zece !

Eu, emoționat : Papaie ! Hulubii zboară noaptea ?

Bunicu, distrat : Nu. Am treflele și concina mică ! Aha !

Eu, în gînd : Zboară, nu zboară, eu tot scriu :

Și-mi par
Minuscule căldări de var
În care un pitic zidar
Amestecă lumina lunii,
Pentru-a clădi în noaptea pură
O zi de-argint în miniatură.

Închideam ochii, îmi aplecam fruntea pe caiet, surîzîndu-mi mulțumit...

Bunica : Ionel ! Ai s-adormi, măi băiete !
Eu : Eiii, mamaie !
Şi iar scriam :

Dar osteniţi de-atît zburdat,
Pe o alee din grădină definitiv s-au aşezat ;
Ş-aşa îmi par
Un şir de copilaşi, într-un etac de pensionat,
Cînd seara — îmbrăcaţi în cămeşuţe lungi —
Pe pături moi de lînă îngenunchează-ncet,
Împreunează mînile
Şi se închină.

Bunica : Ne culcăm, Ionel ?
Eu : Bine, mamaie ! Să ne culcăm.
Bunica : Ionel !
Eu : Ce-i, mamaie ?
Bunica, zîmbind şiret : Să nu-ţi mănînce motanul hulubii !
Eu : Eiii...
Bunica : Noapte bună !
Eu : Noapte bună !

ULIȚA COPILĂRIEI

E o umilă și neștiută uliță de margine de tîrg.

Nu răsfață ochiul cu mlădieri de rîu gătite-n salturi de verdeață și nici nu ispitește pasul cu caldarîm sonor. E firavă și goală : numai pămînt și pietre.

Dau năvală celelalte uliți, înghesuite una într-alta, cot la cot, s-ajungă mai degrabă la ulița cea mare, cu pîntec de piață, căreia îi duc larma grămădită pe tăvi de piatră.

Ea e pustnică. A strîns pios tăcerea aruncată de celelalte uliți și s-a dat la o parte de ele. Năzuia poate să iasă din tîrg, să se îndrume departe, spre munți : să fie acolo o potecă prin brădet. Dar au părăsit-o puterile la marginea tîrgului și s-a lungit la pămînt în dreptul bisericii, a cîtorva căsuțe liniștite, alături de căsuța bunicilor și de a noastră. Acolo a rămas.

...Odinioară, pe meleagurile acestea stăpînea un sat gospodar. Pe-atunci, ulițile de astăzi erau ale pămîntului și se numeau brazde, și frățește viețuiau, rodind. În satul acela e obîrșia tîrgului, în acele brazde e obîrșia uliților — obîrșii uitate și nesocotite.

Acum, ulițile înstrăinate de pămînt s-au învrăjbit : se sfădesc între ele, cît le lasă gura căruțelor și a trăsurilor,

și se hărțuiesc, smulgîndu-și una alteia smocuri de colb cărunt.

Ulița mea e pașnică, tăcută. Rareori o tulbură năvala tîrgului. Prin ea străbat carele cu boi, venind de la țară. Convoiul lor tihnit e o rugăciune murmurată de buzele ei, și colbul care le-nsoțește e un surîs blajin.

Uliţile de căpetenie ale tîrgului au slujitorii lor : măturători care le piaptănă, stropitori care le spală, meșteri care le sulemenesc cu smoală și asfalt.

Ea se slujește singură. Își toarnă apă de ploaie prin uluce ; își potrivește părul cu vrăbii ; și chipul ei firesc e.

Trufașe de numele lor, celelalte uliți au silit porțile caselor să li-l învețe și să li-l rostească statornic. Și porțile, cu guri de tablă sau de lemn, îl au în toată clipa pe buze.

Ea a șoptit doar casei noastre numele ei. Ploile l-au șters ; poarta l-a uitat ; și ea l-a uitat.

E o umilă și neștiută uliță de margine de tîrg.

II

Cînd a venit pe lume fratele meu cel mic, ulița îl aștepta la poartă. El nu știa : era așa de mic !

Căsuța lui de-atunci era un leagăn alb ; palmele mamei erau singura uliță prin care putea păși ; ochii mamei — singurele ferestre prin care putea privi. Pe-atunci știa doar să scîncească și se numea Scîncea-voievod.

A trecut multă vreme pînă cînd, cu mîinile și cu picioarele, a prins să meargă de-a buşelea prin molateca împărăție a covorului.

Acolo a hoinărit, în voie, în tovărășia unui mieluşel de lemn potcovit cu rotițe, bucălat și fumuriu la trup, ca un strugur de lînă. Îl purta prin luncile de țesături, și parcă mai degrabă mieluşelul era păstorul, căci el privea doar, iar copilașul păștea covorul, mozolind.

Acolo s-a rătăcit prin codrul picioarelor de scaune și de măsuțe, sălaș al urșilor, al lupilor, al tigrilor și al altor sălbătăciuni de pîslă sau carton.

Acolo a privit cele dintîi păsări și a ascultat cele dintîi ciripiri ; mușteie cu bîzîitul lor.

Acolo s-a trudit zădarnic să treacă dealurile taburetelor, pe sub care motanul își croia tunel. De cîte ori coada motanului, fum álb, n-a încercat pornirea mîniei lui de floare !

Acolo i s-au minunat ochii, privind vîntoasa pădure de aur a flăcărilor din sobă, potolindu-se prefăcută în toamnă arămie, moțăind scuturată în rodii de rubin și adormind cenușă.

III

Copilăria, iscoditoare ca un copil în fața ușii care ascunde pomul de Crăciun, se înălța, în trupul lui, în vîrful picioarelor ; creștea. Putea urni un scăunel, înhămîndu-și toată puterea prin brațe ; era întîiul avînt.

Putea, urcîndu-se pe scăunel, să-și moaie degetul în gavanosul cu dulceață de pe măsuță, ca mai apoi, după ce și l-a supt el, să-l întindă și mamei : era întîia dărnicie.

Putea păși singur prin cerdac : era întîia pribegie.

•

În curînd, pașii lui se căzniră prin ogradă ; ulița îl privea înduioșată pe sub poartă, făcîndu-i semne cu portița : îl chema la ea. El nu putea ajunge pînă acolo. Supărarea curcanului îl sperie ca o furtună ; se-nnoura curcanul în pene — el fugea în cerdac.

Purta rochiță pe atunci și se numea Puiuțu.

IV

Straiele băiețești îi fură întîia armură ; chivăra de hîrtie, întîia coroană ; o vargă, întîiul sceptru ; și alungarea curcanului, întîia biruință.

În chipul acesta ajunse voievod al ogrăzii : ograda era el. Şi i se supuneau toţi, căci colţii dulăului care-l însoţea supus erau pravilă temeinică şi temută.

Asemeni tuturor voievozilor, a vrut să întreacă hotarele care-i îngrădeau puterea. Astfel a ajuns la portiţă. Uliţa, străjuind în prag, l-a oprit să-l întreacă. Era prea mare pentru a se mulţumi cu ograda, dar prea mic pentru a se încumeta pe uliţă. Gata să plîngă, s-a aşezat pe prag. Fără să vrea, mînile lui au cules pietricele de jos, risipindu-le, ciocnindu-le, ascultîndu-le : erau şăgile şoptite lui de buzele uliţii. Şi el a uitat plînsul, şi a rîs, şi s-a jucat zile de-a rîndul cu buna şi bătrîna uliţă. Era prietenul ei răsfăţat. Ea îi făcea mingi minunate, pe care doar le privea şi săreau : vrăbii. Ea îl înălţa zmeie, felurit colorate, care zburau fără de vînt şi se cîrmuiau fără de sfoară : fluturi.

Ea îi dăruia mătănii de os întortocheat, care se înşirau singure : melci.

Ea, mînuind mîni nevăzute, le juca umbrele prin văzduh ca pe un zid : ciori.

Ea îi zugrăvea cu cridă, pe acoperişurile caselor, sate, pentru păpuşi : hulubi.

De Crăciun, ea îl aducea din cer, la poarta casei, pe darnicul Moş Crăciun.

De Paşti, ea îi cînta — cu glas tînguitor de clopot — basmul creştin al deniilor, cu blîndul Făt-Frumos-Isus şi cu Dumnezeu.

...În ochii ei de apă, copilul preţui cerul : jucăria lui de mai tîrziu.

•

Era într-un început de april, într-o dimineaţă din aceea care împrejmuiesc pămîntul ca un nimb vioriu — capul unui sfînt copil.

Uliţa se îmbrăcase cu soare. Copilul şedea în braţele ei.

Îi rîdeau ochii, îi rîdeau buzele ; îi zburda inima în piept ca un buratec pe iarnă. Uliţa îl învăţase să privească primăvara. Ştia acum că primăvara e o duminecă a pă-

mîntului și că florile pomilor sînt drăgălașe ca surîsul unui copilaș din leagăn ; căzute de pe crengi, ele tot rîd.

•

Ulița avea și un felinar, pripășit printre rarii ei copaci. În fiecare seară, un moșnegel ghebos venea șchiopătînd pînă la felinar ; îi vorbea ceva la ureche, ocrotindu-și vorbele cu mînile, și felinarul îi răspundea cu o lumină care dăinuia toată noaptea.

Într-o zi, copilul care ședea de la prînz pe uliță văzu pe moșnegel venind ca de obicei. Asemeni moșnegelului, venit pentru felinar, venise și septemvrie pentru copaci. Copilul îi știa numele, dar nu-i știa rostul.

A doua zi, felinarul era stins — copacii aprinși. Ochii copilului nu se dumireau. Chibzuia el : „O fi vorbit oare moșnegelul și copacilor ? Dar de ce ard ziua ?“

Și ulița l-a învățat că toamna e o lumină blîndă, aprinsă de copaci să fie candelă de veghe pămîntului trudit.

•

„Papaie ! Papaie !“

Bunicul venea spre casă. Copilul îi zărise, de departe, punga de hîrtie — pe care bunicul uitase s-o ascundă din vreme — și o luase la goană înspre el. Era gata-gata să-i sară în brațe, cînd se împiedecă de o piatră și căzu. Bunicul, deschizînd brațele să-l prindă, scăpă punga jos din mînă. Copilul, cu obrajii colbăiți, cu ochii înlăcrimați, începu să scîncească : „Papaie, mi-o ieșit un cucui...“ Cînd se aplecă să-l ridice, să-l mîngîie, bunicul îl văzu rîzînd : ulița îl împăcase, dăruindu-i cireșile risipite din punga adusă de bunic.

V

Cînd l-au trimis părinții la învățătură, ulița l-a întovărășit pînă la colț : mai mult nu putea. De acolo l-a privit o clipă și s-a întors spre casă, lăsîndu-l singur.

Pașii lui se sfiau pe celelalte uliți ; ochii îi erau uluiți de vălmășeală; urechile, asurzite de larmă; sufletul, înfricoșat.

Și sufletul, fără să-i ceară încuviințarea, s-a furișat acasă.

Cînd s-a deșteptat din toropeala de care fusese cuprins, trupul îi înghețase pe o bancă, sufletul îi era departe, în brațele uliții.

•

La școală, își strînse prieteni mici ca și el și-i aduse la joacă pe ulița lui ; era așa de prielnică !

De atunci, ulița se înavuți cu o droaie de copii, care de care mai golași, mai zdrențăroși, mai zburdalnici. Iar el, căpetenia lor, odrasla uliții, urmînd îndemnul ei, le îndrumă joaca spre casa părintească, ferind-o de a se irosi pe uliți străine.

În fiecare zi, cozonacii și dulcețurile casei piereau în gurile flămînde, care năpădiseră ograda ca vrăbiile. Mama și bunica erau măgulite văzînd atîta voioșie în oastea odorului, și o răsplăteau cu ce avea mai bun cămara.

Acum, pe uliță rîurea veselia gureșă ca un pîrîu în matca lui ; și ulița o dăruia căsuței.

Și nu rîvnea nimic alt copilul decît ce avea : o casă cu părinți și bunici ; o uliță cu joacă și cu jucării.

•

Uneori numai pe înserate, cînd rămînea singur, ascultînd șuierele trenurilor străpungînd slăvile, ca niște plopi sonori, îi pierea zburdălnicia. Atunci uita de uliță, deși alături de ea. Dorea ceva : nu știa ce.

Copilăria lui creștea spre viață, ca zborul unei ciocîrlii spre soare.

VI

Isprăvise liceul.

De mult nu mai ședea în brațele uliții, de mult nu se mai juca pe ea. Era mare. Acum pășea pe uliță, și-atît : drumeț.

Dorul de pribegie zvîcnea în el ca vîntul mării în pînzele unui însuflețit catarg ; îngîndurîndu-i ochii, bombănindu-i fruntea, fluturîndu-i visurile, aplecîndu-i tinerețea spre viață.

În mersul ei spre casa noastră, ulița nu mai avea tovarăș : era o albie secată.

VII

Urma să plece în țară străină, să-și întregească mintea, să se călească. Dorul de pribegie i se-mplinea.

„Ești bărbat de-acum", îi spuneau părinții. „Tot copil ești, măi băiețelule !" oftau bunicii.

Era în ajunul plecării. Lăsase pe mama să-i rînduiască lucrurile și ieșise afară să-și răcorească fruntea în largul vîntului.

Zburau cocorii, goniți de toamnă, gornind. Cădeau frunzele prea grele de aur pentru istovul crengilor. Apunea soarele, prea greu de lumină pentru creanga zării.

Îl purtară pașii spre poartă. Ajuns acolo, își sprijini coatele de poartă, își cuprinse capul în palme.

Era atîta povară în falnica bucurie care-i umplea sufletul, de-i părea că palmele lui sprijineau un soare de asfințit. Și sufletu-i cînta de nădejdi ca cerul toamnei de cocori.

Se înserа. Prin fața lui, moșnegelul felinarului trecu, descoperindu-se : „Drum bun, conașule ! Să te întorci cu bine !"

Surîse înduioșat moșnegelului : „Să te găsesc sănătos, moș Neculai !"...

Se înserase de-a binelea. Deodată se trezi față în față cu bunicul, care se întorcea acasă. Nu-l auzise venind ; tresări. Un scîncet scîrțiitor : portița. Bunicul îl privi lung, oftînd : „Pleci mîni, măi băiețelule"... I se strînse inima...

Răsăritul lunii îl prinse tot la portiță. Se apropiau pași grăbiți ; era tata. Iarăși scîncetul scîrțiitor... Tata intră, îl dezmierdă cu privirea, cu mîinile : „Te duci de-acum, măi băiete“... I se umeziră ochii.

— ...

— ...

Rămase la portiță, cu ochii înlăcrimați. Uitase de uliță, și ea îi vorbise : „Vezi ! Toți vin spre casă, numai tu te duci !“ În lumina lunii, o pietricică, zărită printr-o lacrimă, sclipea ca o lacrimă.

Și trupul lui, fără să vrea, se plecă. Și mîinile lui, fără să vrea, se opriră deasupra uliței, în locul unde, odinioară, abia ajungea creștetul copilului prea mic să se încumete pe uliță.

Și sufletul lui dezmierdă prin noapte, jos, aproape de pămînt, capul unui copil care plîngea : copilăria lui.

VIII

Plecase de mult.

Bătrîna noastră bucătăreasă vorbea la portiță cu bucătăreasa vecinilor : „Dragul lui băiet ! O plîns cuconița de bucurie cînd o primit scrisoarea cu portretul lui. Să vezi ce mîndreță de flăcău s-o făcut !“

Ulița asculta.

IX

Veni războiul.

Zile și zile de-a rîndul, mașini ferecate, copite de cai, cîntece și chiote, goarne și fanfare, răcnete și sudălmi sfărmară și pîngăriră tihna uliței. Se scofîlcea văzînd cu ochii, ca un obraz bolnav — prăpădită.

X

Ieşiseră credincioşii de la denii, din biserica uliţii.

Bucătăreasa noastră şi cu moş Neculai, fanaragiul, mai zăboviră puţin în prag.

— Mamă Mario ! Ce veşti mai aveţi de la copil ?

— Ei, Moş Neculai ! L-o prins pacostea asta de război şi o intrat acolo la oaste !

— I-auzi !

— Doamne-Doamne ! Ce pustiu de gînd l-o mînat să se suie în maşinile cele care zboară pe sus ? Sărăcuţu de el !

— Să-i ajute Dumnezeu, mamă Mario !

— Să-i ajute, moş Neculai, că amarnic mai plînge cuconiţa !

În lumina lunii, uliţa se făcuse albă, albă...

Paşii bătrînilor răsunară cu bătăi grele de inimă amărîtă...

XI

Toi de noapte cărunţită de lună.

Prin fereastra deschisă de la odaia părinţilor se zărea capul mamei aplecat pe măsuţă : scria copilului.

Desigur că, în aceeaşi clipă, copilul, cu capul aplecat pe genunchi, scria mamei — dintr-o cazarmă adormită sau de pe un cîmp de luptă, potolit.

Prin noapte ţîrîiau greierii.

Şi uliţa asculta, în ţîrîitul greierilor, ecoul plîngător al celor două peniţe, atît de îndepărtate, scîrţiind două doruri risipite în nemărginirea nopţii.

XII

Piuiau cuiburile pe sub streşini. Un cer de primăvară plutea involt pe apele aurii ale văzduhului, atît de uşor, că l-ai fi spulberat cu o suflare dinadins.

Vîntul, dezmierdat de soare, se alinta cald, fumegînd de flori prin pomii albi.

Bunicul, așezat pe o bancă, își ștergea ochii cu o mînă tremurătoare. O vedenie îi înlăcrămase : ochii copilului, răsărind încercănați în sufletul lui — ca două zorele pe un zid năruit.

XIII

Vestea se prăbuși în noi ca o ciocîrlie fulgerată de soare ; la fel pierise copilul, între străini.

Ulița știu. Căci peste puțin poarta ogrăzii s-a deschis larg, așa cum deschide bocetul o gură de om. Bunicul, în coșciug, își urma nepotul.

Curînd, cei rămași, părăseam căsuța, fugeam de acolo.

XIV

Trecu vremea, trecu...

Și într-o zi, eu — cel sortit să fiu cel de pe urmă din copiii de odinioară — m-am pornit pe ulița părăsită, să împărtășim împreună spovedaniile unui trecut atît de scump nouă. Și n-am găsit-o.

O viață întreagă o știusem de veghe la poarta casei ; acum nu mai era. Plecase după morminte.

Și-n locul ei era o altă uliță, pe brațele căreia rîdeau alți copii.

VACANŢA CEA MARE

„L'ormeau viril monte en droite ligne
Mais toi, liant, déliant les tours
Et les retours de ta molle vigne,
Dis-nous un chant de rêve et d'amour.“

CHARLES MAURRAS

Dinu cercă să-şi întredeschidă iscoditor pleoapele neliniştite.

Zări obrajii lucii ai merelor domneşti culcate pe rogojină la căpătîiul lui, rumeneala lor hilară ; clipi stîngaci şi abia desluşi — prin tremurul de ploaie subţire al genelor — gleznele goale, sandalele mici...

Îi înţepenise gîtul şi-l săgeta braţul drept, pe care-şi sprijinise capul, dormind ; totuşi, nu îndrăzni să se mişte.

Obrazul descoperit i se înroşise treptat, sub privirile pe care le bănuia îndreptate asupră-i ; şi-l simţea — după fierbinţeală — deopotrivă de aprins, cu pleoapele străbătute de lumină. Îl ruşina roşeaţa obrazului, nu goliciunea trupului. Ar fi vrut să-l acopere cu mîna stîngă rămasă slobodă alături de şold ; dar, închipuindu-şi ochii care-l măsurau în voie, socotindu-l adormit, depărtarea de la mînă la obraz îl înspăimînta.

Îl ispiti din senin un gînd copilăros : „Dac-aş striga : cu-cu ! Oare s-ar speria ? S-ar supăra ?“

Un cîrcel îi străbătu umărul : „Dacă i-aş spune : Doamnă, iertaţi-mă, dar... nu mai pot sta aşa... vă rog, plecaţi... vreau să mă îmbrac !“

Ş-apoi ?...

Sfruntarea gîndului îl înmărmuri şi-l împurpură de-a binelea.

Auzi zornăitul ușor al sandalelor ; se îndepărtau. Folosindu-se de acest răgaz, își tîrî anevoie brațul amorțit de sub cap, rămînînd cu obrazul culcat de-a dreptul pe rogojină.

„Oare pleacă ?"

Tăcerea sandalelor îi răspunse. Se oprise.

O adiere de vînt zbucnită fără veste, ca un joc de ape din pămînt, înfioră gleznele Ioanei ; îi înflori mirat rochia albastră, golindu-i pînă peste genunchi tulpinele vii ale picioarelor, și-i întortoche luminos șuvițele aurii, ca pe o boabă mare de polen într-o roire de bondari.

O văzuse !

Îl copleși o bucurie vioaie, care-i înfrigură inima spre trupul din preajmă : zbor viu de pe o creangă de cireșe coapte.

Și surîse copilul, îmbujorat și viclean — la fel cu merele domnești care-i meneau la căpătîi.

Dojană a pădurilor, un nour posomorît învineți soarele, îngîndură valurile, încruntă ierburile și trecu, uitat...

În urmă-i, lumina zvîcni din nou. Și iazul oglindi orbit albastrul salt al cerului cu coamă lungă de soare.

Ioana nu se îndura să plece.

O ademenise înspre iaz orăcăitul broaștelor : dîrz, și hărțăgos, și necurmat, ca o sfadă într-o șatră de țigani.

Și începuse să colinde malul, cu pasul lenit de mîlul smolit și molatec. Mergînd, zărise într-o scobitură adăpostită a malului trupul gol al lui Dinu, întins pe rogojină, cu fața în jos, la umbra unui arin.

Dintru-ntîi, neașteptata arătare o hotărîse să plece îndărăt spre livadă.

După o scurtă șovăire, se răzgîndise :

Prea era de copil trupul lui Dinu care dormea ! Prea era nevinovată învecinarea merelor cu grămada de castane roșietice a cîrlionților burați ruginiu prin frunzele arinului !

Ș-apoi nu făcea altceva decît să-și urmeze drumul !

Și nu era nimeni să vadă și să-i tălmăcească roșeața obrajilor ei !

O broască înfricoșată se bunduci lîngă o piatră, cu trupul zbuciumat de hopurile inimii. Ioana o atinse cu piciorul, stîrnind un salt bleg, împlinit în apă.

— Doarme... sau se preface ?

Întoarse capul : Era atîta tihnă surîzătoare pe chipul și pe trupul gol, încît merele de la căpătîi păreau singurele gînduri deștepte, rotund întrupate din frăgezimea somnului.

— Doarme !

Se apropie de Dinu : Îi venea să-l dezmierde, fără gînd vinovat.

...Abia învolt din sfiala copilăriei, trupul se mlădia biruitor spre adolescență. Începînd de la glezne, era o armonioasă împletire și despletire de mușchi lungi, pe fuioarele oaselor subțiri, sub pielea uscată, netedă, bronzată de soarele verii : părea un trup de gitană tînără.

Privindu-l, Ioana asculta sunetele pe care le vor scoate din el mîngîierile sau loviturile vieții ; își închipui glasul lui de mai tîrziu : va avea desigur sonoritatea gravă a bronzului care-i acoperea trupul și stridența pătimașă a nodurilor de aramă care-i îngreuiau capul.

Și loviturile inimii în trupul de bronz răsunau în urechile ei ca bătăi de clopot pentru slăvirea acelei clipe de vară și de tinerețe...

Vîslit de foșnete domoale, soarele pogora spre apus.

Și părea că arhanghelul toamnei, izgonit din slăvi, în acest sfîrșit de vară, plutea mîhnit și singur deasupra pădurilor — boltindu-și, tot mai albastre, largile aripi de cer...

Ioana privi cerul : era tîrziu. Trebuia să se întoarcă la conac.

Dinu tresări. Gînduri nebune îi alergau prin goana sîngelui : Ioana îngenunchease pe rogojină, lîngă el.

Simți pe grumaz, ca o bură de furtună, vîrfurile degetelor reci — și-n trup, o ploaie fărămițată de fiori.

...Mîinile mici îi ocoliră rotunjimea umerilor. Și alintarea se făcu deplină de-a lungul spinării... pluti învăluită

înainte... pînă departe, pe glezne, unde se opri : mînile Ioanei îi încolăceau gleznele, ca două brățări umede.

...Și altă dezmierdare porni : învălui lung pulpele ; se arcui pe șolduri... fugi pe spinare...

Dinu simți mînuțele ude pe obrazu-i fierbinte ; le simți apoi apăsîndu-i buclele ca pe un strugure cu boabe mari, pe care vrei să-l storci.

O bulboană roșie îi sorbea sîngele spre tîmple ; și buzele-i erau mușcate de așteptarea sărutării.

Întreaga lui ființă se prefăcea într-un țipăt pe care-l sfărmi cu dinții, îl înăbuși cu pumnii, și tot străbate.

Deschise ochii, apucă un măr în neștire, își îngropă dinții adînc, sălbatec în trupul acru.

Ioana fugise ; îi auzi pașii repezi. Ochii lui tulburi o urmăriră pînă pe dîmb, de unde Ioana întoarse capul deodată descoperindu-l.

Își ascunse chipul pe rogojină.

Dar inima lui neînfrînată fugea după Ioana, ca un galop de faun spre crîngul cu ispite...

•

Pe plaja vînătă a cerului, fuga luminii scăldată spre apus în insule de mărgean risipise scoicile trandafirii ale nourilor de seară.

Dinu, cu trupul potolit de înot, pășea spre mal, urmat de valuri, ca un păstor al turmelor strălucitoare cu spinări de amurg.

Și picăturile de apă prelinse, scuturate de pe el, cădeau cîntînd cu sunete de fluier.

•

„Ioana ! Mi-e dragă Ioana !“

„Mi-e dragă Ioana !“

Mergea spre conac, prin livada cu pomii robiți de rod, călcînd harfele ierburilor.

Cădeau poamele coapte de pe crengi, cu zvonuri pline, și de pe buzele copilului cădea — greu ca gutuile și aromat ca naramzele — numele celei dragi.

...Departe, spre soare-apune, Mucenicii Amurgului — aureolați de nouri pe boltirea zării și luminați de candele tăinuite prin păduri — binecuvîntau noaptea.

Umbrele veneau ușoare, purtînd cu ele cățuile de-argint albastru, din care fumega pe dealuri răsăritul lunei...

„Ioana! Mi-e dragă Ioana!"

Mergea cu pas zvîcnit, cîntînd puterea unui nume.

Sireapă dănțuire de nomazi în jurul unui foc, dragostea lui juca în jurul unui nume.

Și gîndurile-i fluturau ca plete negre de nomazi și răsunau ca salbele țigăncilor — căci sufletul și gîndurile-i se roteau la jarul unui nume:

„Mi-e dragă Ioana!..."

•

— Mănîncă, Dinule; nu vezi că te-ai sfrijit?...

— ...Ori ești bolnăvioară, drăguță mioară?...

— Ei, Dinule! Acuși începe școala, și o să tînjești după mîncările de-acasă!

— Lăsați băiatul în pace! Nu vedeți că-i îndrăgostit?...

„Idioților!" le răspunse răstit tuturor, dar în gînd, cu ochii plecați în jos.

De ce nu-l lăsau în pace? Îi venea să plîngă. Zărise la celălalt capăt al mesei pe Ioana: zîmbea — pesemne și ea se distra pe socoteala lui!

Se simțea umilit, stînjenit... Tăcuse mereu, cu gîndul închinat Ioanei, și tăcerea îl împotmolise ca o ninsoare.

I se păru că a uitat sunetul oricărei vorbe, rostul oricărei mișcări. Și felurile nu se mai isprăveau; și glumele... glumele neroade!

...Masa lungă de brad, întinsă afară, sub umbrarul de verdeață „de unde se vede frumos", huia de rîsetele mulților oaspeți din jurul ei, de ciocnetele paharelor, de zarva tacîmurilor și a farfuriilor.

De-a lungul mesei presărate cu flori de luncă, fiacările luminărilor, închise în globuri de cristal, se învăluiau în neliniștea fluturilor de noapte.

...În vale, pe valurile iazului, sclipeau paftalele lunii. Pe cîmp, încolo, ardeau focuri de coceni, cu tufe de bujori...

— Bravooo !...

Toate feţele se îndreptară spre capul mesei, unde o uriaşă harbuzoaică, tolănindu-şi făptura de idol al broaştelor pe o tavă de argint, venise să desăvîrşească ospăţul.

Începură de-a valma prinsorile şi prorocirile :

— Roş ; ba galben ! Aş, e roz ! Vom vedea !

Mama lui Dinu îi ciocăni coaja cu familiaritate ; îi tăie capacele, crestîndu-le pe dinăuntru cîte o cruce rubinie — era doar jertfă creştinească ; şi începu înfelierea meşteşugită a pîntecosului trup.

— Aaa !

— Minunat !

Pe tot cuprinsul tăvii se înălţau — răsfrînţi în luciul argintului — gheţari de jar zimţat, prin care luceau viclean ochii de diavoli ai sîmburilor.

Comesenii părură deodată nişte giganţi cu chipurile înveselite de arătarea acestui iad pitic.

...Dinu trase cu coada ochiului spre Ioana. Îi zări mînile mici luînd din mînile groase ale bărbatului ei o felie de harbuz.

„Cum poate Ioana să sufere lîngă ea un om aşa de păros ?“

Se gîndi la trupul lui — curat ca un trup de fată — pe care Ioana îl privise, îl dezmierdase, şi se bucură ca de o biruinţă.

•

„Dinule, adă-mi, te rog, ceva să mă învelesc : mi-e frig !“ Cu aceste vorbe îl întîmpinase Ioana, ghemuită pe scara de jos a cerdacului din faţa casei. Şedea acolo singură, cu părul aprins din văpaia lunii, zgribulită de răcoare, ca o domniţă a caiselor : privea stelele, asculta greierii — era fermecătoare !

...Îi adusese pelerina lui cea groasă şi o pernă — să nu răcească stînd de-a dreptul pe scara de piatră !

„Noapte bună, Dinule!" Îi sărutase mîna cu sfială, cuviincios, abia atingînd-o cu vîrful buzelor. Dar pelerina lui era pe umerii ei, o strîngea în braţe.

...Şi Dinu, adăpostit sub plapomă în odaia lui, cu ochii închişi, se simţi înduioşat fiindcă pelerina lui era fericită pe umerii Ioanei.

...Se deşteptă din somn, buimac, înfrigurat, cu inima strînsă. Privi clipind poiana de lună din odaia lui; încreţi fruntea, cercînd să desluşească, să-şi amintească... se visase în dormitorul şcolii, aşteptînd, lungit în patul strîmt, clopoţelul deşteptător.

Cum îl chinuiau visurile acestea spre sfîrşitul vacanţei... atunci cînd nopţile vărateçe se coc în vînăt, la lumina toamnei: le culegea viermănoase de gîndul şcolii.

„Ioana!"

Amiaza de la marginea iazului îl năpădi ameţitoare, ca suflarea unui lan de crini.

...Începu să-i tremure inima privind din nou picioarele sprinten arcuite sub boltirea rochiei în vînt.

Şi simţi dezmierdarea înceată... apoi pripită, umedă... şi simţi acreala mărului muşcat... şi dori trupul Ioanei, alături de el, aşa de tare, aşa de tare, încît îi scrîşniră dinţii — şi-şi strînse în braţe bătăile inimii, ca ţăndările a două trupuri fărmate unul de altul...

...În noaptea de afară, tăcerea se închegă o clipă, dureros, ca înghetul într-un trup zgîrcit de ger... şi, nimicită, se nărui.

Orăcăitul broaştelor se înnoda şi deznoda pe valuri; se împotmolea bolborosind în mîlul gras; se dezrobea clocotitor, ciuruind pacea nopţii; se hurduca năuc pe cîmpii; se învîrteja spre zări, şi zările — care adunau în crînguri duioasa grăunţare a privighetorilor — spulberau zădarnica şi chinuita pleavă de sunete urgisite.

Cu ochii închişi, ţi-ai fi închipuit că ai în faţă priveliştea de groază a unui munte epileptic — cu chipul îmbălat de şuvoaie, cu pădurile vîlvoi — izbindu-şi trupul de piatră, cu pumnii stîncilor.

Așa răsuna de cumplită dragostea broaștelor pe iazul viscolit de lună...

II

Cu zborul îngreuiat de polenul soarelui — cules de pe stînjîneii atîtor zori și de pe macii atîtor amurguri — roiul celor de pe urmă zile de vară își purta gloriile de aur spre naltele prisăci ale lui septemvrie.

Dinu se mistuia.

Amiezi de-a rîndul o așteptase pe Ioana la marginea iazului. Nu venise : de ce ? Știa doar că el o aștepta !

Lacrimi mocnite i se strîngeau treptat în suflet și-i atîrnau grele. De ce nu venea Ioana să le culeagă, să le sfarme ? Să spumege iar în trupul lui mustul bucuriei !

...Răzvrătit, se smulse de pe malul pustiu. Pașii lui se muiară în aurul apei ; trupul i se împlîntă în valuri, hotărît, întîlnindu-și oglindirea — două spade, încrucișate printre scuturi.

Începu să înoate.

Nu văzuse că pe celălalt mal trupul Ioanei, umbrit în tricou negru, îi îngînase mișcările.

...Pe clătinarea valurilor, capetele lor depărtate ardeau ca doi nuferi de rugină rostogoliți pe tipsii de soare.

•

Te dogora, de după fiecare pom, suflarea faunului ceresc cu chip de soare — și îi vedeai lucind prin frunze ochii de chihlimbar.

Inima toamnei zvîcnea pe aproape : o auzeai necontenit, în căderea roadelor. Și trupul toamnei era gol : aromele calde și mirosul frunzelor de nuc îl vesteau astfel.

Și te înfiora vîjîit de sînge prin vine, care rîdea în ierburi...

...Tupilîndu-se pe după trunchiurile pomilor, Dinu o urmărea pe Ioana. Conacul, cu storurile lăsate, oblăduia

somnul unora, jocul de cărți al celorlalți. Ei singuri erau afară.

O văzuse ieșind cu pledul subțioară : ieșise după ea.

...Își lipi obrazul de trunchiul unui pom bătrîn.

Îl stăpîneau îndemnuri păgîne : s-o ajungă dintr-un salt ; s-o cosească scurt cu brațul ; să-i frigă buzele cu dinții ; ș-apoi să fugă...

...Ioana mergea ritmat, cu pași dănțuitori. Ierburile nalte îi încolăceau șerpuitor gleznele goale.

Deslușise pașii lui Dinu pe urmele ei. Îi simțea salturile de lăcustă mare. Avîntul lui o înviora.

...Frunzele opriră vîntul : murmurară, șoptiră, foșniră un sfat zorit. Cu gînd de joacă, Ioana își născoci o spaimă : că pomii pe-ntrecute vor s-o ajungă, s-o prindă, s-o despoaie — înfiorîndu-i goliciunea cu alintarea chipurilor lor bărboase, cu zămoasa sărutare a roadelor buzate, trecînd-o unul altuia, din crengi în crengi.

Și începu să alerge, zvăpăiată, cu ochii abia întredeschiși, cu părul fumegat în vînt... pîndită de ochii lui Dinu.

Fără suflare, se opri sub un nuc, zvîrli pledul pe iarbă și se prăbuși rîzînd pe el.

Trecură clipe crețe de zumzetul albinelor.

O veveriță cu coada de tutun roșcat lumină frunzișul unui alun și se stinse.

— Dinu !

— ... !

— Dinu ! Haide !...

Ieși din ascunzătoare și se apropie de Ioana. Se opri lîngă ea, stingherit : se simțea prea înalt — un plop copil dojenit de un spic.

— Te-am prins, Dinule !

— ... ! ?

— Drept pedeapsă, ai să-mi culegi fructe : da ?

— Cum nu... doamnă ! Îi pierise vitejia !

Într-o goană ajunse la conac, luă un coșuleț din sufragerie și se întoarse în livadă s-o despoaie : răzbunare !

Întinsă cu fața în sus, cu mîinile sub cap, Ioana aștepta.

În livadă, o furtună scundă, dar vajnică, biruia crengile pomilor.

...Aţipise de-a binelea, cînd simţi tresărind o rostogolire la urechile ei. Dinu îşi răsturnase coşul, şi tot soiul de fructe alergau vesel pe iarbă, ca o mascaradă de pitici prunci momiţi de focul părului Ioanei.

— Eşti ostenit ! Aşază-te lîngă mine !

Se supuse stîngaci, lungindu-se pe iarbă, dincolo de fructele care mărgineau pledul.

— Nu acolo ! Vin-aici pe pled : ai loc.

Se apropie, aşezîndu-se turceşte, sprijinit într-o mînă, la picioarele Ioanei. Nu se simţea în largul lui. Neîndrăznind s-o privească în faţă, se uita la fructe.

Ioana muşcă dintr-o pară. Mărgele dulci se rostogoliră din miezul moale, udîndu-i bărbia şi rochia. Dinu îi întinse batista : se şterse, mulţumindu-i. Îi vedea limba roşie mădiindu-se între buzele îmbrobonate de suc.

Simţindu-se privită, Ioana îndreptă spre el o prefăcută încruntare :

— Să-ţi dau ?... Să nu-ţi dau ?... Ştii ce : Îţi dau numai fructele pe care le vei ghici după aromă : te învoieşti ?

— Cum, doamnă ?

— O să vezi !

Se ridică în genunchi, tîrîndu-se legănat lîngă el, şi-i legă ochii strîns cu batista.

— Acum întinde-te pe pled şi stai cuminte!

Îi apropie de nări o piersică :

— Ghici ! ?

Dinu respiră adînc suflarea de tămîie acrişoară :

— Piersică ?

— Da : e a ta.

Mai ghici un măr naiv şi o rencloadă cu miros de miere topită. Apoi începu să şovăie. Răspundea încet şi greşea : parfumul Ioanei copleşea aromele fructelor şi îl tulbura. Fără să-şi dea seama, îşi muşca mereu buzele şi cu mînile smulgea apucat smocuri de iarbă.

Îngenuncheată lîngă el, Ioana se apleca în răstimpuri, ducîndu-i rînd pe rînd fructele la nări : părea că alege şi potriveşte pietre scumpe, să le încrusteze pe chipul unui idol.

...Căzu o nucă, speriindu-i, și rămase pe pled amărită, cu craniul ei pleșuv ieșit din broboada verde.

Jocul, oprit o clipă, începu iară. Ioana îi întinse o prună. Așteptînd răspunsul, îi privi cu de-amănuntul nările rumenite de lumină, rotunjite de arome... tresărirea dinților pe buzele umede... pielea feței, mai brună din pricina batistei care-o curma... și o vînă, sperios albăstrită, pe gît...

Se aplecă mai tare... mai tare... nu se putu stăpîni : își lipi gura închisă de buzele lui Dinu. Pruna îi căzu din mînă. Stătură așa, fără suflare, nemișcați.

Cînd se ridică, amețită, desluși o șoaptă — răspunsul lui Dinu :

— Coarnă.

— A ta e coarna.

Și, rîzînd, îl sărută pe amîndoi obrajii.

•

Cu coatele rezemate de pervazul ferestrei deschise, Dinu veghea — obraz în obraz cu noaptea.

Își murmura tainic după-amiaza din livadă : „S-a aplecat... șuvițele ei mi-au învăluit fruntea, obrajii... și i-am simțit gura udă pe buzele mele... avea gustul coarnelor coapte... De ce mi-a fost teamă ? De ce n-am sărutat-o ?“...

Buzele lui, jilave de amintire și de răcoarea nopții, se deschideau și se închideau tremurător, străpezite de adînca neliniște a mugurilor care vor să înflorească timpuriu.

•

Lumina soarelui bătea strîmb.

Căpițele de fîn păreau un norod de broaște-țestoase supus unei vrăji. De sub carapacele bombate de chihlimbar verzui, gîturi de umbră turtită se întindeau tot mai departe, pe măsură ce soarele se încovoia spre apus...

Lîngă o căpiță, Dinu se odihnea, cu capul pe genunchii Ioanei, împăcat și bogat de bucurii. Nu gîndea nimic : sufletul lui era miros de sulfină spre Ioana.

Veniseră acolo împreună. Ioana se culcase pe un braț de fîn, el alături. Ioana îi luase capul pe genunchi.

Poate adormise de-atunci! Nu-şi mai aducea aminte.

Ioana îi netezea fruntea, îi inela părul pe degetele ei; trupul lui era un fuior ascultător în mînile Ioanei.

Cînd deschidea ochii, zărea deasupra lui un cuib de aur aureolat pe cer: părul Ioanei, soarele...

Visul galben, de lene, al fînului umplea văzduhul.

...Trecură raţe sălbatece, cîrduri-cîrduri...

Soarele întrezărit pe dealuri era subţioara arămie a Toamnei, al cărei braţ gol alinta molatec cerul despletit pentru noapte... O clipă, cîmpia fu mai blondă... soarele apuse...

...Porniră tăcuţi, mînă în mînă, spre conac.

Deasupra capetelor lor tomnatece, cerul cu tîmplele albastre gîndi limpede, luna plină: înseninarea apelor, a frunzelor, a umbrelor...

•

Dezgheţul lunii umpluse streşinile, crengile: picura tăcere în uluce; prin glasul păsărilor, cîntec.

Plopii... fumuri ascuţite de argint.

Priveliştea era tremurătoare, şi greierii — ca picături de rouă în aţe de păianjen.

...Dinu închise ochii umezi de lună; sufletul îi aţipi pe părul Ioanei; o căpiţă mică de soare, moale de miresme calde.

Somnul izvorî surîzînd: un rîu de argint, în care ziua şi Ioana se oglindiră îmbinate, ca jocuri de luceferi galbeni prin frunzare de aur.

•

Zările erau gîngave de fulgere. Deasupra livezii, albastrul cerului răcorea zăduful soarelui. Era o înfricoşare grea: se pregătea parcă pîngărirea icoanei Domnului.

...Dinu se prefăcea că doarme, cu capul pe genunchii Ioanei. Ioana se trudea să cetească, veghindu-i somnul.

Bubuitul furtunii se apropia răsunător ca un galop de taur sub bolţi de catacombe.

Dinu tremura; îi dîrdîiau dinţii.

Privi din nou piciorul gol, descoperit de vînt pînă sus,

pe le genunchi ; rîvnea să-l apuce, să-l strîngă, să-şi umple mîna strîngîndu-l...

Venea furtuna : înfiorări şi spaime...

Trebuia să se hotărască odată.

Se îndemna : „Haide... haide !“

Îşi lunecă braţul. Se opri. Degetele mîinii erau un îngheţ crispat. Înaintă iar. Cuprinse rotunjimea tare a genunchiului ; încremeni, aşteptînd. Îi fugise toată viaţa din trup, în braţ, în mînă. Îşi simţea braţul străin, ieşit din el ca un şarpe dintr-o scorbură.

Mîna se tîrî mai jos... cuprinse pulpa... smuci trupul după ea... şi Dinu se deşteptă cu buzele pe piciorul gol.

Cădeau din cer picuri grei, ca de pe un trup năduşit de groază.

Ioana îşi trase piciorul încet. Cuprinse apoi cu mîinile capul lui Dinu şi începu să-l clatine uşor :

— Deşteaptă-te, somnorosule ! Ne prinde ploaia !

Se ridicară. Amîndoi aveau obrajii aprinşi, ochii lucioşi.

Ioana îl privi lung :

— Cîţi ani ai, Dinule ?

— Cincisprezece...

— Ştii, Dinule, că-s bătrînă ! Pot să-ţi fiu mamă !...

O oceanică pîrîitură de dezgheţ polar zgudui cerul.

Porniră în goană, ţinîndu-se de mînă.

Ploaia începu.

•

Ud pînă la piele, Dinu fugi de-a dreptul în odaia lui, să se schimbe.

Minţise Ioana. Minţise ! Ştia el bine că nu avea decît douăzeci şi doi de ani !

De ce-l minţise ?

Îi sărutase piciorul ! Piciorul Ioanei !

Se privi în oglindă, cu dragoste, cu evlavie, ca pe o flamură glorioasă.

Sub cerul afumat, Vara — despuiată de tot avutul, de toate podoabele, gonită din casa ei — plîngea amarnic şi blestema, scuturîndu-şi şi smulgîndu-şi părul lung...

III

...Pesemne, departe, departe — pe acolo pe unde în zilele de vară soarele se avîntă voinic pe cer — coborau acum, în străvechi odăjdii de lumină, zilele toamnei : cu zorii care înalță, în mînile lor galbene, racla străvezie a răsăriturilor de soare, în care odihnesc moaștele de aur ale celei dintîi toamne pămîntești ; cu amurgurile gîrbove de zare, purtînd prin păduri toacele corbilor ; cu vîntul alb de anii lunii, cadelnițînd pe înserat tămîia brumei...

Pesemne de aceea pădurile îngenuncheau în frunzele lor ; de aceea castanii își începeau lungile mătănii ; de aceea tălăngile cirezilor sunau vecernii pe cîmpii ; și de aceea ochiul de raze al cerului privea îngîndurat prin triunghiul cocorilor...

•

Era o deznădejde de crengi răstignite deasupra pămîntului în zborul cîrdurilor călătoare.

Un pîlc de păsări se frînse pe zare și soarele căzu și el, scuturat în nouri galbeni, ca o vremelnică poamă, coaptă pe creanga pribeagă, între frunzele pribege.

...Dinu își întoarse capul spre Ioana, din mers : o întrebă :

— I-adevărat că plecați în străinătate ?

— Da, Dinule : peste o săptămînă.

Tăcură. Înserarea era palidă ca un ceai de tei.

— Și eu plec... la școală...

— Așa !...

— Plec mîne dimineață !

Strînse mai tare brațul Ioanei.

Îi era milă de crîng, de toamnă, de ei. Toate erau abătute, întristătoare : satul din vale, cu grămada sărăcăcioasă de căsuțe albe, ca un cimitir evreiesc ; copilașul desculț care-i privise lung, cu căciula în mînă, ca la o înmormîntare ; mugetul unei vaci, deasupra cîmpiei pustiite...

Se apropiau de conac.

— La cîte ceasuri pleci, Dinule ?

— La cinci jumătate.

Îi tremurase glasul.

...Ioana îl cuprinse în braţe, îşi lipi obrazul de lacrimile lui — şi rămaseră fără grai, strînşi unul în altul de gîndul despărţirii, ca un pom umed de sevă, despicat în două.

* *

După masă îşi luă rămas bun de la oaspeţii conacului, de la părinţii săi, de la Ioana : îi sărută mîna, faţă de ceilalţi. Apoi fugi afară.

Colindă livada scuturată, se coborî la iaz şi regăsi pe locul unde Ioana îi dezmierdase trupul amintirea cea dintîi.

Rătăci pretutindeni, umil, îndurînd o altă toamnă pe fiecare loc scump.

Tîrziu, se îndreptă spre conac. Lumina lunii îl împovăra ca tăcerea unei mulţimi. Grămezile de frunze îi cuprindeau paşii, însoţindu-l cu oftări uscate.

„Ioana !" Zgribulită într-un şal, cu capul descoperit, îl aştepta pe scări : ca şi odinioară cînd o întîlnise tot acolo...

Veni spre Ioana, înfremat de cea din urmă bucurie. Îngenunche la marginea scărilor ; îşi aplecă fruntea pe genunchii ei...

Ioana îi sărută părul, fruntea, ochii, buzele ; apoi fugi.

Era singur. Lîngă el, un greier scîncea subţire.

IV

Îşi aştepta „rîndul" pe scaunul cu spetează de lemn, rotunjită la capăt cu un rotocol de hîrtie.

Surîse amar, amintindu-şi vorbele directorului : îi adunase pe cei din „cursul superior" în amfiteatru. Între altele, le spuse :

— Sînteţi băieţi mari acum ; vorbesc cu voi de la om la om, nu-i aşa ! Pentru respectarea igienei şi pentru a da pilda cea bună celor mai mici — din cursul inferior — *trebuie* să vă tundeţi cu numărul *unu*...

Şi i se păruse că directorul îl privise pe el mai cu dinadins : părul lui era vestit între colegi, fiindcă „friza natu-

ral". Ceilalți se răzvrătiseră : înjghebaseră întruniri în repetitor, cu discursuri ; făcuseră tainic, în dormitor, legământ de nesupunere, față de această „nemaipomenită persecuție".

El se resemnase ; îi era lene să mai lupte : prea era abătut !

...Îi țiuiau urechile de cîntecele sprintene ale foarfecilor. Alături de el, un domn — care-și ținea pîntecele pe genunchi, ca pe altcineva mai mic — își răsuci musteața, întinse gîtul spre oglindă, încruntînd sprincenele ; se dădu îndărăt, se mai unse cu cosmetic ; iar se apropie de oglindă, cercetîndu-și cu băgare de seamă fața pudrată, ca pe un pergament cu buchi mici ; și în sfîrșit începu să-și încheie gulerul crohmolit, oftînd.

Prin oglindă, Dinu mai văzu două capete : unul chel, cu frunte pintecoasă, al cărui craniu era curmat din tîmplă în tîmplă de un portativ sur ; celălalt, cu păr negru scurs pînă jos pe ceafă, în șuvițe murdare, ca și gulerul care le acoperea.

Închise ochii, scîrbit. Își revărsă sufletul, ca un vînt, departe... și cuprinse într-o îmbrățișare de largă duioșie toate amintirile, pe toate locurile...

Cînd deschise ochii, își privi părul lung : părea neliniște de-aramă, strînsă de pe grîie, din toamna crîngului, din amurgurile soarelui pe iaz ; părea dezmierdare întrupată din părul Ioanei...

— Doriți să vi-l scurtăm ?

Tresări : îi venise rîndul.

— Cu numărul unu.

— Aaa !

Țăcănea mașina rece, șerpuind, și buclele roșietice cădeau în valuri mici și plîngătoare, înfiorîndu-i obrajii.

Cădeau, cădeau frunzele toamnei lui.

I se despuia sufletul. Închise ochii. Începură să-i picure lacrimi pe obraji.

— Sînteți suferind ?

— Da... toamna am migrene.

Un băiețel soios, la un semn al „patronului", începu să mature la gunoi părul care lumina podeaua.

Ieşi de acolo, mai singur. Se strînse în paltonul de uniformă, îşi ridică gulerul şi se îndreptă spre şcoală.

•

Un copilaş mărunt, cu geanta în spate, cu cîteva castane într-o mînă, cu călimara în cealaltă, se împiedecă din goană şi căzu, scăpînd castanele şi călimara pe trotuar.

Cerneala răspîndi pe asfaltul prăfuit un buchet de violete umede.

Copilaşul se ridică plîngînd, zguduit de suspine, cu pumnii pe ochi, aşteptînd parcă osînda.

Dinu îi ridică şapca, i-o puse pe cap, îi alintă obrajii aprinşi şi trecu mai departe, păstrînd în ochi drăgălaşa mîhnire a copilaşului, ca pe un mărţişor găsit în stradă pentru mîhnirea lui.

CEL DIN URMĂ BASM

Somnul începea de la păpuși. Nuni și Suzica se culcau pe urmă.

Păpușile se pregăteau de culcare cu mîinile fetițelor, întocmai ca ele : își scoteau pantofii și șosetele ; își dezbrăcau rochițele înfoiete, cămeșuicile scurte de zi, cu inițiale potrivite poreclelor, și le pătureau pe taburetele dinadins aduse pentru aceasta ; își desfăceau fundele din păr ; se legau cu cîte un tulpan, ca să-și ocrotească roiul bucelelor în timpul somnului ; îmbrăcau lungi cămeși de noapte, care din albe deveneau roze pe trupul lor ; își făceau rugăciunea : păpușile aveau cîte o iconiță prinsă de pătucul lor ; și apoi se culcau.

Suzica, mai duioasă, își adormea păpușa legănînd-o în brațe. Cînd îi venea somn Suzicăi, păpușa se culca.

Nuni, mai autoritară, după ce și-o acoperea părintește cu oghialul, îi închidea pleoapele pe rînd, cu vîrful degetului.

— Nani-nani, șoptea dezmierdător Suzica, purtîndu-și păpușa pe toată întinderea covorului.

— Să dormi, Pușo ! cuvînta sever Nuni, care știa prea bine fățărniciile ochilor închiși cu de-a sila.

— Nuni, parcă ar fi timpul să te culci și *tu*, îi răspunse din odaia de alături doamna Balș, arătîndu-se în prag.

— Mă culc, mămăică... da' Suzica de ce nu se culcă ?

Suzica îndreptă spre Nuni o privire piezișă. Avea doi ani mai mult decît Nuni.

— Numai să adoarmă păpușa, și mă culc îndată, mămăică.

Nesocotind-o pe Nuni, își căută mai departe de păpușă.

Tocmai atunci intră și Sonia. Nuni îi sări în brațe.

— Sonia, îi șopti ea la ureche, fă-mi un iepuraș !

Doamna Balș făcu Soniei un semn, pe furiș.

— Nuni dragă, tare mi-i somn...

Și căscă doveditor, abia stăpînindu-și zîmbetul.

— ...Îți fac mîne doi iepurași... trei, cîți vrei tu ! Acuma ne culcăm, nu ?

— Ei, Sonia ! Stai măcar să-mi fac rugăciunea !

— Hai și tu, îndemnă doamna Balș pe Suzica.

...Fetițele se suiră în paturile lor, doamna Balș și Sonia ridicară fileturile de la margini ; apoi fetițele îngenunchiară.

Suzica începu domol :

— Tatăl nostru carele ești în ceruri...

Și Nuni după ea — fuguța :

— ...în ceruri...

Călciile lor rotunde, rumene, răsărite de sub cămeșuici, se alăturau cuminți, ca merele căzute în iarbă după ploaie.

De la mijlocul rugăciunii, se iscă o luptă de întrecere între cele două glasuri. Evlavia pieri...

Rugăciunea începu să alerge, zvonind învălmășit, ca zurgălăul unei sănii la vale.

Suzica rostea mai ușor, fiindcă știa mai bine rugăciunea ; o lăsase pe Nuni în urma ei.

Trăgînd cu coada ochiului la Nuni — care făcea la fel — sări un cuvînt, două, trei...

— ...și nu ne duce pe noi... ispită... cel rău...

— Amin ! se îmbufnă Nuni, văzînd că nu mai are încotro.

— Nu mă țin, Nuni. Ai sărit ! Hai înc-o dată, de la început.

— Eu mă culc. Mîne seară... dacă vrei !

— Mamă...

Ștefănel intră la fetițe, din odaia doamnei Balș ; zărind-o pe Sonia, se opri.

— Ce vrei, Ştefănel ? Îţi trebuie ceva ?
— Nimic-nimic... noapte bună.
— Tefănel, nu mă săruţi ?

Glasul lui Nuni îl opri din drum. Uitase deprinderea fetiţelor. Se îndreptă spre patul ei, resemnat. Nuni îl luă de gît şi-l sărută din răsputeri pe amîndoi obrajii.

Dădu să plece.

— Şi eu vreau să te sărut, Tefănel !

Se aplecă stînjenit şi pe patul Suzicăi. Alte două sărutări răsunară, arătînd că Suzica ştia să facă cel puţin atîta zgomot cît şi Nuni !

Ştefănel se înroşi. Ieşi din odaie privind în pămînt.

Intrînd la el, auzi pe coridor paşii Soniei. Aşteptă să treacă, apoi se întoarse îndărăt.

— Ce-i, Ştefănel ?
— Mamă, dă-mi, te rog, o cămaşă de noapte.
— A ! pentru asta ai venit adineauri ! De ce nu mi-ai cerut atunci ?
— ...Dă... nu puteam...
— Îţi era ruşine de Sonia ? Măi-măi !

Ştefănel tăcu, dar simţi bine că Sonia asta *îl plictisea.*

•

„Any, sînt la Medeleni...

Auzi tu ce plin şi ce involt sună : Medeleni !

Te-ntrebi : E numele firesc al unui clopot florentin ? al unui şipot de munte ? al unei cantilene ?

...În amurg, cînd se întorc cirezile de la păşune, tălăngile destramă un vaier plîngător, prin care lămuresc, silabă cu silabă : Medeleni... Medeleni... Medeleni...

Şi-mi pare că ascult în glasurile-acestea clopotele deniilor păgîne, prin care ogoarele, pădurile şi apele jeleso pe nimfa sau zeiţa Medeleni...

Înţeleaptă Any, te-ai încruntat : ştiu !

Nu mai încape vorbă că mai ales acum, după o atît de lungă despărţire — imnul Medelenilor te interesează mai prejos decît o succintă relatare a vieţii şi planurilor mele! Iartă-mi un surîs maliţios ! Această reţetă antihiperbolică, pe care mi-ai prescris-o odată, se potriveşte apucăturilor

mele epistolare întocmai ca ochelarii prin care se încruntă bunicul pe nasul nepoțelului ghiduș... și cîrn.

Iată ce se cuvine să reții din palavrele mele : că în sfîrșit am scăpat de tifos ; că doctorul m-a îndemnat — cu multă părere de rău și lepădare de sine : o să-ți istorisesc îndată — să stau măcar o lună la aer curat ; și că... iată-mă la Medeleni. E un făcut : toate gîndurile duc la Medeleni.

Doctorul tifosului meu se numește *Jenică* : diminutiv mai exotic decît Ionică !

Miroase ca toți doctorii, a dop de sticlă cu iod — și mai miroase, fiindcă e și june, a parfum de lăcrămioare: *une larme de muguet !* Mînuiește termometrul cu delicatețe, ținînd degetul cel mic încovrigat în sus ; după ce-ți ia temperatura, spune «merci» — ca și cum i-ai fi oferit o linguriță cu dulceață.

Nu-i chip să-l privești în față — poate fiindcă n-are ochelari : de îndată roșește și bîlbîie, obligîndu-te astfel să-ți cobori privirile ; și așa îi descoperi și îi măsori cu de-amănuntul ciorapii de lînă albă, tricotați, legați cu funda subțirică a *pantalonilor* aduși *ad-hoc* pînă la glezne: o, nevinovăție ! Cînd stă pe scaun, ghetele lui Jenică stau pe covor cam într-o rînă, cu urechile scoase în afară. Diavolul rîsului necuviincios îți suflă la ureche că sînt prinse numai de picioarele respective și că acuși-acuși or să pornească razna, tîrînd ciorapii după ele.

M-a îngrijit cu un devotament îngeresc : expresia e a mamei. El e «un băiat de aur» : corolarul e tot al mamei. Iar eu sînt «nerecunoscătoare și clevetitoare» : iarăși mama. Lui nici nu-i trece prin minte una ca asta.

El *(palid, dar hotărît)* : Duduie Sonia, am admirat în repetate rînduri distinsul dumneavoastră talent de pianistă... ce sublim lucru e muzica, duduie !

Eu *(modest, dar convinsă)* : Adevărat !

El *(prinzînd culori)* :...

Eu :...

El *(pe cărbuni)* :...

Eu :...

El *(roș ca sfecla cea mai clasică, luîndu-și inima-n dinți)* : Sînteți ostenită... vă las...

Într-un cuvînt, s-a *înamorat* de mine! Mă socoate melancolică, visătoare, şi mă poartă la el în suflet ca pe un fel de cromolitografie a Damei cu camelii! E sublim!

Bietul Jenică! Mai pomenesc o dată numele lui, şi îl arunc ca pe un nas ţuguiat de hîrtie — şi am scăpat de el, răbdătoare Any!

Închipuieşte-ţi că tocmai lui îi datoresc Medelenii. E de prisos să-ţi istorisesc totul. Pe scurt, iată: curînd după ce intrasem în convalescenţă, ne pomenim într-o zi, acasă, cu Doamna Zoe Balş; prietenă cu mama într-o vîrstă şi cu mine într-o muzică. Aflînd de la Jenică — acesta îngrijise pe Nuni, o delicioasă fetiţă a ei, bolnavă de tifos cam în acelaşi timp cu mine — că am neapărată nevoie pentru a mă întrema de binefacerile aerului de la ţară — venise să mă poftească la Medeleni (află, la urma urmei, că Medeleni e o moşie), unde pleca şi ea dimpreună cu copiii.

Popas! Nu mai am cerneală în stilo. Puţintică răbdare, Any."

Se auzeau bătăi în uşă, întovărăşite parcă de o dojană bărbătească.

— Cine-i?

— Eu, duducuţă!... Ga-ga-ga...

Sonia asculta nedumerită...

— Intră, Pachiţo!

— Îndată, duducuţă, se răsti ciudat glasul de dincolo. Şi iarăşi:

— Ga-ga-ga.

— Uşa-i descuiată, Pachiţă! De ce nu intri?

În sfîrşit, prin uşa zgîrcit întredeschisă se ivi înveselitor, menind a belşug şi voie bună, chipul de lună-plină-de-sacară al Pachiţei: zîmbea cu dichis, ştiind locului.

— Hai, Pachiţo, intră odată!

— Văleu!... Ptiu, spurcatule!

Pachiţa se mistui, trîntind uşa.

De la măsuţa de-o şchioapă, pe care scria aşezată turceşte pe covor, Sonia sări sprintenă, se repezi la uşă, o smunci în lături, privi o clipă prin umbra coridorului:

— Ce-i, Pachiţo... ce s-a-ntîmplat?

Ţinîndu-şi şorţul sumes, cu o mişcare de formidabilă pudoare, groasa Pachiţă lupta cu un gînsac. Încăierată cu

el, se năpusti șchiopătînd spre fundul coridorului... Sonia se înapoie în odaie, surîzînd. Luă stiloul de pe măsuță, destupă flaconul cu cerneală... începu să rîdă :

„...Asta trebuie să i-o scriu... Idila pedepsită de zei să să fie căsnicie : Leda ajunsă țață, și Lebăda gînsac — sfădindu-se !"

— L-ai văzut, duducuță ! S-a luat după mine, afurisitul, și m-a apucat de picior.

Înfierbîntată, cu tulpanul strîmb de sub care viscoleau șuvițe cărunte, cu ochii aprinși, Pachița intrase în odaie.

— Da' acolo ce ai, Pachițo ? o întrebă Sonia, arătîndu-i șorțul pe care tot și-l mai ținea sumes.

— Eiii !... Ți-am adus și eu ceva ! Da' să umbli binișor cu *ei* !

Desfăcîndu-și șorțul, Pachița răsturnă încetișor pe divanul înfățat pentru dormit o grămadă aurie și piuitoare de trupușoare pufoase : puișori de găină și boboci de gîscă.

— Vezi ! m-am ținut de cuvînt, duducuță !

— O, mititeii, drăgălașii... piu-piu-piu...

Îngenunchind lîngă divan, cu o vioiciune de fetiță, Sonia începu să-și alinte obrajii de blănițele de caise ale puișorilor. Buclele ei negre, cu afunduri roșcate ca ruginiul din blana de lutră, se învălmășeau printre puișori, împodobindu-se cu vii cununi de lalele.

— Na !... că erai să mi-l răstorni.

Pachița opri pe marginea divanului un boboc cutezător. Sonia zîmbi. Era mai mare dragul să-l vezi atît de mic și atît de inimos ! Adevărată miniatură în miez de cozonac a gînsacului.

— Ei, duducuță, de-acu ți-i iau... Că mă gătește afurisitul cela de gînsac !

Începură culesul. Rînd pe rînd, puișorii, cu spaime blonde și soprane, treceau din pumnul Soniei în pumnul Pachiței.

— Mai lipsește unul, duducuță !

Îl căutară... și-l găsiră tupilat după o pernuță, rotund și luminos ca un luceafăr de sulfină.

— Lasă-mi-l mie, Pachițo.

— I-auzi !

După ce ieşi Pachiţa, Sonia se întinse îmbrăcată pe divan — cu ochii închişi, cu mînile sub cap. Se gîndea la puişorii care trecuseră prin odaie, înviorînd-o graţios... Şi-i închipui ciugulind iarba fragedă... Murmură gînditoare :

„Vine primăvara, vine primăvara"...

Se sculă, îşi acoperi umerii cu un şal turcesc răsfrînt pe speteaza unui scaun, micşoră lampa încet-încet, pînă se stinse de la sine.

În încăperea albă, cu ziduri groase şi bătrîne, noaptea îşi răspîndi clara frăgezime ca un parfum de violete într-un arhondaric de schit...

Sonia deschise o fereastră. Se aşeză de-a curmezişul pe pervazul adînc. Răcoarea crudă îi sărută nările, îi umezi tîmplele, înfiorînd-o toată, din creştet pînă-n glezne.

Primăvara...

Atîta nelinişte se însufleţea de pretutindeni, încît neclintirea nopţii părea încordare pentru o năvală — tăcerea, preajma unui muget sfîşietor.

...Livada moşiei, livezile satului din vale îşi înălţau crengile abia înmugurite, străpungînd umbra : pîlcuri-pîlcuri de cerbi sihaştri, fugiţi grămadă din păduri — opriţi la pîndă pe hotarul nopţii... Vedeai suflările lor calde aburind văzduhul. Simţeai pămîntul scurmat de neastîmpărul copitelor ; simţeai nările lor căscate adulmecînd cu boarea zările, depărtările ; simţeai dîrza încruntare a coarnelor ruginii.

Şi aşteptai din clipă în clipă. Şi aşteptai izbăvitor să răsune galopul plin al Celei-multrîvnite — dezlănţuind prăpădul : prăbuşiri de copite ; trosnet de coarne izbite, sfărmate ; mugete jalnice sau biruitoare... şi sînge cald, bogat ca umbra de rubin a toamnei... sub ochii blînzi şi umezi ai cerboaicei, nălucită în argint de lună şi în purpuri de măcel...

...Sonia tresări : răsunase un ţipăt ?

Din fundul livezii, două umbre se desprinseră în goană. Le zări : se fugăreau ; se apropiau. Le auzi ropotul — le lămuri.

Se apleacă pe fereastră, desfăcînd crengile zarzărului de la geam, și deslușì trupul înfuiorat al unei țigănci pe-semne, cu salbe sunătoare pe grumaji fugărită de un flăcău.

Își simți sufletul tîrît în fuga lor și inima zvîcnind mai viu :

— O ajunge... nu... a scăpat... a prins-o... iar a scăpat-o ... o !

Învăluită în brațele flăcăului, țiganca se zbătea mlădie, zgîriindu-l, mușcîndu-l.

O doborî.

Sonia tremura. Închise ochii, se făcu mică, zgribulindu-se în ea — spăimîntată și firavă în fața primăverii.

•

„Reîncep. M-am odihnit puțin : ostenesc atît de ușor !

Mi-e inima o minge nervoasă cu care nu știu să mă mai joc : o strîng în mîne cu teamă parcă să nu se spargă, și-mi scapă, și sare pripit, cu hopuri tot mai repezi, mai mărunte — pînă ce stă, dureros de încordată.

...Any, mi-e dor de sănătatea cu obraji de măr domnesc, de robusta sănătate care scutură viața rîzînd, în clipe coapte și elastice ca zarzărele arămii din pomi bogați ; de sănătatea care-adoarme și deșteaptă hărniciile cuminți — mi-e dor de mine de odinioară.

O ! preajma primăverii e povară pentru o biată convalescentă !

Tu nu mai știi, tu ai uitat urgia primăverii de la țară ! Abia de-o mai zărești pe cea de la oraș ! Și cum s-ar putea asemui, drăgălașa, zburdalnica fetiță cu ochi verzi și grai ciripitor, care de-a lungul uliților voastre, dănțuind, își oglindește rîsul alb în zarzări și în pruni, și pune pete de carmin pe gura florilor de piersic, ș-apoi se înfășoară și se desfășoară în vălul florilor de măr — cu apriga ibovnică a ogoarelor !

Încolăciți sub cerul larg, pămîntul și cu primăvara sînt două trupuri goale — două guri flămînde care se mușcă adînc.

Văzduhul tot miroase a iarbă, și crîngurile-s vinete de violete.

Sonia“

— Unde ești, duducuță ?

— St... că doarme, își răspunse Pachița cu glas tare, rînduind tablaua cu lapte, apă și dulceață pe măsuța de noapte.

După ce îndreptă mucul candelii aprinse sub iconostas, se apropie în vîrful picioarelor de divan :

— Doarme !... Frumoasă-i, bat-o norocul ! Cam slăbuță numai !... Lasă, c-o îngrășăm *noi* !

Își scoase din păr, de sub broboadă, o panglicuță roșie, pe care o agăță cu un bold desprins de la piept în scoarța părețelui mărginaș :

— Ptiu-ptiu ! Să nu te deochi !

Iscodind cu o căutătură ageră prin toate ungherile odăii, zări pe măsuța de scris o cutie deschisă. Luă din ea, fără șovăire, un pumn de țigări aurite pe care le ascunse în sîn. Mai luă din treacăt o sticluță rătăcită printre cărți, pe o poliță-colțar : o duse la nas, destupînd-o, și se oțărî : era iod. Apoi ieși, oftînd.

Sonia deschise ochii împovărați de nesomn, se ridică sprijinindu-se într-un cot, întoarse perna pe dos și se culcă iară.

...Capetele perdelelor de borangic se înfiorară alene, se mlădiară spumos : odaia se umplu de noapte și de lună proaspătă. Luminița candelii se stinse deodată : buzele sfinților de pe icoane o suflară ? Perdelele oftară adînc, răscolite, și, cu o filfiire șerpuitoare, strînseră în brațe moi trupul fugar al vîntului...

II

...Do-re-mi-fa-sol-la-si-do... do-si-la-sol-fa-mi-re-do...

Sunetele gamei alergau unele după altele, mereu-mereu, ca un cîrd de școlărițe în cămeși de noapte pe paturile dormitorului : dintr-un capăt în celălalt — și iar îndărăt.

Ștefănel se deșteptă neluînd în seamă gamele. Gîndi doar atît : „Nu cîntă Suzica". Asta însemna : cîntă Sonia.

Deși treaz de-a binelea, nu se hotărî încă să deschidă ochii : mai zăbovi în el.

Clipa care-i acoperea ochii cu mînuțele era darnica și leneșa domniță a clipelor lui. Cînd era mic, ea îi spunea că peste noapte au venit și au rămas sub perna lui : alune prăjite, migdale zăhărite, grămădite în cornete de hîrtie colorată ; sau mere, calde ca dintr-un cuibar ; ori soldați de plumb ; ori rățuște de celuloid, pentru băile de frunză de nuc. Și nu-l amăgea ! Pe atunci trăiau bunicii ! Trecuseră anii copilăriei — avea cincisprezece ani trecuți acum. Sub pernă, firește, nu mai găsea nimic, decît doar cartea din ajun, dar aceeași clipă știută de demult îi aducea bucuria ori supărarea pe care celelalte clipe ale zilei nu făceau decît s-o împartă între ele, ascultătoare...

...Do-re-mi-fa-sol-la-si-do... do-si-la-sol-fa-mi-re-do...

Delaolaltă cu gamele, năvăliră bucuriile : vacanța abia la început ; cărți de cetit din belșug, libertate nestînjenită; și mai era ceva... parcă... poate...

Nemaigăsind nimic, deschise ochii : holdițe de soare îmbelșugau covorul.

Coborîndu-se din pat, se îndreptă spre fereastră, călcînd leneș căldura de pe jos. Deschise geamul, răsturnînd în odaie ulciorul de răcoare uitat de noapte pe pervaz.

Se auzea cotcodăcitul găinilor, guruitul hulubilor, piuitul vrăbiilor și alte sunete blajine sau istețe. Ștefănel privi o clipă pe afară și, lacom și înfrigurat, începu din nou să-și adune, să-și socoată bucuriile lui. Și le înșiră pe toate, prețuindu-le una cîte una ; și, pe măsură ce și le înșira, simțea că-i piere voioșia de la început, că se posomorăște. Era nedumerit : ce i se întîmplase ? Se întoarse gînditor spre pat...

Lăsînd la o parte bucuriile, se gîndi la supărări... dar nu prea avea !

De la o vreme, descoperi că într-adevăr ar avea o pricină de nemulțumire — dar atît de neînsemnată : Sonia ! Odată cu venirea ei, își pierduse mai întîi odaia lui de totdeauna : odaia cu zarzărul de la geam, apoi întâietatea în casă. Sonia îi fermecase pe toți : începînd cu mama lui, pe care — de cînd venise Sonia — n-o mai înăbușea fumul de țigară, numai fiindcă Sonia fuma... urmînd cu Suzica și cu Nuni, care hotărîseră — cu mintea lor copilărească,

ce-i drept — că Sonia cîntă la pian mai bine „chiar decît mămica" şi că e „mai deşteaptă decît Tefănel"... Şi încheind cu Pachiţa, care se jura „pe ochii ei" că „duducuţa se îndoaie pe spate mai tare decît cuconaşul Ştefănel".

— Fleacuri !

Atunci ?...

Ostenit de-atîta trudă în deşert, necăjit că-şi stricase dimineaţa şi poate ziua întreagă, Ştefănel hotărî cu glas tare :

— Bine ! Atunci sînt trist ! N-am decît să mă culc !

Se culcă fără chef ; nu-i mai era somn... Şi, nemaigîndindu-se la nimic, se pomeni din senin vesel, uşurat — ca un ştrengar pus *la colţ* pentru vreo ispravă, cînd zăreşte, trăgînd cu coada ochiului prin oglindă, surîsul îngăduitor al părinţilor.

...Do-re-mi-fa-sol-la-si-do... do-si-la-sol-fa-mi-re-do...

•

Dimineaţa era naivă cu soarele şi cuiburile ei.

Sonia cînta sonatine. Cînd şi cînd, degetele ei poposeau pe luciul sonor, sprintene ca după o alergătură prin rouă după fluturi. Atunci, piuitul cuiburilor de sub streşini îngîna candoarea sonatinelor.

La spatele Soniei, Nuni, suită pe un taburet, — ca să fie mai înaltă decît clapele — privea mai mult decît asculta. Ea cunoştea *pe nume* fiecare deget al Soniei. Agerimea, felurimea mişcărilor muzicale şi uneori repeziciunea lor o minunau ca o joacă de băieţi.

Căpuşorul ei plinuţ şi rumen de păpuşă a piersicilor se apleca pe nesimţite. Mînuţele ei pluteau ritmat deasupra acordurilor, părînd că dezmiardă şi scutură lăcrimioare îmbrobonate.

— Sonia, da' tu de ce nu porţi inele ? şopti ea la urechea Soniei, vrînd parcă să nu afle sonatina de întrebarea ei.

— Aici îmi erai, floarea-mirării ?

Lăsînd sonatina neisprăvită să murmure fărămiţată în coardele metalice, ca o ploiţă pe un talger, Sonia înălţă pe Nuni de subţiori, aşezînd-o pe genunchii ei.

Un bondar castaniu intră pe fereastră, tîrînd în zborul lui o notă zbîrnîitoare de violoncel.

— Sonia, ne mînîncă!

Închizînd ochii, Nuni își ascunse capul cu o spaimă prefăcută la pieptul Soniei... Bondarul zbură afară. Nuni învie.

— Sonia... spune-mi o poveste!

Sonia privi romaniţele neastîmpărate din ochii fetiţei, îi dezmierdă părul, se gîndi și începu zîmbind:

— Să vezi... Era odată un motan tare cumsecade — Motanschi-voievod — cărunt de bătrîn ce era, și cam fudul de urechi...

— Cuum!?

— Adică auzea cam greu. Ei... și motanul nostru ședea tolănit toată ziulica pe o canapea și moţăia. Așa: mo-ţă-ia... Și șoricuţii, dacă au văzut ei și-au văzut că Motanschi doarme mereu, au început să-i fure mîncarea.

— Aşaaa?

Mirarea zbură din guriţa lui Nuni, lăsînd-o ca o cireașă ciugulită.

— Așa!... Și bietul Motanschi, nemaiavînd de mîncare, slăbea văzînd cu ochii și se tînguia: „Sărac de mine, sărac, mă uită stăpînii, ș-am să mă prăpădesc!"

— Săracu! Sonia, da' Motanschi știa să vorbească?

— Sigur, învăţase el asta, fiindcă era bătrîn!

— Sonia, da' de ce nu s-a plîns Motanschi stăpînilor?

— Știu eu?!... Fiindcă nu vroia să-i supere... Ei, ș-atunci să vezi minune! Zîna-Laptelui, care iubește pe motani, s-a dus tîrîș-tîrîș pînă în cămară la Zîna-Zaharului și la Zîna-Vanilie și le-a rugat să pedepsească pe șoricuţi, că altminteri bietul Motanschi moare de foame. Și atunci...

— Ș-atunci?

— Ș-atunci Zîna-Vaniliei împreună cu sora ei, Zîna-Zaharului...

— Sonia, erau surori?

— Sigur, Nuni!... Și, cum spun, zînele amîndouă — supărate ele mai demult pe șoricuţi — fiindcă șoricuţii nici pe ele nu le lăsau în pace — s-au gîndit ce s-au gîndit, și au născocit un pian mic, mic de tot: ca o cutiuţă de bomboane, cu clape albe de zahar și clape negre de vanilie, și l-au așezat în taină pe canapeaua lui Motanschi... Bun!

Şi şoricuţii, mirosind a dulce, au venit grămadă — cu mic, cu mare — s-au căţărat unul cîte unul pe canapea, au cercetat pianul cu de-amănuntul. Şi unul dintre ei, mai inimos, şi-a ridicat lăbuţele de dinainte, le-a lăsat pe clape şi, văzînd că nu-i primejdie, a început să ronţăie feliuţele de zahăr şi bastonaşele de vanilie. Şi pe cînd ronţăia el mai bine, iată că pianul începe să cînte. Şi...

— Sonia, cum cînta şoricuţul ?

— Uite-aşa, Nuni !

Luînd mînuţele fetiţei în mînile ei, Sonia începu să le picure, deget cu deget, pe clapele cele cu sunet subţire.

— Ce frumos !... Sonia, şi pe urmă ?

— Şi pe urmă Motanschi-voievod a deschis un ochi... Adică nu ! Pianul era fermecat şi, cum a început să cînte, şoricuţii au început să ţupăie, să ţupăie... fără să se mai poată opri. Şi ce să vezi ! Un şoricuţ, în focul jocului, îl călcă pe Motanschi tocmai pe coadă ! Atunci...

— ...Motanschi a deschis un ochi, urmă Nuni aprinsă.

— Daaa... L-a deschis şi pe celălalt, şi-a zburlit mustăţile, s-a stropşit, a întins laba... şi...

— Şi ?

— Şi iac-aşa a făcut...

Încruntîndu-se amarnic, Sonia cuprinse capul fetiţei cu degetele înţepenite în chip de gheare şi îl acoperi cu sărutări.

— Sonia, Sonia, se scuturâ Nuni, nu i-a mîncat Motanschi pe şoricuţi ?

— Nu ! I-a iertat, fiindcă erau mititei şi jucau frumos.

Nuni oftă uşurată. Apoi, gîndindu-se la încruntarea motanului şi la spaima şoricuţilor, începu să rîdă cu toţi clopoţeii hazului copilăresc.

Ştefănel, aşezat pe divanul din fundul salonului, cu cartea pe genunchi, întoarse fila surîzînd. Începînd rîndul de sus al filei următoare, băgă de seamă că ascultase povestea în loc să cetească.

— Nu mai am linişte în casa asta !

Din odaia de alături se porni un ropot, o năvală. Uşa se deschise cu zgomot, şi Suzica dădu buzna în salon, urmată de Pachiţa, strigînd pe nerăsuflate :

— Poftim la dejun, Sonia. Eu am ajuns înaintea Pachiței!

— Vă poftește cuconița la masă, uf, era să mă răstoarne!

Glasul gros al Pachiței și glăsciorul Suzicăi răsunară odată.

Sonia închise pianul și se îndreptă spre ușă, ținînd fetițele de mînă, de o parte și de alta a ei. Alaiul trecu prin dreptul lui Ștefănel.

— Bună dimineața, Ștefănel. Cînd ai intrat? Nu te-am auzit.

— Bună dimineața, domnișoară, mai demult, ceteam.

— Pachițo, ce-avem la dejun?

— Numai poftă de mîncare să ai, duducuță, c-avem mămăliguță cu caș proaspăt și cu ochiuri, miel fript cu salată de fetică...

...După ce ieșiră toți, Ștefănel se ridică de pe divan, morocănos: „Gălăgioși mai sînt!" Plecînd spre ușă, zări o batistă căzută pe covor. O ridică: inițiala „S", brodată într-un colț, arăta că e a Soniei. Cu o mișcare nepregetată, de copil care privește prin gaura cheii, o apropie de nări: mirosea simplu, a olandă de curînd spălată și a levănțică: „Să i-o duc...?" Dînd din umeri, o lăsă să cadă jos. Trecînd prin fața oglinzii, se opri: își trase în jos, de jur împrejur, marginele bluzei rusești; își netezi cu amîndouă mînile părul castaniu, descoperindu-și fruntea scurt arcuită; se privi lung: ar fi vrut să fie foarte frumos, fără să știe de ce! Oare era?... Porni la masă.

...În salon rămase numai batista pedepsită.

•

Cu capul descoperit, purtînd pe braț pelerina cenușie, ale cărei pulpane atîrnau prin iarbă, Ștefănel intră în livadă, lăsîndu-se în voia pașilor.

Ar fi putut merge cu ochii închiși oriunde prin livadă! Copilăria cu genunchii zgîriați l-ar fi călăuzit pretutindeni, din pom în pom, ca pe un voievod orb, prin potecile cucernice ale norodului său.

...Lăsase livada astă-toamnă cenușie de ploi, împotmolită în glodul mohorît ; o regăsea ageră, plină de cer, înmugurind.

...În cale îi ieșiră merii, vișinii, piersicii, renclozii... Și, rînd pe rînd, buzele lui murmurau :

— Iată merii ; iată vișinii ; iată piersicii...

Așa cum ar fi spus : „bine v-am găsit, merilor" ; „bine v-am găsit, vișinilor" ; „bine v-am găsit, piersicilor"...

...Ocoli întreaga livadă, și la urmă de tot se îndreptă spre pomul dintre toți mai drag, spre zarzărul de la geamul foastei lui odăi : „S-a mai schimbat oare ?" Și-l amintea de cînd era mic : și el, și zarzărul. Copilăriseră... Crescuse cu încetul, rîzînd cu dinții de lapte ai mugurilor fiecărui april, înălțîndu-se pe treptele primăverilor, spre fereastra odăii. Și într-o dimineață neuitată, copilul în cămașă de noapte și pomul în cămașă de flori își întindeau mînile la geam — pe pragul prin care zarzărul intra în odaie cu vîntul și cu soarele...

...Îl văzu de departe, și-l auzi, și se grăbi să-l întîmpine. Pe zidul alb, zvîntat de soare, crengile se desprindeau armonioase, cu brațele înălțate în ritmul unui început de dănțuire ; mulțimea mugurilor țesea un abur umed de mărgăritare ruginii. Părea îmbujorat zarzărul, și surîzător, ca obrajii bucuriei...

„Iată și banca !" O biată bancă fără de spetează, putredă și zbîrcită, pusă sub zarzăr să fie uliță căderii florilor și frunzelor, tumbelor zarzărelor. Ștefănel o iubea fiindcă ședea sub zarzăr totdeauna.

Se întinse pe bancă cu fața în sus, așternîndu-și pelerina drept căpătîi. Soarele se sculă de pe bancă.

Închise ochii și simți mai bine, mai aproape căldura rîzîndu-i pe față. Îi deschise, și văzu crengile și mugurii și o vrabie, și i se păru că vede sufletul și fericirea lui oglindite în ochii albaștri ai cerului. Iar îi închise : era așa de bine și-n el, ș-afară !

Își lăsă brațele să atîrne în jos. Cu vîrful degetelor simțea clipind ierburile.

Brațele i se legănară tot mai încet, tot mai domol, pînă cînd, blînd, somnul se statornici.

...Trupul lui era o barcă, cu vîslele atîrnînd lenite, deasupra căreia primăvara învolbura pe nesimțite pînzele de flori ale zarzărului înmugurit.

•

...O fată îndrăgostită de părul ei, de părul ei atît de lung, că — despletit — o plouă toată pînă la călcâie... și moale ca polenul dus de vînturi... ș-atît de cald, ș-atît de blond, că-nvăluite-n el s-ar coace piersicele mai aprins... și atît de luminos, că dacă ochii ei ar plînge, în el ar rîde curcubeie...

O fată goală, ascunsă în părul ei, își coace trupul, și cîntă, și rîde, sărutîndu-și părul : amiaza singură sub cer, soare, albine...

•

...Ochii Soniei înverzîră de sub gene. Se dojeni singură :

— Iar am ațipit, și la noapte n-am să mai pot dormi !

Nuni oftă ușurată, văzînd că Sonia s-a deșteptat. Ca să nu-i tulbure somnul, stătuse locului pînă atunci, vorbind păpușei la ureche, deși păpușa n-avea urechi. Astfel, Nuni izbutise să-și vorbească singură, la ureche.

Toate sunetele agonisite în căpușorul ei se risipiră darnic în hohote de rîs, ca bănuții de argint rostogoliți dintr-o pușculiță spartă.

— Ce-i, Nuni ?

Rîsul fetiței conteni. Privind galeș păpușa :

— Pușo, roagă tu pe Sonia să ne ducă la plimbare !

— ... !

Sonia se ridică de pe divan alene, cu mișcările învăluite în moliciunea somnului și în căldura soarelui ca în faldurile unui șal venețian.

— Vai ! ce-i în capul meu !

Un vălmășag lucios de tumbe brune neliniști luciul oglinzii ovale : părul Soniei după somn.

Luînd de pe măsuță un flacon șolduros, cu potcap de argint aurit, i-l încredință lui Nuni :

— Ține-l bine și desfă-l cu băgare de seamă... dacă vrei să ne plimbăm !

În timp ce fetița, devenind gravă deodată, deșuruba dopul, Sonia începu să se pieptene. Pe rînd, pieptenele și peria biruiră buclele îndărătnice, pînă cînd — supuse — alunecară de o parte și de alta a cărării, pe tîmplele palide, pe obrajii cireșii de somn, încolăcindu-se mocnit în jurul grumajilor.

Sonia înălță ochii, pe sub sprîncene : prea era linsă !

Scuturâ capul : buclele o năpădiră ca un stol de păsări bunduce. Nuni începu să rîdă :

— Sonia, tu te joci, și Nuni face treabă !

— Lasă, Nuni, că vine și răsplata !

Nuni zîmbi ; își luase singură răsplata : o pată umedă de parfum pe rochiță.

— Sonia, cum se cheamă parfumul tău ?

— *Eau de lavande.*

— Levănțică ? !

— Da, Nuni !

— Sonia, da' levănțica parcă-i albastră ! De ce nu-i și parfumul la fel ?

Sonia ridică din umeri, încurcată...

— Nuni dragă, nici ploaia nu-i albastră, și doară cade din cer !

— Ce păcat !... Sonia, Sonia, îmi dai în ochi ! Sonia !

Cu fața încreștită de plăcere, fetița primea botezul dorit din mîinile Soniei.

— Sonia, toarnă-mi și pe mîini !

— Na ! na ! țigăncușo !... Îți ajunge ?

O adiere călduță flutură prin toate ungherele, și-atît de firesc se îmbină cu suflarea florilor de luncă, încît încăperea păru că respiră lung, prin geamurile deschise, îndepărtata mireasmă a cerului albastru...

•

Ștefănel se deșteptă.

Două mîini calde îi apăsau ochii. Și un parfum, cunoscut parcă, îi pătrundea prin nări, neliniștindu-l.

Cine era ?

Își aminti deodată batista căzută pe covor, parfumul de levănțică... Și fiindcă nu vroi să se teamă, se temu tare,

tare de tot. Închise ochii mai strîns și fugi afund în el, ducînd fiorul parfumului de levănțică.

— Tefănel, da' tu nu te mai scoli ?

— Tu erai, Nuni !.... Ce-nseamnă glumele acestea ?

Sărise de pe bancă drept în picioare. Glasul răsunase aspru, ca și privirea. Zărind-o pe Sonia la cîțiva pași de el, se înroși. Plecă ochii în jos.

— Bine, Ștefănel, de ce ești așa brutal ? Nu ți-a făcut nimica fetița !

Auzind vorbele Soniei, Nuni se hotărî să fie nenorocită și fugi, izbucnind în plîns.

— Lasă, Nuni, că nu-i nimica ! Nuni... Nuni...

Sonia porni prin livadă, după fetiță.

Rămînînd singur, Ștefănel se simți, rînd pe rînd și delaolaltă, rușinat, stînjenit, minios, nedumerit, trist, umilit...

Se așeză din nou pe bancă. Și ridicînd ochii în sus, privi lung crengile zarzărului, întrebîndu-le parcă dacă vor înflori sau vor plînge.

•

— Hai, Ștefănel, împăcați-vă : cere frumos iertare lui Nuni.

De la spatele fetiței, frăgezite de plîns și de alergătură, Sonia se uita rugător la Ștefănel. Sub marginile plecate ale pălăriei de pai albastru, care-i umbreau fața, ochii ei luceau mai verzi, mai umezi...

Înălțînd-o pe Nuni în brațele ei, îi apropie obrazul de al lui Ștefănel.

O sărutare zbură gureșă : a lui Nuni.

Ștefănel își lipi numai buzele închise de obrazul fetiței : se sfia să sărute cu adevărat, sub surîsul buzelor de zmeură, pitit îndărătul lui Nuni, în umbra pălăriei albastre.

— Ștefănel, nu știi să săruți ! Uite-așa se sărută.

Mute, sărutările se topiră lung, pe un obraz și pe celălalt. Obrajii lui Nuni răsăriră căpșunii.

— Așa ! Acuma sărut-o și tu... din toată inima !

Ștefănel se aplecă spre Nuni, cu genele tremurînd... și o sărută pe frunte.

•

...Pe geamul larg deschis, al zării de apus, nourii de seară își revărsau învăpăiatele căderi de măcieși. Desprins din purpurile lor bogate, soarele căzu...

Amurgul se înalță învăluit în umbre albăstrii și-n luciri roșii, răspîndind miros de ierburi, ca o țigancă despletită, cu maci în păr și maci în gură...

•

. . . . . .

— Mămăică, roagă tu pe Sonia să cînte ceva !

— Suzico dragă, poate că-i ostenită, poate vrea să se culce !

— Eiii, mamă ! Spune-i *tu* !

Urmată de Suzica, doamna Balș intră în salon, ținînd în mînă un sfeșnic cu lumînarea aprinsă. Sonia fuma, așezată pe divanul de lîngă geam, cu Nuni în brațe. Fetița îi șoptea ceva, alungînd cu mînuțele rotocoalele de fum care uneori așterneau o perucă pudrată pe cîrlionții ei.

— Ce uneltiți acolo ?

— Nuni mă roagă să cînt.

Suzica izbucni :

— Și eu, și eu !

— Ce te faci, Sonia ? Cu soborul nu poți lupta !

— Mă supun... cu o condiție !

— S-o auzim !

— Cîntăm împreună.

— Sonia-Sonia ! Asta-i curată răzbunare ! Mînile mele-s bune doar pentru făcut dulcețuri și cozonaci ! Ș-apoi, nici n-am mai pus mîna pe pian de-o groază de vreme !

— Nu-i adevărat, mamă ! Cînți foarte bine !

Glasul lui Ștefănel izbucni aproape mînios. În fața Soniei, vorbele mamei lui — deși glumețe — îl umileau.

Fetițele îi ținură isonul într-un glas :

— Cîntă cu Sonia, mămăică !

— Te rog, mămăică !

— Hai, mămăică !

— Bine, bine. M-ați asurzit. Cînt.

Suzica deschise repede pianul.

— Eu întorc filele.

— Și eu bat măsura, adăugă Nuni de pe genunchii Soniei.

— Ce cîntăm, Sonia ? Cruță-mă numai !

Cercetară împreună un vraf de note...

— Să încercăm *Sheherazada* !

— ...Fie !... Am intrat în horă, trebuie să joc !

Se așezară la pian : Sonia, la dreapta doamnei Balș. Suzica, la dreapta Soniei, pe un scaun cu trei perne, emoționată.

— Începem ?

— Începem...

. . . . . .

— Cuconiță...

Glasul Pachiței căzu din senin, picilind tăcerea.

Toți izbucniră în rîsete. Pachița, oprită în prag, nu se dumirea.

— Cuconiță...

— Afară ! Afară ! Afară !

Pachița fugi de sub grindină. Rîsetele se potoliră... Urmă un răstimp de tăcere... De o parte și de alta a pianului, masivele policandre de aramă, fluide în capetele luminărilor aprinse, se înălțau ca doi șerpi ruginii cu nenumărate capete de foc, păzind intrarea unei peșteri vrăjite...

...Întîiul acord împodobi tăcerea, înscriind — cu o șerpuire de rubine și peruzele — litera muzicală de la începutul basmului celor „o mie și una de nopți".

„...Cadînele ! Ce grele-s genele cadînelor, și ce puternică e patima care-și îndoaie așa ușor zăbrelele"...

Ștefănel își răsturnase capul pe spate. Ochii lui visau, atît de negri, că ovalul feții părea palid ca lumina lunii căzută pe mure.

„Mai este mult oare ?" gîndi Nuni, care știa că după ce isprăvește muzica vine dulceața... „Lasă, că mă trezesc eu !" Și căscă.

...Stringîndu-şi tîmplele în mîni, Ştefănel privea noaptea cu ochii toropiţi.

Înstelări fugare înfiorau zările ca scînteierea unui păr îmbelşugat, pieptănat prin întuneric.

...Acordurile întepite, frînte, dezlănţuite se năpusteau stridente, ca trupuri goale de gitane, alergînd pe pajişti lungi de jar.

...Ştefănel îşi strînse genunchii unul în altul, apropiindu-i de bărbie; îşi apăsă mai tare tîmplele. Îşi ţinea capul dogorît în mînile reci, ca un potir în care ard garoafe roşii cu mireasma înverşunată de preajma furtunii...

...Cu trupul învolt de sevă, primăvara se ridicase din ierburi şi intrase în odaie, ademenită de mirodeniile basmului oriental.

•

— Uf! Nu mai pot! Eşti mulţumită de mine, Sonia?

— Mulţumită?... Sînt umilită!

— Fătarnico! Suzica, spune Pachiţei să aducă apă şi dulceaţă!

Sonia se ridică de pe scaun îmbujorată, întinzîndu-şi mînile ostenite:

— ...A adormit Nuni! Priviţi-o ce drăgălaşă-i!

Fetiţa adormise, căzînd cu faţa pe divan. Nemişcarea trupului o arăta tot sprintenă; părea doar aplecată, pentru o clipă, să sărute mîna somnului.

— Vai! Nu mai am ţigări!

Sonia privi prin salon...

— Ştefănel, fii tu bun şi adă-mi din odaie cutia cu ţigări: o găseşti pe măsuţa de scris... sau pe poliţă... în sfîrşit, o găseşti undeva!

— Poftim?

— Bravoooo! Şi tu ai adormit, Tefănel?

Repetă răspicat rugămintea.

Îndată ce ieşi din salon, Ştefănel se sprijini de peretele coridorului, cu ochii tulburi. O înfrigurare ascuţită îl străbătu, vuindu-i în urechi...

— Ce trebuie să fac?... A! Să-i aduc ţigări.

Intră repede în odaia Soniei şi se opri pironit pe prag — pe pragul foastei lui odăi — ca şi cum din nebăgare de

seamă ar fi intrat într-o încăpere străină, fără să bată la ușă : prin întuneric, îl întîmpinase parfumul de levănțică.

— Unde-s țigările ?... Pe măsuță... Pe măsuța de scris.

Începură să i se deprindă ochii cu întunericul. Deslușiră măsuța joasă — odinioară, măsuța lui de jucării. Dibuind prin umbra din ce în ce mai străvezie, se apropie de măsuță, luă cutia și, în loc să plece, se opri în mijlocul odăii, respirînd întunericul... O suflare răcoroasă, ca de fîntînă adîncă, îi netezi obrajii. Și abia atunci luă în seamă geamul deschis, crengile zarzărului. Se deșteptă de-a binelea. Uitase de zarzărul lui... și poate înflorise, și poate căzuse bruma pe florile plăpînde !

Încălecînd pervazul ferestrii, se aplecă spre crengi, le pipăi îndelung — căutînd cu degete înfrigurate, de orb, surîsul chipului drag...

— N-ai înflorit încă ! Lasă, că nu cade bruma !

•

...Cu izbucniri melodioase în glas, alunecînd în curbe galeșe sau răsucindu-se-n spirale moi, zvîcnind în salturi sprintene, frîngîndu-se într-o oprire scurtă din care iară s-avînta, Sonia venea pe coridor, cu pași povestitori de Sheherazade...

— Vai de mine ! Ai căzut rău, duducuță ?

Pachița, care venea domol în urmă, cu lumînarea și țigările, ridică pantoful zvîrlit ca din praștie, punîndu-i-l în picior.

— Cinci țigări, răsplată, pentru culegătoarea de papuci !

— Sărut mîna, da' ți-a trecut ?

— ...Știi ce, Pachițo ? Eu mă fac dansatoare și te iau cu mine !

— Doamne, duducuță ? Ce-ți mai trece prin minte !

Intrară în odaie. Sonia se azvîrli pe divan, lepădîndu-și pantofii cu o smuncitură a picioarelor.

Pachița se muncea să aprindă lampa.

— Ei, Pachițo, vii cu mine ?

— Ira, duducuță ! Se mai poate una ca asta ?!

— Ira, Pachițo ! Da' eu nu ți-s dragă ?... Și unde mai pui : bani, flori, parfumuri, mătăsuri... trăim împărăteşte, Pachițo ! Vezi și țări străine ! Și cîte și mai cîte !

Pachița oftă din greu și murmură ca pentru sine :

— Ehei ! Ce păcat că nu-i mai mare cuconașul Ștefănel !

— Ce ?

Pachița se bătu peste gură :

— Ia, o vorbă !... Da' zău c-ar fi bine !

— De ce, Pachițo ?

— Iac-așa ! Nu te-ai mai duce : ai rămînea la *noi* !

Lămurind în sfîrșit gîndul Pachiței, Sonia se încruntă în șagă :

— Cțțț, Pachițo !

— Duducuță... da' țigările ?

— Numai două-ți dau : pedeapsă fiindcă spui prostii ! Îi dădu un pumn întreg.

— De-acu mă duc; sărut mîna, duducuță! Somn ușor!

— Ce-i ?

Capul Pachiței se ivise din nou prin ușa întredeschisă.

— Duducuță ! Să nu pomenești cuconiței de ce ți-am spus !

— Piei !

Sărind de pe divan, începu să se dezbrace cu mișcări repezi, iscusite : rochia lunecă de-a lungul trupului și foșnind i se încolăci la picioare...

Amintindu-și de vorbele Pachiței, zîmbi :

— Auzi ce-i vine-n minte !

Dezbrăcîndu-se mai departe, se gîndi în treacăt la Ștefănel : îl văzu tăcut, lăuntric ; cu glasul înăsprit de timiditate și de adolescență ; cu mișcările ostenite armonios de copilăria din care abia ieșea, ca după un lung înot în mare.

— Ce s-o fi ascunzînd în capul lui ?

Punîndu-și cămașa de noapte, cu brațele duse deasupra capului, zări în oglindă palida zvîcnire împietrită în sîni. Își aminti mirările nevinovate care-o îngîndurau pe-atunci cînd adolescența sufla molatec în pieptul ei de copil, ca o adiere în somnul perdelelor de vară...

Îmbrăcă un chimono, micșoră lampa; se rezemă cu coatele de pervazul ferestrei deschise...

...Primăvara era un val uriaș, care-nălțase întreg pămîntul în verdele lui avînt, și care din clipă în clipă avea să se prăvale spart, înspumînd livezile, înverzind pădurile.

III

...Sonia se întorcea de la cîng. O adîncise plimbarea, ca o primejdie, și o înfruntase.

Ca să ajungă la cîng, trebuia să răzbată prin satul plin de cîini, la capătul căruia se oprise o șatră de țigani; să urce și să coboare spinarea blîndă a unui delușor; și-apoi să intre în cîng — și să iasă.

...O lătraseră dulăii, silind-o să alerge prin zarva hămăiturilor ca o dănțuitoare printre lănci, în zvonuri îndîrjite de talgere de-aramă. O înconjuraseră dancii, stîrniți de pașii ei, ca diavolești vîrtejuri de vorbe și de zdrențe; se dezbărase de ei, dăruindu-le toate țigările, fiindcă bani n-avea. Suise și coborîse delușorul care se da de-a dura cu vîntul și cu ierburile, cu florile și fluturii... Și intrase în cîng atît de veselă de truda ei, încît luase-n brațe cel dintîi copac și-l sărutase...

— Să-ți ghicească baba, prințeaso! se răsti către Sonia o țigancă tînără, momind-o cu ochii măslinii.

— N-are bani *prințeasa*! Vino la curte după amiază.

— Da-i babei o floricică, că tot îți ghicește baba!

Un țigan înalt, cu plete lungi, se opri lîngă ele, încrucișîndu-și brațele pe piept, trufaș ca un plop negru. Ochii lui stăruiră aprinși pe trupul Sonici; ochii țigăncii se înăspriră.

Sonia porni degrabă înainte, lăsînd în urma ei o bulboană de sunete mînioase, pe două glasuri.

— Degrabă a mai întinerit *baba*!

...La intrarea în sat, un bou întoarse capul după ea și o privi cu atîta gravitate, încît întoarse și ea capul, cam înfricoșată, gata să-i spuie „bună dimineața".

— Vă sărutăm dreapta.

O ceată de țărani cu sumanele pe umeri o salutară delaolaltă, cu gestul larg și pașnic al cumpenelor de fîntîni.

...Din urmă, de departe, răsuna un trap de cal ; o toacă înăbușită, mai întețită pe măsură ce se apropia.

Abia avu răgaz să se ferească. Deasupra ei răsună smuncit, din fugă, într-un nour de colb :

— Bună dimineața, domnișoară !

— Ei, Ștefănel !... mulțumesc pentru pudră !

Ștefănel opri calul pe loc, descăleca și, ținînd într-o mînă dîrlogii, pălăria în cealaltă, se apropie de Sonia zîmbind :

— Iartă-mă, domnișoară, te-am zărit prea tîrziu !

— Nu face nimica : mă șterge Pachița ! De unde vii ?

— De la moșie din apropiere : *cu treburi...*

Sonia dădu din deget :

— Ștefănel, Ștefănel ! Mă duc cu jalbă la mama !

Ștefănel se întoarse cu vioiciune spre cal, netezindu-i fruntea :

— Cuminte băiatu, cuminte !

...Intrînd pe poartă, fură întîmpinați de doamna Balș, care-i zărise apropiindu-se din cerdac.

— Ușărnico, de unde-mi vii ?

Sonia întinse pumnii plini de flori, ca o ulcică.

— Ai fost la crîng ?

— Firește !

— Vai de mine ! Singură ?

— ...Și m-am întors teafără !

— Doamne-Doamne ! Ștefănel, ce răspuns ai adus ?

— Ne trimite semințele după amiază, mamă. Vezi, domnișoară ! urmă Ștefănel dojenitor către Sonia.

— Ce s-a întîmplat ?

— Nimic ! Îl necăjesc pe Ștefănel !

•

„Ce-am să fac eu *toată* după amiaza !“ se întrebă Ștefănel sincer, urmărind pe geam alunecarea silnică a unui nouraș pornit parcă să hotărnicească cerul.

Se întinse pe pat.

„Cum îmi mai pierd vacanța !"

Își încreți fața, trecîndu-și palmele peste ochi, cu o apăsare ursuză.

...Murmurul albinelor stăpînea tăcerea începutului amiezii ; din ierburi se ridicase în pomi, ca un ghioc cules din valuri și dus la ureche, cu vuietul lor...

Ștefănel își ispiti urîtul, înșirîndu-și bucuriile risipite pe-afară : Livada... zarzărul... călărie... O ușoară tresărire lăuntrică ; alt nimic.

„Ce om sucit mai sînt !"

...Își aminti o întîmplare de la școală, din anul trecut : profesorul de limba română avea un băiat coleg cu dînsul. În ajunul tezei hotărîtoare, pe trimestrul al patrulea, băiatul aflase întîmplător subiectul și-l destăinuise celorlalți în schimbul unei cutii cu bomboane : „Despre epopee". Ștefănel stăpînea literatura mai presus de orice teză. Cei mai mulți dintre colegi, însă, făcură îndeaproape cunoștință cu epopeea și cu eroismul, de-a lungul unei nopți istovitoare. La ora nouă *fără cinci* profesorul se așeză pe catedră : „Veți scrie *despre epopee* : aveți un ceas întreg". Condeiele înfrigurate începură cu : „Epopeea este...", căci titlul înfrumusețea caligrafic fruntea paginei cu mult înainte de intrarea în clasă : pentru cruțare de timp !... Începură să se audă pălmuirile uscate ale întîior pagini întoarse în goană... Ștefănel privea, asculta, medita — dar nu scria nimic ; atîta hărnicie se desfășura în jurul său, încît îl cuprinsese lenea ! Căpătase nota unu la teza de română fiindcă nici titlul nu-l scrisese ca lumea. În loc de : „Despre epopee", scrisese distrat : „Epopee la limba română".

„...Ca și atunci", gîndi Ștefănel, ascultînd murmurul necontenit de-afară.

Cineva ciocăni în partea mai de jos a ușii.

— Intră, Nuni !

O ghicise, privind neliniștea clanței.

Nuni intră, închise ușa la loc după oarecare luptă cu aceeași clanță și se apropie cu pași mărunți de patul lui Ștefănel. Era gătită : pantofi albi cu fionguri late ; șosete

albe, bine statornicite pe picior ; rochiță scurtă de mătasă, tot albă, firește. Mergea cu băgare de seamă, simțindu-și gâteala primejduită la tot pasul.

— Ce-i, Nuni ? E ziua ta ?

— Ei !

Fetița zîmbi tainic și recită :

— Tefănel, Sonia te poftește să iei ceaiul la dînsa în odaie, la patru *(făcu o pauză pentru respirație)*, împreună cu *noi*. Și nemaiputînd înăbuși *vestea*, izbucni : Tefănel, este înghețată de vanilie și zahar ars. Suzica a văzut-o pe Pachița cum învîrtea, urmă ea retoric. Vii, Tefănel ?

— Nu pot veni ; mă doare capul : *așa să spui.*

Fetița îl privi nedumerită :

— Cum, Tefănel ? Nu mănînci înghețată de *vanilie și zahar ars* ! ?

— ...

— Lasă, Tefănel, îți aduce Nuni, hotărî fetița, alinîndu-și închipuirea de o așa de mare nenorocire.

După ce plecă Nuni, Ștefănel privi în gol cîtăva vreme.

„Adică de ce nu mă duc la ceai ?...“

„Fiindcă n-am chef !“

Și ca și cum casa întreagă i-ar fi devenit deodată străină, dușmănoasă, simți nevoia să iasă cît mai degrabă, să scape de casă.

...Și se furișă afară, cu sufletul Cenușăresei din basmul de demult cetit.

•

...Pornind din satul alb prin pacea asfințitului, bătaia toacei trecu înainte, răsunînd prin tot văzduhul : pași de căprioară deasupra cerului...

De ce-au înflorit zarzării ? Se duc la denii ?

•

...O furnică lucioasă i se sui pe deget, gîdilindu-l.

Ștefănel ridică palma încrustată cu țărnă și fire de iarbă, privi furnica, încruntat... și, dîndu-și bine seama

cît e de uriaș, se îmbună : turtindu-și din nou palma pe iarbă, răsfiră cinci poteci îngăduitoare pentru făptura rătăcită.

•

...Cu multă blîndețe, soarele apuse prin rariștea de nouri albi a zării.

Pe-acolo cerul ridicat din ierburi se înroși, treptat-treptat, ca toamna crîngurilor de mesteacăn...

•

— Bietul Corbu ! Tare-a mai îmbătrînit !

Ștefănel privi înduioșat cînele negru care păștea cu resemnare fire de iarbă.

Cînele se apropie de Ștefănel, cu sufletul umed în ochi, și, umil, întinse capul, cerșind dezmierdarea sau ceara.

— Tare-ai mai îmbătrînit, Corbule !

•

...Cine știe unde, un mielușel, cu trupul îmbrăcat în lăcrămioare de lînă, cu mers mîhnit și șovăielnic de copil în cîrje, behăi.

Și nimeni, și nimeni nu întinse mîna să șteargă o lacrimă prelinsă pe genele primăverii. Cine știe unde...

•

...Și fiindcă era singur, și fiindcă era în iarbă, Ștefănel dezmierdă iarba...

Și iarba îi dezmierdă mîinile...

•

...O zi întreagă a trecut domol, luminoasă și s-a dus pentru totdeauna, cu clipele ei, cu clipele noastre.

Ștefănel rămase pe pămînt în urma zilei, ca un spic suflat de vînt dintr-un car cu fîn de-a pururi dus...

•

Noaptea ! Vine noaptea !

Poate că-i frig la noapte, poate cade bruma ! Ş-aşa-i de firavă floarea de zarzăr, ş-atît de tînără !

Luna !

Priveşte răsăritul lunii ! Priveşte cum învăluie lumina ei floarea de zarzăr.

Ca o fetiţă care-aşterne şalul ei de lînă albă de pe umeri pe un copil care s-a dezvelit prin somn, uşor de tot, să nu-l deştepte.

•

— Ştefănel dragă, ce ai ?

— Mai nimic, mamă : mă doare capul.

Doamna Balş se aşează pe marginea patului, începînd să alinte, îngrijorată, fruntea lui Ştefănel.

— Slavă Domnului ! N-ai căldură ! Ce-ai făcut după amiază ? De ce n-ai venit la Sonia ?

— Cum ! n-a spus Nuni că mă durea capul ?

— Ba da, dar am crezut că-s vorbe ! Tu unde ai fost ?

— Am cetit în livadă.

— De nu-i fi răcit, Ştefănel ! Cum te doare ?

— Fruntea şi ochii, ştii.

— Nu mai veni la masă ; culcă-te. Poate c-ai cetit prea mult. Vrei să-ţi trimit ceva de mîncare ?

— Nu, mamă... mă culc.

— Să-ţi închid fereastra ?

— Las-o aşa : vine răcoare ; mă învelesc eu bine.

Turnîndu-şi cîte puţin dintr-o sticluţă cu oţet de trandafir, doamna Balş îi netezi fruntea şi tîmplele, răcorindu-i-le.

— De-acum culcă-te ; pînă mîne îţi trece. Şi mai lasă cetitul, Ştefănel dragă !

Doamna Balş ieşi fără zgomot, luînd de pe măsuţă paharul cu îngheţată topită : Nuni nu-şi călcase cuvîntul.

...Deşi era întuneric, deşi era singur, deşi minţise — Ştefănel nu zîmbi.

Se simţea convalescent, fiindcă de-a lungul unei amieze de primăvară fusese trist.

•

Un nouraș lunar albind din zbor înalt adîncul unei fîntîni : visul...

— ... ?

Visul trecuse... De ce-i bătea inima ca în preajma unei ferîciri ? De ce-i venea să plîngă ? Îi era dor : de cine ?

...Buzele se deschideau tremurînd, brațele se întindeau cu teamă de amăgire — spre cine ? spre cine ? — și se deșteptase singur... Deschise ochii : nimeni, întuneric. Închise ochii : nimeni, întuneric.

— ... ?

— ...

...Ochii îi străluciră, inima îi crescu. Și proaspăt și plăpînd ca făclia de umbră a unui stînjenel, visul năluci : o lumină albastră care pogora îi chemase ochii. Și, desprinzîndu-se din ea ca dintr-un nimb, *un chip numai gropițe de zîmbete și soare* se aplecase asupra lui și, lung și blînd cum ai topi un frag cu buzele, îi sărutase gura... Undeva, pe o zare umedă, visul se stinse ; sufletul se întunecă... Visase ? Nimeni nu se aplecase asupra lui ?... Atunci pentru cine toată dragostea din el ? Pentru cine, pentru cine dorul și mîhnirile cosite-n rouă ?

...Noaptea era deasă în albăstrimea ei jilavă, ca parfumul liliecilor vineți după ploaie.

Demult la geam, Ștefănel se aplecă întrebător și trist asupra nopții : visase ! Spre cine să-și întindă mînile ? Pe cine să înduplece ?

...În basmul cu Cenușăreasa, prințul îndrăgostit strîngea în mîni condurul mărunțel, ca un zălog.

•

...Ușa abia scîrțîi. Trecu prin coridor în vîrful picioarelor ; coborî scările ; descuie ușa din față, lăsînd-o în urmă, întredeschisă.

Gravă ca suflarea unui codru, răcoarea sfîrșitului de noapte îl învălui, făcîndu-l să se strîngă în pelerină.

— Ssst, Corbu !

Gudurîndu-se, cînele se luă după el.

Ocoli casa, trecu prin faţa grajdurilor, îndreptîndu-se spre livadă. Deschise, săltînd-o, poarta-naltă de nuiele împletite. Vrăbii zburlite zbughiră sfîriind. Intră în livadă.

— Hai, Corbu !

Închise poarta la loc.

Livada înflorea...

...Prin umbrele nopţii, un zarzăr în spume albe se scutură : apusul lunii.

•

Atîta linişte...

Lin, Calea-laptelui curgea pe prundul stelelor : pămîntul îi asculta murmurul, îi simţea răcoarea...

...Dus pe gînduri, Ştefănel netezea în neştire, cu vîrfurile degetelor, zbîrciturile băncii. Îşi pironise privirile asupra cînelui încolăcit la picioarele lui.

Nu aştepta pe nimeni, nu aştepta nimic ! Şedea pe bancă, palid de nesomn, cu ochii încercănaţi.

În jurul lui, singurătatea veghea singură.

•

...Noaptea se limpezea, adînc străvezie. Abia mai pîlpîia vioriul pe pămînt... Început de luminiş într-o pădure.

O zare suflă argintiu ; noaptea se stinse. În golul fraged, suflarea zării stărui, brumînd, înfiorată...

Pe cîmpii, tăcerea îşi deschise ochii umezi de rouă, scuturînd o talangă.

Păsările începură să încerce, mirate, fluiere căzute în iarbă, uitate pe crengi.

...Lumina creştea firavă, ca fumul unui foc de vreascuri, pe acoperişul unei case de ţară...

•

...Amintindu-şi de dînsul, Ştefănel se ridică de pe bancă, înfăşurîndu-se în pelerină. Corbu ridică ochii în sus, cercetător.

— Da, Corbule ! Plecăm.

Făcu un pas, doi paşi... se opri.

Uitase ceva ?

Se întoarse deodată, privi... își acoperi ochii cu mîinile, orbit. Inima se prăbuși în el, ca un mal spart de ape repezi.

...*Un chip numai gropițe de zîmbete și soare*, desprins din cerul zorilor, zarzărul în floare îl chema...

— ... !

Cu un avînt în care toate izvoarele copilăriei, slobode, se dezlănțuiră, Ștefănel sări pe bancă, își cufundă fața între crengi și, cuprinzînd-o cu amîndouă mîinile pe cea mai plină, o strînse așa de tare, o sărută atît de aprig... încît zarzărul începu să plîngă, albindu-i părul, obrajii, hainele și banca...

•

Zorii ! Zorii !

Tînăra dimineață, cu picioarele goale în rouă și brațele goale pe cer, scutură voinicește, scutură nebunește cireșul nalt al zorilor.

Scutură, scutură cireșe coapte... cad grindini, grindini de mărgean : să aibă toate buzele cireșe și toate bucuriile cercei.

Zorii ! Zorii !

Soarele ! Cercelul dimineții.

IV

. . . . . .

— Sonia dragă, ai să-ți strici mîinile, ai să te plictisești !

— Nu-nu. Drept că nu. Dimpotrivă, mă distrează !

— Bine ! atunci să te fac gospodină. Suzica, uite cheile : du-te cu ele în etac, deschide șifoniera și caută în colțul din stînga al raftului de jos — asculți ? — vei găsi un teanc de șorțuri : alege tu unul frumos pentru Sonia.

Suzica se avîntă, mai-mai să răstoarne pe Nuni, care tocmai atunci intra încet, ținînd cu amîndouă mîinile castronul cu migdale opărite.

— Suzica ! o mustră Nuni, încruntîndu-se.

— Lasă, gospodina mamei ! Aşa-s copiii ! Mai bine spune-mi, cîte ai mîncat pe drum ?

— Zău că nu, mămăică !

— Fie şi-aşa !... Atunci, tu curăţi migdalele şi ici seama totodată să nu mănînce Sonia şi cu Suzica strafidele : da ?

— Ei !

Suzica intră pe uşă, cu şorţul în mînă, ronţăind pe înfundate.

— Mămăică, ai uitat şocolata în şifonieră ! S-o aduc ?

— Bravo ! Ai şi descoperit-o !... Aceea nu-i pentru cozonaci, dar nici pentru botişorul tău !

Intră Pachiţa :

— Cuconiţă, am bătut la uşă, da' n-a răspuns ; să mai bat ?

— Dă-i pace băiatului, Pachiţo. Lasă-l să doarmă !

— Cuconiţă, oule-s gata : să le aduc ? întrebă de la uşă bucătăreasa.

— Adă-le.

— Ce-i cu Ştefănel ? întrebă Sonia.

— Cred că nu-i nimica. A avut aseară o migrenă şi doarme mai tîrziu : asta nu-i strică.

Sonia abia izbuti să ocolească un zîmbet : Ştefănel bolnav ! ?

Întîmplarea îi dezvăluise o taină, prin crengile zarzărului de la geamul ei : Ştefănel, alergînd în zorii zilei prin livadă, cu pulpanele pelerinei fluturînd în vînt, cu părul cărunţit de flori, ca un copilăroş arhanghel de umbră şi argint al fluturilor. De unde venea ? Unde-şi petrecuse noaptea ?...

— Sonia, pentru tine.

Minuţa lui Nuni îi strecură printre buze un miez jilav de migdală.

Ugub... ugub... uguub... răsună în dreptul geamului deschis chemarea galeşă de contraltă a unui hulub, urmată de şuieratul picurat al curcilor.

Mărunt-mărunt, degetele Soniei şi ale Suzicăi începură să desprindă codiţele strafidelor. În răstimpuri Suzica se apleca, obidită, ca o cusutoreasă care tot rupe în dinţi aţa mereu înnodată, şi buzele ei culegeau o strafidă.

Așezată la loc mai ferit — la poalele feții de masă, pe un scăunel — Nuni curăța spornic migdalele : o migdală în farfurie, una în buzunarul șorțului... o migdală în farfurie, una în gură.

•

Galbene, sinelii, roșii, vișinii, violete, împrestrițate oule de Paști — tolănindu-se uscate pe sugători sau încălecîndu-se lucii în castroane — răspîndeau în sofrageria albă zarva lor colorată de iarmaroc.

— Mor de cald ! Copii, luăm o dulceață cu apă rece ?

— Luăm, luăm !

— Pachițo, ca vîntul !

— Bună dimineața... bună dimineața.

Ștefănel intră în sofragerie, aplecîndu-se pe rînd în fața Soniei, în fața mamei lui, cu obrajii vămuiți din treacăt, de buzele lui Nuni, de buzele Suzicăi.

— Cum îți mai este, Ștefănel ?

— ... ! A ! Mi-a trecut ; am și uitat.

— Ia să te văd... ești palid, Ștefănel, tare palid ! Ai dormit bine ?

— 'M !... Așa ș-așa.

Simți că privirile tuturora îl măsurau și că începe să roșească :

— Au ieșit bine cozonacii ?

— Eiii ! mai este ! De-abia i-am pus la cuptor ! Nu-i așa ? întrebă doamna Balș pe Pachița, care intrase chiar atunci.

— Vai de mine și de mine, cuconiță ! Da' se mai întreabă una ca asta ! ? S-or diochiè, ferească sfîntul !

Ținînd de toarte tablaua de argint, pe care paharele brumau lăcrămînd în jurul chiselei, Pachița se opri mai întîi în fața Soniei.

— De la ghiață, duducuță, se mîndri ea.

— Știi că-i târziu, mamă ; nu mîncăm ?

— Că bine zici ! M-am zăpăcit cu-atîta treabă ! Și ție trebuie să-ți fie foame cu-adevărat ! Hai, copii, repede !

Mîinile tuturora forfotiră zorite spre tablă ; lingurițele zăngăniră ; aurul de caise al chiselei scăzu ; paharele sunară...

— Pachiţo, noi fugim să ne gătim ; tu pune masa. Hai, copii ! Să vedem care-i gata mai degrabă !

Se răspîndiră spre uşă, glumind.

— Ştefănel, îmi torni apă de spălat pe mîni ?

— Cum nu, domnişoară ! ?

Sonia porni înainte pe coridor, desfăcîndu-şi şorţul ; Ştefănel o urmă.

Intrară în odaie. Sonia îşi aruncă şorţul pe divan, îşi suflecă mînicile bluzei ; întinse mînile asupra ligheanului :

— Cîte puţin. Încetinel.

Degetele Soniei se adunau hazlii : vîrful fiecărui deget avea cîte o scufiţă de vopsea colorată vioi ca florile de portulac.

„Ce mîni de copil are Sonia !“ se miră Ştefănel, pe cînd îi turna apă.

— Îl vezi ! Uite... uite-l... Dacă nu te-ai uitat !

Gonit de suflarea Soniei, clăbucul se risipise ca năluca unui puf de păpădie...

Ştefănel surîse îngăduitor.

După ce-şi şterse mînile îndelung, deget cu deget, Sonia se opri în faţa oglinzii, luă flaconul cu levănţică, îşi turnă pe mîni, pe batistă :

— Ştefănel, vrei ?

— Mulţumesc, dar nu mai rămîne nimic.

— Nu te îngriji : mai am ! Ţine palma ; nu aşa !

Întinzînd degetul arătător, Sonia îi împunse glumeţ podul palmei, silindu-l să şi-l cufunde şi să-şi ridice degetele împreunate.

— Aşa. De-ajuns ?

— Mulţumesc-mulţumesc !

— Nu da pe faţă. E prea tare. Îndărătnicule !

Cu faţa încreţită de furnicături, Ştefănel se apropie de fereastră, să se răcorească.

O adiere cu miros de faguri, un freamăt spumos îl făcură să tresară : prin arşiţa parfumului de levănţică, simţise adînc dojana blîndă a zarzărului sărutat.

•

Ieşind din sofragerie în urma celorlalţi, Ştefănel zăbovi pe prag ; încotro să apuce ? Spre odaia lui, singur ? Spre salon, cu ceilalţi ?...

Nu știa cum să-și treacă mai lesne după amiaza, în așteptarea nopții.

— Iar te duci la culcare, Ștefănel ?

— Nuu, domnișoară ! Veneam spre salon !

Și în aceeași clipă se simți umilit : nu mințise cum trebuie.

„De ce n-am răspuns : mă duc să cetesc la mine !“

Înainte de a intra în salon, se opri nehotărît, cumpănind : „Adică ce-ar fi dacă tot m-aș duce la mine ?... Nu : ar fi necuviincios !“ Și intră.

•

Storurile lăsate în jos și zumzetul molcom dindărătul lor vesteau o zi văratecă răzlețită printre zilele primăverii.

Pe un divan, Sonia fuma, jucîndu-se cu fumul. Buzele ei, dinadins rotunjite, aruncau inele mai mici, pentru degetul lui Nuni, așezată la dreapta ei, inele mai măricele, pentru degetele Suzicăi, așezată la stînga ei.

Fetițele țineau socoteala cu glas tare :

— Eu am cincisprezece rotocoale !

— Eu șaptesprezece !

Degetele lor iscoditoare păreau că se gîrbovesc din ce în ce sub povara covrigeilor brumării.

— Am cincizeci de rotocoale ! hotărî Suzica nerăbdătoare, ridicînd degetul spre adeverire.

— Nu-i adevărat, Suzica ! Nu încap atîtea pe un deget ! *Eu* am șaizeci : pe fiecare deget cîte zece.

— Firește, fiindcă tu ai cîte șase degete la o mînă ! adăugă Ștefănel, care urmărise jocul.

— De ce te amesteci, Tefănel ! se oțărî Nuni.

— Lasă, Nuni, tu ai cîștigat ! Drept răsplată ia-mi țigara și arunc-o în sobă.

Nuni luă țigara cu ifos și se-ndreptă spre sobă, aruncînd Suzicăi o privire cu mult înțeles.

•

— Ștefănel, știi concina ?

— Care concină, domnișoară ? Știu mai multe !

— Cea simplă : cărțile, două puncte ; concina cea

mare, tot două ; concina cea mică şi treflele, cîte un punct. Iei popă cu popă, damă cu damă ; cu valet iei toate cărţile. Nu-i voie să trişezi, îl ameninţă Sonia cu degetul.

— Da' noi ce facem ? cerură socoteală într-un glas fetiţele.

— Voi priviţi !

Văzîndu-le că se întunecă, Sonia urmă :

— Adică, staţi ! am găsit. Tu, Nuni, du-te la mama şi cere-i un pumn de strafide ; tu, Suzica, cere-i un pumn de migdale. Care pe care ? Aţi înţeles ?

...Dintr-o grămadă de cărţi amestecate, Ştefănel începu să aleagă şi să împerecheze cincizeci şi două, pentru concină.

Între timp, fetiţele se înapoiară cu cîte o ceşcuţă de cafea neagră : plină cu stafide, a lui Nuni ; cu migdale, a Suzicăi.

— Strafidele să vie la mine !

Cu ceşcuţa încrustată în pumn, Nuni se ghemui pe divan, îndărătul Soniei. Suzica se aşeză la marginea divanului, lîngă Ştefănel, punîndu-şi ceşcuţa pe covor.

Jocul începu. Sonia dădea cărţile. Ştefănel şi le desfăcu roată între degete pe-ale lui.

— Avem fante ! proclamă Suzica.

Cu fantele, Ştefănel strînse cărţile de jos. Suzica le gospodări. Auzind glasul Suzicăi, Nuni înţelese *ceva* şi mîncă o strafidă.

...Concina cea mare luată de Ştefănel momi cîştigul. Cărţile de lîngă el sporeau necontenit. Bucuria zugrăvea pe obrajii Suzicăi doi mari aşi de cupă, din ce în ce mai aprinşi.

— Sonia, cum stăm ? întrebă Nuni, care nu ştia jocul.

— Răău, Nuni dragă ! Ne bat migdalele !

Nuni oftă şi se tupilă tainic în fundul divanului.

— ...Am cărţile, începu Ştefănel cu un zîmbet modest. Una, două, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt : şi treflele le am ! Plus concina cea mare...

— Nuni, dă strafidele ! porunci Suzica.

— Poftim ! răsună răspunsul resemnat, însoţit de ceşcuţă.

— Nuni !... Să ştii că te *spun* mămăicăi !

Ceşcuţa era goală.

Rîsetele lui Ştefănel şi ale Soniei măguliră zîmbetul lui Nuni.

...Dîndu-şi seama că e foarte bine dispus, Ştefănel se posomorî.

•

Rugată de Sonia, Suzica se aşeză la pian şi începu să cînte un menuet de curînd învăţat pe dinafară...

„...Diseară, după ce se culcă toţi, mă strecor în livadă..."
Gîndul se opri o clipă, îmbătat de presimţirea dragostii, cu nările de-aroma zmeurii...

...Cu şovăiri graţioase şi line lunecări de picături de-a lungul coapselor unei amfore, sunetele menuetului se fugăreau...

„...Mă apropii prin întuneric... mă aplec pe sub crengile piersicilor..."
Un istovitor tril de privighetoare vesti gîndul aplecat sub piersici : bătăile inimii.

...O pauză... şi-acordurile menuetului se înfiorară sprinten, ca ţîşnirea apelor unui havuz...

„...Şi mă aşez pe bancă..."
Cuminte de atîta fericire, gîndul se lăsă pe bancă...

...Un acord aproape grav... şi sunetele menuetului se risipiră mai zglobii, ca rîsul unei fetiţe de după evantaiul desfăcut.

„...Şi stăm pe bancă..."
Ca doi copii îndrăgostiţi fără să ştie, lăsaţi să stea singuri în grădină — şi stînd alături împreună, aplecaţi pe-o carte pe care n-o cetesc, ca să fie mai alături... şi fericiţi că vîntul le amestecă şuviţele de păr, dezmier-

dîndu-le cu sfiala şi parfumul lor, gîndul şi cu zarzărul şedeau pe bancă...

...Suzica isprăvi menuetul cu un acord fals şi cu un zîmbet pocăit.

Sonia se ridică de pe divan, îndreptîndu-se spre fereastră.

...Ştefănel deschise ochii şi plecă de pe divan, fiindcă simţise deodată că şedea singur pe bancă.

•

...Asupra zărilor trandafirii şi violete, asfinţitul pogora tremurător, ca roiuri dese de albine pe piersici înfloriţi.

Din zarzării livezii curgea înspre prisacă un rîu de murmure, înginînd că a trecut o zi de primăvară şi că mierea nouă în faguri e surîsul melancoliei florilor de zarzăr...

•

...Se frămînta în lung şi-n latul odăii, neostenit.

Se apropia în treacăt la uşă, asculta, iar pornea ; se oprea la fereastră, privea, şi iar îşi începea colinda în lung şi-n lat.

...Trecură paşi pe coridor ; răsunară glasuri, rîsete ; se amestecară, se răsfirară, se îndepărtară... Izbituri de uşă, apoi cheile întoarse hotărniciră liniştea de noapte.

Ştefănel stinse lumînarea. Îşi ghemui neliniştea pe pat, aşteptînd încă... Nimeni nu ştia, şi nimeni nu trebuia să afle că el se întîlneşte noaptea, în livadă, cu cineva...

Cîte o teamă fără rost îi închidea ochii, adunîndu-i privirile în el, spre zarzărul de lîngă bancă : nu plecase, firește ! Ca un fum de tămîie în lumina lunii, zarzărul albea în el... Ce bine-i în odaia Soniei ! Zarzărul e lîngă geam : întinzi mîna şi-l alinţi ; de pe divan îl poţi privi pînă adormi... Oare se culcase Sonia ?... Sonia ! Şi o nedumerire mîhnită îl cuprinse, descoperind că zarzărul iubit din zori n-avea nume...

Singurătatea întinsese buzelor lui un fluier mut.

...Două aripi crunte săgetară larg în dreptul lunii. Văzduhul se întunecă, pămîntul se mistui. Și prin prăpastia adîncă, prăbușirea îngerului negru blestemat de lună fîlfîi...

Ștefănel se repezi la geam : se stîrnise furtuna ?
Nu ! trecuse doar un nour.
Ce spaimă !
Ce ușurare !

•

...Culcată pe pervazul ferestrei, Sonia încercă, apăsînd cu tot brațul, tăria unei crengi. Deși mlădie, creanga era voinică. Se aplecă mai tare în afară, rezemîndu-și obrajii, încrezătoare, pe maramele zarzărului.

Tresăriri de aripi, zboruri sperioase, o legănată roire fumurie vestiră cuibul nou, oblăduit de crengi.

Iscodi cu privirea prin livadă : se vedea bine, și nimeni n-o putea descoperi acolo. În odaie stinsese lumina.

...Închise ochii, îmbinîndu-și genele cu florile. Clipi. Zîmbi... În răstimpuri limpezi, mlădițele îi adiau parfumul lor dulce, umed, ca suflări de copii adormiți.

Desprinse o floare cu buzele ; o alungă cu suflarea. Culese altă floare, alta, înșirînd mătăniile ușoare de pe brațul crengii.

...Auzi lămurit poarta livezii deschizîndu-se, apoi, pași. Se dădu îndărăt la adăpostul florilor. Ascultă : pașii se apropiau. Iar se aplecă, pîndind. Îl zărise pe Ștefănel : se îndrepta spre bancă.

Sonia se uită în jos, sub zarzăr : nimeni pe bancă ! Atunci aștepta pe cineva !

Ce ridicase de pe iarbă ? O scrisoare mototolită ?

...Părea o batistă de departe grămăgioara de flori scuturate.

Abia le culese și le și risipi — deschizînd pumnul dezamăgit — și repede le culese iară : erau doar florile zarzărului !

Așa pățea mai demult cu pîinea ! Bunica îl învăța : „Ștefănel, e *păcat* să arunci pîinea pe jos, fiindcă pîinea e trupul Domnului nostru. Ia sama ! Te vede Cel-de-Sus !"

El uita povața bunicii și arunca rămășițele de la masă oriunde se nimerea : pe-afară, după vrăbii ; prin odaie, după muște. Și cum le vedea împrăștiate, își aducea aminte, se temea de mînia cerului și se trudea să adune de pe jos ceea ce risipise în joacă, fără socotință !... Odată, călcînd din greșală un miez de pîne azvîrlit, ceruse iertare miezului de pîne și lui Dumnezeu.

Cum îl furase gîndul !

De cînd ședea pe bancă ? Și pentru ce ședea ?

...Un fulger violet înflori și se scutură pe zare ca o uriașă tufă de lilieci nervoși. Pămîntul începu să miroase a ploaie.

...Ștefănel își aminti cu mirare avîntul care-l aruncase în crengile zarzărului... fericirea din zori...

Întinzînd mînile reci, cuprinse o creangă, o aplecă spre el... tot mai încet... și îi dădu drumul, neștiind ce să facă cu ea.

Ce se întîmplase ? Se înstrăinase de zarzăr ?

Cu o înfrigurare deznădăjduită, închise ochii, căutînd, chemînd, cerșind ; zarzărul, visul, zarzărul...

Dar înlăuntrul lui, un orb buimac întindea mînile în neștire, și pe mînile lui cădea întuneric, obidă.

O zare se cutremură, gemînd înăbușit. Orbitoare lumini de fulger viscoliră cerul. Și la lumina lor biciuitoare, Ștefănel se simți atît de singur, atît de părăsit, încît mînile i se împreunară de la sine, fruntea i se aplecă și începu să murmure, cu negrăită umilință, rugăciunea amarului lui : să se îndure de el ; să nu vie furtuna ; să-l mai lase lîngă zarzăr ; să nu i-l scuture, săracul ! Și să aibă milă de el, să-i dea îndărăt dragostea lui — măcar o clipă să i-o dea îndărăt !

Și pentru el, și pentru zarzărul lui, Ștefănel făcu semnul crucii în fața furtunii.

De-a valma, fulgerele desțelinau noaptea : cînd vînătă, cînd sură.

Ierburile tremurau : cînd palide, cînd negre.

...Din funduri căscate — rupînd din dinți zăbala unui trăsnet — un vînt porni în goana mare, prăvălindu-se bubuitor pe-o zare spartă.

Şi vînturile toate se dezlănţuiră : cînd palide, cînd negre, cînd vinete, cînd sure...

Miresme crude alergau tîrîte-n vînturi.

Se apropia.

Şi deodată — cu sîngerii şi zvîcnitoare vine de trăsnete — năprasnica inimă neagră bătu, bătu, bătu...

Ploaia !

— Ştefănel ! Ştefănel ! Sai repede pe geam !

Tresări.

— Ştefănel, degrabă !

Boabe reci îi ciuruiau tîmplele.

Petale albe se-nvolburau în pîlpîirea fulgerelor, ca fulgii deasupra unui măcel de lebede.

O răsucire, un salt — şi sfărmînd în picioare spaima florilor, intră în zarzăr.

O creangă îl zgîrie : o frînse.

Din zborul florilor, o smuncitură îl aruncă pe marginea ferestrei. Cuprinzîndu-l de mîni, Sonia îl trase înlăuntru. Abia mai avu răgaz să închidă geamul de pumnii ploii.

— Duducuţă-duducuţă !

— St, Ştefănel ! şopti Sonia, punîndu-i mîna pe gură.

— Scoală, duducuţă ! Dă-mi drumul să-nchid geamul.

— L-am închis, Pachiţo. Te poţi duce liniştită.

Ştefănel făcu doi paşi şi, ameţit, se aşeză pe covor la marginea divanului.

— Ştefănel, nu ţi-e bine ?

— ...

La lumina fulgerelor, petalele-i sclipeau în păr, pe haină ca o lunară zale sfîşiată.

Sonia îngenunchie cu faţa spre el, punîndu-i mînile pe umeri :

— Uită-te la mine, Ştefănel : ce ai ?

— ...

I se învălmăşeau în minte vîrtejuri repezi, frînte : zarzărul, Sonia, visul, furtuna, levănţica...

Cuprinzîndu-i capul de sub bărbie, Sonia îl înălţă spre ea... Doi ochi mari, mari, şi genele iute se plecară.

Strîngîndu-şi deodată tîmplele cu pumnii, Ştefănel începu să tremure de hohote înăbuşite.

— Hai, Ştefănel ! Lasă, Ştefănel !

...Lacrimi rotunde îi înstrugurau obrajii, se strîngeau spre bărbie, de unde picau grele.

— Eşti băiat mare, Ştefănel !... *Te-a uitat, n-a venit !* Nu-i nimica. Asta trece...

Mîinile Soniei îi învăluiau fruntea, tîmplele... Mîinile Soniei îl dojeneau, îl mîngîiau...

Şi el plîngea, plîngea ca să-l aline încă un chip numai gropiţe de zîmbete şi soare.

Ostenise stînd în genunchi. Se aşează pe covor, lîngă Ştefănel, sprijinindu-se de divan.

Cuprinzîndu-i vîrful degetelor, cercă să-i descopere obrazul. Îşi simţi mîna culeasă de mîinile umede, lipită de obrazul ud : i-o lăsă.

Căzînd, un tunet bubui deasupra casei : geamurile se cutremurară.

Sonia tresări înfricoşată, trăgîndu-şi mîna ; cu ea îşi aduse pe piept capul lui Ştefănel ; îl păstră.

Curgeau şuvoaiele ploii duduind pe acoperiş, ropotind în geamuri, sfîşiindu-se departe, cu şuiere sirepe de codri îndîrjiţi...

— Ţi-a trecut, Ştefănel ?

Se strînse mai tare la pieptul Soniei, copilăreşte : să nu-l alunge !

Florile de zarzăr încălzite în părul lui miroseau proaspăt.

I se păru Soniei că în braţele ei înflorise o creangă de zarzăr. Cu blîndeţă îşi încolăci braţele goale în jurul grumajilor supuşi.

Ştefănel îşi ţinu răsuflarea.

Inima Soniei îi zvîcnea în urechi, pe tîmple, pe inima lui, ca o ploaie de vară...

•

Cîntecul streşinilor, cîntecul crengilor...

Cu fluierul pe buze, luna cînta frăgezimea primăverii după ploaie.

Încercănaţii ochi de cicoare ai seninului visau.

...Prin somnul lui uşor, sărutarea căzu ca o garoafă într-o fîntînă... Înfiorat, deschise ochii : visase ?

Mîna Soniei îi acoperi ochii :

— Dormeai aşa de frumos !... Mai plouă ?

...Sonia descuie uşa, o deschise cu încetul ; înaintă pe coridor în vîrful picioarelor... Ascultă : tăcere — toţi dormeau. Înapoindu-se în odaie, un val umed îi răcori obrajii aprinşi, îi spulberă şuviţele de păr.

— ... ! Unde eşti, Ştefănel ?

— ...

Zvîrlită de afară, prin geamul deschis, o creangă de zarzăr căzu pe covor, risipindu-şi florile şi picăturile de ploaie...

V

— Bună dimineaţa, domnişoară, îngînă Ştefănel, aplecîndu-se în faţa Soniei.

Şi în adîncul sufletului — ca pe o iconiţă de lemn sfînt, atîrnată cu un lănţujel pe căldura pieptului gol — Ştefănel simţi numele pe care buzele nu-l rostiseră.

— Sonia, mai fă-mi un castel ! Vezi ce-ai făcut, Tefănel !

Jalnică, Nuni arătă ruinile castelului de cărţi de joc, nimicit din greşală de Ştefănel.

— Lasă, Nuni, că-ţi fac eu !

Luînd înaintea Soniei, care tocmai vroia să se aplece, Ştefănel se aşează alături de Nuni pe covor şi strînse cărţile împrăştiate laolaltă. Apoi, sub ochii neîncrezători ai fetiţei, închipui din două cărţi — iscusit sprijinite una-n alta — un cort, pe care-l întări cu alte două cărţi proptite pe de lături. După multă migăleală castelul începu să se-nfiripe.

Ştefănel se înfierbîntase.

— Nuni, mai adă-mi o pereche de cărţi. Să vezi ce frumos ţi-l fac !

Nuni plecă, umblînd cu sfială, de teamă să nu tulbure bicisnicele ziduri.

Rămînînd numai cu Sonia, Ştefănel se grăbi să îndrepte o carte cam şubred aşezată. Castelul leşină... şi rămase turtit.

Sonia începu să rîdă.

— Fugi, Ştefănel ! Nu te pricepi ! Lasă-mă pe mine !

Se aşeză pe covor alături de el.

Vroi să şi înceapă, dar o supăra părul. Cuprinzîndu-şi cu amîndouă mînile buclele care îi năvăliseră pe obraji, le grămădi îndărăt, după urechi... năvăliră la loc, atîrnîndu-i pînă pe grumaji, ca cercei rotunzi şi grei de abanos şi de mahon.

„Cum a putut oare *Meşterul Manole* să zidească în mănăstire pe iubita lui ?" se întrebă pe sine dragostea lui Ştefănel.

•

Veni şi Suzica să privească. Mai dărîmă şi ea castelul, cu o fătarnică suflare dinadins.

— Nu eu, Nuni ! Zău că bate vîntul !

Sonia îl începu din nou, născocind o temelie mai trainică.

— Păcat că n-are geamuri ! oftă Suzica, cu gînd să necăjească pe castelana Nuni.

— Tu nu vezi că are ! ? îi răspunse Nuni îndată. Numai că-s storurile trase, fiindcă bate soarele.

Sonia dădu dreptate lui Nuni. Întorcînd pe faţă una din cărţile laterale :

— Cum nu, Suzica ! Se poate să n-aibă geamuri ? Uite un fante care tocmai stă la geam. Şi aşezînd tot pe faţă un zece de cupă din mînă : Priveşte ! Vezi coşul cu cireşe din cămara castelului ?

Suzica se dădu bătută.

În jurul Soniei, încetul cu încetul, se adunară şi lumini de soare şi linişte, blajină linişte de covor bătrîn. Fetiţele urmăreau cu luare-aminte sporul clădirii. Zburdălniciile izgonite ciripeau la geamuri...

Sprijinit într-o mînă, Ştefănel respira pe furiş părul Soniei, privind cu părere de rău desăvîrşirea castelului rîvnit de Nuni. Abia începuse, şi iată că se şi apropia de sfîrşit fericirea lui de levănţică.

•

Pachiţa se ivi pe prag, cu vorbe, turburînd paşnica micime a celor de pe covor.

— Vă poftеşte cuconiţa la dejun.

Ce repede trecuse dimineaţa !

— Ştefănel, mi-am uitat chihlimbarul în salon ; adă-mi-l, te rog !

Se întoarse în salon, luă şiragul. Sonia îl aştepta pe coridor.

— Poftim... domnişoară.

Un zîmbet lăuntric învioră ochii Soniei.

— Ştefănel, de ce nu-mi spui pe nume ?

— Fiindcă...

Şi se înroşi.

Cum să-i spuie că numele ei era o taină pe care n-o putea destăinui, ziua, în faţa tuturora !

•

Aromă trîndavă a căldurii de cuptor — mirosul cozonacilor domnea în sofragerie.

După ce se aşezară în jurul mesei, doamna Balş se îndreptă spre bufet şi, cu oarecare solemnitate glumeaţă, ridică faţa de masă, descoperind crîngul castaniu şi puhav al cozonacilor proaspeţi.

— Cum iţi par, Sonia ?

— Straşnici !

— Mămăică, dă-mi-l pe-al meu !

— Şi mie, mămăică !

— Bine, Nuni, da' tu nu ştii ce păcat mare e să mănînci cozonaci în Săptămîna Patimilor ?

— ...Am să fac mătănii, mămăică !

Neştiind să se împotrivească, doamna Balş luă din fruntea cozonacilor pe mezinul lor şi-l dădu lui Nuni.

— Iaca şi ţie, Suzica.

Suzica luă în primire pe gemenul bosumflat al celui dintîi, ciupindu-i egreta de migdale de pe boneta brună.

— Sonia, şi pe tine te-am pus în rîndul copiilor : îl vrei acum ?

— Mulţumesc, nu ! Eu îs cuminte... şi mă înfrupt din păcatul lui Nuni.

— Da' tu, Ştefănel ?

— Nici eu, mamă !

La masă, Ştefănel îşi avea locul între Nuni şi Suzica. Îşi lăsase cozonacul să stea lîngă al Sonici.

•

După prînz, Ştefănel intră la el în odaie — şi rămase acolo.

Sonia se plimba în livadă cu mama lui şi cu fetiţele. Sonia era a celorlalţi după amiază. De aceea el venise în odaia lui : mîhnit ? Nu. Dimpotrivă.

Şi-n el erau o livadă şi o bancă, pe care aşteptarea scutura flori tinere.

•

— Zarzărul...

Cum murmuri numele unui copil, care ţi-a fost tovarăş bun de joacă şi nu-ţi mai poate fi prieten, căci a rămas copil — şi nu mai eşti... şi-ţi pare rău că te desparţi de el, şi-ţi pare bine că eşti mare...

•

...Îşi aminti şi surîse unei uitate dimineţi de primăvară... Fugea prin livadă, fugărindu-şi cercul. În toiul alergăturii, de după trunchiul unui piersic, zarzărul îi răsărise în faţă atît de înflorit, încît, mirat, scăpase cercul din mîni : niciodată nu văzuse atîţia fluturi strînşi laolaltă. Era ca într-un basm : toţi fluturii livezii învăluind zarzărul, gata să-l ducă în nouri.

Dintîi chibzuise să-i sperie, azvîrlind în crengi beţişorul cu care-şi mîna cercul. Apoi se hotărîse să prindă cît mai mulţi. Se apropiase tiptil, se suise pe bancă, întinsese

mîna către creanguța cea mai joasă — și... în loc să prindă și să sperie fluturi, scuturase flori !

Cîți ani avea pe-atunci ?... Cinci ani ? Alunga cercul, prindea fluturi...

Zîmbi... Era ora lecției de pian...

În loc să se ducă în salon, unde îl aștepta pianul deschis și mama, se cățărase în zarzăr, cu praștia în mînă, cu buzunarul doldora de pietricele.

Fugise, fiindcă nu-și învățase lecția. Așa se întîmpla primăvara.

Mama îl strigase pe-afară, prin odaia lui. De unde să-i treacă prin minte că el era în zarzăr !

Ora lecției de pian trecuse ușor. Dar isprăvise și pietricelele, și pe deasupra se temea să nu fie pedepsit.

Și o albină binevoitoare îl înțepase în deget, scăpîndu-l, o săptămînă încheiată, de lecții de pian și de mustrări.

...Se înroși : sărutase zarzărul !... Era naiv *pe atunci !*

Se înroși mai tare : cu cîtă ușurință, cu cîtă nepăsare rupsese o creangă înflorită !... O dăruise Soniei. Zîmbi...

Se întrebă : ce-ar face dacă ar trebui să aleagă între Sonia și zarzăr ? Ar tăia zarzărul ca să rămîie Sonia mereu la ei ?

— Aș ruga-o frumos pe Sonia să-l îngăduie la fereastră, și Sonia l-ar cruța.

— Bietul meu zarzăr !

O carte de basme cu poze stîngace, cetită în copilărie și aruncată și uitată într-un colț — pe care-o mai deschizi o dată, răsfoind-o îndelung cu înduioșare, fiindcă în foile ei ai ascuns și ai găsit întîia scrisoare de dragoste.

•

...De cînd o iubea pe Sonia ?

Străbătu noaptea furtunii, noaptea visului, îmbinate una în alta : trecu înainte.

Din flori în flori, din flori în muguri, străbătu împrimăvărarea zarzărului : trecu mai departe.

...Cît de dragă-i era Sonia !

Înotătorul care spinteca împotrivirea rîului, înălțîndu-și brațele spre soare, se răsuci... și, cufundîndu-se din nou, se lăsă dus de goana revărsării apelor...

•

...Chiuie primăvara prin lumini tomnatece.

În crama zării de apus, scuturîndu-și chica roșcovană, soarele arămiu la trup calcă apăsat, strivind puternic ciorchine umbroase de coarnă : must vișiniu, rumene clăițe de busuioacă : must ruginiu.

Și noaptea desculță vine de departe, din vii roditoare, din viile lunii, cu brațele pline de struguri brumați de argint și viespi pofticioase de aur.

•

— Gheorghe, vra să zică ne-am înțeles. Mîni, dis-de-dimineață, mi-l aduci pe Roibu la scară.

— Da, cuconașule.

— Vezi să fie potcovit.

— N-ai teamă, cuconașule ! Am eu grijă de toate.

— Gheorghe, și încă ceva : dacă vezi că întîrzii, trimite-o pe Pachița să-mi bată la ușă. Nu uita. Ține-o tu din scurt. Noapte bună.

— Sărut mîna, cuconașule.

Ștefănel se grăbi spre casă, îngîndurat...

Trebuia neapărat s-o vadă pe Sonia înainte de culcare ! Trebuia neapărat să-i vorbească... să-i spuie... Ce să-i spuie ?

Se opri sperios pe scara cerdacului din față, mai-mai să se întoarcă îndărăt. Dacă-i răsărea Sonia deodată în față ? Ea singură cu el ! Ce i-ar fi spus ? I-ar fi spus... i-ar fi șoptit din toată inima : „Sonia !“ — și-ar fi fugit... Dar nu se arăta nimeni în cerdac !

Intră în casă. Prin coridor era întuneric. Se opri. Ce copil era ! Dacă i-ar fi ieșit Sonia înainte i-ar fi luat mînile, i le-ar fi strîns aprig — cum strîng marinarii, în preajma plecării pe mare, mînile iubitelor lor — și i-ar fi spus, privind-o drept în ochi : „Sonia ! eu plec mîne dimineață ! *O zi întreagă* o să fim despărțiți...“

Şi-ar fi simţit atunci mînile ei îndurerate de strînsoarea nemiloasă.

Dîndu-şi seama de sălbăticia lui, Ştefănel îşi muşcă buzele pînă la sînge şi dezmierdă — neîndrăznind să le sărute — ca pe nişte aripioare de flutur bolnav mînuţele vătămate de închipuirea lui...

— Cine-i ?

— Vai !... Cum m-am speriat, cuconaşule !

— Tu erai, Pachiţo ?

— Of ! eu eram !

— ...Pachiţo, dumnealor s-au culcat ?

— Numai duducuţele cele mici ; cuconiţa şi cu duducuţa se plimbă afară.

Ştefănel respiră adînc şi intră în salon.

Se întinse pe divan de-a dreptul, fără să mai aprindă lampa — cuminţit ca după o primejdie... în aşteptarea alteia.

•

— De ce nu se culcă mama ?

Nu mai veneau ; nu mai veneau.

Măcar o clipă s-o zărească ! Să-i spuie doar bună seara ! S-ar fi mulţumit şi cu-atît... Să n-o mai vadă pînă mîne seară !

Se sculă de pe divan. Lipindu-se de uşa salonului, ascultă... Nu mai putea gîndi nimic. Începu să numere, fărămiţîndu-şi zbuciumul în numărătoarea tăcută.

Ca un ceasornic de nisip.

— Una, două, trei, patru, cinci...

Uniform, migălos, monoton.

...Portiţa cerdacului scîrţîi ; se auziră paşi pe coridor — un glas :

— Pachiţo...

„Dacă nu ies din salon, i se întîmplă Soniei o nenorocire“, se îmbărbătă Ştefănel.

Deschise uşa.

— Aici erai, Ştefănel ! N-ai văzut-o pe Pachiţa ?

— Nu, mamă : ai nevoie de ea ?

— Da, adică nu ! Du-te tu atunci în livadă şi du-i Soniei paltonul. Eu mă culc... Stai, Ştefănel ! Unde te duci ? N-ai auzit ce ţi-am spus ? *Du-i Soniei paltonul.*

— A ! Da !... Unde-i paltonul ?

— Unde vrei să fie ? ! În cuier, Ştefănel !

...Smulse un palton din cuier şi, abia înfrînîndu-şi pornirea de fugă, ieşi din casă. Odată afară, o luă la goană. Se opri la intrarea în livadă, sprijinindu-se de poarta deschisă, cu suflarea tăiată : iar se temea ! Simţind paltonul de pe braţ, îl strînse mai tare, ca braţul cuiva care-l putea ocroti.

— După cine fugeai, Ştefănel ? îl întrebă Sonia pe neaşteptate.

N-o auzise apropiindu-se.

— M-a trimis mama...

Întinse paltonul.

Sonia îl luă, îl desfăcu, privindu-l cu tot mai multă nedumerire şi, nemaiputîndu-se stăpîni, începu să rîdă, să rîdă...

— Mie mi l-ai adus ?

Era paltonul Suzicăi.

— ...Nu te mai osteni degeaba, Ştefănel ! Mă duc eu... să mă culc. Noapte bună. Tu mai rămîi.

Ştefănel încleştă pumnii, împlîntîndu-şi unghiile în podul palmelor ; îşi pironi ochii în pămînt şi surghiuni din el răsunetul paşilor care se depărtau.

Ar fi vrut să-şi zvîrle inima ca o piatră după Sonia : s-o lovească.

„Tu mai rămîi." Da ! rămînea : livada era a lui ! Putea să stea şi singur în livadă, de-a lungul unei nopţi întregi, fără de poruncă batjocoritoare — de dragul livezii !

Şi singur, fără ţintă, plecă de acolo, despărţindu-se de locul umilinţii.

...Îngrămădiţi unii în alţii, iezii coborîţi din stîna lunii dormeau cu botul în ierburi... Chipuri de umbră cu ochi verzi, în glugi de flori — prunii şi cireşii păstoreau turmele lunii.

Desfăcîndu-şi haina şi cămaşa şi ţinîndu-le în lături cu mîinile, Ştefănel grăbi pasul. Răcoarea îi sufla de-a dreptul în pieptul gol.

Mai tăioasă, mai aprigă ar fi vrut să fie răcoarea nopţii : să-l nimicească.

S-ar fi dus aşa, cu pieptul gol, cu capul drept, pînă în faţa morţii şi, închinîndu-se, ar fi stat să-i sufle şi să-i stingă ca flacăra roşie din piept.

Şi-n urma lui să sufere toţi — şi Sonia.

...Şi se trezi lîngă zarzăr.

Cînd plînge un copil, cu capul în pernă, înăbuşit — să nu-l audă şi să nu-l ştie nimeni... — şi cînd îl descoperi îngenunchiat în patul lui, făcîndu-şi rugăciunea, cu faţa plină de lacrimi şi ochii plini : nu-i trist ?

Banca şi iarba erau albe de flori : din crengi se prefirau florile, şiroaie încete, fără de vînt. Atîta singurătate şi tăcere !

Ştefănel îşi încheie haina, se alipi de trunchiul zarzărului... şi, fără mînie, începu să plîngă.

...Lumina lunii abia adia — albă... viorie... albă — în perdelele străvezii.

Sonia dădu la o parte perdelele, cu dosul palmelor, cum despici o undă, şi se culcă de-a lungul pervazului ca pe un mal.

Noaptea întindea peste toate o lene de apă limpede, în care se stingeau plîngînd zorii argintii ai florilor de zarzăr şi mijeau înfioraţi zorii fragi ai florilor de piersic.

...Să-ţi culci pe noapte trupul gol, ca pe o apă, să ţi-l mlădii... şi să te tot duci... şi să te tot ducă...

Ştefănel îşi şterse ochii, ca să mai plîngă.

Zarzărul făcea un alb descîntec pentru mîhnirea lui : lunecau din crengi, lucind, florile — şi se stingeau în ape albăstrii...

...Căderea unei stele îi aplecă ochii spre zarzăr.

Căderea florilor îi călăuzi privirile spre Ştefănel.

— Plînge ?... Plînge ! Din pricina mea ?... Din pricina mea !

Un copil plîngea la geamul ei. Cu o singură vorbă — fie dojană, fie orice — l-ar fi alinat.

Respirînd aroma de lacrimi a nopţii, îşi plecă zîmbind capul într-o parte şi privi...

Crude şi fermecătoare, mîinile primăverii iroseau zarzărul, pieurîndu-i floare cu floare, cum storci un fagur plin — de dragul belşugului.

VI

...Pulberi palide... raze frînte... scînteieri aurii... viscoliri blonde... fumegări chihlimbarii : soarele.

Aşa răsări soarele, care pesemne se rostogolise prin fîn şi prin sulfină. Şi-un freamăt lung de aur trecu prin lanul de cicoare al cerului.

Roibu răscolea pămîntul umed, măcinînd salturi.

Împărtăşindu-i neastîmpărul, Ştefănel îl îmbie, lovindu-l cu mîna :

— Hai, roibule !

Trecură poarta în trap învălurit. Roibu încordă capul. Copitele ropotiră ; ţărna roi.

Înălţîndu-se în scări, Ştefănel întoarse capul spre geamurile îndărătul cărora dormea Sonia.

Fără voie, smunci dîrlogii.

Roibu se cabră nechezînd, ca săgetat de viforul unui galop dezlănţuit spre casă şi, îndîrjit, se năpusti.

...Scăpărînd albine, de o parte şi de alta a drumului, livezile se întreceau în goană de argint.

•

„Eu, slavă Domnului, sînt voinică.

Toate bune, numai pe tine de te-aş şti înzdrăvenită de-a binelea ! Caută de te îngraşă, Sonia ! Hrăneşte-te cîte puţin, de mai multe ori pe zi ; stai cît mai mult afară, la soare ; nu te osteni din cale-afară cu pianul ; şi mai lasă fumatul : asta-ţi strică pofta de mîncare !

Mult mi-ar tihni să te știu măcar o lună la țară ! Atîrnă numai de bunul tău plac : Zoe te iubește — și te răsfață, desigur, ca pe copiii ei..."

— Duducuță...

— Intră, Pachițo.

— Duducuță, întreabă cuconița dacă vrei mata să mergi cu dumneaei pînă la tîrg după cumpărături ?

— Da. Spune că merg... Adică... știu eu !... Poate să m-aștepte ?

— Cum nu, duducuță ! Mai este vreme berechet ! Nici n-au pus caii la trăsură !

— Bine, Pachițo ! Atunci, pregătește-mi repede baia.

— Îndată, duducuță !

Zăbovind dezbrăcată pe marginea divanului, Sonia se grăbi să isprăvească scrisoarea, căutînd totodată să-și nemerească papucii cu vîrful picioarelor.

„...Doctorul se interesează statornic de sănătatea ta : ce om cumsecade ! Îți trimete multe complimente și urări de sănătate. Ai putea să-i scrii măcar un rînd de mulțumire !

Nu uita să transmiți Zoei, din partea mea, cele mai bune urări de sfintele sărbători.

Ce mai fac fetițele ? Am pregătit pentru ele o sumedenie de jucării, între care două păpuși înzestrate de mîinile mele cu toate cele trebuitoare. Nu mă încumet să le expediez prin poștă : mă tem că s-or strica. Dacă vine încoace vreun om de la moșie, îndreaptă-l pe la noi, să-i încredințez pachetul. Tot prin el scrie-mi cam ce socoți că i-ar face plăcere băiețelului ? Îți spun drept că nu știu ce să-i cumpăr.

Sărută-i pe toți din partea mea. Pe tine te sărută cu multă dragoste,

Mama."

Rîndurile dinspre sfîrșitul scrisorii treziră treptat pe obrazul Soniei un zîmbet, curmat de îndată de o îngîndurare posomorîtă. Se ghemui pe divan, ținîndu-și bărbia în mîini...

...Nu-nu... trebuie să plec numaidecît : *trebuie.*

— Gata baia, duducuță.

— Pachiţo...
— Poftim ?
— Pachiţo... eu plec !
— Unde, duducuţă ?
— Acasă.
— Cum asta ?! Rîzi de mine, duducuţă ! Doar acuma ai spus că mergi la tîrg !...
— Nu... nu mai pot merge ! Trebuie să plec... mă cheamă de-acasă... e bolnavă mama. Du-te şi spune cuconiţei că mă cobor îndată... Hai, Pachiţo ! Doară nu mă duc la moarte !
— Iaca mă duc ! Da' ştii una, duducuţă ? Tare m-am deprins cu mata : are să-mi vie greu.
— Ce să fac ! Dacă trebuie ! Şi mie-mi pare rău, Pachiţo !
Pachiţa ieşi.
Sonia se opri în mijlocul odăii, dusă pe gînduri...
...Părea că priveşte ochii unei căprioare care-şi frînsese picioarele venind spre ea.

•

Zvîcneau copitele agere, scăpătînd.
Grindina trapului bătea drumul de-a lungul, stîrnind pulberi.
Una cu trapul calului, Ştefănel privea zarea, neclintit, poruncindu-i să vie înspre el, să se apropie mai repede, aşa cum porunceau pe mări şi oceane chipurile săpate în prora străvechilor trireme...

...Plute de vînt, umbrele norilor lunecau pe linul cîmpiilor... cîrneau... şi se pierdeau sorbite în livezile satelor...

— Sonia !
Ca o rîndunică avîntată din inima lui : Sonia...

...La o cotitură, sprinten ca saltul de zvîrlugă dintr-un salt de val — verde, un plop izbucni, se mistui...

...În goană săltată intră ; în goană săltată ieşi, lătrat de cîni.

Satul vuia, vuia — de parcă s-ar fi prăbuşit prin sat, turbat, clopotul bisericii...

Un şuier lung.

Cu soare-n geamuri, fumegînd, cu roţile de-a rostogolul, trenul venea. Părea că şarpele de beznă şi funingine al tunelurilor, izgonit, fugea cu lancea soarelui sfărîmată în coaste.

Ştefănel încreţi fruntea : bariera lăsată îi stăvilea drumul.

Roibu scutură capul, sforăind.

Aşteptară ca pe-o punte pe sub care, vijelioasă, goana lor îi îndemna mereu.

...Un soldat scuipă o sămînţă... un copil scoase limba... un domn îşi îndreptă ochelarii... un frînar îşi aruncă ţigara... un chip...

— Sonia !

•

Nuni adormise pe un colţ de divan, stringîndu-şi păpuşa la piept.

Păpuşa nu plînsese, dar căzuseră lacrimi darnice şi pe obrajii ei. Obrajii păpuşii erau la fel cu ai lui Nuni : rotunzi, îmbrobonaţi şi aprinşi.

În odaie nu mai era alt nimeni, decît plecarea Sonici şi somnul lui Nuni.

Fusese şi un zarzăr înflorit la geam : acum — ca rochia de mireasă a unei străbunice, mîncată de molii într-atît, că o suflare îi spulberă mătasa uscată, cu dantelele prăfuite, atîrnînd ca pînze de păianjeni vechi...

Florile veştede răspîndeau o melancolie de veac mort prin geamul deschis asupra lor ca un capac de cufăr cu vechituri şi amintiri...

O lacrimă izbuti să alunece din colţul umbrit al genei pînă în colţul gurii.

Nuni adormise suspinînd. Prin somn, rînd pe rînd, suspinele se potoliseră. Doar cîte unul se mai răzleţea... tre-

cea... și suflarea lui Nuni curgea mai departe, liniștită, ca un izvor care-a săltat peste un vreasc.

Apusul soarelui tremură prin zarzăr și intră în odaie. O lumină aurie prăfuI luciul oglinzii.

Sfinții se coborîseră de pe icoane să-și privească în oglindă bătrînețele de aur.

Nuni visa...

Brațele ei se îndepărtară. Păpușa căzu pe covor... și fiindcă nu mai era culcată, deschise ochii pe jumătate: numai degetul lui Nuni ridica de-a binelea pleoapele păpușii.

Deschise ochii. Clipi, clipi... și văzînd că păpușa căzuse, începu să rîdă...

— Ai căzut, Puşo ! Dacă nu stai cu Nuni !

Adormise plîngînd, se deșteptase rîzînd, ca o crenguță de piersic înflorită prin somn.

Nuni privi cu smerenie flaconul cel frumos: Sonia i-l dăruise ei, aproape plin.

Își aduse aminte cît de rău îi părea că Sonia plecase: da !... dar acum avea flaconul *ei* cu levănțică !

Turnîndu-și cu multă băgare de seamă puțintică apă din flacon, își umezi amîndouă palmele; apoi își umezi și părul cu ceea ce rămase pe mîni; pe urmă și le șterse de rochiță: așa făcea și Sonia.

— Suzica n-are parfum !

Nuni dezmierdă flaconul și, uitînd de păpușă, ieși grăbită din odaie, ducîndu-se să închidă în dulăpiorul ei *ceea ce nu avea Suzica* !

În încăperea deșartă, păpușa uitată pe covor — cu brațele țepene și ochii pe jumătate deschiși — nu putea să plîngă...

•

Un zumzet tot mai pierdut, mai depărtat tremura deasupra înfloririlor.

Șerpuind răsfirate pe seninul încă luminat, cîrduri călătoare intrau în primăvara nouă.

Înserarea mijea.

...De dincolo de zare, soarele scăpase un zmeu făcut din stînjenei prăfuiți de polen : se spulberau petale vinete, albastre, viorii ; slăbea murmurul zbîrniitoarei ; și vîntul despletea și împletea în voie cozile slobode...

•

...Cum și-ar fi schimbat trupul și sufletul cu zarzărul de lîngă el ; așa vestejit cum era !

Să fi rămas el în livadă pentru totdeauna, și zarzărul în locul lui, să se ducă la școală... să aibă părinți, surori... să se cheme Ștefănel... s-o iubească pe Sonia...

Și cu banca ar fi schimbat !

Legănat de vînt, geamul scîrțîi.

Ștefănel întoarse capul, privi printre crengi către odaie... plecă iar capul spre pămînt, mai abătut.

Încăperea pustie intrase în sufletul lui : simțea acum delaolaltă că Sonia plecase și florile se trecuseră — nimeni în odaie, și zarzărul la geam...

Oare zarzărul putea fi înduioșat ?

Dacă ar fi fost el zarzăr, cîtă milă ar fi avut de Ștefănel — și cum ar fi dușmănit-o pe Sonia.

Nu-nu... și cîtă nepăsare ar fi avut pentru Sonia !

O minge-i căzu pe umăr, săltă pe bancă, și de acolo căzu drept în brațele lui Nuni, care, oprindu-se dintr-o dată, răsări înflorită la capătul alergăturii ei.

— Tefănel ! Tefănel ! nu știi ? și Nuni merge diseară la Înviere !

— Lasă-mă, Nuni !

Fetița ridică sprincenele, mirată.

Dumerindu-se că-l supărase, se apropie de el și, împăciuitoare, începu să-i dezmierde mîna :

— N-am dat înadins : din greșală ! Te-ai supărat, Tefănel ?

Răspîndea tainice adieri de levănțică. Din părul, de pe rochița, de pe mînuțele ei, creștea amărăciunea lui Ștefănel.

Întoarse capul încet, ferindu-se de privirea lui Nuni. Colţurile buzelor i se plecară în jos. Îşi apăsă ochii pe furiş, cu vîrful degetelor.

— Lasă-lasă, Tefănel ! suspină fetiţa, trîntindu-şi mîngea de pămînt.

Mîngea pîcîi de cîteva ori şi se opri, mirată.

Plîngeau. Tăcea toată livada.

„Nu ţi-a făcut nimica fetiţa !“ Dojana Soniei se risipi ca un şirag rupt de la gîtul lui... Cîte zile trecuseră de-atunci ?

Sonia avea o pălărie albastră cu margini plecate ; o ţinea pe Nuni în braţele ei : zîmbea...

„Hai, Ştefănel, împăcaţi-vă ! Cere frumos iertare lui Nuni !“

Limpezindu-şi ochii împăinjiniţi, Ştefănel întoarse capul. Nuni plîngea cu tot trupul, stînd în picioare ; îşi acoperise ochii cu mînuţele, ţinînd coatele pieziş în afară.

Aplecîndu-se, cuprinse capul fetiţei şi sărută pe frunte — cu sufletul departe — mărunţica troiţă aşezată de primăvară la răspîntia de unde se desparte copilăria de tinereţă.

ÎN CASA BUNICILOR

ÎN CASA BUNICILOR

Ninge naiv.

Poate că pe o fereastră aburită, un deget mic a desemnat o căsuță cu o ușă, două ferestre și hogeagul din care iese codița unui cîrlionț de fum. Satul fulgilor e numai în ochii copiilor.

Geamul e o filă veche din cartea îngerilor.

Așa începe iarna ; într-o dimineață albă, cu copaci moșnegi și alți copii.

BUNICUL A FOST, BUNICA ESTE

E teribilă casa bunicilor !

Uf ! de cîte ori trebuie să se ducă la bunici cu părinții, copiii se uită chioriș unul la altul, strîmbă din buze, dau din cap, și sînt ca zmeele descălecate de pe vînturi și arestate în dulap, cu cozile înfășurate, sfoara depănată și zbîrnîitoarea mută.

Mîinile trebuie să fie curate și dulci la pipăit și unghiile tăiate, părul pieptănat, dar nu cu mîinile, haine periate, ghetele lustruite.

— Să nu vorbiți tare și neîntrebați, să nu rîdeți prosteşte, să nu puneți mîna pe lucruri, să nu v-atingeți de pisici, să nu faceți obrăznicii...

— Atunci ce să facem ?

— Să fiți cuminți.

Să nu, să nu, să nu. Asta-i casa bunicilor : zidurile între care nepoții n-au voie să fie copii. E mai rău decît la biserică. Acolo măcar e lume multă, mare și cam surdă, iar copiii — printre babe și moșnegi — sînt ca în pădurea veche : își fac semne și rîd pe furiș și înfundate. Dar bunicii sînt doi, fiecare în cîte un fotoliu ; părinții doi, fiecare pe un scaun ; iar copiii, prizonieri între ochelarii bunicilor și ochii părinților.

Bunicul a fost procuror general, adică generalul procurorilor.

Tata spune :

— Nimeni nu crîcnea în fața tatei.

— Stăteau toți smirnă ?

— Toți.

— Chiar și mata ?

— Chiar și eu.

Teribil.

— Și bunica ? urmează logic glasul inocent.

Tata vrea să se încrunte, dar zîmbește cu ochii mici.

— Mama ? se întreabă el. Strașnică femeie !

Rîde și nu mai spune nimic.

Așa e tata : cînd nu vrea să spuie ceva, îi vine să rîdă. Cu mama rîde des. Mama se supără, și tata parcă e copilul mamei, ca și ceilalți.

Bunicul a fost și primar și decanul avocaților, bunicul a fost decorat de regele Carol : decorațiile le ține bunica în șifonieră, și portretul bunicului, din salon, pe tot pieptul fracului.

— Tată, bunicul e ca o poveste.

— De ce ?

— Fiindcă începe cu „a fost".

Tata zîmbește. Asta nu înseamnă întotdeauna că e vesel. Dar nici nu se supără.

Acum bunicul e alb și zbîrcit. Chiar și primăvara el e tot ca un copăcel nins. Are ceas de aur cu muzicuță, oche-

lari cu rame de aur — şi stă. Stă acasă toată ziua. E foarte bine să fii bunic.

Bunica a fost şi ea tînără, adică a fost mireasă cînd bunicul nu era bunic, cînd tata nu era tată, şi cînd copiii tatei nu erau deloc. Numai gîndindu-se la tinereţea ei, mintea copiilor se înceţoşează de aţe de paianjeni mai colbăite decît cele din pod de pe cărţile cu litere chirilice.

Cînd o fi fost tînără şi bunica ?

Atît de încîlcită-i socoteala tinereţii ei, încît nepoţii se gîndesc la tinereţea bunicei ca la altceva, cum e de pildă portretul doamnei frumoase din salon, de lîngă portretul cu decoraţii al bunicului, dar simt cîtă vechime e în fosta mireasă a bunicului.

Teribil !

Lumea spune bunicei „Coana Elencu" şi bunicului „Cuconu Alecu". Iar bunicii între ei îşi spun Alecu şi Elencu, şi nu-şi vorbesc cu „tu" ca tata şi cu mama, ci cu „mata", ca şi cum ar fi în vizită unul la altul.

Nepoţilor le vine să rîdă.

Dar :

— Să nu...

VIZITA

Pornesc spre casa bunicilor în trăsura comandată de tata. Se cunoaşte ! Un muscal numai de catifea, ca un mitropolit cu şapcă, obraji de duduie, bici galben ca de aur, roţi cu ochelari de cauciuc, perne moi, covoraş la picioare şi cai negri cu coamă şi cozi lungi de fată care s-a lăut. Dar sînt armăsari, fiindcă numai armăsarii pot fugi cu atîta străşnicie năzdrăvană. Unul dintre copii ar vrea să vadă luceferii de foc, care s-aprind în mers pe pieptul armăsarilor. Dar copiii stau pe scaune, cu spatele la muscal, nas în nas cu ochii mamei.

Mama e nervoasă. Pe genunchi are o cutie cu bomboane legată cu şnur de aur. Cu toate că sînt în mănuşi, degetele mamei fac game pe capacul cutiei. Copiii ştiu ce înseamnă cînd mama face game fără pian. Deci stau cuminţi.

Tata fumează și salută în dreapta și în stînga. Toată lumea îl cunoaște pe tata.

Au ajuns în „Beilic". Dar trăsura nu intră în ogradă. Stă smerită la poartă, ca la mănăstire. Mama în frunte, cu foșnetul rochiei, umbreluța și cutia de bomboane ; tata după mama, cu scîrțîitul ghetelor, uitîndu-se la copaci ; copiii în urmă, unul după altul, tîrșindu-și pașii, cu capetele mereu întoarse după armăsarii de la poartă.

Dintîi intră cutia cu bomboane cu mîinile mamei, apoi mama cu sărutările. Tata aruncă țigara, își șterge buzele cu batista care miroase frumos a apă de colonie, se descoperă și intră sărutînd pe rînd mîna bunicilor. Bunicii îl sărută pe frunte. Tata nu mai e tata : e copilul bunicilor.

Copiii, și mai mici, rămași parcă fără tată, așteaptă pe treptele antretului să le vie rîndul la bunici. Treptele sînt de piatră vopsită albastru deschis. Antretul e de lemn gălbui cu ferestre.

Mîna bunicei e plină de inele cu pietre colorate și ouășoare de mărgăritar. Miroasă ca turtele de Crăciun, a migdale și apă de flori.

— Sărută, nepricopsitule, ca lumea. Așa se sărută ?

Nepotul sărută din nou — apăsat și cu „toc" — mîna care parcă are un ochi în palmă ca bolta bisericii. Mîna bunicei, chiar cînd o săruți, o simți urzicîndu-ți urechea.

Mîna bunicului bate-n gălbui și miroasă a frunză uscată de nuc.

Copiii ar vrea să fie în casa bunicilor ca la pomul de Crăciun. Dar e altfel.

În casa bunicilor totul e cuminte — ca în somn — și nu se mișcă din loc, începînd cu nepoții așezați la rînd pe trei scaune prea înalte pentru ei.

Stau. Stau. Stau. Le vine să se strîmbe ca la fotograf. Dar : „Să nu..."

Tac Tac. Tac. Le vine cîte-un „oac" de broască, cîte-un „ham" de cîine, cîte-un „bîz" de muscă-bîzălău, cîte-un „muu" de vacă, dar : „Să nu..."

Și nu fac nimic, nimic, nimic.

Degeră de urît.

Unul cască sincer : „Uăăă !".

— Caști o gură cît o șură ! spune bunica. Are să-ți intre mușchii. Ia să văd : te speli bine pe dinți ?

— De ce nu-ţi acoperi gura cînd îţi vine să căşti ? intervine mama, trimiţîndu-i o privire mai împungătoare decît acul de pălărie.

Ceilalţi nu mai căscă, deşi simt cîte-o gură de peşteră cu balauri în fălcile încleştate.

În schimb cel mai mic strănută.

— Moaşte-n pod, spune bunica. Da' unde ţi-i batista ? N-are.

— Nu ţi-am spus, începe mama.

I-a spus, dar n-are.

— Iaca, ţi-o dau pe-a mea, spune bunicul. Suflă bine.

Mama nu admite batiste străine în mîna copiilor. Dar asta o va vedea acasă, la înapoiere, după ce trăsura cu doi armăsari îl va duce pe tata la club.

Bunica a făcut cafeaua, a umplut filigenele cu semilună, le întinde pe rînd, începînd cu bunicul, varsă ca din greşală puţină cafea în farfurioara tatei, şi spune, privindu-l pe subt ochelari :

— Ai să iei parale.

— Dea Domnul. Poate se sparge ghinionul !

— Tot nu te-ai lăsat ? îl cercetează bunica, cu glasul gros şi sprîncenele îmbinate.

Tata rîde, mama oftează, bunica dă din cap a pagubă şi bea cafeaua răcorită în farfurioară, făcînd „sfrr" cu buzele, ca o vrabie cînd zboară de jos pe creangă.

— Da' istora ce să le dau ? o întreabă pe mama, ştergîndu-şi cu batista musteţile de cafea.

— Nu-i mai răsfăţa, mamaie. Lasă că au de ajuns acasă.

Nepoţii îşi încrucişează privirile asupra cutiei cu bomboane. Deşi bunica are ochi şi-n palmă — pentru nepoţi, — nu vede. Strînge cutia cu bomboane proaspete în dulap, şi le dă din cutia cu bomboane vechi.

— Voi aveţi dinţi de lup, gîgîlicilor, nu ca mine, femeie bătrînă.

După cafea, tata se duce în odaia de alături. Nasul bunicei parcă se ascute adulmecînd urma tatei.

Trece cîtva timp cu miros de fum de tutun, şi tata se întoarce ştergîndu-şi musteţile cu batista parfumată. Bunica îl priveşte, îşi duce şi ea batista la nas, ia de pe o

poliță cornetul de coajă de brad cu rășină, pune un cărbune din sobă, și suflînd și tot suflînd se duce cu fumul albastru în cele patru colțuri ale odăii, cum ai face semnul crucii într-un loc spurcat de Necuratul.

Copiii sînt mîndri că tatăl lor a cutezat să fumeze în casa bunicilor.

— Tată, de cînd fumezi mata ? îl cercetează ei în taină.

Tata se uită la mama cu coada ochiului, zîmbește ca și cum ar vrea să tacă, dar răspunde totuși :

— Parcă de cînd m-am căsătorit. Nu ?

— Da, confirmă mama, ridicînd din umeri.

— Cum credeți voi — continuă tata mult mai convins — că aș fi îndrăznit să fumez în casa părinților mei ? Nici acuma...

E teribilă casa bunicilor !

NASUL BUNICEI ȘI PĂCATELE NEPOȚILOR

Nepoții au crescut și cresc „văzînd cu ochii", spune mama care trebuie să cumpere din ce în ce mai mulți metri de stofă pentru uniformele lor. Ghionul tatei tot nu s-a spart, cu toate că în fiecare zi, după ce tata-și bea cafeaua neagră, față de masă are pete de noroc...

Părinții nu mai sînt atît de tineri : au băieți mari, care le scot peri albi.

Dar bunicii au rămas aceiași. Numai că nasul bunicei s-a ascuțit și mai tare și parcă are lucirea unui acușor la pîndă, drept în vîrf. Bunica e neam de grec. Nepoții au aflat din Eminescu despre „grecotei cu nas subțire". În schimb, nasurile nepoților se îngroașă patriotic.

Cînd vin copiii în vizită — tot cu părinții —, bunica, după ce le spune nepricopsiților să nu-și ia nasul la purtare, și să-i sărute mîna cum trebuie, îi iscodește pe rînd cu nasul ei subțire, aflînd se vede toate miroznele păcatului, căci se uită crîncen la ei, îmbinîndu-și cu afurisenie sprîncenele stufoase.

Nepoții sînt într-adevăr plini de păcate. Cînd se uită la ei, din fundul pămîntului, Scaraoțchi își linge buzele, și trei fire din coadă i se zburlesc, cu număr.

Cel mic, care are păr de aur creț și graseiază rîzînd cu toată fața — ca și cum l-ar bate soarele în ochi —, e bătăuș, trage cu pușca în ciorile de pe crucea bisericii Sfîntul Ion-Gură-de-Aur, dă cu praștia nu numai în vrăbii și în gutuile Nănoaiei — care suferă de ficat —, dar și-n ferestrele oamenilor răi, cum ar fi popa Țuchi și dascălul Ghiță-Sughiță, și merge cu bicicleta — fără număr, ca și uniforma — cu mîinile la spate, printre tramvaie și trăsuri, scoțînd limba și făcînd schime necuviincioase birjarilor, sergenților și oamenilor serioși.

Cel mijlociu, cu păr buclat de culoarea castanelor sălbatece, și obraji de măicuță, fură țigări din biroul tatei, întîrzie dimineața la școală, are note proaste la matematică, științe naturale, chimie, germană și religie, e îngîndurat ca o salcie ninsă, tăcut ca o oglindă din pod, și nu face nimic ; nici la școală, nici acasă. Cînd era mic, visa și cînd era treaz ; acum doarme și cînd nu doarme. Nuferi cresc, sau broaște, în apele somnului lui ? Mai ales el nu știe. Se simte ca un fum care se încolăcește-n semn de întrebare, înainte de-a se destrăma.

Cît despre cel mare, să afumi cu tămîie și să stropești cu aghiazmă înaintea și pe urma lui. Trebuie dat la școala militară. Altfel nu mai merge. Joacă barbut în banca repetenților din fundul clasei, fumează cu țigaretă de cireș — tabacherea i-a confiscat-o domnul pedagog Jenică Bantaș —, s-a fotografiat picior peste picior cu carare la mijloc și monoclu cu șnur, vinde cărțile școlare înainte de Crăciun, poartă pantaloni „cloche", primește bilete parfumate, fredonează șansonete, face epigrame, are ticuri — închide ochii, scoate limba și mișcă din urechi —, a fost surprins de profesorul de gimnastică uitîndu-se tocmai de sus, cățărat pe prăjină, cu binoclul mamei în etacul domnului director...

Directorul l-a convocat pe tata la școală și i-ar fi spus :

— Nu mai merge. E un rău. Rușinea unei școli model...

Se vede că i-a mai spus ceva, fiindcă tata, după ce-a reprodus solemn vorbele directorului, a zîmbit cu fața în șervet, și n-a mai spus nimic.

— Nu mai merge. Te dau la școala militară, a hotărît mama.

Dar a rămas tot la liceu.

Răi copii !

Știe mama — și pune la inimă —, știe tata — și tace —, știu profesorii, pedagogii, sergenții, comisarii, popa Țuchi, dascălul Ghiță-Sughiță, Nănoaia și toate babele de la ferestrele orașului.

Huiește tîrgul.

Bieții părinți !

Dar bunicii ? Să știe bunicii !

Ar fi teribil !

ȘI IATĂ CĂ...

Într-o zi vine cu temperatură cel mai mic
Și după el — sau de la el — și cel mai mare.

Doctor, termometru, rețete, pază, grijă.

Al treilea, cel mijlociu, teafăr ca prin minune — parcă i-a fost lene să se-mbolnăvească — va fi expediat de mama la bunici.

Se pregătește de plecare cu inima mai grea decît picioarele de iarnă, cu ghete și șoșoni. Un geamantan tiesit : ciorapi cîrpiți, rufele vămuite de ochii mamei, săpun de glicerină, periuță de dinți nouă, două pijamale și trei mandarine. În geantă : cărțile, caietele și o cutie de bomboane trimisă de părinți bunicilor. Iar în buzunar, două pachete de țigări, furate de la tata.

Sania trage la scară. Viscolește. Blanșa se gudură, din coadă.

E foarte solemn. Inima fotografiază tot.

Prin ușa întredeschisă, lumina din casă — de-acasă — e caldă și bună ca un samovar aprins alături de cozonaci. Gheorghe aduce cu tărăboanța lemne pentru foc.

Călătorul oftează. Rău e să fii sănătos.

Ninge din toate părțile cu spume de fum.

Cling-cling-cling.

— Și să nu superi pe bunici, răsună din urmă glasul mamei, suprem ca și crucea bisericii Sfîntul Ion-Gură-de-Aur.

Pînă şi clopoţeii spun : să nu, să nu, să nu, cling-cling-cling.

ŞI S-A TOT DUS

Hii, căluţ, hii, un greier necăjit e şi mai greu decît un car cu fîn.

Noapte mare de iarnă. Casele nu se mai cunosc, străzile nu se mai văd. Ferestrele aprinse sînt de aur ca pîinea scoasă din cuptor. Fulgii se uită unii la alţii, clipind, pînă cînd ameţesc în scrînciobul viforniţei.

Surghiunitul aprinde o ţigară, cu mare greu, dar o aprinde. N-a fumat niciodată pe stradă. Fulgii vor să-i stingă ţigara. Îi goneşte ca pe ţînţari, suflîndu-le fum. Se lungeşte în sanie ca un boier mare, răsturnîndu-şi ceafa pe spetează. Nu-i mai pasă de nimic. I-atît de pesimist c-a devenit eroic.

Cling-cling-cling.

Dar a uitat că merge la bunici. Dumnezeule ! Se leapădă de ţigară. Prea tîrziu. Sania s-a oprit la poarta ogrăzii în care trăsurile nu intră.

Şi nasul bunicei...

Se zburleşte ninsoarea ca o pisică rea.

— Birjar, am uitat ceva acasă. Ce ne facem ?

Birjarul, un scapet bătrîn, întoarce faţa de smalţ spart de creţuri zîmbitoare şi răspunde pe ruseşte :

— Nazat, izvoşcic.

Cling-cling-cling. Sania duce o gură căscată cît o şură — ar intra în ea nu numai muştele, dar şi ciorile — să treacă prin ea tot gerul şi ninsoarea iernii, numai să nu afle nasul bunicei...

Merg, merg, merg.

— Stai, birjar.

— Ce-i, coconaş ?

— Mi-am adus aminte. N-am uitat nimic acasă.

Pahod na Sibir, izvoşcic.

— Eu sînt, bunicule, eu...

Soneria parcă s-a dus hăt departe, ca o vorbă trecută din gură în gură, din stradă în stradă, pînă să ajungă tocmai în fundul cetății.

Apoi a nins mult și bine asupra nepotului cu geamantanul, cu geanta și cu inima, învechindu-i așteptarea, moș-negindu-l.

Nu-i tîrziu — acasă nici nu s-ar fi pus la masă —, dar parcă-i miezul nopții. Țipenie de om. În brazi, ciorile vorbesc răgușit într-un fel de țigănească, făcîndu-și semne negre. Ciinii nu mai latră. Ninsoarea filfiie și tremură. Vîntul și-ascute glasurile cînd de lup și cînd de cucuvaie.

Mută, întunecată, ninsă și oblonită, casa bunicilor e zmeiască.

Dacă n-ar ști că înlăuntru sînt bunicii, surghiunitul ar lăsa geamantanul la ușă și ar fugi fără să mai privească în urmă. Dar fiindcă știe că-s bunicii, stă, și-i pare rău că știe.

Obloanele ușii se crapă pocnind și scîrțiind ca un dulap care de ani și ani nu a mai fost deschis. Cu scufă albă de pichet, apare capul bunicului.

— Da, bunicule, eu sînt.

Intră.

— Bagă de seamă să nu te tragă, răsună de dincolo glasul bunicei.

Nepotul începe, glăsuind zgribulit și ponosit ca greierul în casa furnicii. Bunicul îl ascultă alb, dă din cap, ridică din sprîncene, oftează și iar dă din cap.

Miroasă a sobă caldă și a fum albastru de rășină. Vine și motanul, alintîndu-se pînă-n vîrful cozii, de picioarele bunicului.

Bunicul oblonește ușa. Peste cămeșa de noapte are halat lung de pichet cu picățele roșii. Așa aveau și nepoții cînd erau mici. Halatul a intrat la spălat și i-a rămas prea strîmt la umeri. Fața bunicului e mult mai turtită și boțită decît ziua. Bunicul e ca o băbuță cu musteață albă.

Fiindcă îl are înaintea ochilor numai pe bunic, nepotul povestește mai cu ușurință despre boala fraților și hotărîrea mamei.

Soba de fier din antreţel are un fel de scufă, ca şi bunicul, o oală cu apă care fierbe, ţîrîind somnoros.

— Noi tocmai ne culcasem, spune bunicul. Dezbracă-te mata, drăguţă.

— Poftim ? ! Şi unde-am să-l culc ? răsună aprig de dincolo, din nevăzute, glasul bunicei.

Bunicul oftează.

Glasul bunicei a venit ca buzduganul Zmeului.

— Bunică, să nu mă dezbrac ?

— Cine ţi-a spus una ca asta, berechetule ? Doar n-ai să dormi cu paltonul !

— Dezbracă-te mata, drăguţă, vorbeşte în şoaptă bunicul, cu mîna la gură, fiindcă n-are dantura.

Nepotul se dezbracă obidit, aşa cum în poveste fata moşului dezghioacă păpuşoii babei.

Bunica se dă jos din pat — răsună, tare frămîntat, scîrţiitul telurilor — şi se îmbracă.

— Acum e acum !

Vine, aruncînd o umbră care creşte pe inima nepotului.

Apare. E legată cu tulpan. Numai nas, ochi şi sprîncene.

— Ia să te văd.

Îl înhaţă de mînă, smuncindu-l subt lampă.

— Scoate limba... Alecule, dă-mi ochelarii.

Fostul procuror general aduce ochelarii. Motanul după el.

— Cască.

— Pentru ce, bunică ?

— Fiindcă-ţi zic. Zi : aaa

— Aaa.

— Mai tare.

— Uaaaa.

— Vă zghihuiţi toată ziulica. Parc-aveţi viermi în ceia ! Lasă că te satur eu... De ce nu mi-ai pupat mîna ?

Nepotul o sărută.

— Sărută şi mîna lui bunicu-tău.

Sărută.

— Pune paltonul în cuier.

Pune.

— Şi căciula.

Şi.

— Mi-ai feştelit antretul. Strînge şoşonii.

— Unde, bunică ?

— Unde ? Unde ? Unde se strîng şoşonii.

Unde s-or fi strîngînd şoşonii ? Ai bunicilor nu se văd. Nepotul se uită inocent şi la cuier. Apoi la bunica. Or fi avînd şoşonii o colivie sau o cuşcă în casa bunicilor ?

— Îi, da nu te mai codi atîta, mocoşitule. Pune mîna.

Pune.

— Ia o gazetă. Dă-i mata, Alecule, o gazetă.

În timp ce bunicul caută o gazetă, bunica ia de după sobă mătura şi fărăşul, şi adună omătul adus de nepot. Apoi şterge bine geamantanul cu o petică.

Bunicul aşteaptă cu gazeta în mînă ; nepotul, cu şoşonii.

Nimeni nu ştie ce se va întîmpla.

Bunica ia gazeta din mîna bunicului, smuncește şoşonii din mîna nepotului, pune gazeta desfăcută jos, şoşonii peste gazetă, şi bate palmele una într-alta, parcă scuturînd fărămituri.

— Ai văzut ?

— Am văzut.

— Ş-acuma ce stai ca prostul ?

— Ce să fac, bunică ?

— Să-ţi aduci calabalîcul în odaie, că doar n-are să ţi-l care bunicu-tău.

— Unde-l culci, Elencu ?

— N-ai grijă mata. Oi găsi eu unde să-l culc în casa asta. Mata mai bine culcă-te, că-i tare tîrziu.

Pornesc. Bunica în frunte, bunicul după bunica, motanul după bunic, nepotul după motan.

În etacul bunicilor bate toaca un ceasornic de părete. Arde numai o lampă cu glob albastru de porţelan cu medalioane de trandafiri. Parcă abia s-au stins stelele pe cer şi noaptea începe să zîmbească aburit.

Bunicul se suie în pat. Motanul i se culcă la picioare. Se prăvăleşte un stup de jar în sobă, cu scîntei.

E tare tîrziu în casa bunicilor. Minutarele aurite ale ceasului din părete arată nouă.

Zîmbește ceasul ? bunicul ? nepotul ? soba ? sau lampa cu trandafiri ?

Cu somnul motanului la picioare, bunicul adoarme.

— Hait ! spune bunica nepotului, măturîndu-l cu palma.

ȘI L-A PUS BUNICA LA TREABĂ

Parcă a intrat fată-în-casă la bunica. Numai pestelca îi lipsește, că încolo-i ca o „proastă de la țară".

— Pune-un lemn în sobă.

Deprins cu mîinile bunicei, lemnul se uită cu mirare la mîinile nepotului. Soba rîde cu gura pînă la urechi, și lemnul zîmbește cu jarul, înainte de-a izbucni în flăcări.

— Închide bine gura sobei, se stropșește bunica.

L-a dus în odaia de lîngă etac. E ultima odaie a casei din șirul celorlalte. Acolo a copilărit și tata. Într-o parte, păretele cu viscolul ; în cealaltă, ușa etacului bunicilor ; și la mijloc, nepotul în capcană.

Chiar lîngă sobă, în jurul unei măsuțe rotunde, două fotolii cu pernuțe pe spetează și taburete la picioare joacă tabinet.

În fund e un dulap zbîrcit de lemn mahoniu, cu o oglindă de ceață în luminiș. Subt piciorul șchiop, bunica i-a pus un călcîi de hîrtie.

Grozavă e însă canapeaua îmbrăcată cu iută întunecat roșie. E mare ca o corabie de pitici. Nepotul simte că are să fie bine pe canapea. E moale și cufundătoare chiar la privit. Îi vine să caște. Dar bunica nu-i dă răgaz.

— Scoate-ți daravelele din ceia. Hait.

Nepotul deschide geamantanul.

Deasupra și dintîi apar mandarinele ținîndu-se de mînă. Trei mandarine, trei, la fel gătite, tustrele vesele și sprintene, gata de rîs în soare.

— Sireacu el tatu-tău, dă din cap bunica ; muncește și vă-ndoapă ca pe curcani. Și voi, trîntorilor, căscați și nu sînteți buni la nimic. Dă-le-ncoace.

Bunica ia mandarinele. S-a isprăvit cu ele. Au fost odată trei scufiţe aurii...

— Am nişte bomboane pentru mata, bunică.

Bunica dă din cap a pagubă.

— Noroc că ţi-ai adus aminte. Da' asta ce-i ?

A dat de pijamale.

— În loc de cămeşă de noapte.

— Auzi ! Da fustă n-ai, mă rog ?

— De ce, bunică ?

— În loc de pantaloni, îl îngînă bunica. Auzi dumneata bazaconie ! Să dormi cu surtuc şi pantaloni ! Vă răsfaaaaaţă ! De asta vă luaţi voi nasul la purtare !

Asta-i pentru mama.

— Măi-măi ! Bujmachii de piele ! Hm !

Papucii nepotului află că-s bujmachii : hm !

— Şi sopon de glicerină ! Asta-i de nasul tău ?

Săpunul trece la bunica, între mandarine.

— Ce stai cu mîinile-n brîu ? Aştepţi să-ţi crească burduhan ?

— Ce să mai fac, bunică ?

— Tot n-ai învăţat ? Da' cu şoşonii ce-ai făcut ?

— Mata ai făcut, bunică.

— Iaca, măi, te-ai şi făcut cucoană mare ! Nu-i fi poftind să-ţi pun eu gogeamite ceia la loc ?

— Geamantanul ? Unde să-l pun, bunică ?

— Unde te taie capul ?

— Ştiu eu ? Poate să-l împing subt pat...

— Mă că puturos mai eşti ! se bate bunica cu palma peste obraz.

Apoi se-ncruntă şi izbucneşte răstit :

— Suie-l pe dulap, trîntorule !

Suie trîntorul.

Bunica deschide dulapul din care vine miros de livănţică şi de camforă, rînduieşte pe un raft zestrea nepotului, iar de pe altul adună cele trebuitoare somnului.

— Înfaţă perna, zice bunica.

— Înfaţă oghialul, zice bunica.

— Dă ceia, zice bunica.

— Fă ceia, zice bunica.

— Unde ţi-s ochii, zice bunica.

Nu s-aude decît glasul bunicei și suspinul alb cu miros de livănțică al albiturilor somnului.

— Na, c-ai făcut o treabă cît o nucă!

Și ce-a făcut nepotul, desface și reface ea.

Va avea nepotul un culcuș de cocon domnesc. Oghialul e un șal turcesc căptușit cu fulgi.

— Asta-i de nasul tău? oftează bunica. Mîndrețe de șal de la Țarigrad. Cinci galbeni l-a costat pe babaca. Pe unul ca tine n-aș da nici un pitac bortelit... Mă rog, și să nu-mi faci harababură. Te dezbraci cu binișorul, pui tăti cele la loc...

Bunica se oprește deodată, oțărîtă.

— Nu cumva îi fi sforăind?

— Dă, bunică, știu eu. Cred că nu.

— Să nu te-aud, că te-arunc în stradă.

Oftează adînc.

— Asta-mi mai lipsea! Buclucuri la bătrînețe! Ce stai? Dezbracă-te.

Nepotul se codește.

— Ți-o fi rușine de bunică-ta! Iaca, măi! Hai că mă duc.

— Noapte bună, bunică. Sărut mîna.

— Sărută, nepricopsitule. Mare păcat și-o făcut maică-ta cu mine.

Potrivește mucul candelii, face o cruce cu plecăciune din șale la icoană, și se duce în etacul cu glob albastru.

Icoana bunicei e veche, afumat-castanie. Stă Isus la o fereastră stinsă.

Candela arde roșie ca o garoafă înflorită subt fereastra lui Isus.

CE E CU NEPOTUL?

Nepotul s-a dezbrăcat fără să facă harababură, a stins lumina, și s-a culcat.

Parcă-i era somn?

Atunci de ce nu se culcă? Plănuiește ceva? Așteaptă pe cineva?

Nu-nu. E foarte cuminte. A deschis uşiţa de alamă cu trei ochi a sobei, a tras fotoliul chiar la gura sobei, s-a aşezat în fotoliu cu picioarele pe taburet, şi nu face nimic. Stă în fotoliul bunicilor.

Ştie că trebuie să se scoale şi mai devreme decît acasă, fiindcă de la bunici pînă la şcoală e drum mai lung. Ştie că dimineaţa e atît de somnoros încît în genele lui şi minutarele adorm. Ştie că prima oră e ora neagră a matematicei, şi a doua e cea cu miros oţeţit a chimiei. Ştie că trebuie să plece prin viforniţă, ştie că nu-i acasă, ştie că e în surghiun, ştie că fraţii îi sînt bolnavi, ştie că mîine e şcoală, poimîine e şcoală, răspoimîine şcoală. Ştie că timpul care vine e plin de ani şi anii plini de-atîtea zile şcolare, că duminicile, sărbătorile şi vacanţele abia se văd. Ştie că nu ştie nimic la şcoală, şi se întreabă cum de n-a rămas repetent şi cum de nu va rămînea. Ştie şi tot ştie numai lucruri cu oftat, cu frig în spate şi cu frunte încreţită...

Şi totuşi zîmbeşte la gura sobei.

Vine din jar — sobă adîncă — o lumină roşie care se deschide în odaie ca o coadă de păun trandafiriu.

Bunicii dorm.

Afară ninge.

Cît de alb. Bunici, ninsoare...

Motanul doarme la picioarele bunicului. Ceasul cu minutare aurii parcă merge de-a-ndăratelea. Odată bunica era tînără, odată tata era copil, în casa asta, în odaia asta.

Odată şi el va fi bunic.

Cum să nu zîmbeşti cînd îţi vin astfel de gînduri ?

Nepotul aprinde o ţigară în casa bunicilor. Apoi ia cornetul cu răşină, pune un cărbune, şi fumează cu o mînă, în timp ce cu cealaltă afumă.

Fumează în casa bunicilor !

Cum să nu zîmbească ?

Ce-o fi visînd bunicii ? Sforăie amîndoi.

Nepotul azvîrle ţigara în sobă, şi porneşte prin odaie cu cornetul de răşină, afumînd albastru. Şi deodată vede în oglinda fumurie a dulapului un obraz cu zîmbet printre inele de fum. Ceva dulce ca o lebădă trece prin inima lui somnoroasă.

La primăvară pomii vor înflori alb și trandafiriu. Îi simte cum vin spre el, ca un vals de fete pe care le va iubi.

Ce e cu nepotul ?

E tinerețea descoperită nu în dragoste, ci în oglinda timpului vechi din casa bunicilor.

Noapte bună, copiilor.

Noapte bună, bunicilor.

Noapte bună, noapte.

Noapte bună, somn.

Eu nu mai dorm.

Încep.

— Bună dimineața, tinerețe.

BUNICII AU NEPOT CU FIRMAN DE LA MOTAN

Nepotul e ascultător ca o nepoată. Gura nu i se-aude. Chiar și motanul bunicului s-a alintat de piciorul lui, de la musteață pînă-n vîrful cozii, sfîrîind ca un titirez.

— Ai văzut, Elencule ? arătă bunicul zîmbind.

— Am văzut, zice bunica. Se scarpină trîntorii unul de altul.

Dimineața nepotul se deșteaptă mai sprinten. Nu mai întîrzie la școală. De la școală, trece pe-acasă după vești, și vine de-a dreptul la bunici.

— Să nu-mi umbli lelea pe uliți, haimana, i-a spus bunica. Ai bani de tramvai ?

Are. Și tata și mama i-au dat la despărțire

Într-o zi a venit cu sanie de la școală.

— Lene cu clopoței, i-a spus bunica. Numai ciubuc îți mai lipsește.

— Nu-i așa, bunică. Nu mai merg tramvaiele. S-au înzăpezit.

— Da' picioare n-ai ? Bietu tatu-tău trage la jug, și voi...

Iar a doua zi :

— Na, hodorogule, să vii cu sania, că ti-i împotmoli și tu de năuc ce ești! a spus bunica dîndu-i o bănuță de argint din punguța ei de piele roșie.

Bunica nu știe că bunicul i-a dat de cu seară bani de sanie, într-ascuns.

•

Bunicii se scoală la patru dimineața. Bunicul tușește. Bunica zice :

— Nu-i fi răcit, Alecule ?

— Zici și mata, Elencu ! Asta-i tusa me.

Aprinde fiecare lampa cu abat-jour de mătasă verde de la căpătîi. Bunicul citește din nou gazeta pe care-a citit-o și cu o zi înainte. Cu glas tare. Dar bunica nu-l ascultă de două ori. Ea se dă degrabă jos din pat și se iuțește la treabă. Dintîi aprinde focurile în sobe, cu surcelușe uscate și hîrtii pregătite de cu seară de Măriuca. Un străin din odaia de alături ar crede că Măriuca, „o proastă de la țară", e lîngă bunica. Nepotul însă a învățat să știe că bunica și cînd îi singură parc-ar fi cu cineva pe care-l ocărăște. Bunica e ca un ceasornic supărat.

După ce odăile s-au încălzit, bunica spune :

— Alecule, da' mata nu te mai scoli ?

— Și dacă mă scol, ce să fac ?

— Să-ți iei lingurița cu miere, să-ți bei paharul cu apă, să te plimbi frumușel, spune bunica cu lînă-n glas, muindu-și sunetul convingător la substantivele „miere" și „apă".

Dar imediat blîndețea dă în clocot :

— Hai, Alecule, comandă ea.

Și bunicul se scoală, ia lingurița cu miere de tei, bea un pahar cu apă nu prea rece, și se plimbă frumușel. Parcă recită pe de rost vorbele bunicei.

Acasă, la patru dimineața, nepotul dormea dus.

Doarme și la bunici. Dar de la patru dimineața somnul nepotului începe să zîmbească. Îl vede pe bunicul. O aude pe bunica, simte cum se aprind focurile rumenind noaptea cu cîte-o gură de zori din fiecare sobă, — și-ncet cu-ncetul somnul nepotului e parcă transparent. E somn și nu e somn. Știe că doarme, dar nu doarme. Motanul

bunicului își isprăvește somnul pe canapeaua nepotului. Apoi vine ușurel ca o călugăriță mirosul de pîine prăjită de bunica la gura sobei cu furculița cea lungă. Motanul pleacă mieunînd : e ceasul alb al laptelui din farfurioară.

— Scoală-ți, zic. Doar n-ai să dormi pînă poimîini.

— Bună dimineața, bunică. Sărut mîna.

— Cum poți să vorbești cu bunică-ta nespălat ? Hait.

Deasupra ligheanului e o cromolitografie cu cadră de lemn negru. Trei fetițe cu obraji dolofani și rumeni, una cu ochi albaștri, alta cu balonașe de săpun. În fiecare dimineață nepotul le trimite cîte-un balonaș de săpun, în globul căruia s-aprind curcubee de aur. Și-n fiecare dimineață cele trei fetițe întineresc cu încă o dimineață.

Așa începe ziua la bunici ; cu noaptea la ferestre, foc în sobe și lumini aprinse.

Seara, bunicii mănîncă la șase. Pe la șase fără cinci bunicul spune :

— Elencu, știi ceva ? Hai să ne luăm de-o grijă.

— Hai, nu sta, se-ncruntă bunica la nepot ; i s-a făcut foame lui bunicu-tău.

Bunicul mănîncă mai nimic : un ou fiert — bunicii știu și numele găinei, și ceasul cînd, și locul unde —, cîteva linguri de supă, și un măr crețesc, sau lapte cu orez.

Nici la masă, bunica n-are astîmpăr. Mereu se scoală cu șervetul în mînă. Apoi către nepot :

— Unde mi-i șervetul ?

Ca și cum nepotul i l-ar fi ascuns. Dar el e „cavaler" și trebuie să i-l aducă.

— Șăzi, Elencule, și mănîncă, o roagă bunicul.

— Ei, de asta-mi arde mie !

Totuși, bunica mănîncă mai bine decît bunicul.

La șapte începe să fie tîrziu în casa bunicilor.

Bunicii joacă tabinet, în timp ce două bucățele de zahăr, stropite cu melisă, așteaptă într-o farfurioară. Într-o zi, bunica a greșit și a pus trei bucățele.

— Na și ție, s-a încruntat ea la nepot. Îți place ?

— Dă... nu prea...

— Iaca, măi ! Nu-i fi vrînd și să-ți placă : Asta-i doftorie pentru digestia omului, mormolocule. Auzi ? Nu-i place. Parcă-i de nasul lui ? Abe o lepădat biberonul și se cucoșește !

La opt. bunicii se pregătesc de culcare. Căpitanul corăbiei care pleacă pe apele somnului e bunica. Bunicul încearcă numai dacă ușile sînt încuiate, și închide obloanele ușilor și ferestrelor.

— Nu ți-i rușine să te uiți la bunicu-tău cum face treabă și tu stai ?

Dar bunicul nu vrea. Numai el singur închide obloanele.

— Lasă, Elencule...

Atita spune.

Și bunica nu-i mai spune nimic ; despre asta. Dar ochii ei spun nepotului : „Lasă, tu, lasă...“

Apoi se sting luminile și se aprinde luna cu trandafiri a nopților din etac. Motanul se culcă la picioarele bunicului. Nepotul sărută mîna bunicilor. Închide ușa. Deschide gura sobii. Aprinde o țigară, și-i fericit ca și cum tot ce-i fum și abur în el și-n jurul lui n-ar fi decît o carte de primăvară scrisă de el cu vorbe de cașmir, de rouă și de toporași.

CE-A SPUS BUNICA ?

— Ia poftim încoace.

Bunica a venit ca un nor de grindină.

Bunicul umblă în birou, la casa de fier.

Gura bunicei s-a ascuțit în tăcere ; ochii fulgeră, nasul împunge. Bate crivățul dinspre bunica. Acolo-i nordul nepotului.

Dintîi l-a smuncit din umăr ca pe o haimana, apoi l-a apucat de ureche ca pe un nepot.

— Mă rog, ce-i asta ?

„Asta“ e trăsnetul. „Asta“ e trîmbița judecății de apoi. „Asta-i“...

— Un pachet de țigări, bunică, răspunde paloarea cu glas alb.

— Așa ? De țigări ?

— De țigări, repetă aiurit nepotul, ca și cum deodată ar fi devenit ecou în peștera năprasnică.

— Și de unde, mă rog, țigări în casa mea ?

— Știu eu, bunică. Poate că le-a uitat tata.

Bunica tace ca un tun, astfel privindu-l.

— Tată-tău ?

— Tata, șoptește nepotul blînd ca iedul în gura lupului.

— Tată-tău ?

Unghiile bunicei pun fiorul unui cercel în urechea nepotului.

— Știu eu, bunică !

— Ba știi.

— Știu ? Eu ? !

— Știi. Tu.

— Spune mata : ce știu ?

— Ba spune tu.

Tace ca un gheţar. Și creşte.

Nepotul îngheaţă ca picurul unui uluc. Și scade.

— Zi drept : fumezi buruiană. Îmi spurci casa. Îmi feșteleşti covoarele. Strici sănătatea lui bunicu-tău. Zi : fumez.

— Fumez, bunică.

— Cine te-a învăţat ? Ticălosu de frate-tău ?

— Eu singur.

— Auzi ! Și-ţi place ?

— Îmi place.

— Auzi ! Tată-tău știe ?

— Nu.

— Nici maică-ta ?

— Nici.

— Numai bunică-ta, săraca. Ea să le poarte pe toate, Isuse Mîntuitorule !

Oftează, cu o înclinare din șale și ochii spre cer.

— Ce-are să se întîmple ?

Bunica tresare. S-aude în biroul bunicului zăngănit de chei.

— Na.

Ce ? O palmă ?

Palmă ? Vorbă ? Nu mai știe. E năuc.

— Ia-ţi buruiana dracului, netrebnicule, că-mi frige mîinile. Am să dau o liturghie la biserică pentru sufletul tău.

îi dă țigările.

N-au fîlfîit îngeri, nu s-au ridicat lespezi, n-au căzut paznici în genunchi, acoperindu-și cu palmele ochii răniți de lumina cerului deschis, dar e ca o înviere.

Bunicul apare în fund.

Bunica îl împinge pe nepot — cu grabă și cu scîrbă — spre odaia lui.

Dar vine după el, și mai năprasnică, șuierîndu-i o șoaptă șerpească :

— Dar să nu afle bunicu-tău că-i prăpăd.

CE-A SPUS BUNICUL

Ce-o fi avînd bunicul ? De vreo două seri se uită lung la nepot, cînd crede că nu-l vede nimeni : și parcă mereu uită ceva în odaia nepotului. Abia se scoală de la tabinet, și după ce-și ia zaharul cu melisă, și după ce nepotul îi sărută mîna spunîndu-i noapte bună, iar se întoarce în odaia nepotului.

Se uită în dreapta și în stînga, și parcă vrea ceva, dar se codește.

— Ce faci acolo, Alecule ? îl întreabă de dincolo glasul cu ochelari al bunicei.

— Îmi caut ochelarii, Elencule.

— Nu-i mai căuta, că-s pe nasul matale. Zi că i-ai găsit și pace.

Și bunicul pleacă binișor ca fusul luat de vînt, cu ochelarii pe nas.

E tare greu să te ascunzi de bunica, mai ales cînd ești ca bunicul.

Dar se vede că toate lucrurile nu-s numai așa, dar și altfel chiar și-n casa bunicilor.

Nu degeaba stă și doarme și s-alintă cînd e treaz motanul la picioarele bunicului.

Poate că i-o fi șoptit într-o noapte cel cu coadă și cu „miau", la ureche :

— Cucoane Alecule, seara ți-i somn, dar cucoana Elencu e grozav de trează. Mata n-ai observat, cucoane Alecule, că numai după dejun... sfrr... sfrrr... sfrrr...

Adevăr grăit-a. După dejun, cucoana Elencu s-așază bine în fotoliu — ca pentru drum lung, cu diligența —, își pune ochelarii, deschide o carte veche, cu litere chirilice, și citește cu glas tare din Viețile Sfinților, în timp ce bunicul se plimbă prin odaie, cu mîinile la spate, ș-un fel de huța-huța în scîrțîitul bujmachiilor brodați de bunica.

Somnul bunicei vine numai din Viețile Sfinților. Nu-l văd nici ochelarii bunicei. Numai odată-i cade cartea pe brațe, deschide gura, și doarme sfădindu-se cu aghioasele pe limba somnului.

— Drăguță... sisss...

Bunicul e de fum și șoaptă ca o înserare de toamnă cu răsărit de lună, lîngă o biserică veche.

Somnul bunicei taie lemne în pădure, voinicește.

— Drăguță, știu, oftează bunicul dezmierdînd părul nepotului, ca și cum l-ar consola de-o mare durere. Știu, drăguță, ai patima tutunului. Pacate omenești.

Se oprește... trage cu urechea. Somnul bunicei i-o armată a somnului, în marș.

— ...Mie, drăguță, îmi pare tare rău pentru sănătatea matale. Da' să nu te afle Elencu...

— Ce faci mata acolo, Alecule ?

Bunicul parcă a sughițat. I-au tresărit și ochelarii, strîmbîndu-se.

— Ce să facem ? Mai punem și noi țara la cale.

— Da, dumneavoastră, holteii, cască lung bunica.

CORNETUL CU RĂȘINĂ

Afumă și bunica. În fiecare odaie e un cornet de coajă de rășină. Cînd afumă ea, bunica înhață cornetul, pune un cărbune, suflă c-un fel de mînie și nepricopsitul de cărbune, și suflă, și suflă, și merge, și merge, cînd în dreapta, cînd în stînga, aburind, fumegînd, începe-șînd, ca și cum ar fi zmeoaică într-o poveste, ca și cum ar căuta, ca și cum nu ar găsi, ca și cum cu fum ar fi venit și într-un nor se va duce, lucind departe, sîngeriu, ca și cărbunele aruncat din nou în sobă.

Dar bunicul cînd afumă e blajin ca un sfînt de argint.

El ia încetișor cornetul de brad, ca și cum s-ar teme să nu tulbure un somn într-însul. Simți că se face și mai mare tăcere în bunicul, ca în biserică, atunci cînd preotul deschide Evanghelia. Pune un cărbune mic ca o steluță. Îl descîntă ușurel, cu cea mai de taină suflare a buzelor. Și steluța se preface în luceafăr care strălucе în ieslele de fum albastru.

Astfel, bunicul merge prin odaie, afumînd. Se duce spre fereastră, apoi spre ușa din antret, se oprește în prag, apoi pornește spre odaia nepotului, apoi...

A fost la răsărit.

A fost la apus.

La miazăzi.

La miazănoapte.

E aplecat și alb bunicul, dar surîde cu ochi albaștri, ca și cum ceața de fum aromitor n-ar fi decît noaptea de taină cînd un copil cu ochi albaștri a colindat cu steaua.

„Sculați, sculați, boieri mari
Florile dalbe..."

— Bun miros, bunicule.

— Ei, drăguță, oftează bunicul; eu îs de la munte, de la Brusturoasa. Am copilărit între brazi. Tare mi-i dor de ei...

Și bunicul rămîne alb și stins, ca o ferestruică ninsă, după ce-au plecat copiii cu Steaua

MĂRIUCA

Bunicul îi spune Măriuca : așa o cheamă. Bunica îi spune Marița : așa vrea bunica.

— Măriuco, o cheamă nepotul.

— Te iei bine cu bunicu-tău, intervine bunica, aruncîndu-i o privire peste ochelari.

— Nu, bunică, dar așa o cheamă pe ea, și-i și mai frumos.

— Iaca, drace, de unde-o sărit priceputul! Și de ce-i mai frumos, mă rog dumitale ?

— „Măriuca" e de la țară, bunică; „Marița" e de la mahala.

— Și cucoana Mariță Chiunoaia de unde-i, nepoate? Și cucoana Mariță Ciuntu de unde-i, nepoate? Și cucoana Mariță Șendrea de unde-i, nepoate? Și cucoana Mariță Hălăceanu, de unde-i, nepoate? Și cucoana Mariță Chirniscaia, de unde-i, nepoate? Și cucoana Mariță Bozian de unde-i, nepoate? Și cucoana Mariță Sacheti, de unde-i, nepoate? Și cucoana Mariță Măcădău de unde-i, nepoate? Și cucoana Mariță Turculeț de unde-i, nepoate? Și cucoana Mariță Chețău, de unde-i, nepoate?

Plouă cu Mariță, și toate cucoane.

— Bunică, îndrăznește nepotul, nu-i păcat s-o pui pe Mariță între atitea cucoane mari?

Bunicul zîmbește de profil, citindu-și gazeta. Ce-ai făcut, bunicule?

— Îți merge gura ca o moară hodorogită, spune bunica, recăpătîndu-și suflarea. Așteaptă dintîi să-ți crească musteața, și după aceea om vedea noi. Și ia mă rog să-ți cauți de treabă și să nu te mai amesteci în treburi femeiești... Mariță, trîmbițează scurt glasul bunicei.

Măriuca vine, zdrupa-zdrupa. Cînd merge parc-ar avea un sac în spate.

— Cum îți spune ție, fato? o cercetează bunica.

— Hî-î, rîde „proasta", lăsîndu-și galeș bărbia în gușă. E roșie ca o lună răsărită în păpușoaie, și are tulpan tivit cu mărgele albastre.

Își încovrigă degetele de flăcău, unul într-altul, s-o ia de la început.

— Nic, di la mămuca, îmi zîci Măriuca...

— Și de la boieri cum îți zice? scurtează bunica.

— Mariță, sărut mîna matale ș-a boierului.

— Și cum ți-i mai bine? o iscodește bunica.

— Ei, nic ni-i bini ș-așă, ș-așă. Da ni-i mai drag di Măriuca, s-alintă ea cu fața numai crețuri și lumini, ca gîdilită de-o musteață.

Bunicul zîmbește de profil.

Nepotul se uită la bunic.

— Și tu ce-ai încremenit? Du-te, fată-hăi, la treabă, eu nu te-am poftit la cumătrie

Zdrupa-zdrupa, zdrupa-zdrupa.

— Stric orzul pe gîşte ! cum spunea biata cucoana Mariţa Ciulei, oftează bunica cu demnitate, intrînd singură în salonul Mariţelor.

MOTANUL BUNICULUI

Dimineaţa, bunica-i dă în farfurioara lui — mă rog — lapte cu miez de pîine.

Adică bunica numai îi pregăteşte farfurioara.

— Mai pune, Elencule, zice bunicul.

— I-ajunge.

— Pune-i de la mine, Elencule. E bătrîn, săracu !

— Şi mata eşti tinerel, cucoane Alecule ?

Dacă n-o vede bunicul, bunica mai toarnă ş-un gîlgîl de apă în laptele motanului.

Bunicul aşază farfurioara pe lîngă soba de fier din antreţel, pe muşama, bineînţeles, şi spune :

— Pis-pîs-pîs...

— Miau...

Vine alb ca din lună. Clip-clip, clip-clip.

Stă şi se uită la bunicu, nins c-un fulg alb pe rozul nasului.

Bunicul îi întoarce privirea, cu ochi albaştri, alb şi blînd ca un Dumnezeu al laptelui.

— Alecule, ţi se răceşte cafeaua, oftează bunica, privindu-l c-o zburlire masivă de dulău.

•

La masă, motanul stă lîngă scaunul bunicului, ca în genunchi, privind cerul albastru de după ochelari.

Mult se mai uită-n jos bunicul !

— Ţi-a căzut şervetul, Alecule ?

Bunicul se uită-n farfurie, regăsind-o pentru el.

S-aud numai furculiţele, şi cîte-un sughiţ cu alean, de-al Măriucăi.

— Miauu...

— Cit, împieliţatule ! Şi la masă mă asurzeşti ? Cit, se mînie bunica.

Motanul se strînge sub scaunul bunicului.

— Scînceşte de foame, săracul, îl apără fostul procuror general.

— Îi chiorăie burduhanul de huzur ! replică bunica. Am să-l înţărc eu. Na, satură-te, îi aruncă ea piatra unei bucăţi de friptură.

După ce şi-a mîncat-o, motanul mulţumeşte bunicului, îmbrăcîndu-i picioarele cu lînă toarsă din fuiorul lui.

Cînd e peşte la masă, motanul cade în mintea copiilor.

— Numai că nu mă trage de mînă, spune bunicul. Tare-i deştept.

— Tare-i neobrăzat, răspunde ecoul bunicei. Parcă o îmbătrînit la grajd, nu în casa noastră.

Furculiţa bunicului dă peşte la doi : motanului şi bunicului. Cînd se duce spre motan — mai pe furiş — mîna bunicului parcă strecoară un bileţel de dragoste, pe subt nasul bunicei.

— Bunătate de peşte ! oftează bunica.

— Tare bun, Elencu, tare bun.

— Da' mata de unde-i aflat ? se miră bunica.

Şi după ce-a isprăvit de mîncat peştele, bunica aruncă oasele motanului.

— Vai de mine, Elencule, dacă se înecă ?

— L-om îngropa cu popă, Alecule.

— Aşa glumeşte Elencu, o apără bunicul către nepot.

•

Dimineaţa, după ce toată noaptea a dormit la picioarele bunicului, şi mai apoi încă puţin la picioarele nepotului, şi încă puţin, cîte puţin în toate părţile, pe lîngă sobe, pe covor, pe canapele, cadelniţînd cu somn prin toată casa, motanul miaună la uşă.

— Se cere, zice bunicul, ridicîndu-se cu grabă.

— Ducă-se, zice bunica, lepădîndu-l în omăturile iernii care şterge urmele.

Bunicul îi deschide uşa.

— Pune-i şoşonii, Alecule, să nu răcească la picioare.

Bunicul îl aşteaptă la uşă pînă ce-şi isprăveşte tabietul lui motănesc, cu ochii ţintă pe fereastra aburită.

— Iaca vine, anunţă uşurat bunicul.

Motanul n-are nevoie să sune. Bunicul îi deschide uşa.

— Alecule, cît îţi dă pe lună ?

— Cine ?

— Cine ? Stăpînul matale cu coadă. Nu vezi cît îi de fudul.

•

Într-o dimineaţă, la ceasul laptelui, răsună oarecum războinic glasul bunicei.

— L-am prins.

— Ce-ai prins, Elencu ?

— Pe dumnealui, pe dumnealui care-mi bate darabana în nuci.

Toboşarul nucilor bunicei e un şoricuţ prins în capcana din cămară. Sare între gratii ca o fetiţă cu mingea. Ţup-ţup, ţup-ţup. Nu ştii bine dacă se joacă, sau se teme. I-atît de mic că pare un măţişor la gîtul spaimei.

— Acuma-i acuma, zice bunica devenind uriaşă cu capcana în mînă.

Pune capcana alături de farfurioara cu lapte.

— Cheamă-ţi fiara, Alecule.

— Pîs-pîs, pîs-pîs...

Vine agale ca un boier în papuci.

Bunica se uită cu întrebare la mustăţile motanului, dar numai ale bunicei se zburlesc.

Motanul se alintă de piciorul bunicului — ca şi cum dintîi s-ar fi grăbit să dea o scrisoare la cutie —, vede laptele, vede capcana, nu clipeşte, ochii nu i s-aprind, coada n-are sfîrlă-n vîrf, ci se tîrîie ca o teacă fără sabie. Se uită cu ochii la capcană, se uită şi prin ochelarii nărilor.

Parcă ceartă să-şi aducă aminte un cîntecel din tinereţă, de pe vremea zaiafeturilor.

N-are să se scarpine cu laba-n cap ?

Şoricuţul pîlpîie cenuşiu, cu ace-n ochi.

Dar motanul bunicului, după ce s-a uitat la amintirea cu codiţă, s-a întors c-un fel de „nu cunosc, nu ştiu, nu-mi

aparţine“ în expresia feţii de lună veche, şi s-a dus la farfurioara dimineţilor lui albe.

Clip-clip, clip-clip.

— Tare-i bun, exclamă bunicul din toată inima.

— Papă-lapte! spune cu năduf cucoana Elencu. Mariţo, caută o pisică pentru şoarece.

CEAŞCA ROŞIE

La patru şi un sfert după amiază, bunica şi nepotul, faţă în faţă la măsuţa rotundă, beau cîte-un pahar de ceai.

— Rom vrei?

— Dacă vrei mata, bunică.

— Iaca nu vreu.

— Bine. Cum crezi mata, bunică.

— Da-ţi place ceaiul cu rom?

— De plăcut îmi place.

— Dă să ţi-l aghezmuiesc, moară de vînt. Nu-i de nasul tău, da' face bine la stomac.

Bunica soarbe cu zbîrnîitoare de zmeu mare ceaiul clocotit, şi după fiecare sorbitură face „haaa“.

Ceaiul fumegă. Paharul frige. Nepotul clatină în pahar linguriţa cu iniţialele bunicei. Sună lin, cu cling subţire, o linguriţă de zestre într-un pahar de ceai, cînd la fereastră cad fulgi mari, şi eşti în casa bunicilor.

— Faci muzică, politakia, zice bunica.

— Răcoresc ceaiul; e prea fierbinte.

— Măi că viteaz mai eşti, şoldane. Da' eu de ce nu l-oi fi răcorind.

— Ştiu eu!

— Tu nu ştii nici cît a uitat puricele. Bea ceaiul fierbinte, că de asta-i ceai, şi de asta-l bei.

Între timp, bunicul se plimbă prin odaie, bîndu-şi laptele din ceaşcă. O înghiţitură de lapte, face cîţiva paşi, parcă meditînd, se întoarce şi iar mai bea puţin.

Ceaşca e ovală şi roşie. Şi mai roşie, fiindcă laptele e alb, ca şi bunicul. E plină şi sprintenă. Parcă respiră adînc, după fugă, abia oprită.

— Şi matale-ţi place, zîmbeşte bunicul. Asta-i ceaşca me. Am cumpărat-o cu odată cu fragi...

A fost la cules fragi ceaşca bunicului.

Cînd va iubi întîia oară, inima nepotului îşi va aduce aminte de ceaşca cu fragi din casa bunicilor, dacă fata va avea obraji rotunzi ca ceaşca şi zîmbet alb ca laptele.

POPA PĂDURE

— În Iordan botezîndu-Te Tu, Doamne...

S-a întunecat antretul, de mătăhălos ce-i popa Pădure venit la bunici cu zi-ntîi.

Popa Pădure ar putea fi popă şi la urşi : la cei negri. Zbîrnîie ca furtuna glasul lui de bas, în stare să cutremure şi o Mitropolie.

Dascălul e un fel de ţir holbat lîngă mîna popii. Şi el are nasul roş.

Nu numa ochii şi urechea au aflat năprasnic c-a venit popa Pădure, dar şi nasul. Parcă s-au descărcat poloboace cu vin în casa bunicilor, parcă au trecut recruţi în marş prin odăile motanului.

La picioarele cu cizme ale cuvioşiei-sale s-au făcut două băltoace mari, şi mai încolo alte două mai sfioase, căci şi apele cerului ştiu că una-i popa Pădure, şi alta dascălul Niculae Pupă-Lumînare.

Cînd aghezmuieşte, popa Pădure parcă dă cu buzduganul în ceva cumplit ca şi cuvioşia-sa. Sar ţăndări pe fruntea bunicilor şi-n ochii nepotului.

— Ai luat-o de dimineaţă, părinţele, zice bunica venind din cămară cu două păhărele de rachiu.

— Ceasul cel bun, cucoană Elencule, zice părintele dînd duşcă aghiazma dimineţii harnice. Nepotu dumneavoastră, mai zice el cu foc. Să vă trăiască. Bun rachiu. Mă ţine un junghi în şale, coană Elencule.

— Pune pahare, părinţele, îl îndeamnă bunica, luîndu-le pe cele deşerte.

— Îmi pune el Blăgeanu, oftează cuvioşia-sa, cu ochii după sticla cu rachiu.

— Nu-i mai meșteră nevasta lui Blăgeanu, părințele ? îl iscodește bunica, aruncîndu-i niște ochi.

— Ei, lume ră, coană Elencule. Te potrivești mata ? Da conu Alecu cum o mai duce cu sănătatea ?

După ce pleacă popa Pădure, ușa antretului rămîne deschisă, ușa etacului se-nchide, iar Măriuca mătură, șterge și freacă de zor, în timp ce bunica afumă cu rășină.

— Auzi haram...

Cu cine-o fi vorbind ?

Bunica simte privirea nepotului.

— Păgînule ! se oțărăște ea, de ce n-ai sărutat mîna sfinției-sale ?

DUMINICA

— Trai, nineacă, zice bunica de cu sîmbătă seară. Mîni ai să te umfli de lene.

Dar îl deșteaptă ca și luni, marți, miercuri, joi, vineri și sîmbătă.

— Hait, scoală. Du-te la hală cu bunicu-tău.

Duminică dis-de-dimineață, bunicul tîrguiește la hală. Numai viscolul l-ar putea opri, adică bunica. Dar afară ninge liniștit.

Bunica asistă la pregătirile de ducă.

— Încheie șoșonii lui bunicu-tău.

Bunicul are blană de niurcă.

— Ajută lui bunicu-tău să-și puie blana.

Bunicul are fular de mătasă ecoseză, căciuliță de lutră și guler la fel.

— Măi că frumos te-ai făcut, îl admiră bunica. Cavaler gîndac, șapte la pitac ; asta-i pentru tine, măi terchea-berghea, se-ntoarce ea către nepot, examinîndu-l din cap pînă-n picioare. Trage căciula peste urechi, urechiștile.

Afară-i așteaptă cu panerul bărbatul bucătăresei, domnul Buțirchi care-a fost mereu aprodul bunicului ; pe vremuri vechi.

Domnul Buțirchi a îmbătrînit deschizînd uși solemne, cu spinarea plecată. Bătrînețea lui parcă e roasă de șoareci

ca hîrţoagele arhivelor. Acum cară lemne la bunici, bea cafea, răsuceşte o ţigară, dă grăunţe la păsări, ştie cînd se ouă găinile, şi tîrguieşte la hală singur în timpul săptămînii, iar duminică îl însoţeşte pe bunic.

E duminică. O duminică în care fiecare fulg cade pe căciuliţa de lutră a bunicului. Ninge vesel. Au venit Floriile iernii.

Bunicul şi nepotul apar zîmbind alături printre fulgi. ca bunicul şi nepotul într-o fotografie veche, de pe care sufli colbul îndesit.

Panerul lui Buţîrchi e uşor şi vesel ca şi cum ar fi zburat din el hulubii iernii, fulguind.

Merg pe uliţi de omăt.

— Bună dimineaţa, coane Alecule.

— Cu plecăciune, coane Alecule.

Numai oameni bătrîni.

Cei tineri trec tineri, fără să se uite la conu Alecu

Dar conu Alecu se duce cu nepotul la hală.

Nişte copii se bat cu bulgări de omăt. Au glas de vrăbii şi mişcări de vrăbii. Mîini sau aripi ? Încă puţin şi zboară. Acolo iarna-i zurgălău. Parcă n-o vezi, ci o auzi chiar şi cu ochii.

La hală, precupeţii şi precupeţele îl cunosc de mult pe conu Alecu. Îl întreabă de coana Elencu, de sănătate, îi spun necazurile lor, îi cer sfaturi. Conu Alecu nu se tocmeşte, şi-i mulţumit mereu ca şi cum ar căpăta numai daruri de la negustori.

Panerul s-a umplut.

Conu Alecu îşi freacă mîinile şi zîmbeşte :

— Ce oameni de ispravă !

Apoi către Buţîrchi :

— Du-te mata acasă, că te aşteaptă Elencu.

— Noi nu mergem, bunicule ?

— Cu-ncetul, drăguţă, cu-ncetişorul...

Şi-l duce pe nepot la un negustor cu fes.

— Să trăieşti, coane Alecule, de mult n-ai mai dat pe la Iancu... Nepoţelul matale ?

Bunicul dă din cap, şi pune mîna pe umărul nepotului.

— Să-ţi trăiască.

Pe masa negustorului fără dugheană, dar cu sobă — pe care se coc castanele —, stă halvița tolănită ca o cucoană mare pe-o blană de urs alb, sclipesc rubinele iepurașilor de caramel roș, se zburlesc numai zulufi bulgării de floricele îndulcite cu sirop, și-s trase-n țeapă cîte trei smochine cu glazură și cîte cinci miezuri de nucă în pojghiță de zahar.

Nepotul nu mai are de ajuns vîrsta acestor bucurii. Dar dîndu-i-le, bunicul îi dă și vîrsta lor naivă.

— Mata ai dinți, drăguță, spune bunicul oarecum scuzîndu-se, ca și cum l-ar fi pus la treabă.

Așteaptă coana Elencu.

Și tot nu merg acasă.

— Slobod ? întreabă bunicul, ridicînd în sus bastonul cu baltag.

E un baston străvechi, de pe cînd drumurile Moldovei erau negre de tîlhari, și bunicul, procuror tînăr, umbla după ei.

— Slobod, coane Alecule, răspunde cel de sus, dintre aripile ninsorii.

Și sania pornește cu bunicul și nepotul la plimbare.

E o duminică în fiecare fulg, și un bunic ; e o duminică în fiecare zurgălău, și un nepot.

Și se tot duc, și se tot duc, pînă cînd casele rămîn în urmă, și nu mai e nimic decît alb, alb și tot alb.

La întoarcere, bunicul dă drumul săniei în fața bisericii. Apoi intră cu nepotul în biserică — e devreme, slujba nu s-a isprăvit —, aprinde o lumînare la icoana Maicii Domnului, se închină, sărută mîna de argint, și iese cu nepotul, și mai alb decît a intrat, dînd de pomană cerșetorilor de la ușă.

Pe pragul casei se scutură unul pe altul de omăt.

Bunica le deschide ușa căldurii cu miros albastru de rășină. Oala cu apă țîrîie pe soba de fier. Bunica și-a pus rochie de matasă neagră, cu guleraș și mînecuțe de dantelă, și o broșă cu mărgăritare. În jurul șalelor e înfășurată cu șalul cenușiu. Se vede c-a făcut grijitură mare cu ferestrele deschise. Simți că aerul rece n-a plecat de mult din odăi. Dar e cald.

— Și pe unde mi-ați fost, mă rog ?

— Venim de la biserică, Elencule.

— Bine, coane Alecule, spune bunica. Bine-bine...

Bunicul își scoate botinele, își pune bujmachiii brodați, se întinde pe canapeaua din etac și începe să citească gazeta cu glas tare.

Deodată tace. Gazeta cade.

Bunica se ridică din fotoliu, făcînd o strîmbătură — o dor șalele —, se duce spre bunic, alungă pe motan care s-a și suit, cu o pălmuță — hait —, își scoate șalul și învelește somnul bunicului.

— Și tu ce stai ca peștele-n protap?

— Ce să fac, bunică?

— Citește bunică-ta gazeta, că doar atîta carte ii fi știind tu și fără ochelarii mei.

•

Și-n sufragerie e duminică. Podelele sînt ceruite. Măriuca are pestelcă albă, ciuboțele cu scîrț și glanț, și mărgele roșii la gît. De obicei bunicii mănîncă pe mușama. Astăzi însă bunica a pus față de masă cu broderii.

— Nu cumva să mi-o feștelești că te vîr în sobă, îl anunță pe nepot.

Bunicul însă a vărsat vin roș pe fața de masă.

— Pune sare, Alecule, repede, spune bunica. Vezi, dacă nu băgați de seamă!

O pățește și bunica, tot cu vin roș.

— Și mata, Elencule, zîmbește bunicu.

— Lasă, Alecule, că-i cu noroc. Și de pătat tot era pătată dinainte.

— Bunică, să nu picur și eu din paharul meu?

— Tuuu? se uită lung bunica la nepot. Tu să nu te-amesteci în vorba oamenilor bătrîni. Nu-i de-ajuns că-ți dau vin la masă? Acuma vrei să-l și verși?

De ce-o fi adus bunica la masă sticla cu rom?

Răspunsul sosește cu Măriuca. Vine din bucătărie cu budinca. O pune pe masă, la tacîmul bunicei, și se pregătește de privit ca la panoramă.

— Dă-te mai încolo, fată-hăi, că-mi sufli în obraz.

Bunica toarnă rom pe budincă, și-i dă foc. Flăcările dansează cu arome pe zahărul vanilat, topindu-l.

Din gura Măriucăi ar putea să scoată capul patru pui de vrabie.

Bunicul dă din cap cu veselie.

Bunica se uită încruntat și dă cu lingura printre flăcări, împărțind dreptate budincei de orez.

— Să-ți lingi buzele, spune bunicul după prima înghițitură răcorită cu suflarea.

— Și tu ce faci ? Îți place, măăăi ? Vorbește, se răstește bunica la nepot.

— E grozavă, bunică.

— Hm-hm-hm ! oftează hurducat bunica. Să spui și tu, măi, cînd ăi fi mare și ți-o da Dumnezeu un dram de minte : „Săraca bunică-mea, Dumnezeu s-o ierte, bună budincă mai făcea".

— Ia lasă, Elencule, spune bunicul.

— Mata mănîncă pentru mata, Alecule, și nu mai strica bunătate de budincă pe-o haită de motan.

NĂNOAIA

A venit Nănoaia — cea cu gutuile — în vizită la bunici.

Nănoaia e mai bătrînă decît bătrînețea. De aceea, sania Nănoaiei intră în ogradă, ca dricul, și trage la scară.

— Nănoaia, zice bunica către bunicul.

— Lasă că-ți mai ține de urît, Elencule, zice bunicul și se duce în birou, închizînd ușa după el.

— Dar tu unde-mi pleci, potaie ?

— Mă duc să-mi fac lecțiile, bunică.

— Ia, mă rog, nu-mi umbla cu tertipuri. Sai și deschide Nănoaiei. Deprinde-te să te porți ca lumea. Hait.

Trece timp pînă cînd servitoarea Nănoaiei s-o deie jos din sanie și s-o urce pe scară.

— Iaca, am mai venit pe la tine, Elencule, zice Nănoaia.

Țoc. Țoc.

Țoc. Țoc.

Se pupă cu răsunet una pe alta, pe fiecare obraz.

Nepotul sărută mîna Nănoaicei, care e mai cu piele decît a moaștelor Sfintei Paraschiva, și vînoasă.

— Aista care-i ? zice Nănoaia privindu-l cu ochi de curcă, spălăciți, lăcrămoși și clipicioși.

— Cel mijlociu, răspunde bunica.

— Aha, cel mare, zice Nănoaia. Da' parcă era mai mare ? Ce-a pățit ?

Bunica dă din cap. Nu zîmbește.

— Ha ? zice Nănoaia.

Bunica o ia de mînă și o conduce — ferind-o la prag — în etac, așezînd-o pe fotoliul ei, după ce i-a potrivit pernuța la scobitura mijlocului. Suferă de ficat Nănoaia.

— Mersi. Șăd bini.

Își potrivește sacul de catifea pe genunchi, ia din el o hîrtiuță de mătasă, își scoate din fiecare ureche cîte-un ghemotoc de vată, și le înfășoară în hîrtiuță cu grijă ca pe niște nestimate.

— Elencule, să-mi aduci aminte să nu uit vata. Da' aista care-i ?

— Cel mijlociu.

— Ahaa ! Acuma știu. Cînd l-o făcut mă-sa, eu eram cu cărămidă caldă pentru maiu meu. Of ! tare mă mai duré ! Da' cum învață ?

— Bine, zice bunica.

— Da' nu-i strengar ?

— Nu, zice bunica.

— Da' ce cată la tine ?

— Stă la bunicii lui.

— Da' di ci ?

— S-au îmbolnăvit frații lui.

— Așaa ! Și di ci s-o îmbolnăvit numai ii ?

— Răceală.

— N-au astîmpăr, zice Nănoaia. Aista-i mai cuminte.

— Așa-s copiii, zice bunica.

— Îi strică părinții, zice Nănoaia. Iaca i-am prins zvîrlind cu chetre în gutuii mei.

— I-auzi ! zice bunica. Da' matale ce să-ți dau, coană Catincă ?

— Ce mi-i da, dă-mi, da' moale și bun să fie. Auzi, Elencu ?

— O cafeluță ?

— Da, o ceașcă mare, și cu dulceață de caise, și c-o linguriță de rom, da' di cel bun, Elencu, nu di cel cu zahar ars.

A dracului Nănoaia !

Bunica se duce în camară. Nepotul rămîne singur cu Nănoaia. Dar Nănoaia l-a uitat. Își ia ochelarii din sacul de catifea, mai scoate un colțun de lînă cu andrele în el, și se pune la împletit, murmurînd nu știu ce : nume ? numere ? rugăciuni ?

Cînd se întoarce bunica, Nănoaia n-a murit cu bărbia în piept : doarme galben.

Bunica numai se uită la ea, face cafeaua, o toarnă, acoperă c-o farfurioară filigeana Nănoaiei, își pune ochelarii, și deschide Vieţile Sfinţilor.

— Și tu de ce stai ? Adu-ți buchile și pune-te la învățat.

Vorbește numai ceasul din părete.

Ninge. Ninge. Ninge.

Parcă nici n-ar fi Nănoaia, dacă n-ar fi atît de galben somnul ei.

De la o vreme se trezește. Își ia dulceața cu lăcomie, o rumegă pe toată fața, bea cafeaua — o fi avînd rom ? și de care ? — stă ce mai stă, îl descoperă pe nepot, și-ncepe :

— Da' aista care-i ?

Noroc că-i iarnă, și noaptea vine mai degrabă. Sosește și servitoarea Nănoaiei, cu sania.

La despărțire, nepotul sărută mîna Nănoaiei.

— Da' parcă erai mai mare ?

N-a uitat să-și puie vata în urechi.

Toc. Toc.

— Mersi. Tari bini am petrecut. Am să mai viu, Elencu.

După ce pleacă Nănoaia, bunica face o cruce mare.

— Ferește-mă, Doamne...

Nepotul zîmbește.

Dar gîndul lui spune la fel : Ferește-o, Doamne...

PASIENȚA BUNICULUI

Bunicul face o pasienţă pe canapea, cu motanul la spate.

Bunica-i prin casă. Aici. Dincolo. Vine. Pleacă. Face. Drege.

Nici un copil bolnav în pat cu jucăriile nu-i mai cuminte decît bunicul cu pasienţa şi motanul. Nu se grăbeşte. A pornit la drum lung, ca ţăranii cu carul cu boi. Îşi potriveşte cărţile una cîte una, le aşază frumos, cu grijă şi evlavie, stă, se uită, se socoate, pune o carte peste alta, iar poposeşte, se uită la ninsoare — pasienţa albă a ferestrelor —, se uită peste umăr să vadă ce face motanul — doarme — şi iar rămîne cu pasienţa. Uneori parcă se supără, abea, o supărare care nu-i un nor, ci un abur care trece peste faţa lui. Alteori, dă din cap, ca şi cum ar spune: „Te-am prins, hoţomane, aici mi te-ascundeai!" Aşa vorbesc şi copiii cînd sînt singuri cu păpuşile lor.

Vine bunica. Îl vede pe bunic. Se uită la pasienţă vulturește.

— Nu aşa, Alecule. Nu vezi mata ce-ai făcut?

Şi iute-iute, degetele bunicei descoperă, acoperă, potrivesc, aşază, rînduiesc, combină, dezleagă.

— De-acum te lăs, că nu-mi văd capul de treabă. Te-am descurcat.

Bunicul nu spune nimic. Dar se vede bine că amestecul bunicei i-a zăpăcit mintea şi bucuria de-a se juca liniştit.

O dată.

De două ori

De trei ori.

— Mă rog, Elencule.

Bunicul s-a sculat cam roş la faţă. S-a ridicat şi motanul cu coada-n sus.

— ...fă mata pasienţa.

— Lasă, Alecule, nu te supăra mata, că mă duc.

Bunica pleacă. Bunicul rămîne.

— Tare-i iute Elencu! o explică bunicul către nepot.

Dar nu-şi mai continuă pasienţa. Stă îngîndurat, trăgînd cu urechea la zgomotele — cam cu şfichi — pe care le face bunica în camară.

— Elencu !

Bunica, dintre zgomotele ei, nu răspunde.

— Elencu, ai să răcești în camară.

Zgomotele continuă.

Bunicul oftează, se uită la motan, la nepot, la fulgi, stă ce mai stă, și se duce spre camară.

— Elencu, începe bunicul de pe prag, cu dojană în glas.

Dar bunica nu-i dă timp să isprăvească.

— Mă rog, Alecule, fă mata gospodărie, că de pasiență văd că te-ai săturat.

ȘPIȚARLA BUNICEI

Vine Măriuca cu broboada strîmbă ș-un sughiț în piept.

— Coniță, Țața trage să moară.

„Țața-i" bucătăreasa : nevasta lui Buțirchi.

Bunicul se ridică în picioare, gata să se clatine și să cadă din nou în fotoliu.

Bunica nu se clintește.

— De unde-i vine ? întreabă bunica

— I-o chicat vătămătură.

— De unde-i vine ? repetă bunica, tăios.

— Si vaiti di inimi, zice Măriuca, apăsîndu-și mîinile pe burtă.

— O mîncat mult curechi ? întreabă bunica.

— Zîci că numai o gustat, zîci Țața, da nie ni-o rămas o ni-ca tăti.

— Adă un pahar cu apă, poruncește bunica.

Vine Măriuca cu paharul — zdrupa-zdrupa — de parc-ar aduce cofele de la fîntînă.

Între timp, bunica a descuiat dulapașul de lemn auriu, cu medalion pictat, de lîngă fereastră.

Nepotul vine incetișor la spatele bunicei care umblă în dulap.

Trei rafturi pline de sticle, sticluțe, șipuri, flacoane, flaconașe, ploscuțe, albastre, verzi, trandafirii ; cutii, cutiuțe, pachete, pachețele, gavanoșele...

Mare lucru nu-i de văzut. Dar mirosul dulapașului e tulburător. Ca și mînile bunicei, miroase a turte de migdale cu apă de flori, și încă a ceva. A ce ? Nepotul caută, caută, parcă prin amintiri...

Bunica a găsit pachețelul cu sare-amară.

— Hop și tu ca musca la arat, zice ea, dînd cu ochii de nepot.

— Ce e în dulap, bunică ?

— Spițeria mea. Am de toate, amenință ea ; și pentru tine.

„Țața" a înviat cu sare-amară.

Odată și Măriuca s-a văetat că moare, chemînd-o pe mămuca. Bunica iar a umblat la spițerie, și iar nepotul a fost ca musca la arat. N-a mai murit nici Măriuca.

Altădată nepotul s-a plîns că-l supără un coș.

— Hai la spițerie, bubosule. Îți iesă păcatele. Închide ochii să te dreg.

I-a pus bunica ceva, cu vîrful unui dop de sticlă : o pecete rece, din ce în ce mai rece. Și coșul s-a uscat.

— Cum se cheamă, bunică, doctoria matale ?

Bunica nu i-a răspuns îndată. S-a uitat la nepot cu încruntare și adîncire, vrînd parcă să se încredințeze dacă-i vrednic de un astfel de secret. Apoi a spus scurt :

— Afion.

Nepotul nu știe dacă „Afion" e numele unei doctorii, sau o glumă de-a bunicei. Dar a păstrat cuvîntul care-i va aduce aminte ca o vorbă magică, după ani și ani, de mirosul acela de turte de migdale cu apă de flori, poate și de bomboane englezești, și de mai ce ? și de mai ce ? al spițeriei bunicei — miros pe care niciodată nu-l va regăsi printre parfumele pămîntului.

O VORBĂ DE-A BUNICEI

I-auzi !

Bunicul s-a oprit cu gazeta în mijlocul etaculuî.

Începe să citească din nou, cu glas şi mai tare, articolul despre Vasile Alecsandri.

Bunicul şi bunica l-au cunoscut pe „conu Vasile". Vorbesc despre el numai cu preamărire.

— Auzi, Elencu ?

— Aud.

— „Tinerelul" de la gazetă îl ia foarte de sus pe Vasile Alecsandri. A fost — zice el —, i-a trecut vremea, nu mai este.

— Auzi, Elencu ?

Bunicul citeşte c-un tremur în glas. Nu poate isprăvi.

— Cum de rabdă pământul pe-un astfel de ticălos ?

— Stai binişor, Alecule, îl potoleşte bunica. Ia să vă spun eu una. O ştiu de la babaca. Era pe vremea ceia un doctor mare la Ieşi, da' foarte beţiv. Într-o noapte îl ia la un bolnav, chiar de la crîşmă. Se duce doctorul de voie de nevoie, şi cum dă cu ochii de bolnav, dă să-i ia pulsul. „Măi", îi spune el, „n-ai nimica. Te-ai îmbătat ca un porc". Şi dă să plece. „Stai, domnule doctor", îi spune omul, „că nici n-ai pus mîna pe mine. Ţi-ai luat pulsul dumitale"... Aşa-i cu condeierul tău de la gazetă, Alecule. El îi prost, nu conu Vasile...

Bunicul respiră adînc şi zîmbeşte împăcat

— Deşteaptă mai eşti mata, Elencule.

O FILA VECHE

Are bunica în etac, chiar lîngă patul ei, un scrin cu trei saltare. Deasupra scrinului e icoana Maicii Domnului, cu candela mereu aprinsă.

Nepotul n-a văzut-o niciodată pe bunica umblînd în vreun saltar. În schimb, ea singură, cu mîna ei, îngrijeşte straiul de nuc al scrinului. Îl şterge de colb, îi lustruieşte încuietorile, şi o dată pe săptămînă îi dă luciu proaspăt, frecîndu-l cu o petică plină de rumeguş de miez de nucă.

— Bunică, vrei să-ţi ajut ?

Nu-i răspunde. Iar începe să-l lustruiască.

După ce-a isprăvit, se aşază pe marginea patului.

Scrinul lucește ca o violină atunci scoasă din culcușul ei de catifea și piele de căprioară. Ar vrea parcă să cînte lemnul scrinului.

Bunica potrivește mucul candelii și oftează.

•

Bunica face pîne la bucătărie.

Bunicul stă și tace.

Nepotul stă și tace.

Azi noapte a fost senin de ger, cu un tăiuș de lună nouă. Ferestrele au ars alb, cu scîntei. Au scîrțiit în tăcerea străvezie, pașii — cui? — pe omătul Căii Laptelui.

Ca să nu uite soba că afară-i ger, etacul a făcut din motan nod alb la picioarele bunicului.

Dar dimineața s-a înourat. Zborul ciorilor a desfrunzit parc-o pădure de mangal, pe cer, pe brazi și pe acoperișuri.

Ș-a început să ningă vechi.

Bunicul și nepotul se uită pe fereastră. Nu-i vînt deloc. Trece cîte-o cioară cu fustă neagră, rîșnind. E iene. Somn în fiecare fulg.

Bunicul își scoate verigheta de pe deget, o privește în lumină, citește inscripția, pune verigheta la loc pe deget, și iar se uită la fulgi. Dar astăzi mîinile bunicului și-au pierdut liniștea lor blajină. Așteaptă ceva? Doresc ceva? Bunicul nici nu citește gazeta, nici nu face o pasiență ferită de amestecul bunicei, nici nu umblă în casa de fier, nici nu dezmiardă blana motanului. Bunicul e și nu e în etac la fereastra cu fulgi. Se uită și vede altceva decît ce vede nepotul. Mîinile bunicului parcă s-ar hotărî să zboare. Se ridică pe genunchi, pornesc, cad, iar se ridică.

Bunicul se scoală, se duce la scrinul bunicei, care lucește castaniu, și stă ca în fața unei uși închise.

— Ce-i acolo, bunicule?

— Jucăriile ei, cărțile ei, papucașii ei de lînă.

„Papucașii ei de lînă"?

Dar bunicii n-au avut decît un copil: pe tata.

Nepotul își aduce aminte de Nănoaia, privindu-l pe bunic, și i se strînge altfel inima.

— Eu o pieptănam, spune bunicul. Avea păr dulce și mătăsos cum ai mata, drăguță.

— Cine, bunicule ?

— Fata noastră.

— Sora tatei ?

— Da, drăguță. Era mai mare decît băiețelul. Avea nouă ani. Iarna o duceam la fereastră și desena cu degetul ei căsuțe ca la țară...

Mîinile bunicului piaptănă luciul lemnului mort.

Nepotul care seamănă la păr cu fata bunicilor simte că-i o oglindire a celor care nu-s.

Fereastra cu ninsoarea e o filă veche din cartea îngerilor.

MUSCA

Bunicul a aţipit pe canapeaua din etac, cu motanul la picioare, şi gazeta pe covor, la căpătîi. Bunica l-a acoperit cu şalul cenuşiu, şi a vrut să alunge motanul c-o pălmuţă, hait, dar s-a răzgîndit. Şi motanul îi ţine cald bunicului. Lasă-l, cucoană Elencule.

Bunicul e mai palid ca de obicei. Mai alb, nu mai palid. Cînd doarme ziua, parcă e de argint.

Şi somnul bunicului e cuminte astăzi, ca şi pasienţa lui. Nu face mişcări, nu sforăie. Nu tresare. Abia i se aude respiraţia. Parcă începe să apară o lumină în somnul bunicului.

Bunica s-a aşezat în fotoliul ei, ţinînd în mîini Vieţile Sfinţilor. Citeşte cît citeşte, şi deodată stă, cu ochii dincolo de carte. Parcă ascultă somnul bunicului. Iar citeşte, iar stă, iar ascultă.

Dar deodată nu se mai aude nimic decît tăcerea.

Bunica tresare şi se uită cu fruntea încreţită spre canapeaua bunicului.

Doarme.

Doarme ?

I-atît de alb şi-atît de stins, că nu mai ştii.

Şi deodată se aude : bîzzz...

O muscă.

O muscă în casa bunicilor ! Și încă în toiul iernii.

Dar bunica nu ascultă decît tăcerea de icoană a bunicului.

Bîzzz...

Musca se așază chiar pe nasul bunicului, cîntînd din drîmba ei.

Bunicul tresare.

Bunica respiră cu tot pieptul.

Musca zboară rîzînd gîdilicios, și intră în urechea bunicului.

Prin somn, bunicul o alungă cu un deget.

Dar musca nu se lasă. E o muscă între muște, e cu vitejie muscă. Căldura sobei i-a redat temperamentul. Se afirmă, deci, pe fruntea somnului bunicului, muscă în numele muștelor : pecete.

Bunicul se strîmbă, deschide ochii, o aude, o urăște, se scoală, pune mîna pe gazetă, dă, n-o nimerește, își scoate papucul, îl ridică...

— Las-o, Alecule, mi-i drag s-o ascult.

— Zău, Elencule, nu te mai înțeleg, oftează bunicul încălțînd papucul cu care era să omoară o muscă.

Bunica nu-i răspunde, dar surîde, ca și cum într-adevăr ar asculta o muzică.

HRUBA

Bunicii se coboară în sufragerie, fiindcă sufrageria e dedesubt. Prin fața ferestruicilor ei trec numai picioarele celor de-afară, pînă la genunchi, fără de trup.

Din antretul de dindos pînă la coridorul sufrageriei, pornește o scară cu balustradă de fier, care cotește, răsucindu-se. Plafonul e boltit. Zidul gros. Treptele scîrțîie a vechi. Vorba răsună cavernos, pîndită de ecouri. Și scara și coridorul sufrageriei sînt bisericește întunecate. Parcă au fost sfinți cu aureole pe acolo, acum posomoriți de fum și de funingini.

Cînd pleacă la masă, bunicul își pune paltonul și căciulița, bunica se acoperă cu șalul, iar nepotul aprinde

lumînarea anume pregătită în antret, cu chibriturile alături, făcînd lumină pentru pogorîrea bunicilor.

— Bagă de seamă, Alecule, să nu luneci, spune bunica. Prea o ei mata fuguța la vale.

Nepotul, cu lumînarea îndreptată în urmă, vede cu aur zîmbetul bunicului și ridicarea lui din umeri. Căci bunicul și la vale, tot ca brazii de pe munte vine, nins; iar bunica și la deal, tot ca veverița vrea să fie.

Merg, merg, merg, treaptă cu treaptă, pas cu pas.

Au ajuns.

Față-n față cu flacăra lumînării, răsare ca de os lepros ușa tainiței din zid. Ce-o fi acolo? Ca și cum ai spune: cine-o fi acolo?

Bunicii îl ajung. Se dă deci la o parte, stingînd lumînarea care fumegă, și intră în sufragerie după bunici.

Dar secunda de întuneric în coridorul privit de ușa tainiței cu orbite negre, în coridorul care miroasă a pîndă de guzgan și a piatră sihastră, deșteaptă-n el vechimile copilăriei mici, de-acolo unde încă n-au plecat balaurii, strigoii, zmeii, iadul, vîrcolacii și vampirii.

Zimț de spaimă i-ar atinge inima, dacă îndată — cam pripit și c-un fior în spate — n-ar intra după bunici, cu motanul — ptiu, Satană! — strecurat printre picioare, fără „miau".

— Ce-o fi acolo?

Camara bunicilor e sus. Beciul e tocmai în fundul grădinii. De-afară se văd, la picioare, ferestrele sufrageriei scufundate în pămînt; dar alt ochi de fereastră, deschizătură sau răsuflătoare nu s-arată.

De două ori pe zi, la dejun și la masă, pîlpîie semne de-ntrebare, cu aur și cu fumegări de lumînare stinsă, în sufletul nepotului.

N-are să știe niciodată ce-i acolo, fiindcă cel-și-mai-mic din el se teme și se roagă: „Nu întreba. Așa-i mai bine. Altfel mă pierzi".

L-a ascultat pe cel mai mic, și n-a-ntrebat.

— Ce-o fi acolo?

...Acolo e clopotnița de subt pămînt, în care numai amintirea va intra, sunînd ultima spaimă a copilăriei, lîngă bunicii ei, aduși cu umbrele de-o flacără de lumînare, dintre umbre

Cu ceai, cu lapte și cu rom — o linguriță — a trecut și ora ceaiului.

Bunica citește Viețile Sfinților ; bunicul, gazeta ; nepotul lecția la istorie.

— Ce-mi faci acolo tolănit ca un bei ?

— Învăț, bunică.

— Zici tu, fariseule.

— Lasă-l să învețe, Elencu.

Toți trei stau în etacul bunicilor. Firește, și motanul. Dar motanul nu e al patrulea, ci tot al treilea, în numărul bunicului, deși-i pe canapea la picioarele nepotului.

Focul din sobă-i ca octombrie : numai de aur și de miere.

Filfîie foșnind gazeta bunicului.

Nepotul ridică ochii dintre regi și împărați, mitropoliți, papi, generali și sfetnici. Toți sînt supărați unii pe alții, zburliți de armate și noroade. Ș-acum toți au murit și stau cuminți cu osul lor încununat și miruit. Dar cartea de istorie îi supără din nou unii pe alții, în fraze lungi și încîlcite, cu zăngănit de ani.

— Uăăă !

— Nu știu pe unde-o fi intrînd învățătura, dar de ieșit are pe unde, zice bunica.

Nepotul duce un zîmbet regilor și împăraților ; dar după ce bunica nu-l mai vede, iar se uită la bunici.

— Măi cațaoane, pe unde-ți umblă ochii ?

— Repet lecția, bunică.

— Cu ochii pe pereți ?

— Uite cartea, bunică.

— Hait.

Ochii bunicei se duc între sfinți.

Afară e senin. Soarele apune. Zarea asfințitului arde portocaliu, suflînd un trandafir pe ferestre, pe obraji și pe filele cărții de istorie.

Nepotul suspină. În cartea de istorie stau zeci de regi și împărați încrucișînd fierul războiului. În etac sînt numai doi bunici și pacea lor cu pecetea motanului. A început să-i știe pe bunici. Pe fiecare-n parte, și pe-amîndoi laolaltă. Îi vede cum stau în cîte-un fotoliu, luminați de floarea ferestrelor, și simte că fiecare dintre ei e litera cu care-ncepe o poveste.

Bunicul...

Bunica...

Cînd va veni povestea ? Nu știe. Dar e-n ei.

Bunicul e așa...

Bunica e așa...

Zîmbește. Mijește aur vechi în umbra etacului.

Și lecția de istorie stă.

N-au decît s-aștepte regii și împărații.

— Nu pot. Sînt cu bunicii.

Și tocmai mîni îl ascultă la istorie. Are un patru. Profesorul vrea să-l mai încerce înainte de-a pecetlui subt cinci.

Parcă trec aburi prin lumină, îndulcind-o albăstriu. Ca și cum un alt bunic și mai vechi decît acesta, vechi de cînd nu era nici lumea, mai străvechi decît lumina care-i bătrînețea lui, — ar veni din ceruri afumînd cu brad, cu pașii albi ai lunii după el.

Dar lecția ?

Iar o ia de la început, cu fruntea încrețită.

Și deodată simte că din cer i-a strălucit aur pe gene.

Gene-n gene cu luceafărul.

Etacul s-a întunecat.

— Aprinde lampa, spune bunica nepotului.

— Mai lasă, Elencule, așa se vede mai bine luceafărul.

— Vezi mata luceafărul, cucoane Alecule, da' întreabă-l pe dumnealui de colo : vede lecția ?

— Am isprăvit-o, bunică.

Nepotul a mai luat un patru la istorie — patru sau trei, cam tot pe-acolo —, dar a păstrat luceafărul de-atunci, ca să-l aprindă-n candelă pentru bunici, din viitor înspre trecut.

De cînd e la bunici, nepotul trăiește pe altă lume. Se duce la școală, ca și cînd era acasă. Are note proaste, tot ca atunci. Cînd se întoarce de la școală, trece pe-acasă să vadă ce mai fac frații lui. N-are voie să intre în casă : boală molipsitoare. Stă la fereastră, cu Blanșa lîngă el, și de acolo schimbă semne cu mama. Frații și mama sînt subt sticlă. E ca la panopticum. Frații slabi, mama și mai trasă decît ei, fereastra plină de flacoane, sticle, portocale, mandarine, alămii. Frații clipesc, scot limba și fac schime. Apoi mama îi ia de după gît, ca pe două păpuși cu resort, și-i închide în cutie. Rămîne mama la fereastră. Îi trimite o sărutare, îi face semn să plece că îngheață stînd afară, și buzele ei mute spun : „Să nu..."

Mama nu știe că bunicii...

Fiul pleacă zîmbind, ș-ajunge iar nepot la casa bunicilor.

Tata vine uneori la bunici, cu sania cu doi cai. Apare, sărută, dă — întotdeauna dă —, și pleacă risipind pe urma lui argint de zurgălăi.

Vrăsăzică numai atîta e schimbat : în loc să fie fiu acasă, e nepot la bunici. Școala a rămas aceeași, catalogul la fel, orașul tot așa, părinții asemenea, frații acuși-acuși îs sănătoși.

Și totuși nu-i la fel.

Toate-i apar altminteri. E mult mai mic și mult mai mare decît cel care-a venit să steie la bunici. În loc să fie tînăr, pierzîndu-și copilăria, întinerește cu copilăria-n el. Nu-i tulbure. E transparent. Atît de transparent încît bunicii nici nu-l văd, privind prin el numai nepotul cam blegut, care, cu toate că fumează, tot copil e.

Ninge naiv pe casa bunicilor.

Nepotul simte că acuși începe viața : drumul printre alții. Inima lui e grea ca un desag pe umăr, în care-și va purta bunicii, iarna veche și copilăria lui.

Frații s-au săturat să fie doi.

Mama s-a săturat să n-aibă trei.

E ultimul somn în casa bunicilor. Nepotul a scoborît geamantanul de pe dulap. Bunica i-a dat o petică, punîndu-l să-l șteargă de colb. Apoi l-a priveghiat cum își adună calabalîcul.

— Mă rog, și de ce-ai să te-apuci tu cînd îi fi mare ?

— Știu eu, bunică.

— Te-i pomeni că te tocmești nepot la bunici, zice bunica, c-un zîmbet urzicat de harțag.

Nepotul zîmbește.

— Rîzi tu, rîzi, harapule și haramule, da' bietu tată-tău ce zice ?

— Tata nu spune nimic.

— Muncește, sireacu ! Ce să spuie tată-tău ? Tu să spui. Toate să le facă tată-tău ?

— Am să mă mai gîndesc, bunică.

— Da' pînă acuma ce-ai tot făcut ?

— Ce-am făcut ? Ce-am făcut ? se socotește nepotul, încordîndu-și fruntea ca la matematică.

— Ce tot dai din plisc ca cocostîrcul pe casă ? N-ai făcut nimic.

— Cum, bunică ? N-am învățat la școală ?

Brațele bunicei zboară. Îndură-te, Hristoase.

— Înveți tu, pe dracu ! Dormi în bancă. Parcă te văd.

— Citesc, îmi fac lecțiile, înșiră nepotul.

— Caști, te freci la ochi, dai din buze, te duci, te întorci, te foiești, continuă bunica. Măi terchea-berchea, bunică-ta te-ntreabă ce faci cu scăfîrlia ta de cap, nu cu gogeamite picioarele tale de trîntor.

— Gîndesc, bunică.

— Iaca, drace, de unde sare iepurile ! Și la ce te gîndești, mă rog ?

— Ei, e greu de spus...

— Da' vorba pentru ce-i făcută ? S-o ții ascunsă-n sin ca busuiocul ?

— Parcă mata, bunică, spui tot ce gîndești ?

— Ba bine că nu ! Nu-i crede că m-oi pierde cu firea pentru unul ca tine ? Iaca-ți spun verde : gîndesc că ești un neisprăvit, un papă-lapte, un „da muieți ți-s posmagii ?“. Iaca, dacă vrei să știi.

— Lasă-l, Elencule, că-i mititel, vine și bunicul cu motanul după el.

— Cum mititel ? Ce vorbă-i aiasta ? Ești mititel ? îl întreabă bunica înșurubîndu-i o privire care ajunge pînă la păcatul tutunului.

— Nu mai sînt, bunică.

— Bine că spui, măcar, oftează bunica. Ești mare, măăăi. La vîrsta ta învîrteam lumea pe degete.

— Ș-acuma, Elencule, zîmbește bunicul.

— Lasă mata, Alecule, că nu-mi arde de șuguit.

Bunicul se retrage.

— Ei, ia spune, revine bunica.

— Ce să mai spun, bunică ?

— Ce nu mi-ai spus. De ce-ai să te apuci cînd îi fi mare ?

Nu uită bunica de unde-a plecat și pace !

— Poate c-am să scriu, bunică.

— Să scrii ? Tu ? Ce să scrii, mă rog ?

— Cărți.

— Iaca, măi ! Cărți ! Și cu ce-ai să le umpli ?

Nepotul zîmbește, și se bate cu vîrful degetului pe frunte.

— Nu-ți sună a gol, nepoate ?

— Mie nu, bunică.

— Și ce-i, mă rog, acolo ?

— Mata, bunicul, motanul bunicului, casa bunicilor, vorbele bunicei, cînd vroiau să intre în gîndurile nepotului, fără să bată la ușă...

Bunica ascultă, ascultă. Apoi privește departe, pe fereastră. Iar ninge alb în noapte. Vin fulgii Crăciunului.

— Mai știi, oftează ea.

Se apropie de nepot.

Se privesc ochi în ochi, adînc. Se vede c-a zărit ceva bunica. Face o cruce mare spre icoana lui Isus, frîngîndu-se din șale :

— Dă, Doamne.

Apoi își trece, pentru întîia oară, degetele cu miros de floare de migdal prin părul nepotului, care seamănă cu părul fetei bunicilor, și întreabă cu glas scăzut :

— Și ce-ai să scrii, mă rog, despre bunică-ta ?

•

Ani și morminte dorm între întrebare și răspuns.

O nouă iarnă începe la fereastră, cu copaci, moșnegi și alți copii.

— Și ce-ai să scrii, mă rog, despre bunică-ta ?

Ninge naiv.

— Ce-am scris, bunică.

CURCUBEUL DIN SIPET

CASA CELOR TREI

Uşoară, mică şi fragilă. Nu mai are nici oraş, nici stradă, nici loc de pămînt. A fost. Palma o ia din amintire ca pe un melc găsit pe-o frunză îngheţată.

„Melc, melc, codobelc,
Scoate coarne boureşti..."

Numai descîntecul cu buze de copil poate să-i mai aprindă focurile în sobe şi să-i furişeze pe hornuri fumurile — „scoate coarne boureşti!" — care se uită fraged printre fulgii brumării să vadă cine vine? cine vine? — dacă vine — spre casa celor trei copii.

Trei.

Trei paturi, trei copii, trei cărţi, trei lămpi de buzunar. Un întuneric cald cu trei fulgi de lumină pe trei perne fără somn.

Ninge. Fulgul spune: sst. Dacă asculţi bine, toată ninsoarea — fulg cu fulg — e-un cor al şoaptei dalbe.

Sst. Sst. Sst.

Dar nu se aude nimic decît aurul focului şi somnul motanului.

Degetele stau la pîndă pe trăgaciul lămpilor de buzunar. Dacă vine mama, lămpile se sting, pleoapele se închid, cărţile-s subt pernă şi copiii dorm.

Ninge. Biserica e mai albă decît brazii puşi de bunicul; hulubăria e şi mai albă decît biserica; felinarul din ogradă

are glugă și rîde cu ochi mici, privind ninsoarea ; Blanșa nu mai latră, s-a făcut covrig în cușcă ; omul de omăt se îngrașă mîncînd ninsoare ; și, acuși-acuși, miezul nopții își va lăsa corbul pe crucea bisericii Sfîntu Ion Gură-de-Aur.

— De ce-i spune Gură-de-Aur.

— Cui ?

— Lui Ion.

— Care ?

— Cel cu biserica : Sfîntul.

— Întreabă-l.

— Pe cine ?

— Pe popă...

Sst. Sst. Sst.

Au fost stele... S-au dus. Gheorghe a închis poarta. E tare frumos să te gîndești : „Gheorghe a închis poarta după stele"... Gheorghe e omul Anicăi : zice ea. Anica e femeie, bucătăreasă și spălătoreasă. Anica e galbenă ca lumînarea cu care urcă din fundul beciului cu sticle de vin în pestelcă. Cînd Gheorghe se îmbată, Anica îl bate și plînge cu ochii roși ,iar Gheorghe zice : „Dă tu, dă, c-acuși iasă dracu din Gheorghe", și suduie. Dar astăzi Gheorghe a închis poarta după stele.

Ninge de ieri, de alaltăieri, de răsalaltăieri, de răsrăsalaltăieri : hu-huuu...

Sst.

— Tu ce citești ?

— „Dan Căpitan de Plai", de cel mai mare poet : Vasile Alecsandri. De ce spui : hu-huuu ?

— Nu. Citeam „Cuore, sau Inimă de copil" de Edmondo de Amicis : cel mai mare...

— Nu se poate !... El spune : hu-huuu ?

— Spune... Ce nu se poate ?

— Sst.

Vorbesc în șoaptă de taină cei mici care au paturile alăturate. Paturi de tablă cu plasă la margină, ca să nu cadă prin somn.

— Voi sînteți proști.

Vorbește cel mare, măscăriciul.

— De ce sîntem proști ? întreabă indignarea cu două glasuri...

— Fiindcă sînteţi.

— Fiindcă ţi-am dat lampa noastră ca niște proști ? Bine ! Dă-o înapoi.

Cel mare are totdeauna nevoie de bani. Seamănă cu tata. Mama îi spune : sac fără fund, dar nu se poate supăra pe el, fiindcă o face să rîdă. Vine la el cu „papucul", se încruntă, rîde, oftează și se duce repede înapoi.

— Cum o faci tu să rîdă pe mama ? îl întreabă uneori cei mici.

— Treaba mea, le răspunde el clipind repede și ţuguindu-și nasul de paiaţă cu resort.

Și cei mici se uită la el, admirativi și prepuelnici, ca la mîinile scamatorului — atenţie : nimic nu se vede, nici în palmă, nici în manșetă...

— Ce-i cu lămpile de buzunar ?

— Vreţi și voi să aveţi cîte-o lampă de buzunar ?

Cei mici vor, dar se codesc. Miroase a vulpe.

— ...Electrică ! Apeși și s-aprinde. Apeși și se stinge. La comandă. Dacă o aprinzi în palmă vezi sîngele cum curge...

— Taie ? întreabă ei...

— Nu, proștilor. Luminează și în corpul omului. Cu ea vezi inima cum bate. E foarte frumos. Arde cinci ani în șir.

— Vrem, răspund cei mici.

— Atunci aduceţi pușculiţele.

El — uliul — nu știe unde-s pușculiţele celor mici.

Vin pușculiţele, grase ca prepeliţele, rotunde, grele și alît de ghiftuite de economii, că nici nu mai zornăie.

El le cîntărește, se gîndește, se încoardă, se încruntă, se socoate, strîmbă din nas, și spune că tare nu știe dacă e de-ajuns pentru două lămpi care ard cinci ani în șir, dar că are să vadă.

Seara a venit cu trei lămpi de buzunar. L-a păcălit pe negustor — și o săptămînă n-a mai avut nevoie de jupînul cu haine vechi, care măcar o dată pe lună pleacă de lîngă biserica Sfîntul Ion Gură-de-Aur cu altă pereche de pantaloni a tatei.

Şi totuşi, „sacul fără fund" a amanetat şi lampa lui de buzunar celor mici care mai aveau o băncuţă de cincizeci de bani ascunsă în cutia „Lanternei Magice".

Aşa că lampa de buzunar ei doi i-au împrumutat-o, ca să-l poată aştepta toţi trei, fără să ştie mama, pe Moş Crăciun.

— Fiindcă ţi-am dat lampa noastră ca nişte proşti ? Bine ! Dă-o înapoi.

Le-o dă, blînd ca mielul. Iar miroase a vulpe. Ard, cam sperios, numai două lămpi de buzunar. Cei mici stau cu urechile ciulite spre patul celuilalt : ce-o fi făcînd ?

Ce face ? Rîde.

— Sst.

Rîde şi mai tare.

— Taci odată că te-aude mama !

Rîde cu hohote, cum ştie numai el. Rîsul îl saltă pe genunchi, alb în cămeşa de noapte ca un gînsac care gîgîie, şi rîde, şi rîde, şi rîde...

Lămpile se sting, cărţile dispar, inimile bat.

— Vrăsăzică nu dormiţi ?

A intrat mama, cu glasul cel straşnic. Vine şi rîndul „papucului" ?

— De ce rîzi ?

— Ei mă fac să rid.

Auzi !

Şi rîde păcătosul.

Dar rîde şi mama.

Rîd şi cei mici, cu capul în pernă, rid, rîd — de ce rîd ? Motanul deschide ochii, mama crapă uşa sobei. Ochii motanului sclipesc. Jarul e roş. Trei perechi de ghete aşteaptă la gura sobei.

— De ce rîdeţi ? Spuneţi-mi şi mie.

Cei mici arată cu degetul spre cel mare.

Cel mare arată cu degetul spre cei mici.

Şi rîd cu toţii, pînă cînd ostenesc.

— Acuma ajunge, hotărăşte mama, ştergîndu-şi ochii.

Îi învăleşte din nou, pe fiecare, îşi aduce cartea din etac, se aşază pe o pernă la gura sobei şi citeşte la lumina roşie a jarului.

— De ce-au rîs ? ?

— De ce ninge ?
— De ce vine Moș Crăciun.
— Vine ?
— Vine.
Sst. Sst. Sst.
Totul e alb. Și mai alb cu fiecare fulg.
Gîndul pleacă pe horn, cu fumul, uitîndu-se cine vine? cine vine? — dacă vine — spre casa celor trei... trei... trei iezi, cucuieți...
...Dar se deschid deodată porți de aur pe-o lumină orbitoare, și somnul fuge gonit de-o trîmbiță.
Ce-i ?
Ce-i ?
Pe rînd, cel mare și cel mijlociu se ridică în picioare, frecîndu-și ochii.
Mama nu-i. În locul ei, la gura sobei, călare pe un cal cu tălpi de lemn, cel mic suflă în trîmbița adusă de Moș Crăciun. Pe fruntea lui e o lumină, în ochii lui lumină-i și buclele-i sînt pline de lumină.
De unde vine ?
Ce-a făcut ?
— Tu n-ai dormit ? îl întreabă ca pe un călător ceilalți.
— Nu.
— Și ce-ai văzut ?
Misterul arde în ochii lor.
Dar el, legănîndu-se pe calul de lemn, cu trîmbița într-o mînă, dă din cap, și răspunde cu gravitate :
— Eu n-am să vă spun ce-am văzut.

Au trecut anii.
Acum, casa celor trei, ușoară, mică și fragilă, e aici, în palma mea, os de melc mort.
Din cei trei, am rămas doi : unul cu rîsul, ca și atunci, altul cu visul.
Dar cel mai mic, care ne-a deșteptat în noaptea de Crăciun, cu o lumină în ochi și trîmbița în gură, e poate tot așa, dar pe-un covor al cerului.
— Și ce-ai văzut ?
— Eu n-am să vă spun ce-am văzut.

POVESTEA CU MOȘUL

Boc-Boc.

Subt călcii, pămîntul sună ca o toacă. E uscat, lemnos și foarte vechi : zbîrcit. Nu mai are nici iarbă, nici fluturi, nici furnici, nici greieri, nici gîze colorate. Decembrie a închis capacul sipetului. Gata, copii, de-acum poftiți la anul.

Îmbrobodită cu ciori, lumina descîntă răgușit.

— Doamne-ajută, Doamne-ajută, spune biserica Sfîntul Ion Gură-de-Aur, cu șal vechi de var pe umeri, făcîndu-și cruce.

Toate pisicile s-au adunat la bucătărie. Țin sfat de iarnă la cuptor.

Blanșa s-a adunat în cușca ei și stă în fîn ca un iepure de casă.

Anica se vaetă că tare-o mai dor încheieturile, și-i pungită la față. Sufletul Anicăi e o agrișă pe care n-o lasă din gură.

Gheorghe sforăie în bucătărie, încălțat și-nvelit cu cojocul. S-a întors tîrziu din piață, cu părul căzut în ochi. A vrut să intre în ogradă cu poartă cu tot, dar poarta n-a vrut. De-acolo l-a luat Anica, mînîndu-l de la spate cu pumnul și genunchii.

Cînd a venit mama la bucătărie, Gheorghe era trîntit pe pat ca țăranii care vin cu carul de la tîrg, dumineca, pe drumul cu gropi.

— Nu ți-i rușine. Om în toată firea.

— Scoală cînd îți vorbește conița, l-a înghiontit Anica.

— Nu ești bun de nimica. Piei din ochii mei, i-a spus mama, dar somnul lui Gheorghe tot acolo a rămas.

— Acuma cine are să facă treabă ? Cine are să mături în ogradă ? Cine are să taie lemne ?

Anica bocea cu fața în pestelcă.

— Of ! Of ! Of ! Raca-n di mini și di viața me !

— Noi, au răspuns copiii.

Mama a ridicat din umeri, și n-a mai vrut să știe de nimic.

Iar copiii și-au pus căciulițele și paltoanele, și-au luat merinde — cîte-un morcov crud și cîte-un măr — și au pornit să facă treabă.

Afară au simțit cu vîrful nasului că vine iarna. Parcă le-a pus pe nas degetul rece. Au ridicat capul în sus.

— E cumplit de frig. Mînia lui Dumnezeu, spune ca-n poveste cel mai Statu-Palmă dintre ei.

— Crapă pietrele, întărește celălalt.

— Le-ai văzut tu ?

— Nu. Da' așa se spune.

— Vorbe, meditează cu înțelepciune cel mai mic.

Boc-boc.

— Auzi ?

Face și celălalt la fel.

Boc-boc.

Amîndoi bat cu călciiul în pămîntul înghețat.

— Ce-i în pămînt ?

— Pămînt. Ce să fie ?

— Mai în fund.

— Tot pămînt.

— Și mai în fund.

— Fundu pămîntului.

— Și subt fundu pămîntului ?

— Dracu.

Boc-boc.

— Ești nebun ? Dacă iesă dracu ?

Cel mic se uită cu sfială sfîrîită la pămînt — a fugă —, apoi se uită la biserică — și stă, apoi, spre ferestrele casei și rîde.

— Nu iesă.

— De ce ?

— Fiindcă-i frig. Stă la căldurică.

Strașnic frig. Au înghețat copiii. Gura s-a făcut prea mică pentru vorbe. O coase frigul pe de mărgini, îngustînd-o.

Se scutură cum fac rățuștele cînd ies din apă, clănțănesc din dinți — țac-țac — și suflă cît ce pot în pumnii adunați la gură. Ies mieluței de abur.

— Hai la treabă.

— Hai ș-om merge, îi răspunde cel mai mic, săltînd pe umeri un suman fără ființă, și-ngropîndu-și glasul ca pe subt musceață brumărie.

Hai. Dar unde ? Căci niciodată nu-i mai mare ograda — mai mare și mai multă — decît atunci cînd ai pornit la treabă.

— Eu mătur, hotărăște unul.

— Tu tai lemne. Mătur eu, hotărăște celălalt.

— Nu mă țin.

— Atunci ce ne facem ?

— Hai la trîntă. Dacă te răpun, eu mătur.

— Nu se poate. Feștelim paltoanele, și se supără mama.

— Atunci ce facem ?

— Tragem la sorț.

Unul cu mînile la spate.

Celălalt cu ochii în patru.

Cel mic a cîștigat fierăstrăul : mulțumesc de cîștig !

Cel mai mare a cîștigat mătura : așa pagubă, să tot ai !

Cel mare-i mare numai fiindcă cel mai mare nu-i acasă. Acela e moșneag, la școală, în clasa doua primară.

Se pregătesc de treabă deschizînd ușa hambarului de lemne. Acolo-i mătura, cracana, fierăstrăul, lemnele, toporul, tărăboanța de carat.

Pun mîna pe zăvor. Dar zăvorul, boacănă, nu se dă urnit din loc.

— Scoală, măi.

Zăvorul strînge fălcile, mîrîie și, în sfîrșit, cu opinteală și rugină, lunecă hodorogit.

— Prostule!

Curcanul își pune pe nas fesul roș, și-și dă poalele peste cap.

— Marș, porcule.

Îl împinge cu măturoiul.

Apoi se duce spre hulubi. Zboară unul. Zboară altul. Plup-plup-plup.

Zboară toți, albi de lumină, cu strune care cîntă-n zbor.

A măturat toată ograda. N-a mai rămas nimic. De-acum poate să ningă.

Fierăstrăul s-a împotmolit.

— Tu cum o mai duci? îl întreabă cel cu treaba isprăvită, proptindu-se în coada măturoiului.

— Mă uitam la tine. Ai făcut mult colb.

— Am isprăvit.

— Atunci hai la tăiat lemne.

Apucă unul de un capăt, altul de celălalt, și dăi-dăi, scriș-scriș.

Ei vor, cu două mîni, din două părți
Lemnul nu vrea. Parcă-i de cremene.
Mai mult îl scarpină decît îl taie.
Lemnul se gîdilă și rîde ca un contrabas
Arcuș dințat.
Lemn rău.
Parcă lemnul are dinți, și fierăstrăul, păr de babă.

— Nu smunci.

— Eu smuncesc? Tu smunceşti.

S-au cocoșit deodată, ochi în ochi, gata de harță, cu mîinile pe-același fierăstrău hîit a lene și lehamite.

Cum le-a venit, așa s-a dus.

Căci mult așteptata la ferestre, iarna, a venit deodată în ogradă, între două nasuri ridicate-n țîfnă, drept în dreptul genelor.

Un fulg: puiul dintîi al fulgilor, singurul care-a spart în ceruri coaja oului.

— Uite-l.

Degetele se întind să-l culeagă pe zburlită Harap-Alb.

— Nu-i..
— Vin alții. Uite-i.
Cîte-unul, cîte-altul.
Și deodată-s mulți.
Vin de departe. Se așază pe acoperiș, pe crengi, în ogradă, pretutindeni. Parcă-și desjugă iarna bourenii albi, lăsîndu-i blînzi și mici, să stea și să răsufle.
Văzduhu-i plin.
Ograda se umple.
E o mare lene și-un zîmbet ca de lună plină răsărită în ogradă și fărîmițată.
— Ninge.
— Ninge, copiii moșului.
A vorbit un glas.
Se-ntorc și văd ce-au auzit.
Le-a răsărit în spate, fără să latre Blanșa, un moș cu barbă lungă și cu plete albe.
Ca fumul a venit. Rîde la ei ca o lumină.
Are opinci vechi, cojoc peticit, căciulă roasă, și-n mînă ține un coș de papură din care își arată dinții fierăstrăul, — dar moșul dintre fulgi e numai și numai de argint, și are ochi albaștri.
Fulgii roiesc în jurul lui și i se pun pe umeri.
Ninge din ce în ce mai des de cînd e moșul în ogradă.
Copiii nu se pun în genunchi. Se uită la el de jos în sus — îs mici, moșul e mare —, și-i rîd, ținîndu-se de mînă.
— De cine taie lemnele ? întreabă moșul.
— Noi doi.
Moșul rîde și dă din cap.
— Da' Gheorghe unde-i ?
Copiii nu se miră că-l știe pe Gheorghe. Pe toate le știe.
— Doarme.
Moșul se gîndește. Gîndul lui vine de sus, ca lumina cerului, și intră pe toate ferestrele. Acuma a ajuns la Gheorghe în bucătărie.
— Iar s-o îmbătat.
Vai de Gheorghe ! Anica trebuie să se ducă la biserică, să aprindă o lumînare și să vorbească cu preotul.

Moșul pune jos coșul de papură, rezemîndu-l de copac, scoate fierăstrăul — tare mai strălucește —, își scoate cojocul, își freacă mîinile — i le sărută fulgii moșului — și începe să taie.

Zbîrnîie lemnul. Hîrș-hîrș, hîrș-hîrș. Pe el cum să nu-l asculte? În două s-a despicat.

Și taie moșul, și taie, și ninge, și ninge. Toate încep să semene cu moșul, fiind după chipul și asemănarea lui.

Apoi moșul stă și răsuflă. Suflarea lui e o mănăstire de argint în care intră fulgii. Nu mai e

Dar moșul?

Tot acolo e.

La stînga lui, lemnele tăiate stau morman, albind. Copiii le iau cu evlavie, și le pun în tărăboanță. Pornesc cu tărăboanța, împingînd-o amîndoi, și descarcă lemnele la ușa bucătăriei, tot întorcînd capul înspre moș. Tot acolo e. Stă și taie. Cînd vin din nou la el, i-aduce fiecare cîte-un măr în mînă, după ce l-au lustruit, frecîndu-l de palton.

Moșul lasă fierăstrăul, și le spune la fiecare:

— Mulțămesc frumos. Mulțămesc frumos. Am să le duc la copii.

Și le pune în coșul de papură unde strălucește rupt din scoare un malai.

Mama se uită pe fereastră, și vede pe copii, unul la dreapta, altul la stînga moșului. Nu se miră. Deschide fereastra, ca primăvara cînd înflorește liliacul, și spune cu mare veselie:

— Bine-ai venit, moș Costache. De mult n-ai mai fost pe la noi. Ai văzut cît de mari au crescut copiii?

Moșul dă din cap cu bunătate. Parcă o binecuvîntează pe mama.

Și iar taie lemne.

— Hai, copii, le spune mama. Lăsați-l pe moș Costache.

Copiii se uită la el. Moșul dă din cap. Copiii îl ascultă și pleacă, mereu întorcînd capul.

Nu trece mult, și capetele lor apar din casă la fereastră.

Moșu-i tot acolo.

În casă-i cald.

Afară ninge în jurul moșului.

Copiii stau pe cîte un scaun cu patru perne. Numai așa pot ajunge la fereastră.

Nu s-aude nici un zgomot. Numai ceasul, numai sobele, numai inimile. Obrajii ard. Mîinile-i frig.

Unde-i mama ?

Iat-o și pe mama în ogradă. Copiii nu se miră. Așa se cade : mama să se ducă la moș.

Ce-are să se întîmple ?

Mama e mai mică decît moșul. Dar moșul face o plecăciune, ca să ajungă pînă la mama, ia paharul, face o cruce mare, uitîndu-se în sus cu ochii lui albaștri, bea, își șterge musteața cu dosul palmei, și rămîne c-o bucată mare de pîine albă în mînă.

Mama pleacă.

— Ce-ați pățit de sînteți așa de cuminți ? îi întreabă mama, aducînd cu ea de-afară miros de omăt.

Copiii se uită unul la altul. Cum să nu fie cuminți ? Mama glumește. Parcă ea nu știe ?

— Uite, spune unul, arătînd cu degetul.

Moșul mănîncă pîine, mestecînd încet. Apoi ia miezul, îl fărîmițează, și vorbește în sus, presurînd de jur în jur alți fulgi decît cei de omăt. Vrăbiile vin la moș, caută pîinea printre fulgi, o iau și zboară c-o steluță albă în cioc.

Ograda-i toată de argint. În cer arde lumina ca luna.

Boc-boc.

Amîndoi și-aduc aminte ca prin vis.

Au vorbit de dracul. Au bătut la ușa lui : boc-boc.

Dar a venit moșul în ogradă, a luat-o-n palme și a dus-o-n cer.

Gene grele. Moșu-i fum, lumină, fum.

Dorm, cu bărbia rezemată chiar pe marginea ferestrei.

Căci poveștile se isprăvesc cu somn.

BLANȘA, GHEORGHE ȘI ANICA

Blanșa-i a copiilor. Gheorghe-i al Anicăi. Și Anica e-a cui ?

— A nimănui, răspund în cor copiii, lepădîndu-se de ea, în numele văzutelor și nevăzutelor.

— S-o ia...

— Cine s-o ia ?

— Lasă să n-o mai ia.

Și au lăsat-o. Au lăsat-o să fie numai. Căci Anica e războiul copiilor.

Blanșa-i mai bătrînă decît copiii. Între cei cu patru picioare, e străbunică și poate și mai și. Dacă ar avea numai două picioare, ar purta papuci și ochelari, și ar sta toată ziulica în fotoliu, la gura sobei sau la fereastră, împletind sau citind Viețile Sfinților, și toată lumea ar veni la ea, spunîndu-i „săru' mîna".

Dar fiindcă are patru picioare, îi Blanșa. Copiii au încercat să vadă odată cum i-ar sta de bunică, și au legat-o cu tulpan, punîndu-i ochelarii mamei.

Nu s-a supărat Blanșa. S-a supărat mama. Anica i-a pirît „că-și fac rîs de coniță".

Blanșa se bucură numai cu coada că are copii în ogradă. Cînd trec prin fața custii ei, o strigă „Blanșa", și coada Blanșei mătură la dreapta și la stînga.

Blanșa-i albă din vîrful cozii pînă-n vîrful urechilor. Un alb cam sur de drob de sare. Numai năsucul ei e negru ca măslinele marinate. Are bot ascuțit de vulpe devenită etolă la gîtul cucoanelor, și niciodată nu leapădă cojocelul de păr de capră.

— Cum o fi Blanșa în pielea goală ?

Numai s-au gîndit, și au rîs cu hohot. Și le-a părut atît de rău că și-au bătut joc de Blanșa lăsînd-o în pielea goală ca pe un purceluș dus la cuptor, că au furat cîte o felie de cozonac, dîndu-i-o, și au dezmierdat-o pe cap pînă cînd Blanșa a închis ochii ca un motan.

Blanșa e mică de tot, dar merge ca vițele care au tălăngi la gît și se duc agale la păscut cu coarnele pe cap. Ea nu latră cu una cu două. Cum scîrțîie poarta, deschide ochii, ciulește urechile, vede, miroase, mutîndu-și nările, strîmbă capul, se gîndește, și dacă i se zburlesc mușchii, latră, iar dacă nu trebuie să latre, își turtește capul pe labe, și clipește pînă cînd adoarme la loc.

Nu mușcă. Dar asta n-o știu decît copiii. Cei cu fustă și cu pantaloni lungi așteaptă la poartă pînă ce le deschide Gheorghe. Alții intră, dar se apără cu bățul. Blanșa se face că-i grozav de supărată pe băț. Copiii zîmbesc în sinea lor, și spun :

— Treci, mata, nu-ți fie frică. O ținem noi.

Și o apucă pe Blanșa din două părți, ținînd-o ca pe-o fiară.

Odată a prins-o Iuju cu lațul și a suit-o în harmalaia cu gratii și roți.

Gheorghe era beat și dormea. Mama nu era acasă. Anica bătea din pumni, și spunea :

— Are să v-aducă holeru chelea Blanșei în băț !

Dar copiii nu s-au lăsat. Au luat o birjă și s-au dus de capul lor la tribunal, l-au găsit pe tata, i-au spus tot, cu lacrimi în ochi și, seara, Blanșa a venit cu tata în trăsură cu doi cai și, după ce i-a mirosit pe copii, a intrat în cușcă și n-a vrut să mai iasă.

Blanșa ține cu copiii și cu Gheorghe. Cînd Gheorghe se duce în piață cu coșul, Blanșa pleacă după el, fără s-o cheme, ca să-i facă în ciudă Anicăi. Blanșa se potrivește la pas cu Gheorghe și cînd e treaz și cînd e beat. Dacă

Gheorghe se poticneşte lîngă zidul bisericii şi rămîne acolo, Blanşa se culcă lîngă el şi aşteaptă.

— Gheorghe, răcneşte Anica peste biserica Sfîntul Ion Gură-de-Aur.

Dar lui Gheorghe i-i mai bine lîngă biserică decît cu Anica.

— N-auzi, Gheorghe ? C-acuşi vin la tine...

Ciorile de pe biserică îşi fac semne cu cotul aripii, şi o asmuţă : har-har...

— Măi, unde mi s-o supăra odată Sfîntu...

— Care sfînt ?

— Sfîntul Gheorghe, cel cu lancea. Şi unde mi-o ieşi calare pe fereastra bisericii...

— Pe fereastră ?

— Cel cu aripi, măi. Alb ca laptele şi cu aripi de hulub. Şi unde mi-o trăsni-o pe Anica drept în mijlocul frunţii.

Nu iesă Sfîntul Gheorghe nici pe uşă — că-i încuiată cu cheia de fier —, nici pe fereastra rîndunelelor, că-i zăbrelită.

Şi stă bietul Gheorghe numai cu Blanşa, lîngă zidul bisericii.

Şi numai ce vine Anica, fişîind şerpeşte din papuci, c-o falcă-n cer şi una-n pămînt.

Scoate-ţi aripele, Blanşa, că-i prăpăd.

Încalecă Gheorghe pe Blanşa, că te-ajunge Mama Pădurii.

Blanşa n-aude, Gheorghe nu vede.

Anica dă cu piciorul în Blanşa şi în Gheorghe, şi-l smunceşte pe Gheorghe ca pe un sac cu cartofi. Gheorghe-i numai somn şi rachiu. Anica îl pune pe picioare, şi-ncepe să-i cărăbănească pumni, răcnind la el :

— Haram di tini, păcătosule şi spurcatule. Îmi bei tătî munca şi sudoarea me.

Urîte vorbe !

Gheorghe se clatină să cadă, dar Anica nu-l slăbeşte. Dă cu genunchiul, dă cu cotul, dă cu pumnul, se îndeasă-n el, parcă-l scurmă, îl îmbrînceşte, pac cu palma pe obraz, poc cu piciorul drept în şale. Îi cade papucul. Geme şi-l

ridică. Plecse cu papucul peste ceafă, peste tîmplă, peste gură.

— Undi-i toporu, Gheorghe, să ti hăcuiesc și să sfîrșesc la criminal...

Iar Gheorghe îndrugă :

— Dă tu, dă, c-acuși iesă dracu din Gheorghe.

Și suduie.

Săracul Gheorghe !

După aceea, Blanșa se culcă în cușcă, și nu vrea să mai vorbească cu Anica.

Gheorghe doarme, și nu vrea să mai mături prin ogradă.

Anica bocește cu ochii roși ca pomușoara, și nu vrea să mai facă bucate.

Mama vine la bucătărie, și se supără pe Gheorghe, pe Anica, pe copii, pe toată lumea.

— Am să vă dau afară pe-amîndoi. Să se isprăvească odată.

Anica își scutură plînsorile, taie felii de cartof, și le pune pe tîmple și pe frunte, se leagă cu tulpanul, și începe să facă treabă cu satîrul, cuțitul, melesteul, lingura și oalele, bodogănindu-l mereu pe Gheorghe care sforăie.

•

...Toate s-au zăpăcit, și-s de-a-ndoaselea.

Biserica Sfîntul Ion Gură-de-Aur stă cu ușa deschisă. Nu intră și nu iasă nimeni : nici preotul, nici dascălul, nici babele cu broboadă. Stă întunericul bisericii în ușă, chiar subt boltă, mai negru decît beciul cînd se stinge lumînarea.

Și lîngă piatră a căzut Anica, beată.

Anica-i. Ea. Slabă, galbenă, scobită.

— Anicaaa...

Răcnește Gheorghe peste biserica Sfîntul Ion Gură-de-Aur.

Parcă bate-o aripă de cioară-n toate.

— Anicaaa...

Și deodată răsare Gheorghe călare pe Blanșa. Blanșa-i mare cît biserica. Rînjește. Gheorghe-i cît un zmău cu

părul vîlvoi, cu ochi de foc și cu o buză groasă de subt care iesă colți. Și-n mînă are toporul din hambar.

Vine, descalecă, pune palma pe capul Anicăi, îi dă broboada la o parte.

Dezgolit, gîtul Anicăi e de curcă.

Toporul se ridică vîjîind și cade cu tăiușul drept pe ceafă.

Țîșnește sîngele pînă-n clopotniță.

Gheorghe rînjește. Blanșa scoate foc pe nări.

Gheorghe zvîrle capul Anicăi în gura căpcăună.

Blanșa mușcă din capul Anicăi. Și din colții care fac cranț-cranț, capul Anicăi deschide ochii și plînge.

•

— Mamă ! Mamă !

În plină noapte.

Cel mic a sărit din somn de-a dreptul în genunchi, și plînge și urlă ca un cățelandru lepădat la gardul cimitirului.

Se trezesc toți.

Vine tata, vine mama. S-aprind luminile.

— Ce-i ? Te doare pîntecele ?

— Nuu, scîncește cel mai mic, strîngîndu-se lîngă mama, ferindu-se de pat, de somn, de fereastră, de noapte, de toate cele.

— Ce te doare ? Unde te doare ?

— Aici, arată el la mijlocul pieptului.

— Unde aici ? caută mama

— La inimă.

— Ce-ai visat ?

— N-am visat. Am văzut-o plîngînd pe Anica.

— Unde ? Cînd ?

— Acuma. O mînca Blanșa

Mama respiră.

Tata zîmbește.

— Ai visat, prostule.

— N-am visat, scîncește el, cu fața creață și ochii tulburi. Gheorghe a tăiat capul Anicăi și l-a dat Blanșei. Lîngă biserică. Acolo, arată el spre ușă.

Mama l-a luat în brațe.

Încetul cu încetul, fumul negru al visului se subție, se destramă, și apar limpezi în lumina electrică tata și mama, și frații somnoroși și înciudați.

Dar cel mic tot mai are lacrimi pe obraji.

Mama se duce în etac, umblă în șifonieră — s-aude scîrțîitul ușii și zăngănitul cheilor — și se întoarce cu un pachet de ciocolată.

— Na, plîngăciosule, să-ți treacă plînsul.

— Nu-l mănînc, oftează el adînc, ștergîndu-și lacrimile. I-l dau Anicăi.

— Anicăi ! se minunează toți în cor.

•

Dimineața dorm mai tîrziu ca de obicei.

Ar dormi și mai tîrziu, dacă nu i-ar scula și dintre morți glasul acru al Anicăi.

— Da' sculați odată. Cît am să v-aștept cu laptele pe foc ?

Se deșteaptă, o văd, se freacă la ochi și se ridică din pat, burzuluiți.

Anica s-a dus după lapte.

Cel mic și-a adus aminte de pachetul de ciocolată. Îl scoate de subt pernă, îl privește, îl cîntărește, îl miroasă.

— Una ție, una mie, una lui, și una lui.

În patru.

— O dai Anicăi ?

— Anicăi ? Ai înnebunit ? Lui Gheorghe.

MIRACOLUL MIELULUI

— Sculați, somnoroșilor, c-a venit primăvara, îi deșteaptă glasul mamei.

Focul de curînd aprins sfîrîie în sobă.

Mama, aplecată asupra fiecărui pat, miroasă a aer de dimineață ca o fereastră deschisă; se vede că a stat pe-afară, dînd vrăbiilor miez de pîine.

— Hai, că v-așteaptă primăvara.

Copiii clipesc, cască, se întind. Sînt încă în somn. Dar glasul cu veste al mamei a pus cîte-o steluță de bucurie în fiecare. Se dau jos din pat, își îmbracă halatele de pichet gros, cusute de mama la mașină, își pun papucii, și cască iarăși, unul după altul, și se întind cu capul pe spate și somnul încă după gît ca o glugă pe care abia au scos-o.

Mama le ține calea la ușa sufrageriei, după care cîntă samovarul aprins. Îi privește zîmbind, cu mîinile la spate.

— Acum tragem la sorț.

— Ce-o fi avînd mama la spate?

Se uită unul la altul. Nu-i ziua nici unuia dintre ei. Nu-i Crăciun, nu-i Anul Nou: au fost. De-acum la anul or să fie. Atunci ce-i? Afară se aude mare gălăgie de vrăbii. S-au strîns în nucul de la fereastră și vorbesc ca o școală primară în recreație

Nu știu ce e, dar face-a bine.

Se uită la mama, zîmbind c-un fel de viclenie, ca și cum ei ar ști și mama ar ghici.

Mama spune :

— Cine vrea degetul cel mic de la mîna stîngă :

— Eu ,răspunde cel mai mic, întinzînd mîna.

Mîna mamei se ivește cu degetele închise ca o trăsurică trasă de degetul cel mic de vîrful căruia atîrnă șiretul alb cu roș al unui mărțișor.

— Mărțișor ! Mărțișor ! cîntă cel mai mic, sărind într-un picior.

— Porcușor, spune mama.

— E de argint, mamă ?

— Sigur. E marcat. Acuma e rîndul vostru. Cine vrea dreapta ?

— Eu, spune cel mijlociu.

Capătă o rățușcă, tot de argint marcat. Iar cel mare o broscuță.

Dinții, toți trei se bucură cu mîinile și ochii. Șnurul e împletit din fire de mătasă albă și roșie, cu canaf zburlit alb și roșu. Iar porcușorul, broasca și rățușca sînt tot atît de mici. Mama le dă și cutiuțele mărțișoarelor. Așadar, fiecare lighioană are grajdul ei de carton lustruit, cu pătul de vată colorată.

Mama leagă de gîtul fiecăruia porcușorul, broasca și rățușca, și alaiul vesel intră în sufragerie unde-i așteaptă samovarul, laptele fierbinte și cornurile despicate, unse cu unt și miere.

Mușcă din cornuri, beau din cești, dar mereu își trag peste bărbie mărțișoarele, privindu-le.

— Tu porc, eu rață și el broască, spune unul.

— De argint, măi !

— Mamă, de ce se dau mărțișoare ?

— Așa e obiceiul, cînd începe primăvara.

— Vra să zică de azi începe primăvara ?

— Sigur, e întîi martie.

— Și s-a isprăvit cu iarna ?

Mama parcă suflă într-o păpădie, lung.

— Gata cu iarna.

— Bravo, mamă, chiar ne săturasem.

Se spală și se îmbracă mult mai repede ca de obicei. Afară îi așteaptă primăvara. Jos cu sobele, jos cu paltoanele, jos cu șoșonii, jos cu mănușile. Trăiască porcușorul, broasca și rățușca.

Gata să năvălească afară cu un „ura", se opresc la ușă. Glasul mamei i-a ajuns din urmă.

— Cum ieșiți afară fără paltoane ?

— E primăvară, mamă.

— Ia mă rog ! Repede paltoanele, căciulile, șoșonii și mănușile.

Mama a venit după ei, ținîndu-le calea, la ușa din cerdac.

— Voi nu vedeți ce-i afară ?

Degetul mamei arată pe fereastră. Copiii, unul lîngă altul, își turtesc nasurile pe geamul rece și aburit, privind încotro arată degetul mamei.

Omătul n-a plecat din ogradă. Stă, trîntit la pămînt, cum a stat toată iarna, ca boii cînd vin carele cu lemne și coceni de la țară : hăis, boală !

— Bine, mamă, da' nu ne-ai spus mata că a venit primăvara ?

— A venit ea în calendar, dar afară-i tot iarnă.

Buzele copiilor se lasă în jos, spinarea și picioarele se îngreoaie, se uită posomoriți unul la altul, și, pe rînd, își ascund mărțișoarele subt cămeșă, pe piept.

— Ei, ce faceți ? Nu vă duceți afară ?

Nu se mai duc.

Copiii s-au supărat pe primăvară tocmai de ziua ei.

Mama cîntă la pian, în salon.

Copiii stau pe covor, cu spatele la ferestre, uitîndu-se la gura sobei.

Numai calendarul din părete, cu filele rupte de mama, arată : 1 martie.

De ce spui minciuni ?

Și, fără știrea mamei, fila calendarului e pedepsită de săbiile de aur ale flăcărilor din sobă.

2 martie

Copiilor le vine să ia calendarul din părete, să-l ducă la fereastră, să-i turtească nasul de sticla aburită, și să-i spuie :

— Na, vezi, lua-te-ar dracu !

Și să-l aducă de urechi la cuiul lui, pișcîndu-l.

Omătul stă și se slutește în ogradă, jigărit, afumat, leșinat, turtit, boțit.

Nici măcar nu-i omătul de astă-iarnă. Acela parcă venea din satele de la munte, acolo unde-i luna plină deasupra brazilor ca un buchet de lăcrămioare, vacile albe cu tălăngi, apa cu spume printre pietrele curate și mănăstirea albă într-un picior : ghici, ciupercă ce-i ?

Omătul de astă-iarnă venea de sus, cu fulgii, intra lin în ogradă și aducea ochi de bucurie copiilor care făceau, suflînd în pumni, omul de omăt mai mare peste fulgi și peste iarna din ogradă.

Dar omătul de la 2 martie e mai murdar decît hornarii. A și uitat că-i alb. E un omăt negricios ca bărbații care nu se rad, și îmbătrînește cu alb. Nici nu-ți vine să pui mîna pe el. Îl vezi și te încrunți.

Îți vine să-l alungi cu piciorul.

Omăt răpănos ! Omăt spurcat ! Omătul dracului !

Gheorghe, dă-l afară cu mătura și cu lopata.

3 martie

Ce mai fac mărțișoarele ?

Stau rușinate pe pieptul copiilor. Nu mai îndrăznesc să iasă la lumină.

Ce lumină !

Cîlț !

Zilele Babei !

Streșinile curg și deodată-i huet hurducat, un fel de foșnet-trosnet pe acoperiș, la vale. Ce-i ? Parcă s-a bălegat acoperișul cu tunet subt fereastră.

Alt omăt!

Adună, Gheorghe, cu lopata. Mătură Gheorghe. Urnește iarna, Gheorghe.

Ograda-i plină de băltoace.

Ferestrele-s întunecate cenușiu, tînjind după o lampă.

Nu rîd decît vrăbiile. Lor ce le pasă? Nici căciulă, nici paltoane, nici șoșoni, nici glasul mamei.

Fiecare nor e o babă. Ceru-i plin de babe și de ciori.

Copiii oftează ca moșnegii, pe lîngă sobe.

— Nu stați cu spatele la sobă.

— Da' unde să stăm?

— Faceți ceva.

— Ce să facem?

— Jucați-vă.

— De-a ce?

— Eu am să vă învăț? Doar sînteți copii!

— De ce nu vine primăvara? scîncesc ei cu năduf, silabisind cuvintele.

Le vine să caște. Parcă-s bolnavi.

Li-i ciudă pe toate. Au harțag.

Dacă n-ar fi mama, ar face „au-auuu" ca lupii, și-ar da cu piciorul cum zvîrle calul nărăvaș.

4 martie

Se deșteaptă ascultînd. Răsună zăpăceala vrăbiilor, ca o sfadă de coriste.

Sar la fereastră. O deschid. Ridică storul.

Și parcă a intrat Anica pe fereastră, îmbrobodită pînă peste gură ca atuncea cînd o dor măselele.

4 martie

Trag storul la loc.

— Măi, știți una? Hai să ne jucăm de-a spitalul.

— Cum de-a spitalul?
— Să ne facem bolnavi și să stăm în pat toată ziua.

5 martie

Peste noapte a fost vîntoasă mare. Au bolborosit acoperișurile. Ușile s-au încordat și au scîrțîit.

Sobele au gemut și s-au văetat în sus, parcă lungindu-se. Ferestrele s-au cutremurat toată noaptea, ca atunci cînd trage cu buhaiul în ajunul Anului Nou.

Luptă vîntul cu iarna, a meditat unul dintre copii, ridicîndu-se într-un cot, cu urechea îndreptată înspre cele tainice.

— Acuma se înecă pe mare corăbiile.
— Se înecă iarna.
— O duce vîntul cu el.
— Vîntul vine călare...
— ...o înșfacă de păr și-o trage după el...
— ...pînă la capătul pămîntului.
— Unde-i capătul pămîntului?
— La Polul Nord.
— Și ce-i acolo?
— Bordeiul iernii.
— Are și sobă?
— Nu-i trebuie. Ea mănîncă balene și se încălzește cu blană de urs alb.
— Oare ce gust are balena?
— Untură de pește, măi.
— Phe! Și vîntul ce face?
— El umblă calare ca un împărat.

După atîta galop, dimineața e 5 martie.

Copiii sînt atît de nerăbdători, că jupoaie storul de pe fereastră, ca învelitoarea unui pachet sosit din străinătate, în care-ar trebui să fie prima zi de primăvară, aurie ca un pui de găină, învelită în paie de soare.

— Ce-i asta?

Nu le vine să creadă.

Pămîntul e bocnă, cu ochiuri de sticlă.

— A înghețat !
— Iar vine iarna !
Vrăbiile au amuțit.
Numai ciorile fac „cra-craa", de parcă ar rupe vreascuri pentru focurile care încep din nou.

6 martie

E frig. Îl vezi. Începe chiar de la fereastră, cu fereastra, ca o carte-n care-i frigul, azi, mîni, poimîni, tot mereu subt zero, ciorile, pămîntul, norii, copacii înghețați, și diminețile aduse de Anica.
— Azi e baba ta, Anico.
— Ce baba ei ? E chiar ea.
— Acuși o chem pe conița !
— Anico, tu te uiți în oglindă ?
— Coniță !
— Ce-i acolo ? întreabă mama de dincolo.
— Nimic, mamă. Am întrebat-o pe Anica ce babă și-a ales ?
— Ei și ?
— Și s-a supărat, mamă. Așa i se năzare ei !

7 martie

Este vîntul, șuierînd a pagubă. Zboară hîrtii pe sus. Nu zmee.
Copacilor li s-a urît s-aștepte afară, ca țăranilor veniți pentru procese, cînd tata întîrzie la club. Dau din crengi și stau, dar nu li-i a sta. Se sfătuiesc între ei și spun : „Nu mai vine. Ne pierdem vremea degeaba. Hai s-om pleca".
Cerul e numai colb și împaenjenire.
Nu vine soarele cu rochia lui de aur. N-ar avea unde să stea decît în picioare.
Copiii și-au scos de la gît porcușorul, broasca și rățușca și le-au închis în cutiuțe.

Bunicii sînt poftiți la dejun.

Mama pregătește lucruri bune la bucătărie. Copiii se îmbracă la oglindă cu hainele de Crăciun.

Bunicii vin cu tata într-o trăsură cu doi cai.

La dejun nu s-aude gura copiilor. Bunicii stau alături în capul mesei, de două ori albi. Așa e și mai iarnă.

După ce-au isprăvit masa, copiii sărută mîna bunicilor și se duc cu toții în salon. E pregătită masa de cărți, cea cu postav verde și bastonaș de cridă. Mama învîrtește rîșnița gramofonului, schimbă acul, pune o placă cu pecete roșie la mijloc, și domnul Carusso, cel mai mare glas din lume, dă cu tunul drept în urechea copiilor.

Bunicii nu se supără, și încuviințează din cap. Ei au vată în urechi.

Dar altceva-i interesează pe copii. Parcă dă să fie mai multă lumină de cînd au venit în salon. Trec ape de argint viu prin oglindă. Se sting. Iar încep. Iar fug.

Și deodată ferestrele albesc de fluturi. Parcă a înflorit aerul și s-a și scuturat.

— Ninge !

Cu veselie și fulgi mari de tot.

Copiii se îmbracă repede cu căciulițele și paltoanele, își pun șoșonii și ies în cerdac să-și vîre nasul în ninsoarea nouă.

Dar a venit încă un musafir. Scîrțîie un car cu boi la poartă. Copiii se reped și o deschid.

— I-acasă tataia, flăcăieșilor ?

— Acasă, moșule.

— Apoi spuneți-i c-o venit Toader de la Hodora. Știe dumnealui. Hăis...

Carul intră adus de boi și de fulgii care joacă între coarnele boilor. Parcă-i un car de nuntă.

— Tată, a venit moș Toader de la Hodora, țipă copiii la ferestrele salonului.

Tata iese din casă cu blana pe umeri.

— Bine-ai venit, moș Toader. Mîine avem proces. Ai adus pitaci ?

Moș Toader se scarpină cu oftat.

— Greu di pitaci, c-a fost iarna pentru lupchi, nu pentru creștini. Da' am adus eu ceva care nu se mai află la vremea aiasta...

Bunicii și mama s-au adunat la ferestrele salonului privind carul cu boi și fulgi.

Moș Toader umblă în car cu mîini pline de grijă și de taină.

A venit și Blanșa, dînd din coadă lîngă boi.

Au venit și Gheorghe cu Anica.

Totul e alb : bunicii la ferestre, fulgii, boii, Blanșa.

— Be-he-he...

Un mieluț !

Și el e alb. Fulg cu glas, tremură printre fulgi. Abea se ține pe picioarele slăbuțe ca un fum de vreascuri.

Se uită-n sus, de unde-s fulgii, și spune : be-he-he...

Și deodată fulgii nu-s.

În locul lor e soarele în luminiș.

Be-he-he...

Vin razele de sus, cu zîmbet și cu bunătate, și toate, rînd pe rînd și laolaltă, sînt aur nou de primăvară.

De subt fulgii care s-au topit, pămîntul își simte firele de iarbă și dimineața ghioceilor.

Așa începe primăvara : cu un mărțișor născut în iesle, ca și cel pe care-l cîntă-n fiecare iarnă la ferestrele Crăciunului copiii cu flori dalbe.

Acuma pot să iasă porcușorul, broasca și rățușca.

Anica rîde la copii.

Iaca, aiasta-i baba me !

A glumit și Anica !

Jos paltoanele. E primăvară.

NUMAI DE N-AR PLOUA

— Numai de n-ar ploua, spune mama, cu ochii pe la toate cotiturile cerului.

Miroase puţin a ploaie — o simţi cu nasul pe sus —, dar a ploaie care s-a dus, nu a ploaie care vine. Nici n-a fost ploaie cu darabana pe acoperiş, glas în uluce şi clăbuci în poloboace. Mai mult o ploiţă. A venit într-un picior, cu cozile pe spate, a fugit prin grădini, şi s-a uitat înapoi, de după acoperişul bisericii, rîzînd c-un curcubeu mic.

— Aşa are să fie şi îngheţata, mamă ?

— Cum ?

Copiii i-arată cu degetul curcubeul de pe streaşina bisericii, dar mama îşi aduce aminte de ploaie şi nu le mai răspunde. Respiră şi ea lung, privind în sus, şi dă din cap.

— Nu mai plouă, hotărăsc copiii, umplîndu-şi palmele de soare. Nimeni nu-şi vede capul de treabă.

Copiii nu-şi văd capul de treaba celorlalţi. Mama se leapădă de ei, şi îi alungă.

— Vă ţineţi de mine ca muştele. Hai, plecaţi.

Pleacă, dar ceva mai încolo, privind cum face mama maioneza.

— Suge mult untdelemn, spune unul cu glas tare.

— Tot n-aţi plecat ?

Pleacă şi mai încolo.

— Nu pui şi muştar ? spune altul, ca de pe un deal, către ciobanul de pe celălalt.

Mama lasă maioneza, îşi astupă urechile, şi oftează cu ochii închişi, ridicîndu-şi faţa în sus.

— Să nu vă mai văd.

Se duc la bucătărie.

Anica întinde foaie de strudel. Parcă umblă cu o rochie de mireasă. Dar Anica-i acră ca o soacră a miresei.

— Văleu di capu, di şălili şi di sufletu meu, cî multi mi-o fost dat sî trag ! Plecaţi, cî dî nu strîg la coniţa.

Pleacă, dar apar la ferestrele deschise, suindu-se pe ieşitura zidului bucătăriei.

— Anica, da' s-o cam rupt aluatu ! Nu-l coşi la loc ? spune unul care are mîncărime la gură.

— Am sî-ţi cos eu gura, ş-am sî ti spun coniţei că-mi diochi bunătate de foaie ! Plecaţi de-acolo că v-alung cu melesteul.

Pleacă şi de-acolo.

Iar la mama.

De-acolo înapoi la bucătărie.

De la bucătărie iar la mama.

— Numai de n-ar ploua, spune mama.

Tot miroasă puţin a ploaie. Parcă e-n aerul cu soare. Nu-ţi vine să te-ncrunţi. Îţi vine să zîmbeşti.

— Nu plouă, mamă.

— De unde mai ştii şi tu ?

— Dacă-ţi spun eu ! Ai să vezi...

— Hai, plecaţi.

Pleacă din toate părţile, şi vin din toate părţile, dar numai unde-i treabă, adică în casă şi la bucătărie. Acolo se fac pregătirile pentru masa cea mare de diseară.

E ziua tatei. Are să fie ca-n poveşti la curtea lui Roşu-Împărat. Toate bunătăţile. Toţi prietenii părinţilor. Aşa de multă lume încît nu va-ncăpea în casa cu patru odăiţe, nici pe cerdacul celor trei copii. Pentru care se va-ntinde-afară, în ogradă, masă mare.

Numai de n-ar ploua.

Tot miroasă a ploaie, deşi cerul e numai soare şi albastru pe toate zările.

Vorbele mamei — „numai de n-ar ploua" — au intrat în nasul copiilor, și nu mai pleacă de acolo. Le simt cu fiecare respirație.

La dejun, tata aduce coșuri cu sticle și pachete.

— Numai de n-ar ploua, spune mama.

Tata ridică din umeri.

— Prostii.

Tata e foarte sigur pe vorbele lui. Dar mama se supără. Se supără pe copii, bineînțeles, fiindcă tata e-n ziua lui. Tata tot pe copii se supără, fiindcă nu-i ziua lor.

Anica sparge o farfurie și se vaită ca pentru o duzină.

Gheorghe duhnește a rachiu, cu toate că se jură pe Anica lui că de o săptămînă n-a mai pus așa ceva în gură.

Soba din bucătărie duduie ca-n toiul iernii.

— Nu miroasă a ars ? s-amestecă cel cu mîncărime la gură.

Anica fuge la bucătărie și se-ntoarce într-un suflet.

— Dacă mă potrivesc la copii așa îmi trebuie ! zice ea, și ochii ei îl trag în țeapă pe cel cu vorbele.

Mama-și îndreaptă nasul spre fereastră.

— Numai de n-ar ploua.

Toate ferestrele-s deschise. Afară e mai cald decît în casă, o căldură aurie ca o mandarină. S-au pus la ferestre perdele de vară, albe. Vîntul abea le umflă, parcă le cearcă numai, și se duce, lăsîndu-le să vie la loc.

Amiaza trece, fără nor.

Dascălul bate toaca la biserică. O găină cotcodăcește cît o ține gura : s-a ouat. Ce vrea ? Aplauze ?

— Vai de mine, și tot n-au venit, oftează mama.

Iaca vin. Patru chelneri comandați de tata, toți cu haine negre, ca niște profesori la împărțirea premiilor. Ei așază masa în ogradă. Mama le dă tacîmurile, farfuriile și șervetele cu număr și cu listă.

Acum copiii au ce face. Se țin numai de coada chelnerilor. Fiecare are chelnerul lui.

— Al meu e mai frumos, spune unul.

— Prostii, spune altul, întocmai ca tata. Un chelner nu poate să fie frumos. El e numai chelner.

Încep să vie torturile de la cofetărie. Tocmai la urmă sosește și înghețata.

Masa e împodobită cu flori. Chelnerii o păzesc. Nimeni n-are voie să se apropie. Cîțiva golani din mahala s-au cățărat pe gard. Privesc de-acolo ca de la galerie.

— Acuma hai și vă îmbrăcați.

Mama se gătește în etac. Miroasă a fier de frizat și a hîrtie de calendar, dogorîtă.

Cu cît se apropie seara — acuși se aprind stelele — vorbele mamei, „numai de n-ar ploua", sînt și mai vii în nasul lor.

Orișice zgomot, frunză, giză pe fereastră, foșnet de perdele, îi face să tresară.

•

Un cer de policandre aprinse arde deasupra mesei din ogradă.

Copiii au ceva mai la o parte masa lor : măsuță. Mai mult ascultă și privesc decît mănîncă.

Masa celor mari e mîndră ca vaporul pe care l-au văzut intrînd în portul Constanței, cu toate luminile aprinse.

Căpitanul mesei e tata. Stă în capul ei, glumește, rîde, fumează, îndemnîndu-i pe ceilalți. Negri, dar cu mănuși albe, chelnerii vin, aduc, s-apleacă, servesc, pleacă, răsar aici, dincolo, întreabă, toarnă, ridică. Parcă joacă o piesă de teatru.

Înghețata e tot atît de frumoasă ca și curcubeul, dar lingurița copiilor e melancolică. Nu mai pot.

— Hai, copii, duceți-vă la culcare, le spune mama la ureche.

Oftează, spun bună seara și pleacă la culcare.

Se dezbracă, se pun în pat, și așteaptă somnul.

Adorm pe rînd, cu zgomotul mesei de-afară în urechi.

Cel mijlociu simte somnul pe obraz, dar nu se lasă. Parcă a uitat ceva.

Ce ?

Adoarme c-o întrebare pe obraz.

Și se trezește clipind într-un fel de dimineață tainică ; albă și-albastră totuși. Bate luna plină pe ferestrele deschise.

Sare din pat, se duce la fereastră, vede, și-și aduce aminte.

Fereastra odăii copiilor nu dă în ogradă, ci în grădina de dindosul casei. Acolo-s tufele de lilieci cu luna plină.

Respiră lung, își trece mîna peste față, și zîmbește. E tare bine la fereastra cu lună plină. Cînd e soare, dimineața, parcă-și simte trupul ; acuma parcă-și simte sufletul. Dar ar vrea să spuie cuiva de ce a mirosit toată ziua a ploiță dulce, după ce-a plecat cea cu curcubeul. N-are pe nimeni însă. Frații dorm buștean. Părinții au musafiri.

Ș-atunci își spune singur, cu semnul lunii și pe frunte și în ochi :

— Măi, a înflorit liliacul...

FURTUNA

Soarele e atît de lipicios că parcă a mîncat el singur toată halviţa lumii, şi nu s-a şters bine pe mîini. Ce sete trebuie să-i fie ? Dar n-a plouat de două săptămîni, şi au secat toate apele.

— Cum o fi Marea Neagră ?

— Nu-i. I-o bortă cu peşti.

— De unde ştii ?

— Am văzut-o în gazetă.

— Minciuni. Tu nu ştii să citeşti.

— N-am citit. I-am văzut fotografia.

Cel care ascultă stă la gînduri. Nu-i vine să creadă c-a văzut celălalt ce n-a văzut el, dar tot întreabă :

— Cum era ?

— Nu ţi-am spus ? O bortă mare cu balene.

— Peşti mari, meditează cel mic privindu-şi picioarele desculţe cum stau cu ifos proptite în călcîie.

— S-au instalat pe scara cerdacului, la umbra viţei sălbatice, scoţîndu-şi botinele şi colţunii ca să le fie mai răcoare. Dar cu talpa goală simţi şi mai fierbinte scîndura cerdacului. Frige şi la umbră. Umbra-i încinsă ca o plită.

Mama a pus cearşafuri ude la ferestre. Din casă se aude zornăitul maşinei de cusut. Mama pedalează cu picioarele. Maşina de cusut se-nfurie din ce în ce mai repede,

c-un clanța-clanța, clanța-clanța, zur-zur-zur-zur-zur, și deodată stă. Ața s-a rupt sub ochelarii mamei.

Afară toate stau. Stau ca pendulele oprite.

Și mușteie parc-au mîncat halviță. Vin și se-nclee. Pac. Răsună tare palma pe piciorul gol, dar musca a plecat nepălmuită.

Blanșa stă în cușcă. Ea asudă cu limba.

— De ce n-asudă și casa ?

— Hai să mergem în pivniță.

— Vă dau eu acuși pivniță, răsună pe fereastră glasul mamei.

Tac chitic. Zîmbesc. Așteaptă țăndărnitul mașinii de cusut. Își lasă botinele și colțunii jos lîngă scară și, în vîrful picioarelor desculțe, pornesc spre pod.

Dar scara scîrțiie ca osia neunsă.

— Unde-ați pornit ? vorbește glasul mamei, care parcă-i vede.

Se-ntorc. S-așază iar pe scară. Tac.

Pac. Altă muscă.

— Tu ce-ai mînca ?

— Eu ? Înghețată.

— Eu, harbuz.

— V-ați băut laptele ? intervine glasul mamei.

— S-a stricat laptele, mamă.

— Cine v-a spus una ca asta ?

— Anica.

— Poftiți-o pe Anica la mine.

— Anica nu spune, mamă.

— Aha ! Vă duc eu acuși de urechi la lapte.

— Hai, măi.

Se duc c-un fel de leșin și lehamite. Sticla cu lapte-i la ghețar. Laptele niciodată nu vrea să se strice. Iar sticla s-ar strica ea, plină, în mîinile copiilor, dac-ar fi orfani. Beau cu ciudă, își șterg mușteiele, și se întorc în cerdac îmbătrîniți cu cîte un pahar de lapte.

Cine bate toba la hotare ?

— Ai auzit ?

— Tu ai făcut.

— Ce vorbești acolo ?

— Nu eu, mamă, a tunat în cer.

Cerșaful e dat la o parte. Capul mamei apare o clipă, cu ochelarii pe frunte. Clipește și fuge ca opărit de aerul de-afară.

Cerul bubuie din nou.

E și mai cald. Ai vrea să fii o teacă din care să ieși ca o sabie : și mai gol.

Trece deodată prin ogradă, dintr-un capăt pînă-n celălalt, un titirez de colb. Merge de-a răsucitelea, înșurubat cu vîrful în pămînt, și deodată nu-i.

— Unde-i ?

S-a dus în sus, peste copaci, în cer.

— Pe unde-i ?

Este-o strună groasă ca de contrabas, un contrabas cît o pădure.

Se lasă o sprinceană neagră peste arșița de aur care arde încruntat ca ochiul ochitor la țeava puștii ridicate.

Și dintr-o dată-nebunește aerul cu toate frunzele copacilor. Fîșîie lung ca și cum toate-ar fi locomotive gata de plecare.

Din auriu, văzduhu-i cenușiu. Din cenușiu, e vînăt. Și-acuși e negru.

Parcă se lasă peste soare miezul nopții.

Din cremene ies fulgere.

O cremene cît munții care se ciocnesc în capete.

Suie în goană caii sfîntului Ilie, scoțînd scîntei din cremenea lovită cu copita.

Biciul pac... Biciul trosc. Cad stînci de-a berbeleacul. Bulduduc-bîldîbîc. Se rostogolesc butoaie. Se răstoarnă podurile cerului cu saci de colb.

Plouă cu colb.

Ninge cu colb.

Nu. Viscolește.

Colb și numai colb și frunze verzi în colb.

Geamurile se-nchid, pocnind. S-au spart ? Poate că da.

Anica-i numai fustă-n vînt, lua-o-ar vîntul. Gheorghe după ea, pe la uluce, poloboace și ferestre.

— Măi, hai în pod.

Zboară în pod. Nu-i știe nimeni.

Urgie.

Din nou e ca din barcă, sus, pe creasta valului.

Desculți ca marinarii, își suflecă și mînicele. Părul le crește-n vînt ca o pădure. Îs mici. Dar au uitat. Au devenit uriași. Uitată e și frica. Sînt nalți cît casa, peste toți copacii.

Corabia înoată prin furtună.

Căpitane, la comandă.

Cine-i căpitanul ? Amîndoi. Căpitanul are patru brațe, două capete, patru picioare. Dă comenzi, țipă, se-ncruntă, trage și apucă, vede tot c-un ochi de vultur — patru ochi — și nu se dă bătut.

Cerul e strîmb, întunecat și parcă curge plin de zdrențe. Cu fiecare fulger pînzele catargelor s-aprind și-s flăcări.

Nu-i nimic. Toată lumea pe punte. Corabia merge-nainte.

Trăsnește.

Căpitanul a închis deodată patru ochi, și a clipit cu două inimi, iepurește.

— Mai stăm ?

Mai stau, dar cu spinarea ghemuită.

Și tot nu plouă.

S-aud țipete, glasuri disperate. Asta jos, între femei.

Căpitanul însă nu ascultă decît glasul datoriei. Stă surd, la postul de comandă, încordîndu-și pieptul, cu nările în vînt și coamă ca de leu.

Rage căpitanul.

Cerul tună : mai departe, bolovănindu-și glasurile de sfîrșit de lume, hăt încolo.

Vîntul mînă pe tot cerul turmele de bivoli.

Se tot duce, duce, duce.

Și deodată hop și soarele cu zurgălăi de aur la opinci.

— Unde-i, măi, furtuna ?

Am învins-o.

Se scoboară țanțoși din înaltul podului, călcînd cu fală, și mai curcani decît curcanii.

— Unde-ați fost ? țipă mama, Anica, copacii, găinile, curcile.

Numai Gheorghe și Blanșa dau din coadă.

— Sus, în pod.

— Și ce-ați căutat acolo ?

— Apă de ploaie.
— Poftiți la mine să vă dau rețeta apei de ploaie.

•

Seara, tata intră în casă, vesel.
— Grozavă furtună ! M-am gîndit la voi.
— Grozavă, spune mama uitîndu-se la un colț al odăii și la celălalt, unde eroii își ispășesc epopeia.
— N-a plouat nici pe la noi ?
— Să-ți spună dumnealor.
— Cum îi, copii, cu ploaia ? Hai, veniți la tata.
Nu mai e nevoie să răspundă.
Tata rîde, întîmpinîndu-i cu un curcubeu de pace, căci pe obrajii strănepoților lui Noe, ploaia plînge încă, sărățică, după toate cîte-au fost și n-au să mai fie.

REINE-CLAUDE

Acolo soarele se numea iulie, și moșia cu vînători și domnișoare de lîngă Prut, Medeleni.

Margueritte, Madeleine, Alice, Henriette, Valentine...

Aceste nume cîntă la pian — Schuman, Chopin —, stau albe în hamac, se dau în scrînciob — flăcări de matasă —, spun noaptea stelelor pe nume, se plimbă cînd e lună plină, și uită cărți deschise prin livadă.

Puștile pleacă la vînătoare. Tolbe de piele. Cizme, glasuri, nume și porunci.

Hector ! Ali ! Stop ! Elsa ! Schip ! Ben !

Ham-ham...

Urechile tresar, ochii lucesc, cozile ascuțite deodată bat.

De atîta larmă de glasuri, urechile țiuie varatic, de atîta iulie, ochii se-nchid, încrețindu-se ; și fața sufletului rîde într-altă vîrstă a luminii.

Așa începe o vacanță de vară a copilăriei, c-un iulie la Medeleni. Apoi e august cu miros de cantalup, ș-apoi septembrie cu alte frunze și cu struguri.

Totul nu ține mai mult decît o clipire oprită cu zîmbet în soare mare.

. . . . . .

Copilul de la Medeleni e tuns chilug și-i îmbrăcat de vară cu o bluză rusească. Toți își trec palma peste capul lui rotund și aspru, și rîd de el, spunînd că-i pui de rus,

că are ochi de japonez, mîini de tătar. L-au poreclit Ivan. El tace și ascultă. E singur, fără de părinți și frați, numai cu Moșu Puiu. A venit la Medeleni c-un automobil înalt și roș, cocoțat pe patru roți umflate. Țăranii își făceau cruce, văzîndu-l că merge singur, fără cai și fără boi, la deal ca la vale, la vale ca la deal, mînat parcă de Necuratul, supărat pe toată lumea, făcînd mac-mac ca rățile, și bă ca vaca.

Ivan cel Mic e singurul copil de la moșie. I-au spus de-acasă : „Ai să fii cuminte și ascultător". Așa e, cum i-au spus. Va sta acolo tocmai pînă prin septembrie. Vai-vai ! Ce-are să facă singur ? Se duce prin odăi, le vede, și se satură de ele. Acolo-i umbră pentru somn, și storurile trase. Se duce în cerdac. Acolo-i iulie. Răsună muștele. Rîd toate : bîz-bîz-bîzzz... Și-l gîdilă pe zimții căpățînii lui tunsă chilug. La grajd nu-i voie. Copita e mai grea ca pumnul. Hai la droșcărie. Acolo stau trăsurile, bihuncile, docarele, cu roata lor oprită și biciul fără de birjar. Ivan se suie pe capră, ia biciul, și pleacă la plimbare, stînd pe loc.

Bun. Acolo-i foarte bine. Deasupra e acoperișul de trestie subt care și-au făcut cuib rîndunelele. Vin, intră, spun ceva, și pleacă ascuțit. Ce-or fi făcînd cu paiele ? Ivan face ca ele. Smulge un băț de trestie din streșină, și fiindcă rîndunelele rîd sus și nu-l învață ce să facă, pleacă prin livadă. Vede merii, perii, caișii, cireșii — cu clei — și cu coajă care miroasă a ciubuc nou, alți meri, alți peri, și tocmai în fundul livezii, acolo unde cerul e cu cerul, ca un țăran cu sapa, un copac ticsit de frunze, fără nici un fruct. Ce face acolo ? Stă, fără de vară. A venit numai cu frunzele.

În fiecare zi, din măr în măr, din păr în păr, gustînd un clei de la cireși, trăgînd un băț de trestie prin bîzîitul ierburilor, Ivan ajunge pînă la hotarul cerului, unde-i copacul fără fruct. Ivan își lasă trestia, se suie în copac și stă pe-o cracă printre frunze.

Acolo îl găsesc cei mari.

— Ce faci acolo, Ivan ?

— Stau, răspunde el încet în căciula de cazac a frunzelor.

Și nimeni nu știe de ce stă Ivan în singurul pom fără fruct din livada Medelenilor.

•

Cît îi Prutul de lung, e numai iulie pe malurile apei lui. Malurile sînt crăpate de secetă, și fac miros de cuptor încins ; iar apa n-ai crede că umblă. Galbenă ca lutul, stă s-o calci cu pasul. Numai cînd ești în ea simți cum îi merg opincile și cum te trag cu ele mai încolo.

De la moșie, vînătorii vin călări la Prut, chiuind și întrecîndu-se unii pe alții. Intră-n Prut, călări, cu ciinii după ei.

Ciinilor de vînătoare nu le pasă decît de stăpînii lor. Ei își aduc puricii prin casă, și cucoana Victorina — care-i franțușcă — se supără pe franțuzește, graseind, dar îi trece repede. Cucoana Victorina are fața creață de rîs, și fiecare „r" în vorba ei amestecată — trei vorbe franțuzești, trei românești — e un zbîrnîit de sonerie înfundată. Ea e stăpîna bună a Medelenilor. Se supără pe toți, îi îngrijește, îi răsfață. Deși-i din Franța, e cea mai de la Medeleni.

Cînd vînătorii se duc călări la scaldat, ciinii vin galop după ei, și trec printre dulăii satului, cu coada-n sus ca sabia la Zece Mai. Toți știu să-noate. Intră la comandă, mestecă apa cu picioarele, și umblă pedalînd prin apă cu botul turtit și ochi de malac, ca niște prostălăi. Cum ajung la mal, se scutură, se vîntură, stropind hainele domnișoarelor, și se afumă de nisip, zburdînd, latrînd la apă. Ciinii de vînătoare sînt foarte copilăroși.

Băieții care le dau pe domnișoare în scrînciob, și care stau cu ele pe bănci, și le fac umbră alături, cînd e lună, vin la Prut cu bihuncile : tot un fel de bănci cu roți, pe care stau domnișoarele.

Cei mai în vîrstă, domnii și cucoanele, vin cu trăsura și docarul.

Vine lume multă de la moșie, dar numai spre asfințit, după ce s-a isprăvit cu somnul și mai cu seamă cu digestia. Ivan nu știe bine ce-i „digestia". Ea vine tot atît de regulat ca și factorul poștal, și aduce cîte ceva la toți. Bine. Dar ce are digestia cu scăldatul în Prut ? Digestia însă

nu se duce prin sat. Acolo, copiii se scaldă de dimineaţă pînă seara.

Cînd soarele s-ascunde după cuiburile cocostîrcilor, cei de la moşie se duc la Prut, trecînd prin sat cu-atîta colb că fiecare întorsătură de roată e ca o moară de făină din care toţi iesă morari şi morăriţe pînă-n vîrful genelor.

Dar asta-i treaba Prutului : să-i spele.

Cînd te dezbraci pe rogojină, apa de-alături miroasă a ploaie de vară strînsă în putina cu broaşte şi cu fund mîlit. Nu-i bună de băut : oac, oac ! Dar cine nu bea apă din Prut cînd se scaldă cu alai ? De voie, de nevoie toţi înghit cîte-o duşcă, se supără, bolborosesc şi rîd, frecîndu-şi ochii şi oftînd.

Apa nu-i rece, dar îţi desplteşte fierbinţeala, şi ţi-o piaptănă cu o răcoare dulce. Faci plisc şi plosc cu palma, calci cu stropi, şi îngenunchi : să pară astfel apa mai adîncă. O mînă te înşfacă de ceafă şi te „botează în Iordan". Ţipi. Sufli. Gîl-gîl-gîl. Şi nu te-ai înecat.

Îţi vii în fire, c-un fior în spate. Dar eşti chiar lîngă mal. Ceilalţi ce fac ? Unii înoată într-un fel de zbor, alţii se bat cu apă, alţii cîntă.

. . . . . .

Cam pe la mijlocul Prutului e bulboana. „Bulboana" e numele apei care se supără pe oameni, şi stă gîndindu-se cum să-i înghită. Acolo apa se răsuceşte în fustele ei, buzată, vîlvoietă şi bolborosită, gata să facă hap. Unul dintre vînători — cel care-şi face armata la cavalerie — a dat luptă mare cu bulboana. A înotat voinicește pînă la buza ei, s-a uitat la domnişoare, săltîndu-se din apă, şi-a intrat ca sabia pînă la fund.

Domnişoarele ţipau pe mal, cu părul ud, că se îneacă Alecu. Dar Alecu a ieşit cu un somn în braţe. Nu somn de dormit. Gogeamite peşte — el era bulboana — cu gură căpcăună, ochi broscălăi, cu musteaţă de chinez bătrîn. L-au mîncat cu maioneză la dejun, lăsîndu-i numai capul cu ochi albi.

. . . . . .

La întoarcere satul miroase a fum, a baligă şi a păpuşoi copt. Vacile se uită lung şi chiar întorc capul să vadă ce-i.

De departe, casa Medelenilor e albă ca un cocostîrc atunci lăsat din zbor cu aripile-ntinse.

Îndată-i ceasul lămpilor. S-aprind ca stelele. Unele vin şi pe cerdac, pentru fluturii de noapte. Acelea au glob de sticlă, rotund ca bluza domnişoarelor cu talie subţire.

Toţi o-ntreabă pe cucoana Victorina :

— Ce-avem la masă ?

— Pe drrracul ! graseiază ea.

Înainte de masă, vin tăblălile cu sticle, păhăruţe şi mezeluri.

În salon cîntă Alecu la pian. În jurul lui se strîng mai ales domnii, şi-l ascultă plecînd urechea şi făcînd cu ochiul. Domnişoarele nu se cuvine să asculte cîntecele lui Alecu. Ele se plimbă prin cerdac, aşteptînd stelele şi luna.

Luna vine numai pentru domnişoare.

Ele se uită-n sus. Luna se uită-n jos.

Fratele lui Alecu, cel care pictează, a spus că luna se uită la trandafirii de sub fereastra ei.

Ivan n-a văzut nici fereastra, nici trandafirii, şi a rămas cu ochi de peşte pe uscat.

— Ce-i, broscoiule ? l-a întrebat cineva, frecîndu-l cu palma în creştetul capului.

— Mă uit şi eu, a răspuns el, turtindu-şi capul între umeri.

— Şi ce vezi ?

— Nu văd nimic.

Lumea a făcut haz, şi Ivan n-a priceput nimic din cele ce se petrec deasupra lui.

După aceia merg la masă cu lămpile în mînă. Sufrageria e albă şi lungă — lungă ca farfuriile pentru peşte, dar încă şi mai lungă şi nu de porţelan.

Ciinii de vînătoare se ascund pe subt masă. Cucoana Victorina se supără şi-i dă afară. Dar ei vin cu felul al doilea, pe lîngă fustele servitoarelor.

Lui Ivan îi plac racii fierţi fiindcă seamănă cu dracii de la intrarea bisericii din sat. Dar nu-i vine să-i mănînce, fiindcă au miros rău. Cum pot domnişoarele să mănînce raci fierţi cu mîinile lor albe de pian şi flori ?

Masa ţine mult, şi lui Ivan, de pe la mijlocul mesei, începe să-i fie somn. Capul lui tuns stă aplecat la floarea-

soarelui în asfinţit. Mai mult aude decît vede, ca la teatru, cînd l-au dus părinţii la concert în sala roşie.

Clipeşte : ce-i asta ? S-a trezit la teatru între glasuri ? Nu. E harbuzul. Uriaşul harbuz verde care pîrîie ca doagele butoiului în care-i închis zmeul, şi se deschide cu ochi negri printre jaruri.

Ce se mai întîmplă şi după harbuz e greu să ştie Ivan care doarme.

După harbuzul roş răsare soarele de dimineaţă, şi-ncepe altă zi, cu vînători, cu ciini, glasuri şi domnişoare, cu iulie şi numai iulie din livadă pînă-n apa Prutului cu maluri răscoapte.

•

Iulie, august, septembrie.

Trei luni.

Trei degete : Ivan le-a ridicat în sus.

Al patrulea deget înseamnă : acasă.

Degetul acela e tot în septembrie, dar ceva mai încolo.

Ivan nu-i nici vesel, dar nici trist.

E mîndru în ultimul copac din livada Medelenilor.

Nimeni nu ştie secretul lui Ivan. A` început în iulie, verde. Tot verde-a fost şi-n august, dar s-a rotunjit c-un abur argintiu. Iar în septembrie s-a aurit.

Nu-i nici caisă. Nu-i nici prună. Nu-i nici stea.

E fruct rotund şi auriu cu pieliţă subţire şi miros de miere. Şi e unul, unul singur, între toate crengile şi toate frunzele. E şi un fruct şi o Măria-Sa. Şi e secretul lui Ivan care zîmbeşte fructului păzit o vară-ntreagă : iulie, august şi septembrie.

E o vacanţă de poveste, cu un fruct de taină şi de aur, pe care nici o pasăre măiastră n-a putut să-l fure.

Ivan e sus, înconjurat de frunze.

Jos, în livadă, se plimbă domnişoarele şi cu băieţii, unii braţ la braţ, alţii alături numai. Nu mai rîd, nu mai glumesc. Oftează, tac în doi, culeg cîte o frunză, se strîng de mînă şi se uită lung unul la altul, cîte doi.

Ivan de sus îi vede. E deasupra lor.

Și deodată, ca prin somn, fără de vînt, fructul din pomul lui Ivan se clatină și cade.

Cade și inima cu el.

Subt pom, o domnișoară cu un cavaler.

El se apleacă, vede, ia, ridică și oferă fructul domnișoarei.

— Reine-Claude, spune cu muzică și aur glasul domnișoarei, ridicînd fructul în soare.

Mușcă delicat din fruct.

— Nu s-a făcut decît o singură renclodă, spune cavalerul. Pentru cine ?

Domnișoara îi întinde jumătate. El o ia — ce face ? O înghite.

— Reine-Claude, murmură Ivan, singur în pom, cu lacrimi pe obraz.

CĂLĂREȚUL DOMNIȚEI

Acestea s-au întîmplat într-un timp uitat în somn, cînd zilele ne năşteau în fiecare dimineaţă din ochii copiilor, aşa cum zburau pe ferestre şi balonaşele de săpun din buzele lor.

Pe-atunci pămîntul avea draci roşi în „chivniţa“ iadului, cum stau chipăruşii de toamnă pe scările beciului, cerul avea îngeri albi ca puful din pod, pentru umplut pernele somnului ; luna era soră bună cu soarele şi, ca fraţii, trăiau certaţi ; şi multe, foarte multe altele, peste care stăpînea Dumnezeu deasupra cerului, sclipitor ca un om de omăt rămas aşa de la începutul lumii.

— Şi cine l-a făcut ?

— El singur.

Aşa a început Dumnezeu în mintea copiilor : El singur.

Dar mai aproape decît Dumnezeu, în fiecare zi a acelei vacanţe de vară petrecută la moşie, era Domniţa.

Domniţa era singură ca luna. N-are părinţi, nici fraţi, nici bărbat, nici copii. E albă şi singură. Dacă luna ar veni într-o noapte pe pămînt, să fie altceva şi-n altă parte decît în cer, întocmai ca Domniţa ar fi.

Domniţa e mai mare peste toţi. Chiar şi ţăranii bunici, cei cu plete de Crăciun, se apleacă în faţa ei, şi-i sărută mîna ca Maicii Domnului.

Biserica din sat îl trimite pe părintele Neculai la Domniţa, de cîte ori are nevoie de piatră, var, sau alte lucruri albe.

Tot Domniţa a făcut straie de argint sfinţilor din biserică.

Domniţa e îmbrăcată numai cu rochii întunecate, dar din mîinile ei pornesc atîtea lucruri albe spre satul dintre munţi, că poate şi luna tot ea o pune pe cer. Dar copiii adorm prea devreme ca să poată şti ce fac şi pe unde-s mîinile Domniţei la ceasul cu lună pe vîrf de munte.

Şi munţii cu vulturii şi norii tot ai Domniţei sînt. Ea spune : munţii mei, satul meu, ţăranii mei, pămîntul meu — pînă-n iad ? —, pădurile mele — cu urşi, cerbi şi căprioare —, rîul meu — curge prin fundul parcului, aducînd Domniţei păstrăvi de la el de-acasă —, livezile mele, stupii mei...

Domniţa spune şi : casa mea. Dar nu-i tocmai aşa. Casa Domniţei e atît de mare şi înaltă, ca şi biserica satului, dacă s-ar pleca numai puţin, lăsîndu-şi ciorile, ar putea intra pe uşa de din faţă, unde se opresc trăsurile.

Domniţei i-s foarte dragi copiii altora : şi cei din sat, şi cei de la oraş. Cînd îi aude rîzînd, îi strălucesc ochii, iar dacă-i vede cu lacrimi, stă de vorbă cu ei pînă cînd uită c-au plîns.

Cînd cei de la oraş au venit la moşia ei să stea pînă la toamnă, Domniţa le-a spus la ureche :

— La toamnă am să trimit mamei nişte obraji rotunzi şi rumeni ca merele.

Toate se întîmplă acolo cum spune Domniţa : şi în sat, şi în livadă, şi în pădure, şi în cer. Cînd a venit septembrie, obrajii copiilor s-au uitat în oglindă şi au văzut merele Domniţei.

În etacul Domniţei, unde copiii n-au intrat decît din întîmplare — cum se întîmplă şi în poveste —, mai frumos decît toate e portretul călăreţului. Nu-i îmbrăcat chiar ca Făt-Frumos, dar e tînăr şi viteaz în şea şi calul parcă nechează şi în rama de argint.

— Unde-i acuma ? întreabă unul dintre copii, cel care n-are niciodată răbdare să aştepte sfîrşitul poveştii.

— S-a dus, răspunde Domniţa.

— Departe ?
— Foarte departe.
— Şi cînd vine ?
Domniţa parcă n-a auzit. E şi mai albă.
Şi niciodată călăreţul nu s-a oprit din faţă la uşa casei Domniţei, deşi copiii l-au aşteptat în fiecare zi.

•

Dar tocmai acum începe întîmplarea cea minunată.
Nimeni n-a ştiut cînd a venit circul. Numai Domniţa le-a spus copiilor :
— Mîine o să vedeţi circul.
Copiii l-au visat toată noaptea.
Dimineaţa au venit cîţiva nori cu ochi negri, dar Domniţa le-a făcut semn să poftească altădată, şi ei au ascultat. A rămas numai cerul.
Rîndunelele tocmai se pregăteau să plece. Îşi lustruiau aripele şi se sfătuiau subţirel. Au mai rămas numai ca să vadă şi ele reprezentaţia de gală a circului. Ochii copiilor au stat în şir cuminte ca rîndunelele.
Servitorii au aşezat fotoliul de pluş roş, chiar în faţa casei. Subt al Domniţei, fata din casă a pus un covoraş.
Domnul primar, care-şi drege glasul cu palma la gură, domnul învăţător, care se uită la copii, şi cîntă din fluier, şi Părintele Neculai, care-i mai alb decît biserica, stau cu cinste în jurul Domniţei. Servitorii s-au adunat pe de margini, mai încolo. Copiii stau pe nişte scăunaşe mici, la picioarele Domniţei. Iar satul s-a strîns lîngă poartă, pe două rînduri : în faţă copiii mărunţei şi înfloriţi în ochi, ca satele de Paşti, iar peste ei, în spate, oamenii şi femeile, cu căciuli, sumane şi musteţi straşnice. Şi tocmai în fund, munţii cu numele lor mari, s-au ridicat în picioare, cu brazii pe umeri, şi veveriţele pe brazi.
Toţi aceştia sînt ai Domniţei.
Domniţa e în mijlocul tuturor, aşteptînd să înceapă reprezentaţia marelui circ Peppino.

•

Dintîi a venit, cu pas de gumă, familia piramidei. Tata — cumplit om, — mama — şi ea are piept mare, — doi

fraţi, două surori şi îngerul. Toţi sînt îmbrăcaţi în negru, ca şi cum ar fi ascunşi cu pielea goală în umbrele lor ; numai îngerul e în roz, cu aripioare.

Îngerul e de vîrsta copiilor, dar fiind înger nu rîde. Are bucle aurii, frizate, ochi albaştri, nas cîrn, gutunărît, şi aripioare străvezii ca libelulele.

Şi deodată, cît ai bate din palme de trei-patru ori, toţi s-au clădit din zbor pe umerii, pe ceafa şi pe braţele tatei — care s-a bulbucat de muşchi —, cu îngerul în cer, plutind cu braţele în sus.

E cel mai frumos ! Bravo !

Femeile din sat îl mănîncă din ochi pe înger. Dacă îngerul ar fi de zahăr, n-ar mai fi.

Dar copiii nu se uită decît la Voinicul-Voinicilor, cel care-i mai sfarmă-toate decît Sfarmă-Piatră din poveste.

— Cel mai voinic om din lume. Zmău bre ! spune unul.

— Oare poate ridica şi munţii ? întreabă altul.

•

După aceea, oamenii circului au adus, abia urnindu-le, boambele de fier.

— Oare-s mai grele decît şase brazi ?

— Sigur, ele-s de fier.

„Zmăul" s-a încins cu o piele de leopard, şi-a pus manşete de piele cu cătărămi la încheietura braţelor, s-a bătut peste piept, s-a umflat de cîteva ori, săltîndu-şi muşchii, ca un cutremur de pămînt, şi-a făcut o cruce, a spus o vorbă — are iarba fiarelor ? — şi-a început să ridice boambele. Cînd le-a împins în cer — fără boi — pe cele mari, satul a spus „ăăă", şi a rămas cu gura căscată.

Numai un flăcău spătos — cel zgîriat de urşi între laţele pieptului — a săltat din umeri şi a mormăit cu glas :

— Bre-bre, da voinic îi Talianu ! Ia să mă încerc şi eu.

Dar „Talianu", după ce s-a chibzuit, nu i-a dat încuviinţarea să se ucidă cu boambele lui. Femeile din sat au dat din cap, dar moşnegii au rîs pe subt mustaţă.

Cînd a venit însă căluţul năzdrăvan, ţăranii au început să se scarpine în cap, iar femeile să-şi facă semnul crucii, trăgînd cu coada ochiului la părintele Neculai. Dar părintele Neculai moţăie alb ca un brad nins.

Domnul Peppino, cu pelerina pe umeri, îi pune întrebări iar căluțul năzdrăvan bate răspunsul cu copita.

— Doamne ferește ! grăiește cu copita !

— Una ca aiasta nu s-o mai văzut !

— Mă rog, da' poftește-l să răspundă dacă jupînă Moișî amestecă ginu cu apî chioarî ?

Căluțul răspunde cu copita, ca dascălul Iliuță cu toaca, da-da-da-da, dînd și din capul lui zburlit de atîta învățătură și știință.

— Ai văzut măi ? Tăti li știi ?

— Da' ci ? O băut el un kil la Moișî ? rîde Moișă scărpinîndu-și barba de vulpe, cu ochi chiori sub sticla ochelarilor.

— Da, a băut și l-am plătit noi, tună gros flăcăii.

Și se face mare rîs în ograda Domniței.

A mai vrut să întrebe un ursuz cu cojoc afumat și căutătură cruntă, dacă i-i credincioasă nevasta, dar Domnița a spus că de ajuns a trudit cu întrebări, și căluțul năzdrăvan a venit să mănînce zahăr din mîna Domniței.

•

Domnul Peppino și-a înstrunat glasul, anunțînd-o cu fală pe Miss Lența, călăreața „per forcе", care n-are rivală pe continentele cu oameni și cu fiare, în ținutul harapilor și chiar în țara de foc a pieilor roșii.

Miss Lența saltă într-un picior pe trupul calului cu spată lată, cu copite late și cu șea ca o lopată, trimițînd o sărutare și spunînd o vorbă răgușită.

Miss Lența cade pe șea și iar s-avîntă într-un picior de mătasă roză și atlaz cu sticlării.

Miss Lența are cercei cu strălucири și rîde mereu, cu dinți de păpușoi răscopt, în dreapta și în stînga, în sus și în jos.

Miss Lența sparge și străpunge cercuri de hîrtie, făcînd hop la galop.

Miss Lența suflă cu tot pieptul, se răsucește, încalecă de-a-ndoaselea, și pleacă trimițînd bezele.

Toți flăcăii își dau coate și-și caută fir de musteață pentru răsucit.

Domnul primar bate cu ceatlăul în pămînt.

Dar Miss Lenţa n-a plăcut copiilor.

Acuma-i acuma !

Alle hop !

Vine August ţuguiatul şi buzatul, August-tumbă, August-hlizitură, August-cel-Prost peste deştepţi.

— Ha-ha-ha-ha !

I-acolo, ca o căpăţînă ţuguiată de zahăr.

— Bată-l mama lui de caraghios, spune glasul satului.

E îmbrăcat cu alb şi puncte negre.

Vine. Cade. Se ridică. Se împiedică de-o gîză. Se sfădeşte c-un fir de iarbă.

Vrea să vie. Cade. Toate muştele îi pun piedică şi nu-l lasă.

Tare-i supărat pe toate !

Se rostogoleşte ca un zar zvîrlit.

Vine de-a berbeleacul.

Sare ca lăcusta.

A încremenit.

Faţa de halviţă, gură buzată pînă la urechi, nas ţuguiat şi cu fes roş.

Rîde ca un sac spart de făină.

Îi gros.

Îi slab.

Se umflă.

Na ! că s-a dezumflat !

Ţiuie ca trîmbiţa înfundată.

S-apasă pe burtă şi cîntă cu armonica.

Se trage de nas şi-i iesă limba.

Se trage de limbă şi face : zang.

S-a spart ?

Nu. S-a răzgîndit. Gura s-a lipit singură la loc. Numai ochii lipiţi cu pap s-au descleiat.

Acum parcă-şi smulge de sub tichie un fir lung, lung — de unde iesă ? — care nu se mai isprăveşte, îl înnoadă, îl pune în batistă, iar batista o uită în buzunar.

Şi iaca, deodată, ca scos din minţi, vine „Onagrul din Tibet", calul sălbatec care zvîrle şi muşcă.

— Nimeni nu mişcă, răcneşte domnul Peppino, scoţînd pistolul. Onagrul din Tibet a scăpat fără botniţă.

Toți se cutremură... Copiii se strîng la picioarele Domniței. Domnița și-a trecut mîna peste capetele lor, și copiii se simt ca subt ochiul cu raze de pe bolta bisericii.

Toți văd fiara din Tibet. Numai August-cel-Prost, în luptă cu cine-l trage de picioare — cine ? —, nu vede și n-aude.

Onagrul vine glonț la August, îl mușcă de fundul pantalonilor, și trage, trage — August țipă și se vaietă — și trage, și trage, mergînd de-a-ndăratelea c-o strășnicie de zimbru.

Ce-i asta ?

August-cel-Prost e tot acolo, și Onagrul din Tibet e hăt departe, tot trăgînd din August-cel-Prost.

Rîs mare la poalele munților, căci August avea în fundul pantalonilor un val de pînză subțire, mai lung decît fumul satului la ceasul mămăligii. Nu se mai isprăvește.

August încalecă pe Onagrul din Tibet și se strîmbă de rîs cu degetele deasupra capului fiarei.

Ș-abea atunci rîsul din valea munților vede că Onagrul are urechi de măgar.

•

Soția domnului Peppino face „bum" cu pumnul într-o tobă supărată.

Domnul Peppino ridică mîna poruncind tăcere adîncă.

Copiii cearcă să alunge rîsul din ochi și de pe gene, și încă strănutînd de rîs, clipesc și-așteaptă.

Vine căluțul Chicoș din pusta sălbatecă. E cu totul altceva decît Miss Lența.

Calul e negru cu lucire. Călărețul alb ca dimineața, tînăr, sprinten și cu ochi întunecați. Cînd chiuie, răsună munții, și-i răspund haiducii. În mîna lui de fier, harapnicul pocnește ca o pușcă.

Una cu galopul calului — galop cu spume pe zăbală, — își apleacă fața, ascunzîndu-și-o în coama neagră.

Sare din galop, din galop se suie, cade drept în vîrful cizmelor cu pinteni de argint, sare peste cal, îl lasă, îl prinde, îl ajunge, i se agață de coamă, se lasă dus ca snopul, într-un nor alb de colb, iar e călare, se îndoaie, se răs-

toarnă, întinzîndu-şi braţele în lături : cruce pe galopul mai încins.

Trece cu noaptea. Se întunecă. Parcă-i o pasăre căzută drept în coama calului care nechează, trîmbiţînd viteaz în munţi. Munţii răspund cu trîmbiţi. Stelele s-aprind.

Şi deodată stă, de stîncă, fulgerat.

Calul tresare strîns în pinteni, şi saltă cu copitele din faţă drept în sus.

Calul tremură ca un jar încins.

Călăreţul, neclintit în şea, drept, de argint ca şi cel cu lancea, care a răpus balaurul pe zidul bisericii.

Apoi calul porneşte pas cu pas, cadelniţînd, cu mers înalt, adus din cer, arcuindu-şi paşii.

Se duce spre Domniţa.

Stă. S-apleacă. Şi se culcă blînd.

Şi călăreţul a descălecat.

Rămîne c-un genunchi la pămînt, în faţa Domniţei, şi o salută ca un fecior de împărat, subt flamurile cu stele ale cerului de noapte.

•

Apoi circul s-a dus. Pe urma lui au venit cenuşii norii şi ploile.

Copiii s-au întors la oraş.

— Tu ştii cine era ? a întrebat odată cu capul pe pernă. după stinsul luminilor, un copil pe celălalt.

— Sigur că ştiu. Cel din portret.

— De unde ştii ?

— Fiindcă după ce-a plecat circul, Domniţa se uita pe fereastră.

I-adevărat că circul plecase odată cu vara şi cu rîndunelele, şi că Domniţa rămînea de multe ori la ferestrele toamnei, parcă ascultînd un trap care se duce, nu unul care se apropie.

FRUNZE

Toamna-şi adună frunzele. Nu-i vînt. Cad singure. Destin.

Pe subt stele au trecut aripi cu glasuri călătoare.

Cad stele pe tot cerul, lung în noapte.

Lumina lunii pline şi-a adus Crăciunul la ferestre. Scîrţîie greierii ca un omăt de ger, călcat mărunt de copilaşi cu steaua. Urechile şi-au pierdut tăcerea. Pleoapele şi-au pierdut noaptea. Sufletul şi-a pierdut somnul.

Trupul nu-şi mai găseşte locul în culcuş. Tîmplele caută odihna, cînd pe-o parte, cînd pe alta. Fruntea se încreţeşte. O mînă acoperă ochii. Dar luna plină a nesomnului străfulgeră în suflet ca şi-n noapte.

Miroasă a frunză veche.

Gîndul porneşte ca un cîine bolnav să-şi caute iarba de leac a somnului cel bun.

•

— Nu cumva să puneţi mîna pe ceasornicul de nisip, le-a spus mama, suită în picioare pe scaun, agăţînd ceasul deasupra dulapului, în belciugul de sus.

Copiii n-au cum să ajungă pînă acolo. Sînt mici. Ca să ajungă pînă la ceasornic ar trebui să mai aştepte cîţiva ani,

sau să aducă de afară scara podului, pe care se urcă și pisicile.

Se uită la ceas de jos în sus, ca la o mănăstire de pe vîrful muntelui.

Celelalte ceasuri fac tic-tac, tic-tac, ca și cum fiecare ar avea un dascăl și o toacă. Ceasul de nisip n-are, și nu face nimic. Stă drept în sus, într-un fel de dulăpior de lemn, ca o păpușă de sticlă cu talia subțire, rochie cărămizie și bluză de aer.

— Măi, cum merge ceasul de nisip ?

— Da' ce-i cu apă ?

— Cu nisip, deșteptule. E ceas.

— Atuncea unde i-s minutele ?

— N-are decît secunde.

— Unde ?

— În nisip.

— Și ce fac ?

— Stau în nisip.

— Atuncea nu-s secunde, dacă stau pe loc.

— Ba da. Tu cînd dormi nu ești.

— Ba nu. Secundele merg tot timpul.

— Curg, prostule. Uite-așa.

Cel mare se duce la părete, face o mătanie ajungînd cu palmele pînă pe podele, saltă picioarele cum zvîrle calul, o dată, și-ne-o dată, lipește tălpile de părete, și rămîne așa, cu capul în jos, devenind din ce în ce mai roș la față.

— Ce faci acolo ? țipă mama.

— Le-arăt cum curge ceasul de nisip.

Cei mici rîd, dar mama se supără, și „ceasul de nisip", frînt pe genunchii mamei, cu fața în sus, se vaită „ai-ai-ai", făcînd cu ochiul către frați, în timp ce papucul bate toaca pe popoul lui.

— Tu culcă-te îndată, se stropșește mama

— Îmbrăcat ?

— Te-mbrac eu cu papucul ! Voi dezbrăcați-vă și așteptați în pat.

Toți trei încep să se dezbrace pe-ntrecute. Ghetele cad c-un boca-boca. Hainele zboară. Hop în pat. Din pat, c-o voltă, drept pe covoraș, de-acolo iar în pat. Răsună casa la galop.

Şi nucu-i cu răsunet la fereastră. Cad nucile din nuc drept pe spinarea văruită a pivniţei.

Uşa sufrageriei e deschisă. Masa-i împinsă la părete, pe muşamaua din sufragerie, drept în mijloc, pe şase scaune de la bucătărie puse cîte două-n şir, stă aburind cada de tablă comandată la tinichigiu.

În antretul de dindos, se urcă pe scăriţă, bocănind, trec peste prag, stau şi iar se duc, cizmele lui Gheorghe. Anica e desculţă. Dă, Doamne, să o calce pe picioare cizmele lui Gheorghe. Ce-ar mai guiţa Anica ! Gheorghe aduce oalele cu apă clocotită. Din antreţel le ia Anica. Le aduce cu fereală în sufragerie. Varsă apa clocotită în cadă — fisiie cropul ca gîndacii — şi iar se duce la Gheorghe cu oalele deşarte.

În jurul căzii cănile cu apă rece tremură de frig.

Doctorul a spus mamei să-i întărească pe cei mici, făcîndu-le băi de frunză de nuc, fiindcă nu s-au putut duce la mare. Nici nu le pasă de Marea Neagră. Nuci au în grădină ; cadă, în sufragerie ; apă clocotită, în cazan. Au adunat singuri frunzele, zgîriindu-şi genunchii, înnegrindu-şi degetele. Ce-are să fie după baie !

— Măi, verzi ne facem.

— Ca Verde-împărat.

— Ca broaştele.

— N-are să ne mai cunoască nimeni.

Sînt convinşi că vor ieşi verzi, şi-s foarte mîndri c-or să semene cu nucii, broasca, frunza, iarba şi lăcusta.

Azi fac cea dintîi baie, pe care o aşteaptă de o săptămînă. Casa parcă se dă huţa-n scrînciob, răsturnîndu-şi obiceiurile. Au mîncat mult mai devreme. Tata a lăsat răspuns că nu vine la masă, dar le-a trimis două cartoane : unul cu prăjituri, altul cu îngheţată.

Mama şi-a legat părul cu tulpan, îmbrăcînd un halat peste rochie.

— Mamă, ai uitat galoşii, nu tace cel mare.

Mama i-a privit urechile.

Afară-i cald, fiindcă-i noapte de august cînd stelele se joacă de-a albinele, şi nucile de-a căluţii, bătînd o fugă cu copita pe spinarea pivniţei ; dar în sufragerie e şi mai cald, ca de ziua cozonacilor.

— Gata, copii ?

— Mamă, da' Anica nu pleacă de-acolo ? întreabă cel mai mic.

— Și cine are s-ajute coniței la scăldătoare ?

— Nu-i treaba ta.

— Ia să nu v-aud gura. Dezbrăcați-vă.

Oftează, scot cămeșa, și-s în pielea goală.

— Anica, întoarce capul.

Îndrăcită, Anica îl urzică cu ochii.

Gol în brațele mamei ca viermele din miezul mărului, cel mic scoate limba, împungînd-o pe Anica. Cel din pat face la fel.

— Coniță, mă strîmbă : pi mini, fimei bătrînă !

— Și tu, femeie bătrînă, îți pui mintea cu niște plozi... Huștiuliuc !

Plosc !

Plosc !

Copiii intră în apa caldă, zîmbind, ochi în ochi, cu gura pînă la urechi, ca harapii oglinjoarelor cu mărgele.

A pățit-o Anica ?

Apa-i acoperită de frunze de nuc, mari cît palma care le-a cules, să pui cîte-un buratec pe fiecare.

— Oac-oac !

— Oac-oac !

— Mamă, trece mult pînă ne facem verzi ?

— Iaca ci li treci prin cap ! sare Anica.

— Tu ești galbenă...

— ...ca alămiia, o rîd copiii dintre frunze, bălăcindu-se.

Stau de-a-n picioarele, față în față, cel mic cu apa pînă la bărbie, cel mijlociu, cu apa pîn-la gît. Cu apa înfrunzită.

Mama le pune mîna ei răcorită în apă rece, pe frunte.

Cel mic are păr de aur. Ochii mamei rîd, privindu-l.

Ceasornicul de nisip, întors de mama, și așezat pe perete într-un cui, a și-nceput să curgă subțirel prin gîtuitura sticlei. Parcă suflă fum roșietic de sus în jos, cu buzele strînse a șuier.

Cel mic însă o vede numai pe Anica.

— Mamă, vreau să văd și eu ceasornicul de nisip

Și dă să iasă din scutul frunzelor.

— Astîmpără-te, că vezi tu acuși !

Anicăi nu-i pare rău.

Piciorul celui mic numai odată face pleosc. Sar stropi și-n ochii celui mijlociu, dar și-n ochii Anicăi.

— Coniță, m-o chiorît !

— Ia astîmpărați-vă cu toții !

Mama a nădușit de-atîta abur. Îi cresc musteți de promoroacă. Și le șterge cu batista, dar cresc altele.

— Mai toarnă apă caldă, spune mama, citind în termometru.

— Să nu ne opărească, mamă. Toarnă mata, cu mîna matale.

Anica-i fulgeră, strîngîndu-și buzele. Mereu. Anica-i mai urîtă decît era. Oare Gheorghe o visează noaptea ? Saracu Gheorghe ! De asta bea rachiu.

Mama toarnă apa, numai după ce-o mestecă, răcorind-o pe cea clocotită, și încercînd-o cu degetul, cum face și cu șerbetul.

Miroase din ce în ce mai tare și mai jilav a frunză de nuc.

— Mamă, nu ne frige ?

Degetul mamei vine lîngă termometru, ca și cum s-ar teme să nu mintă.

— Nu vă frige, fricoșilor.

— Nu simt că asud.

— Bine că nu înghețI, sare de colo și Anica.

— Mamă, Anica face curent.

— Eu ? Ci fac ?

— Tu sufli frig.

— Cu ci ?

— Cu ochii. Nu spune Gheorghe că îngheață cînd te uiți la el ?

— Lasî cî-i arăt eu lui Gheorghe !

— Iar ați început, spune mama, uitîndu-se la Anica.

Bravo ! Mama ține cu copiii.

— Mamă, asud teribil.

— Și eu, mamă, parcă mă topesc.

— Așa e bine. Intră zeamă de frunză în pori.

— Ce pori, mamă ?

— Niște borticele mici din piele.

— Cum, mamă, pielea noastră-i bortelită ?
— Sigur.
— Atunci de ce nu curge sîngele ?
— Sîngele e închis în tuburi.
— Avem și tuburi, mamă ? întreabă ei cu scîrbă.
— Tuburi ? Spun așa. Vine și vinișoare.
— Aha, se dumirese copiii, respirînd mai ușurați. Și porii de ce nu se văd ?
— Fiindcă-s mici de tot.
Nisipul cărămiziu e pe sfîrșite. N-a mai rămas decît un moț cît nasul curcanului, cînd atîrnă.
— Una, două, trei, patru, începe să numere cel mic.
— Mamă, la zece sîntem verzi ? întreabă celălalt.
— Gata.
Copiii se ridică odată din baia de frunze. Nu-s verzi. Îs albi ca miezul de nucă nouă.
— Ce-i asta, mamă ? Ne-am albit.
Dar mama n-are timp de vorbă. Îi culege pe rînd în prosopul gros și zburlit. Îi înfășoară, îi bate cu palma, îi usucă, îi face vălătuc, îi duce, îi desfășoară, le pune cămașa de noapte, îi acoperă cu plapuma pînă la gît, le bate ușurel cu palma perna nou înfățată, care-i ninsă de răcoare, îi sărută pe vîrful nasului...
Între timp Anica varsă cada în căldări — ajutată de Gheorghe, văitîndu-se de șale și de Gheorghe — bodogănește, oftează, hodorogește, răstoarnă scaunele, face, drege, scoate, cară, iesă, vine, șterge, freacă, stoarce.
— Săru' mîna, coniță.
— Da' nouă nu ne spui nimic ?
— Noapte bună, croncănește cioara galbenă.
— Sărut mînușițele la flăcăiașii mei, le spune Gheorghe, făcînd cu ochiul spre Anica.
— De-acum dormiți, copii.
Mama închide ușa sufrageriei, stinge lumina, trage storul acoperind stelele, face o cruce asupra paturilor.
Și umbra miroasă a frunză de nuc.
— Mamă, scîncește cel mic ; de ce-ai pus numai frunză în baia noastră ?
— Ce vroiai să mai pun ?
— Nuci, mamă.

Mama pleacă rîzînd.
Şi-ndată arde numai candela deasupra somnului.

•

Acum ard patru.
Ochiul le vede printre stele.
Una pentru Gheorghe. Alta pentru Anica. Alta pentru tata.
Şi alta pentru copilul cu păr de aur.
Insomnia aprinde o ţigară la fereastră, stă, fumează, s-apleacă asupra nopţii, ascultă călătoriile din cer, cele cu glasuri şi cu aripi din înalt şi nevăzut, respiră amintirea frunzelor de nuc, ş-ascultă frunza altei toamne căzînd uscată la fereastră.
— Mamă, de ce-ai pus numai frunză în baia noastră ?

TEZA LA ROMÂNA

Niţoasă, deasă, fumurie şi-ncilcită, ninsoarea se gudură la ferestrele clasei a patra, ca un dulău ciobănesc. O ştiu toţi elevii acolo, la fereastră, gata de joacă, dar o lasă să-i aştepte fiindcă azi au teză la română.

Profesorul de română pune pelerina numai cînd plouă. Altfel, şi iarna umblă în surtuc, fumînd cu ţigaretă lungă şi polobocită de cireş. Moş Surtuc are-o pălărie neagră, mare cît un cuib de corb. La faţă seamănă cu un motan stufos de bătrîneţă, şi cu ţăcălie albă-galbenă.

Pe catedră nu fumează, dar prizează.

— Hap-ţiu !

— Să vă fie de bine, zic băncile din faţă, cele mai soprane.

— Hap-ţiu !

— La mai mare, zic băncile de la mijloc, cu glas mai băieţesc.

— Hap-ţiu !

— Hap-ţiu, îl îngînă fundurile clasei unde-s drojdiile răguşite cu ifose de bas.

Moş Surtuc scoate batista — basma de popă sau de precupeaţă —, suflă, zguduie, răsuflă şi oftează.

— Să vă fie de bine, cîntă toate glasurile corului.

— Măăă ! mîrîie moşul. V-am tocmit lăutari la nasul meu ? Hap-ţiu ! Dracu să vă ia. M-aţi deochiat.

E scriitor. Elevii au aflat. Îl roagă să le citească din scrierile lui.

— Iar n-aţi învăţat, bufneşte el cu soba, cu hogeagul astupat, numai zburlire de musteţi, sprincene şi cîlţ sur.

— Ba da, am învăţat, piuie-n cor sopranii cu piculina lor de pichire. Da' ne place să vă ascultăm pe dumneavoastră.

Scoate din buzunar un caieţel, pune pe nasul lui scurtuţ, grăsuţ, cîrnuţ de mops cu astm — ochelarii, îşi potriveşte distanţa dintre caieţele şi ochelari, ducînd şi aducînd mîna bunducă şi cumplit păroasă, şi începe încruntat.

Are multe glasuri subt musteaţă, cum sînt cuţitele de vînătoare cu felurimi de lame laolaltă într-un pîntec de os.

Moşnegii lui din Pipirigul Neamţului vorbesc cu glas de contrabas şi bombănesc ca toba mare. Călugării au ochi şi guri de peşteră cu urşi cînd se aude zmeura cu fustă roşie, desculţă-n munţi. Iar văduvele se alintă ca vioarele cînd miaună mironosit lîngă picioarele violoncelelor.

Băncile clipesc, se ghiontesc, chicotesc, rîd, hohotesc, gem şi plîng de rîs. Moşul se uită parcă de pe munte, ca o lună răsărită-n cîlţ de aburi, la forfota din văi.

Oralul la română e o recreaţie cu uşa-nchisă.

În schimb, teza-i pîrjol. Nu poate nimeni copia. Verbul „a copia" e îngropat în cimitirul substantivului „teză", cu-atîtea văduve cîţi elevi sînt. Gramatica e un ger, din care cad cuvintele cu aripi, moarte, şi elevii care rîd la lecţie, corigenţi. La teză, moşul vine cu gramatica. Toate tezele se întorc rănite cu cerneală roşie. Nota şapte e o decoraţie dată de mîna regelui. Nota trei e uniforma zdrenţuită a mai tuturor celor întorşi de la război.

Iată de ce, cu toate că vacanţa e aproape — ultima zi de şcoală —, cu toate că ninsoarea a venit mai repede decît Crăciunul, gudurîndu-se niţoasă la ferestre, elevii clasei a patra se gargarisesc cu regule gramaticale.

Răsună coridorul şcolii. Vine. Calcă voinicește. Cresc stejari în jurul lui.

Iată-l : mare-n uşă, ca un car cu fîn pe poartă.

Intră. Trece, negru, prin dreptul tablei negre, fără să vadă pe nimeni, se duce la catedră şi se aşază şi mai negru în dreptul ferestrelor albe.

Nu prizează. Nu strănută. Nu scoate batista.

În bănci, mîinile sînt reci, capul scorburos, picioarele grele. Condeiele-şi aşteaptă răstignirea, cu jalea albelor caiete la picioare.

Moşul se gîndeşte. Nici măcar nu se scarpină.

De obicei dă teze scurte, algebrice :

— Aveţi douăzeci de minute.

Nu admite lungimi : la gramatică. Cel mult o pagină. Enunţă subiectul tezei, uneori îl scrie pe tablă, îşi scoate ceasul burduhănos, îl pune pe catedră, şi se uită la elevi ca un doctor cînd ia pulsul. Nu s-aud decît tic-tacul ceasului şi agonia de greieri a peniţelor.

De data aceasta, însă, Moşul se uită pe fereastră.

Toţi elevii ştiu că ninge, dar primejdia de pe catedră a oblonit cu noapte, cu pămînt şi scîndură toate ferestrele vacanţei.

— Veţi scrie despre iarnă.

Nu le vine să creadă. E ca şi cum ferestrele cu fulgi ar fi o glumă de întîi april.

Moşul îi vede, îi măsoară bine, şi zîmbeşte cum zîmbesc părinţii şi bunicii în ajunul Crăciunului.

— Fiecare scrie ce vrea despre iarnă. Compoziţie liberă. Aveţi toată ora la dispoziţie.

Apoi se duce la fereastră, îşi scoate tabachera, prizează şi strănută.

— La mai mare.

— Hap-ţiu !

A început vacanţa.

Pe toate caietele e o veselie de ogrăzi de-acasă, ninse, cînd se-ntorc copiii de la şcoală.

Asta nu mai e teză la română. E omul de omăt, e bătaia cu bulgări, e săniuţa, e datul pe gheaţă în călcîie, e

steaua, sînt tata, mama, bunicii, copilăria — e vacanța de Crăciun. Teză la vacanța de Crăciun. Elevii au plecat acasă, și de-acasă visează că dau teză la română cu Moș Crăciun.

Miroase a cerneală veselă. Au pornit toate condeiele la trap și la galop. Se-ntrec. Hii, condei!

Numai unul stă.

Cum să-nceapă? Cum? Cum? Cum? Ning semnele de întrebare. Timpul trece ca o sanie fugărită de lupi. Cum să-nceapă? A pornit la vînătoare de fulgi. Mai anevoie decît după fluturi. Fulgul e unul și o mie în aceeași clipă. Uite-l. Nu-i. Întinzi mîna. Cade. Nu-i. E altul.

Scrie: Teză la română.

„Cling, cling, cling."

Și intră-n iarnă ca o sanie: cling-cling.

Dar poți să-ncepi așa o teză la română?

Trage cu ochiul la vecin. Pe teza de alături, iarna începe-așa: „Iarna este anotimpul pe care l-a descris în versuri nemuritoare marele nostru poet V. Alecsandri, în..."

Și colegul scrie, scrie, scrie. Na, c-a și întors fila. Bravo lui!

Cling, cling, cling. Îi vine să-și clatine capul ca o fată cu cei dintîi cercei.

Moșneagul scrie și el la fereastră, cu spatele spre elevi.

Elevul se întoarce spre banca din urmă. Strecoară o șoaptă mai subțire decît o fițuică.

— Vidrașcu, spune tu cum ai început?

Vidrașcu, roșcovanul, se oprește zbîrnîind de energie, întoarce două file de caiet înnegrite, și citește confidențial, urgent, secret, personal: „Iarna este anotimpul preferat a copiilor..."

— Al, nu a, măi.

— Îmi faci și observații? Șterge-te pe bot, băiete.

Și dispare ca o vulpe-n iarna lui.

Nehotărîtul se uită prin clasă. Toți scriu în friguri, cei mai mulți cu limba scoasă. Desigur că mai toți au început cu: „Iarna este..." Subiect, predicat. Așa e și corect. Începi prin a defini subiectul compoziției.

— Ce e iarna ?

Cling, cling, cling.

E în ureche : cling, cling, cling. Nu mai gîndește. Ascultă, vede, iar ascultă. Tumult. Fulgi, fulgi, fulgi, prin care fuge cling, cling, cling.

Închide ochii. Ninge. Nu mai e nimic. Ce-a fost a fost odată și s-a șters. Acum e stepă de omăt. Inima bate liber. Patru copite-n trap spulberă omătul. Nările-n vînt. Coama flutură. Copitele zboară. Omătul e un nour, dedesubt, departe : fum rămas în urmă, abur împaenjenit.

Mai sus.

S-aprind scîntei de-argint. Trec scame. Se destramă lînă.

Și mai sus.

E alb ca-ntr-o cetate de mărgean din fundul mării : alb ca-ntr-o pădure de fuioare : alb ca-n fosforescența unei mări de lapte ; alb ca-ntr-o moară unde luna e morar, și îngerii făină ; alb de rochița rîndunelii cu albine de mărgăritar ; alb ca-ntr-o fluturare de batiste ale stelelor din Calea Laptelui ; alb de oglinzi la balul picăturilor de rouă îmbrăcate în mireasă...

Alb.

Gîndul nu-i nins. E ca fulgul : ninge.

Alb. Alb. Alb.

Mai sus. Mai sus mereu, din alb în alb, din fulgi în fulgi, cu inima-n galop de zbor, și-n urmă c-un cling, cling.

Ninge altfel. Un suflet e în fiecare fulg, o transparență spre luminile de sus.

Și sus de tot, în creștetul ninsorilor, al stelelor și al policandrelor de brumă, în bolta bolților de-aureole, în strălucirea de omăt nenins, spre care vine-un abur de tămîie din cadelniță : cling, cling...

Zbrrr...

E clopotul recreației.

— Dați tezele.

Le-au dat cu cinste.

Se-ntreabă după ani și ani fostul elev din banca cincea :
— Ce e iarna ?

Iarna e o filă albă pe care un condei a scris „cling, cling, cling", și dedesubt a iscălit : Teodoreanu Hypolit Ion.

Iar profesorul de română a scris cu cerneală roșie : 1. Și a iscălit : Calistrat Hogaș.

NOTE

1) *Uliţa copilăriei* reprezintă debutul editorial al lui Ionel Teodoreanu. Cartea a apărut la „Cultura Naţională", Bucureşti, 1923. Mai întîi, piesele ce alcătuiesc volumul (cu excepţia celeia care îl deschide, *Bunicii*) au apărut în revista „Viaţa Românească", după cum urmează: *Uliţa copilăriei*, în nr. 7, anul VII, 1920, p. 51—58; *Vacanţa cea mare*, în nr. 11, anul VIII, 1921, p. 205—217; *Cel din urmă basm*, în nr. 10 şi 11, anul IX, p. 21—45 şi, respectiv, p. 192—214.

Cum arătam şi în prefaţă, volumul a atras de îndată atenţia criticii, impunîndu-l pe scriitor atenţiei publicului cititor. Studiile de sinteză istoric-literară ce vor apărea între cele două războaie mondiale nu vor trece nici ele cu vederea primul volum al scriitorului (E. Lovinescu: *Istoria literaturii române contemporane*, 1900—1937, Socec, 1937, p. 209—213, G. Călinescu: *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Editura „Fundaţiilor", 1941, p. 666—673; Nicolae Iorga: *Istoria literaturii româneşti contemporane*, II, *In căutarea fondului*, Buc., Editura „Adevărul", 1934, p. 311—315). În fine, lucrările şi studiile consacrate lui Ionel Teodoreanu de istoria literară actuală fac şi ele loc analizei acestei scrieri (Ov. S. Crohmălniceanu: *Literatura română între cele două războaie mondiale*, I, Editura pentru Literatură, 1967, p. 359—367; Marin Bucur: *Ionel Teodoreanu*, „Viaţa românească", nr. 6—7, 1964, p. 390—403; Nicolae

Ciobanu : *Ionel Teodoreanu*, viața și opera, Editura Minerva, 1970, p. 111—126). După acest volum, între 1925 și 1927, Ionel Teodoreanu tipărește trilogia *La Medeleni*.

2) *În casa bunicilor* a apărut pentru prima dată în 1938, la Editura „Cartea Românească". În cronologia operei lui Ionel Teodoreanu, scrierea se încadrează între romanul *Fundacul Varlaamului* (apărut tot în 1938, dar mai devreme) și romanul *Prăvale-Baba*, apărut în 1939. Din punct de vedere strict biografic, anul apariției volumului *În casa bunicilor* coincide cu acela în care scriitorul părăsește Iașul, stabilindu-se pentru întreg restul vieții la București.

În prima ediție, la cele două mari despărțituri cuprinzînd amintiri propriu-zise *(În casa bunicilor* și *Curcubeul din sipet)*, autorul adaugă o a treia : *Octave*. Aceasta din urmă cuprinde cîteva secvențe eseistic-confesive *(Literatură, Indiscreție, Et m'aime et me comprend)* și o suită de nuvele de inspirație strict obiectivă *(Beișor, Trăenel și Cireșica, Ingerul a învins, Văduvele, Poveste, Teofil)*. Dată fiind apartenența lor la alte teme și genuri, se înțelege că nu le-am selectat în prezenta culegere, cu excepția fragmentului autobiografic *Teză la română*, inserat și el de autor (nu înțelegem de ce) în ciclul *Octave*.

CUPRINS

Prefață V

Uliţa copilăriei 1
Bunicii 3
Uliţa copilăriei 6
Vacanţa cea mare 16
Cel din urmă basm 33

În casa bunicilor 93
În casa bunicilor 95
Curcubeul din sipet 149

Note 217

Lector : EUGENIA TUDOR
Tehnoredactor : ION TUDOR

Apărut 1973. Tiraj 60 000. Broşate 55 500. Legate 4 500. Coli tipar 15.

Tiparul executat sub comanda nr. 30 216 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti, Republica Socialistă România

Din volumele ce apar în colecția «Biblioteca Eminescu» în anul 1973: Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români* • *Flori de poezie străină răsădite în românește de Al. Philippide* • Mihail Sadoveanu, *Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă* • Liviu Rebreanu, *Răscoala* • Zaharia Stancu, *Desculț* • Ionel Teodoreanu, *Ulița copilăriei* și *În casa bunicilor* • Nicolae Milescu Spătarul, *Jurnal de călătorie în China* • Marin Preda, *Întîlnirea din pămînturi* (culegere de nuvele) • Petre Ispirescu, *Legendele și basmele românilor.*

Lei 6